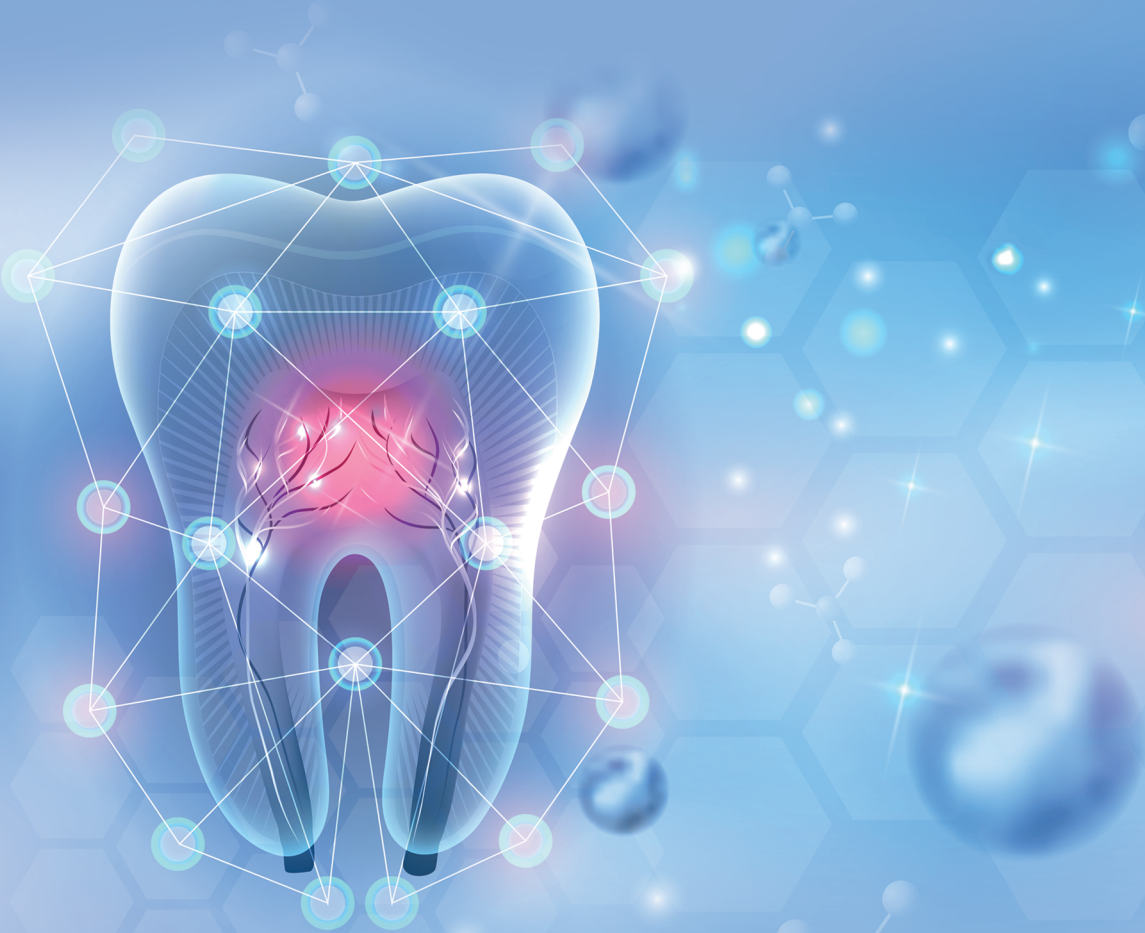

SAĞLIK BİLİMLERİ SERİSİ X

Diş Hekimliğinde Kullanılan Tanımlar, Terimler ve Açıklamaları

Serdar Sütçü

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ
— Akıl - Ahlak - Adalet - Adap —

SAĞLIK BİLİMLERİ SERİSİ X

**DİŞ HEKİMLİĞİNDE KULLANILAN
TANIMLAR, TERİMLER VE
AÇIKLAMALARI**

Yazar
Serdar Sütçü

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ
2022

Kapadokya Üniversitesi Yayınları: 41
Sağlık Bilimleri Serisi: 10
ISBN: 978-605-4448-23-4 (basılı)
ISBN: 978-605-4448-21-0
DOI: <https://doi.org/10.35250/kun/9786054448210>
URL: <https://hdl.handle.net/20.500.12695/1456>

© Şubat 2022

DİŞ HEKİMLİĞİNDE KULLANILAN TANIMLAR, TERİMLER VE AÇIKLAMALARI

Yazar: Serdar Sütçü

© Copyright, 2022, KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Sertifika No: 43348

Bu eser Creative Commons "BY-NC-SA" (Atıf-GayriTicari-AynıLisanslaPaylaş) Lisansı ile lisanslanmıştır. Bu lisans, kullanıcıların eser sahibine atıf vermek koşuluyla eseri sadece ticari olmayan amaçlar için kullanmalarına ve uyarlamalarına izin verir. Buna ek olarak kullanıcıların eseri uyarlamaları halinde uyarlamayı aynı veya uyumlu bir lisans kapsamında başkalarıyla paylaşmaları koşulunu getirir.

Seri Editörü: Vesile Şenol

Redaktör: Duran Can Gazioğlu

Kapak Tasarım: Nazile Arda Çakır

Sayfa Tasarım: ademsenel.com

Sütçü, S. (2022). *Dış Hekimliğinde Kullanılan Tanımlar, Terimler ve Açıklamaları*. Nevşehir: Kapadokya Üniversitesi Yayınları.

191 s, 16x24 cm.

ISBN: 978-605-4448-21-0

DOI: <https://doi.org/10.35250/kun/9786054448210>

Anahtar Sözcükler: 1. Dış hekimliği, 2. Dış hekimliği terimleri, 3. Dış hekimliğinde uzmanlık, 4. Dış hekimliği eğitimi.

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ

50420 Mustafapaşa, Ürgüp, Nevşehir

yayinevi@kapadokya.edu.tr

kapadokyayayinlari.kapadokya.edu.tr

0(384) 353 5009

www.kapadokya.edu.tr

A

(Ah) Hattı/Titreşim Hattı: Mylohyoid kasının distalinde, hareketli ve hareketsiz dokuların birleşim sınırı. Protez sınırının belirlenmesinde, değerlendirilmesinde önemli bir hat.

A Noktası: Orta oksal düzlemde spina nasalis anterior'dan üst kesici dişe uzanan kemik konkavitesinin en derin noktası. (*Ortodonti*)

Abakteriyel: Bakterisiz, bakteri içermeyen.

Abazi: Ayakta duramama, yürüyememe.

Abdomen: Karın. Göğüs ile kalça arasında vücuttaki orta alan.

Abdominal: Karın ile ilgili.

Abdüksiyon: Bir ekleme bağlı vücut parçasının, vücut orta hattından uzaklaşması.

Abeslang: Dil basacağı.

Abfraksiyon: Oklüzal yüzeylere uygulanan yüklemenin dişte servikal alanda mekanik mikro fraktürlere ve madde kaybına neden olması.

Abiyotik Çevre: Organizmanın jeoloji, topografi, iklim vb. gibi biyolojik olmayan faktörlerden oluşan çevre.

Abnormal: Normal olmayan. Kusurlu teşekkül, sakatlık, malformasyon.

Abortus: Çocuk düşürme, düşük. Uterus dışına atılan embriyo.

Abrakiosefali (Abrachiocephalia): Baş ve kolların doğuştan gelişmemesi.

Abraziv (Abrasive): Aşındırmak için kullanılan bir madde, yumuşatma, parlatma.

Abrazyon: Çiğneme haricindeki mekanik nedenlerle oluşan dişteki madde kayıpları. Parlak ve pürüzsüz yüzeyli, kama şeklinde olmuş defektler.

Abse: 1. Doku yıkımı ve sıklıkla şişme ile karakterize irin birikimi. **2.** Akut veya kronik lokalize inflamasyon.

Absorban: Emici, soğurucu.

Absorbe Edilen Jelatin Sünger (Gelfoam/ Spongostan): Pıhtı matriksi oluşturan hemostatik ajan.

Absorbsiyon (Absorption): 1. Emilim, maddelerin mukoza, deri ve bağırsak gibi dokulara girmesi. **2.** (*Radyoloji*) Radyasyonun madde ile enerji alımı.

Abutment: Protez yapmak amacıyla implantla vidalanan metal veya porselen parça.

Abutment Analog: Bir diş implantının üst kısmının bir kopyası. Diş implantı tarafından desteklenen bir protezin yapımı esnasında diş laboratuvarı içinde dental implant dayanağının tam bir şeklini sağlamak için kullanılan parçası.

Abutment Post: Diş implantının bileşeni/ parçası. Bir diş implantının iç yapısına uzanan ve dental implant abutmentine tutunma ve/veya stabilite sağlamak için kullanılan abutment.

ACE İnhibitörü: Anjiyotensin-1'in Anjiyotensin-2'ye dönüşümünü katalizleyen

Acinus (Asinus)

ACE enzimini inhibe eden, Anjiyotensin-2 oluşumunu engelleyen antihipertansif ilaçlar.

Acinus (Asinus): Akciğerlerde respiratuar bronşyölü çevreleyen hava keselelerinin oluşturduğu yapı. Kesecik benzeri oluşum.

ACTH: Adrenokortikotropik hormon.

Actinobacillus Actinomycescomitans (Aa):

Küçük, hareketsiz, Gram (-) çomak, Lokalize Agresif periodontitis etkeni. Hücrelere invaze olabilir, serum ve diş eti oluşu sıvısında A.a'ya karşı antikor düzeyi yükselir ve hastalıklı bölgelerde A.a seviyesi artar, başarılı bir tedavi ile sayıca azalır. Kronik periodontitiste de görülebilir. Virülans Faktörleri: Endotoksin, Lökotoksin, Bakteriocin, Kollajenaz, Proteaz ve İmmunsupresif ve kemotaktik inhibisyon faktörleridir.

Actinomyces Viscosus: 1. Pellicle üzerine yerleşen primer kolonizasyon gösteren mikroorganizma. **2.** Kök çürüklerinden sorumlu mikroorganizma.

Actisite: İçeriğinde 12.7 mg Tetrasiklin bulunan, direkt olarak cep içerisine (lokal olarak) uygulanan kemoterapötik ajan.

Acyclovir: Antiviral ilaç. Herpes simpleks (uçuk), herpes zoster (zona) ve varisella zoster (suçiçeği) gibi viral hastalıkların tedavisinde kullanılan antiviral ilaç.

Açık Kapanış (Open-Bite): Molar dişler kapanış durumunda iken, alt ve üst çenede bir grup antagonist diş arasında dik (vertikal) yönde açıklığın bulunması.

Açıortay Tekniği: Periapikal röntgen çekimlerinde, merkezi ışının, diş düzlemi ve film düzlemi arasındaki açının açıortayına dik olarak verildiği yöntem.

ADA: American Dental Association. Amerikan Diş Hekimleri Birliği.

Adenoid Kistik Karsinom

Adams Kroşe: Ortodontik aparey yapımında molar ve premolar bölgelerinde sıklıkla kullanılan tutuculuğu yüksek, çok fonksiyonlu kroşe tipi. Hareketli ortodontik apareylerde kullanılan bir ankraj şeklidir ve üst birinci molar dişin bukkal yüzeyindeki mezial ve distal alt oyukları birleştirerek işlev görür.

Adams Pensi: Kroşe bükme için kullanılan kesici ucu düz olan pens.

Adaptasyon: 1. Çevre koşullarına uyum gösterme. Uyum. **2.** Canlıların ortamlarında başarılı bir şekilde yaşamasını sağlayan kalıtsal değişiklik.

Addison Hastalığı: Sürrenal bezleri tahrip eden, tüberküloz, tümör metastazları, sarkodiosis, lökosit infiltrasyonlarına bağlı olarak gelişebilen veya idiyopatik olarak görülebilen hastalık. Hiperpigmentasyonlar, güçsüzlük, kilo kaybı, ortostatik hipotansiyon, kas ve iskelet ağrıları, bulantı, kusma, hipoglisemi klinik bulguları arasındadır.

Addüksiyon: Bir ekleme bağlı vücut parçasının, vücut orta hattına yaklaşması.

Adenohipofiz: Hipofiz bezinin anterior, özelleşmiş lobu. Salgı hücreleri ihtiva eden, endokrin bez. Stres, üreme, büyüme ve laktasyon gibi fizyolojik süreçler ön hipofiz tarafından düzenlenir.

Adenoid: Geniz eti (Adenoid) burun boşluğunun en arkasında, geniz (nazofarenks) denilen bölgede bulunan, bademciklere benzeyen lenfoid doku.

Adenoid Kistik Karsinom: Submandibüler, sublingual ve minör tükürük bezlerinde lokalize olan, parotis'in daha az sıklıkla tutulduğu lezyon. Lezyon genellikle uzun ve sessiz bir seyir gösterir, parotisten gelişen tümörlerde fasiyal sinir tutulur. Lokal boyun lenf nodlarına metastaz sıklıkla izlenir. Tedavi

sert damak eksizyonu, total parotidektomi gibi geniş cerrahi rezeksiyon ve postoperatif radyoterapi uygulamaları ile yapılır.

Adenomatoid Hiperplazi: Damak mukozasındaki minör tükürük bezleri hiperplazisi. Erken evrede radyoterapi ile birlikte cerrahi tedavi uygulanır.

Adenomatoid Odontojenik Tümör (AOT): Nadir görülen, odontojenik epitel ve bağ dokusu kaynaklı mikst bir tümör. Sıklıkla maksillada (premolar bölge) izlenir ve genellikle gömülü diş ile birlikte görülür. Yavaş gelişen, ağrısız, ilgili bölgede şişlik ve buna bağlı dişlerde yer değiştirme izlenir.

Adenopati: Şişerek anormal büyüklüğe ulaşma anlamına gelen tıbbi bir terim. (Örn. *Lenfadenopati*, *lenf bezlerinin şişerek anormal büyüklüğe ulaşması*.)

Aderer Pensi: Üzerinde belirli aralıklarla olukları olan düz kuron pensi formunda diş hekimliğinde kullanılan alet.

Adezyon: Yapışma. Farklı maddelerin molekülleri arasındaki çekim kuvveti.

Adhesive: Yapışkan. İki veya daha fazla yüzeyi birleştiren veya birbirine yakın yapışan herhangi bir madde. İki malzemenin birbirine yapışmasına neden olan ara malzeme.

Adipoz Doku: Yağ dokusu. Adiposit adı verilen ve %95'i yağ damlacığıyla kaplı hücrelerce oluşturulan doku.

Adjuvan: 1. Yardımcı, destekleyici, ek, tamamlayıcı, güçlendiren anlamında. 2. Primer ilacı destekleyen yardımcı aktif madde.

Adli Diş Hekimliği (Forensic Odontology): Adli diş hekimliği, dental verilerin adaletin yararına saklanması ve değerlendirilmesini kapsayan diş hekimliği bilim dalı. Adli diş hekimliği

bir takım kriminal olaylarda canlı veya cansız mağdur veya suçlu kişilerin dişler ve diş restorasyonlarından yararlanarak kimliklerinin saptanmasını sağlayan bilim dalıdır. Adli diş hekimliği uygulamaları başta kimliklendirme amaçlı diş kayıtlarının karşılaştırılması, dişlerden yaş ve cinsiyet tahmini ve ısırık izi analizi olmak üzere birçok alanda kullanılmaktadır.

Adolesan: Ergen veya adolesan, çocukluk ile yetişkinlik dönemi arasındaki fiziksel, cinsel, toplumsal ve psikososyal geçiş dönemindeki kişi. Adolesans, puberteden farklı olarak, bireyin erişkin gibi düşünmesi ve davranması ile sonuçlanan psikososyal değişiklikleri de içerir.

Adrenal Korteks: Böbreküstü bezi dış çevresi boyunca lokalize olan, aldosteron ve kortizol gibi stres yanıtında etkili mineralokortikoid ve glukokortikoid hormonları üreten yapı.

Adrenal Yetmezlik: Adrenal yetmezlik olarak da tanımlanan Addison hastalığı cinsiyete bağlı olmayan ve tüm yaş gruplarında görülebilen, vücudun belirli hormonları yeterli miktarlarda üretmediği durumlarda ortaya çıkan nadir görülen bir hastalıktır. Addison hastalığı adrenal bezlerin herhangi bir sebepten dolayı zarar görmesinden kaynaklanır, bu durum üretilen kortizol hormonunun birey için yeterli olmasına ve kimi zaman vücutta yeterli alderosteron bulunmamasına neden olur. Akut adrenal yetmezlikler damar tıkanıklıkları ve kardiak arrest nedenleriyle ölümle sonuçlanan durumlar yaratabilir. Primer adrenal yetmezlik (Addison hastalığı), sekonder adrenal yetmezlik (glukokortikoid kullanımı sonucu) olarak ortaya çıkabilir.

Adrenalin (Epinefrin): Böbrek üstü bezlerinden salgılanan bir hormon, doğada bu hormonun görevi organizmayı acil harekete hazırlamaktır. Nabzın atışı, kanın iç organlar ve deriden kaslara sevk edilmesi, karaciğerdeki glikojenin glikoza dönüşmesi, acil enerji sağlanması şeklinde etkisini gösterir. Acil servislerde sıklıkla anafilaksi ve kardiyak arreste kullanılır.

Adrenerjik Nöron Blokörleri (Postganglioner Nöron İnhibitörleri): Periferik sinir uçlarında katekolamin depolarını boşaltarak veya katekolaminlerin salınmasını inhibe ederek etki gösteren ilaç grubu.

Adrenokortikotropik Hormon (ACTH): Kortizol gibi daha fazla steroid hormon yapmak için adrenal bezleri uyaran bir hormon. ACTH böbrek üstü bezinden glukokortikoidler olarak adlandırılan steroid yapılı hormonların üretimini ve salgısını artırır. ACTH salgısı hipotalamustan salgılanan kortikotropin salgılatıcı hormon tarafından düzenlenir.

Adsorbsiyon: Emilme ve soğurma. (Örn. *Alınan besinlerin ve gıdaların bağırsaklardaki sindirimi.*)

Advers Etki: Yan etki. Tedavi sırasında ilacın veya herhangi bir tıbbi müdahalenin zararlı ve istenmeyen etkisi.

Aerosol: Hava içinde çözünmüş katı veya sıvı parçacıklar. Havadaki mikroorganizmaların hava yoluyla bulaşmasından sorumlu olan aerosoller, damlacık çekirdeği (1-5 µm) veya damlacıklar (>5µm) adı verilen küçük parçacıklardan oluşur.

Aeratör Başlığı: Dişlerin restorasyonu amacıyla aşındırılması için çeşitli elmas veya çelik uçların üzerine takılabildiği dakikada 250 bin ile 400 bin

devir yapabilen hava basıncı ile çalışan döner başlıklar.

Aerobik: Oksijenli ortamda yaşayan. Yaşama, üreme için oksijene gerek duyma. Oksijenin mevcudiyeti ile ilgili veya bunun neden olduğu.

Aerofaji: Hava yutma.

Afaji: Yutma yeteneğinin kaybolması.

Afazi (Aphasia): Beynin dil ve konuşmadan sorumlu bölgelerinin tümü ya da bir kısmının tahribi (fiziksel hasar veya felç) sonucu ortaya çıkan konuşma, konuşanı anlamama, okuma ve yazma becerilerinin kısmen veya tamamen kaybı. Dil ve merkezi konuşma bozukluğu.

Afferent: Duyusal uyarıları çevreden merkeze ileten, çevreden merkeze taşıyan.

Afiliasyon: Bağlantı, müşterek, birlikte hareket etmek.

Afinite: 1. Çekicilik, meyil, eğilim, yatkınlık. 2. İki kimyasal madde arasındaki karşılıklı çekicilik.

Afoni (Aphonia): Ses kaybı, konuşamama durumu. Genellikle boğaz, gırtlak hastalıkları, konuşma kaslarını kontrol eden sinirlerin hastalığı veya zedelenmesi veya nöroz sonucu gelişen ses kaybı.

Afrodizyak: Cinsel uyarıcı. Cinsel arzuyu artırıcı maddeler, ilaçlar.

Aft: Ağızda dil, diş eti, yanak, damak bölgelerinde meydana gelen kişinin yeme, içme konuşma ve tükürüğünü kontrol etmesini etkileyen ağırlı mukozal lezyonlar. Oval veya yuvarlak şekilli, sarı, beyaz, gri renkli kenarları kızamık görünümüne sahiptir. Ağız içi mukozaya tabakasının travması ve zayıflayan bağışıklık sistemi neden olabilir. Çapları 1 cm'den küçük olanlar minör, büyük olanlar ise majör aftlar olarak tanımlanır.

Agar Ölçü Maddesi: Su yosunundan elde edilen organik hidrofilik kolloid. Tutucu

Agenezi

bölgelerden rahatça uzaklaştırılması hassas ölçü elde etme avantajı sağlar.

Agenezi: Bir organın embriyonik kusurlara bağlı olarak, konjenital/doğuştan bulunmayışı, organ yokluğu olarak tanımlanır. (Örn. Renal agenezi; tek ya da her iki böbreğin oluşmaması.)

Aglossi (Aglossia): Dilin olmaması. Dilin kısmen veya tamamen yokluğu ile karakterize konjenital anomali.

Aglutinasyon: Sıvı bir süspansiyonda, ufak cisimciklerin bir araya gelip birbirlerine yapışması. Sıvı bir ortamda, partiküller formda antijenlerle antikorların bağlandıktan sonra kompleksler oluşturarak bir arada kümelenmesi.

Aglutinin: 1. Kandaki parçacıkların pıhtılaşmasına ve birikmesine neden olan madde. 2. Aglutinin antikorların antijen bağlanma bölgelerine bağlanarak antijenlerin kümeleşmesine neden olan antikorlar.

Agnati (Agnathie): 1. Gelişimsel anomali sonucu çene kemiğinin yokluğu ile karakterize durum. 2. Bir veya her iki çenenin konjenital (doğuştan) olarak kısmen ya da tamamen yokluğu.

Agoni (Agony): Can çekişme, şiddetli ağrı, eziyet, acı, ızdırap. Yoğun zihin veya beden ağrısı. Yaşam belirtilerinin zayıfladığı ölümden önceki durum, ölümden önceki mücadele.

Agonist: 1. Bir başka madde gibi davranan, bir eylemi teşvik eden madde. Hücre reseptörlerine bağlanarak hücrede bir tepki oluşturan bileşikler. Agonistler eylem oluşturur, antagonist bileşikler ise eylemin oluşumunu engellerler. 2. Agonist, antagonistin tam tersi.

Agorafobi: Alan korkusu. Güvenli olduğunu düşündüğü, bildiği ortamdan

Ağız ve Diş Sağlığı Teknikerliği

ayrılmaktan korkma ile karakterize kaygı bozukluğu.

Agranüler: Granülsüz, granülü olmayan.

Agranülositoz: Agranülositoz, vücutta ani ve sık gelişebilen tehlikeli bir lökopeni, akyuvar sayısının azalması. Agranülositozu olan hastalarda (sıklık nötropeni ve granülositopeni) enfeksiyona eğilim artar. Toplam beyaz kan hücresi sayısı düşmüştür.

Agregasyon: Toplanma, bir araya gelme, kümeleşme. (Örn. Trombosit agregasyonu. Trombositlerin kümeleşmesi yani kanın pıhtılaşması.)

Aguzi: Hiç tat alamama veya tat almada azalma.

Ağız Aynası: Diş hekimleri ve ağız sağlığı alanında çalışan profesyoneller tarafından, muayene ve tedavi amacıyla hastanın ağız boşluğunu ve dişleri görmek, ekartasyon sağlamak amacıyla kullanılan el aleti.

Ağız Boşluğu: Vestibulum oris ve cavum oris propriumun oluşturduğu yapı.

Ağız İçi Kamera: Ağız içerisinden görüntü almaya, bu görüntüyü yakalamaya ve kaydetmeye yarayan mikro kameralar.

Ağız Kanseri Taraması: Anormal büyümeyi ve/veya renklenmeyi belirlemek amacıyla ağız içindeki yumuşak dokunun görsel olarak incelenmesi.

Ağız Spatülü: Dolgu materyalini kaviteye aktarmak, dolgu malzemesini kaviteye uyumlandırmak ve fazla malzemeyi uzaklaştırmak amacıyla kullanılan el aleti.

Ağız ve Diş Sağlığı Teknikerliği: Hastaların muayene ve tedavisinde diş hekimlerine yardımcı olan, malzeme ve ortamın hazırlanması ve kullanıma hazır hâlde tutulmasını sağlayan sağlık meslek grubu.

Ağrı: 1. Gerçek veya potansiyel doku hasarı ile birlikte ortaya çıkan duyuşsal bir rahatsızlık durumu. **2.** Uluslararası Ağrı Araştırmalarının Teşkilatı'na (International Association for the Study of Pain=IASP) göre ağrı tanımı; "Var olan veya olası doku hasarına eşlik eden veya bu hasar ile tanımlanabilen, hoşla gitmeyen duyuşsal ve emosyonel deneyim" ve "Ağrı bir korunma mekanizması" olarak tanımlanmaktadır.

Ağrı Çentikli Düz Pens: Konik olan uçlarının iç yüzeyleri çentikli olan ve teli sıkıca kavramaya yarayan pens.

AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome): Kazanılmış Bağışıklık Yetersizliği Sendromu olarak tanımlanan virüs kaynaklı bağışıklık hastalığı. Hastalığa neden olan HIV virüsü vücudun savunmasında rol oynayan T lenfositleri etkileyerek bağışıklık sisteminin baskılanmasına neden olur. Enfekte olmuş kişilerin vücut sıvıları (kan, sperm, vajina salgısı gibi) ile bulaşır.

Ailesel Hastalık: 1. Aile bireylerinde aynı (genellikle kalıtsal) hastalığın görülmesi. **2.** Aile ile ilişkili, bir ailenin farklı üyelerinde görülen veya görülme ihtimali olan durum, familyel.

Airborne: Hava yolu ile.

Airflow: Dış yüzeyindeki lekeleri mekanik abrazyon yoluyla hızlı ve etkili bir şekilde uzaklaştırmak amacıyla kullanılan, toz-su karışımının yüksek basınçla uygulanması ile çalışan sistemler.

Ajitasyon: Kişinin aşırı aktivasyonu ile karakterize durum.

Ajite: Rahatsız, huzursuz, taşkınlık yapan.

Ajüste Etmek: Ayarlamak, uyumlandırmak anlamındadır. (*Örn. Protezlerin ağza ajüste edilmesi, uyumlandırılması anlamında kullanılır.*)

Ajusteli Dış Dizimi: Ajusteli dizim, dişlerin doğrudan krete oturtularak yapılan, dişin vestibul tarafında baz plak ve bunun görülmediği diş dizimleri. Anterior bölgelerde estetik amaçla uygulanır.

Akalazya: Yemek borusu ile mide arasındaki özefagus sfinkteri denilen, kaslardan oluşmuş kapağın gevşemesinde oluşan bozukluk nedeniyle katı ve sıvı besinlerin mideye kolayca geçişinin sağlanamadığı ve buna bağlı yutma güçlüğü yaşanan, özefagusu etkileyen sindirim sistemi hastalığı.

Akantoliz: Epidermisteki keratinositler arasındaki hücreler arası bağlantının parçalanması ve genellikle veziküllerin oluşması.

Akantoz: Yaygın epidermal hiperplazi, kalınlaşma. Epidermin dikenli hücre tabakası (stratum spinosum) hipertrofisi sonucu kalınlaşması.

Akaryosit: Çekirdeksiz hücre.

Akatalazi: Hücrelerde doğuştan katalaz enzimi yokluğuna bağlı, ağız çevresindeki ülserasyonlarla karakterize bir hastalık.

Akdeniz Ateşi (Ailevi Akdeniz Ateşi): Ailesel geçiş gösteren, tekrarlayan ateş, karın ağrısı, göğüs ağrısı ve eklem ağrısı nöbetleri yapan hastalık. Bazı toplumlarda daha sık görülür. Hastalığın üç temel özelliği: Ailesel geçiş, sıklıkla Akdeniz Bölgesi ve civarında görülmesi ve ateş nöbetleridir.

Akers Kroşe (Basit Çevresel Kroşe): Genellikle dişin dudak veya yanak yanında tutucu, dil yüzeyinde karşılayıcı birer kol ve tırnaktan oluşan kroşe tipi.

Akne (Acne): Yağ bezleri iltihabı, sivilce.

Akne Vulgaris (Acne Vulgaris): Çeşitli deri lezyonları ile kendini gösteren, derideki kıl ve yağ bezinin birlikte oluşturduğu kronik yangısal hastalık.

Akomodasyon

Akomodasyon: Uyum, odak uyumu. Gözün optik sisteminin çeşitli uzaklıklara uyum yaparak net görmenin sağlanması.

Akril (Akrilik Rezinler): Akrilik asit ve türevlerinden elde edilen polimerler grubu. Diş hekimliğinde sıklıkla kullanılan akrilik rezin, metakrilik asitin metil esteri olan metilmetakrilatın polimerizasyonu ile elde edilen polimetilmetakrilat polimeri.

Akrofobi: Şiddetli şekilde duyulan yükseklik korkusu.

Akromatik (Achromatic): Renk tonu ve doygunluktan yoksun.

Akromatopsi: Tüm renkler veya birkaç rengi (özellikle kırmızı ile yeşil) birbirinden ayırt etmeye engel olan görme bozukluğu. Renk körlüğü. Renk algısının bozuk olması.

Akromegali (Acromegaly): Büyüme hormonunun aşırı üretilmesi sonucu ortaya çıkan hastalık. Yüz hatlarında kalınlaşma, alt çenenin ve alnın öne doğru çıkması, diş aralıklarının genişlemesi, burun, dudaklar ve dilin büyümesi ile karakterizedir.

Aksesör (Accessorius): Belirli yapılara destek sağlayıcı, yardımcı, tamamlayıcı (Örn. Aksesuar kanal)

Aksilla: Koltuk altı, kolun omuzla birleştiği yerin altındaki çukurluk.

Aksiyal: Yatay, enine (eksen).

Aksiyal Gelişim Oluşu (Axial Developmental Sulcus): Dişlerin kuron kısımlarının labial ve bukkal yüzeyleri ile ve köklerin mezial ve distal yüzeylerinde uzun eksenleri boyunca izlenen sığ şekilli oluk.

Aksiyon: Etki, iş. Bir maddenin/etkenin ortaya çıkması.

Akut Radyasyon Sendromu (ARS)

Akson: Bir sinir hücresinin (nöronun) elektriksel uyarılarını uzağa ileten ince, uzun çıkıntısı.

Aktin (Actin): Kasların gelişmesi ve kasılmasında rol oynayan yuvarlak şekilli, yapısal bir protein (aktin & myosin).

Aktivatör (Activator): 1. Başlatıcı ajan, kimyasal reaksiyonun başlaması için teşvik edici bir enerji kaynağı. 2. Perioral kasları uyarmak için tasarlanmış çıkarılabilir bir ortodontik protez.

Akustik: İşitsel, işitme ile ilgili, ses bilim.

Akut: Tıpta "hızlı başlayan" veya "kısa süreli" hastalıkları, bazen de her iki durumu birden tanımlamak için kullanılan terim.

Akut Ağrı: Kısa ve nispeten şiddetli seyir gösteren bir ağrı.

Akut Çürük: Çok sayıda kaviteasyonu olan aktif çürük lezyonları. (Örn. Biberon çürükleri, radyasyon çürükleri.)

Akut Gingivitis: Diş eti iltihabının (ağrılı olabilen) aniden ortaya çıkan tipi.

Akut Miyeloid Lösemi: Blast hücrelerin olgunlaşmaması ve çoğalmamasına bağlı olarak nötrofil, monosit gibi olgun hücrelerin oluşmadığı, kemik iliği ve kanda biriktiği, vücudun mikroplara karşı savunmasız kaldığı hastalık. Miyeloblastların anormal çoğalması sonucu kemik iliğinde eritrosit ve trombosit yapımı bozulur, anemi ve trombosit sayısında azalma meydana gelir.

Akut Oklüzal Travma: Sert cisimlerin aniden ısırılması veya restorasyonlardaki yüksekliklere bağlı gelişen, dişlerde ağrı, perküsyon hassasiyeti ve mobilitede artışa neden olan durum.

Akut Radyasyon Sendromu (ARS): Vücudun lokal bir bölgesinin veya tamamının, çok kısa süreler içerisinde çok yüksek dozda (>1 Gy) radyasyona maruz

kalması sonucu ortaya çıkan klinik ve laboratuvar bulguları ile karakterize durum. Bu hastalık bazen Radyasyon toksisitesi veya Radyasyon hastalığı olarak da tanımlanır.

Akut Romatizmal Ateş: A grubu Beta Hemolitik Streptokokların neden olduğu akut faringeal enfeksiyona bağlı gelişen, kalp, eklemler, santral sinir sistemi, deri ve derialtı dokuları tutan sistemik inflamatuvar hastalık.

Akut Süpüratif Siyaladenit: Parotis ve submandibüler glandda görülen, sıklıkla Staphylococcus aureus'un neden olduğu, oral kaviteden retrograd yolla gelen bakterilerin tükürük bezi parankiminde oluşturduğu süpüratif enfeksiyon.

Alar Curvature Point: Burun kanatlarının yanak ile birleşme noktaları.

Alara Presibi (As Low As Reasonably Achievable): Tanısal kalitede radyografik görüntü elde etmek için mümkün olan en düşük doz kullanılması prensibi. (ALARA: "As Low As Reasonably Achievable", makul olarak gerçekleştirilebilecek ölçüde düşük.)

Alare: Burun kanatlarının en dış noktası.

Alaşım: Bir metal elementin en az bir başka element ile birleşmesiyle oluşan homojen karışımı. Alaşımın karışıma giren metallerin özelliklerinden farklı özellikler gösterirler.

Albinizm (Albinizm): Deriye rengini veren pigment melaninin azalması veya yokluğuna bağlı deri, saç ve gözlerde renk azalması ile seyreden klinik durum.

Albright Sendromu: Vücutta birçok kemikte büyüme ve deformite, sıklıkla yanak ve dudak mukozasında izlenen pigmentasyonlar ve hipergonadizm ile karakterize hastalık.

Albumin: Karaciğerden sentezlenen kanda en fazla oranda (%60) bulunan protein. Onkotik basıncı düzenler, oluşan basınç etkisi ile damar ve doku boşlukları arasında sıvı dengesi sağlar. Dokularda sıvı birikimi olarak tanımlanan ödem oluşumunu, tansiyon yüksekliğini engeller. Organ ve dokular arasında kan yolu ile yapılan alışverişte önemli rolleri vardır.

Albüminüri: İdrarda albümin (protein) olduğunda görülen durum.

Alçı: Dış hekimliğinde, ölçü alınmadan protez yapımına kadar birçok alanda kullanılan, saf hâli kalsiyum sülfat dihidrat olan materyal.

Alçı Bıçağı: Sert metalden üretilen, plastik veya ahşap saplı alçı yontmaya yarayan bıçak benzeri alet.

Alçı Kesme Motoru: Alçı modellerini kesme, kenarlarını düzeltmeye yarayan, üzerinde zımpara taşı döndüren motoru bulunan ve işlem esnasında su ile zımpara taşı ıslatılabilen elektrikli cihazlar.

Alçı Vibratörü: Cihaza yerleştirilen ölçü üzerine dökülecek alçıda hava kabarcıklarının uzaklaştırılması amacıyla, farklı şiddette titreşim yaparak çalışan cihazlar.

Aldosteron: Sodyum (tuz) ve potasyum seviyelerini dengelemeye yardımcı bir hormon. Çok fazla aldosteron vücudun sodyum tutmasına neden olarak tuz ve su birikmesine ve tansiyonun yükselmesine neden olur.

Alegorik: Simgesel.

Alel: Alel veya alel morf, belirli bir özelliği belirleyen bir genin değişik hâllerinden her biri. Gen ve alel sözcüklerinin her ikisi de belirli bir özelliğin kalıtsal faktörünü ifade eder.

Alerjen: Alerjik reaksiyon başlatabilen maddeler. Yenildiği, solunduğu veya dokunulduğu durumlarda, vücutta immün sistem tarafından antijeni tanınarak, alerjik tepkiye sebep olan, antikor ürettiren maddeler. (Örn. *Ev tozu, buğday, süt, yumurta.*)

Alerji: Yabancı bir maddeye, bazen de çoğu kişide reaksiyon oluşturmayan bir yiyeceğe bağışıklık sistemi tarafından verilen aşırı duyarlılık reaksiyonu. Basit bulgulardan anafilaksiye kadar değişen tablolar görülebilir. Bu nedenle, alerjiler, bireyin hayatını tehdit eden acil durumdur.

Alert: Uyanık, tetik, atik.

Alev Uçlu Frezler: Bitirme frezleri. Dolguların bitirme ve polisajı için kullanılır.

Alfa Blokörler: Damar düz kas hücre membranında yer alan post sinaptik alfa adrenerjik reseptörleri bloke eden antihipertansif ilaç.

Alg: Sulu ortamda yaşayan, fotosentez ya da fagosite yaparak beslenen tek hücreli organizmalar. Su yosunu.

Algoritma: Belli bir problemi çözmek veya belirli bir amaca ulaşmak için tasarlanan yol. Akış basamakları. (Örn. *Covid-19 algoritmaları, Covid-19 erişkin tedavi algoritması, Covid-19 evde takip algoritması gibi.*)

Aljinat (Alginate): Aljinat irreversible hidrokolloid ölçü maddesi. Esas olarak sodyum aljinat ve kalsiyum sülfat içerir. Zamana bağlı kötü boyutsal stabiliteleri ve ince detayları hassas, net kopyalayamamaları sebebiyle sabit protez ölçülerinde önerilmez.

Aljinat Karıştırıcı: Aljinat, alçı ve revetmanı su ile homojen bir şekilde karıştıran mikserler.

Alkali: Herhangi bir maddenin kimyasal olarak pH (Hidrojen kuvveti) değeri 7'den büyükse o madde bazik (alkali), küçükse asidik özellik taşır. Çözülebilir asidik ya da bazik olup olmadığı pH değeri ölçülerek yapılır. pH cetvelinin orta değeri olan 7 ise çözelti nötr anlamına gelir.

Alkol: Karbon atomuna doğrudan bir -OH grubunun bağlı olduğu organik bileşiklere verilen genel tanımlama.

Alkoloz: Kan pH'nın artması, 7'den büyük değer alması.

Allerjik Rinit: Alerjen maddelerin burun mukozasına temas etmesi sonucu görülen, burun ve gözlerde kaşıntı, hapşırma, burun akıntısı, boğaz kaşıntısı gibi şikâyetlere neden olan hastalık. Alerjik rinitin nedeni, konağın savunma sisteminin havada bulunan ve solunum ile burna giren alerjenlere karşı oluşturduğu anormal reaksiyondur. Halk dilinde saman gribi, saman nezlesi veya yaz nezlesi olarak adlandırılır.

Allodini: Normalde ağrı vermemesi gereken bir uyarana karşı ağırlı cevap.

Allograft: Homograft, Allograft. Alıcı ile aynı türden olan başka bir bireyden alınan doku/graft. (Aralarında genetik benzerlik bulunmayan, kadavralardan elde edilen.)

Allojenik (Allogenic): Aynı tür içindeki kalıtım yönünden farklı bireyler. Transplantasyon biyolojisinde, aynı türden olan ancak antijen bakımından farklı olan bireyleri (veya dokuları) tanımlar.

Alloplastik (Alloplastic): Doku augmentasyonunda, tamirinde kullanılan sentetik materyal.

Alt Kesici Ekseni: L1i ve L1a noktalarından geçen doğru. (*Ortodonti*)

Altın Oran: Numerik değeri 1.61803'tür. Altın oran doğada, resimde, mimaride,

insan vücudunda ve yüzünde var olan bir orandır. Gülüş tasarımında altın oran birçok alanda kullanılır. (Örn. İnsan yüzü, saç bitim noktası, burun ve çeneden geçen yatay çizgilerle bölündüğünde bu üç segment arasında altın oran mevcuttur.)

Alveol: 1. Diş kökünün çene kemiği içerisinde gömülü olarak bulunduğu kemik yuva. **2.** Akciğerlerde küçük kesecik.

Alveolar Bone Proper (Cribriform Plate, Bundle Bone): Diş köklerini çevreleyen kortikal kemik (soket duvarı).

Alveolektomi: Alveoler kemiğin kesilerek çıkartılması işlemi.

Alveoler: Alveol ile ilgili.

Alveoler Boşluk (Alveolus Dentis): Alveolar kemikteki dişlere ait boşluklar.

Alveoler Kemik (Pars Alveolaris): Çene kemikleri içerisinde dişleri destekleyen ve koruyan kemik. Dişlerin kaybindan sonra rezorbe olur.

Alveoler Kret: Kaybedilmeden önce doğal dişlerin içinde durduğu, at nalı şeklindeki kemik çıkıntısı.

Alveoler Kret Lifleri: Birleşim epitelinin hemen altında, sementten oblik olarak alveoler krete uzanan, dişlerin uzamasını, çıkmasını engelleyen ve lateral diş hareketlerine karşı koyan periodontal ligament lifleri.

Alveoler Mukoza: Mukogingival birleşimin apikalinde yer alan, altındaki periosta gevşek bağlanan, kan damarlarından zengin, ince, non-keratinize, stipling yapının izlenmediği mukozadır.

Alveoler Ventilasyon: Bir dakikada alveollere giren yeni havanın total hacmi.

Alveolit: Alveol kemikte, dişleri taşıyan, dişlerin yer aldığı kemikte oluşan iltihaplanma. Genellikle diş çekimi sonrası

takip eden 2-3 gün içerisinde görülen diş soketlerinde oluşan iltihap.

Alveoloplasti: Çekilmiş ya da kaybedilmiş diş bölgesinin cerrahi müdahale ile düzeltilmesi veya yeniden şekillendirilmesi işlemi. Tam veya hareketli bir protez hazırlığında destekleyici kemik yapı düzlemlerini yeniden konturlamak, şekillendirmek için kullanılan cerrahi prosedür.

Alzheimer Hastalığı: Etiyolojisi tam olarak aydınlatılmamış, beyin hücrelerinin programlanandan daha erken ölmesine bağlı olarak kişinin bilişsel fonksiyonlarının azalmasına neden olan nörolojik hastalık. Bunama, zihin işlevlerinin kaybı hastalığı.

Amalgam: Çürük kavitelelerini onarmak amacıyla kullanılan dolgu malzemesi. "Gümüş dolgular" olarak da bilinen malzeme, gümüş, kalay, bakır ve bazen de çinko ile birlikte civa içerir.

Amalgam Fulvarı: Amalgam kondansasyonunda kullanılan el aleti.

Amalgam Havanı ve Eli: Genellikle porsele veya camdan üretilmiş, civa ile amalgam tozunun karıştırılmasını sağlayan alet.

Amalgam Renklenmeleri: Amalgamın diş etlerinde, mavimsi-siyah renklenmelere neden olduğu durum.

Amalgam Şekillendiriciler (Amalgam Carvers): Amalgam restorasyonları doğru anatomik şekil ve oklüzyonda şekillendirebilmek, kazımak ve yontmak amacıyla kullanılan, çalışan uçların kenarları keskin olan el aleti.

Amalgam Tabancası: Hazırlanan amalgamı kaviteye taşıyan alet. Port amalgam olarak da tanımlanır. Ucundaki hazneye doldurulan amalgam kavite içerisine minik bir piston ile ittilir.

Amalgam Tattao: Amalgam dövmesi, amalgamının yumuşak dokulara girmesi sonucu oluşan ağız mukozasında, diş etlerinde gri, mavi veya siyah bir renk değişikliği alanı.

Amalgam Zımparası: Tamamlanmış amalgam dolguların ara yüz düzeltme ve uyumlamalarını yapmak ve parlatmak amacıyla kullanılan, bir yüzeyi düz; diğer yüzeyi pürüzlü metal zımparalar.

Amalgamasyon: Amalgam taneciklerinin yüzeylerinde oluşan bir reaksiyon. Toz kısmı oluşturan taneciklerin cıva ile ıslanması tanımı.

Amalgamatör: Önceden bir kapsül içine konulmuş amalgam tozu ve civayı çok daha ideal toz/cıva oranında karıştırmaya yarayan alet. İçinde dozimetre bulunan modellerinde hazır kapsül yoktur, istenilen porsiyonda amalgam dozimetre ile ayarlanıp karıştırılır.

Ambivalans: Çelişik duygulu, zıt duyguların, fikirlerin ve isteklerin aynı anda oluşması hâli.

Ambliyopi: Bulanık görme, görme gelişimi bozukluğu, göz tembelliği.

Ambu: Nefes düzeni bozulan veya yeterince nefes almayan hastalara pozitif basınçlı ventilasyon sağlamak için yaygın olarak kullanılan el cihazı. (*Balloon walf maske*)

Ameloblast: İnsan vücudundaki en sert madde olan diş minesini oluşturmak için daha sonra mineralize olacak olan mine proteinleri enomelin ve amelogenini salgılayan hücreler.

Ameloblastik Fibroma: Epitelyal ve mezenşimal elementlerin proliferasyonu ile karakterizedir, sıklıkla mandibular premolar bölgede izlenir, içeriği radyolüsenttir. Sert doku (mine, dentin, sement) içermez. Ağrısız, yavaş büyüyen

şişlikler şeklindedir. Tümöre sürmemiş, gömülü bir diş eşlik eder.

Ameloblastik Fibroodontoma: Nadir görülen, yavaş büyüyen, iyi huylu, rutin radyografik muayenelerde raslantısal olarak fark edilen miks bir odontojenik tümördür, sıklıkla mandibular posterior bölgede görülür. Ameloblastik fibromadan farkı dentin ve mine içermesidir. Radyografik olarak, ameloblastik fibroodontoma iyi sınırlı, miks, (radyopak ve radyolüsent) kitle görüntüsü verir.

Ameloblastoma: Benign karakterli invaziv büyüme modeline sahip, odontojenik epitelden köken alan gerçek neoplazmlardır. Erken dönemde bulgu vermez, facial asimetri ilk bulgu olabilir, dişlerde mobilite ve yer değiştirme izlenir. Sıklıkla mandibular molar ramus bölgesinde izlenir, içeriği genellikle radyolüsenttir.

Amelogenez: Diş minesini oluşumu.

Amelogenezis İmperfekta: Kalıtsal geçiş gösteren, süt ve daimî dişlerdeki mineinin yapısı, miktarı ve bileşimini etkileyen genetik bir mine gelişim anomalisi.

Amelogenin: Diş minesinin gelişiminde bulunan düşük moleküler ağırlığı olan bir protein. Amelogeninler mezenşimal hücreleri stimüle ederek iyileşme, büyüme ve rejenerasyon için gerekli olan faktörlerin açığa çıkmasını sağlar.

Amerikan (ADA) Diş Numaralandırma Sistemi: Daimî dişlerin sağ üst çeneden başlamak üzere 1'den 32'ye kadar, süt dişlerinin ise Adan T'ye kadar tanımlandığı sistem.

Amfiartroz (Amphartroses): Hareket yeteneği sınırlı, yarı oynar eklem.

Amfizem: 1. Akciğerlerdeki hava keseciklerinin (alveol) gerilip genişlemesi

sonucu bu hava keseciklerini birbirinden ayıran ince duvarların yırtılmasına bağlı olarak akciğerlerin esnekliğini kaybetmesiyle oluşan ve solunum yetmezliğine yol açan akciğer rahatsızlığı. **2.** Subkutan amfizem, bağ dokuda fasya planları arasında hava bulunmasıyla karakterize bir durum. **3.** Dental enjeksiyon sonrası, cilt veya mukoza altında hava toplanması. Genellikle infiltratif ve tuber anestezi uygulamalarına bağlı gelişir.

Amilaz: Nişastanın şekere hidrolizini katalize eden enzim. İnsanların ve diğer bazı memelilerin tükürüklerinde bulunan Amilaz kimyasal sindirim sürecini başlatır.

Amiloidoz: Bağ dokusunda amiloid birikimine bağlı gelişen, nitelenen hastalık. "Amiloid Hastalık" olarak da bilinir.

Amino Asit: Proteinleri oluşturan hem amin hem de karboksil fonksiyonel gruplar içeren molekül.

Aminoglikozit: Aerob ve gram negatif boyanan bakterilere karşı etkili olan, bileşiminde yalnız aminli şekerler bulunan bakteri öldürücü antibiyotik.

Amnezi: Hafızanın kısmen veya tamamen kaybolması.

Amnion Sıvısı: Anne karnında fetusun içinde bulunduğu sıvı, fetusun yaşam ortamı. Embriyo ile birlikte oluşur, gebelik boyunca fetusu korur ve besler, doğumla birlikte varlığı ve görevi sona erer.

Amniyosentez (Amniosentesis): Ultrason eşliğinde, karın duvarından girilerek amniyon boşluğundan amniyon sıvısının çekilmesi işlemi.

Amonyak: Formülü NH_3 olan azot ve hidrojen atomundan oluşan renksiz, keskin ve hoş olmayan kokuya sahip gaz bileşiği.

Amorf: Şekilsiz. Şekli olmayan cisimler için kullanılan terim.

Amorf Dişler: Balık dişi (üst lateraller), piyano tuşu benzeri bütünü ile şekilsiz dişler.

Amorozis (Amaurosis): Görme yeteneği kaybı, geçici görme kaybı.

Amoxicillin: Gram pozitif ve gram negatif mikroorganizmalara karşı etkili penisilin. Geniş spektrumlu, bakterisid etkiye sahip antibiyotik.

Amphotericin B: Mantar enfeksiyonları tedavisinde kullanılan antifungal ilaç.

Ampicillin: Ampisilin, endokardit, idrar yolu enfeksiyonu, menenjit, salmonelloz ve solunum yolu enfeksiyonunun aralarında bulunduğu bazı hastalıkların önlenmesi ve tedavisinde kullanılan penicilline grubu antibiyotik.

Ampirik (İlkel) Tedavi: Hastalığın sebebini, oluşum mekanizması ve ilacın hastalığa etki şeklini bilmeden, sadece gözlem ve denemelere dayanılarak yapılan tedavi şekli.

Ampiyem: İrin birikimi.

Amplifiye: Çoğaltmak, artırmak, güçlendirmek.

Amputasyon: 1. İltihaplı kuron pulpası çıkarılarak, kök pulpasının canlılığını koruduğu tedavi prosedürü. **2.** Bir organın tamamının ya da bir kısmının kesilip atılması.

Ampute Etmek: Bir uzvu kesip almak.

Anabolik Steroidler: Vücutta testosteron veya daha etkin formu dihidrotestosteron etkilerini taklit eden ilaçlar.

Anabolik: Büyüme, yapımsal anlamında.

Anadonti: Ağızda hiçbir diş germinin oluşmaması. Tüm süt ve/veya sürekli dişlerin eksikliği.

Anaerob: Büyüme için moleküler oksijene ihtiyaç duymayan organizma.

Anaerobik Bakteri: Büyüme ve gelişme için oksijene gereksinim duymayan bakteriler. Genellikle periodontal hastalıklarla ilişkilidir.

Anafilaksi: Allerjik reaksiyonlara bağlı gelişen, acil tedavi edilmesi gereken potansiyel hayati tehlike arz eden bir durum. Tansiyon düşer, solunum yolları daralır, nefes almayı ve vücudun oksijen ihtiyacını karşılamasını engeller.

Anafilaktik Şok: Herhangi bir alerjen ile karşılaşma sonucu vücudun aşırı tepki göstermesi tablosu. Kızarma, terleme, çarpıntı gibi çok hafif belirtilerin yanı sıra nefes almakta güçlük, tansiyon düşmesi, baş dönmesi, kulakta çınlama, çarpıntı, gözlerde sulanma, aksırık, öksürük, karın ağrısı, kusma bulguları görülebilir. Bu bulguların birçoğunun aynı anda ve şiddetli olması durumunda allerjik şok tablosu oluşur. Şok tedavisinde en önemli ilaç Adrenalin'dir.

Analeptic: Kuvvetlendirici, canlandırıcı, kamçılایıcı.

Analeptik İlaç: Merkezi sinir sistemi üzerine uyarıcı etkiye sahip ilaç (*kafein, amfetamin vb.*).

Analgi: Ağrının yokluğu, ağrı duymama hâli, ağrıya karşı duyarlılığın olmaması.

Analiz: Tahlil etmek.

Analjezi (Analgesia): Ağrı duymama, ağrı hislerinin kaybolması. Ağrı kesici bir durum, ağrıyı azaltma işlemi. Ağrı duyusunun yokluğu ya da azalması.

Analjezik: Ağrıyı kesme ya da azaltmak amacıyla kullanılan ajan.

Analjezik İlaç: Ağrı kesici özelliği olan ilaçlar.

Analog: Benzer, eş. (Örn. *İmplant analogların ölçü postlarına vidalanması ile*

ağız içerisindeki eş/benzer durumun yaratılması.)

Anamnez: Doktorun hastaya teşhis koyma amaçlı olarak sorduğu sorular sonucu elde ettiği hasta öyküsü. Hastanın mevcut ya da geçirilmiş hastalıkları, allerjileri, kullandığı ilaçlar, geçirdiği operasyonlar hakkında kendisinden ya da bir yakınından alınan bilgiler. (Örn. *Medikal anamnez, Dental anamnez.*)

Anamoli: Normal hâl veya şeklin dışında olma.

Anaplazi: Doku ve organı oluşturan hücrelerin embriyonik dönemdeki ilkel şekillerine dönmesi.

Anastomoz: Arterlerin, venlerin, sinirlerin, damarların ve vücudun birçok bölgesindeki çok ince uç dalların birleşerek bir ağ meydana getirmesi. (Cerrahi anastomoz. Arter, ven veya barsakların bir bölümünde giderilemeyen tıkanıklık gelişmesi sonucu tekrar bağlantı sağlanması için cerrahi olarak birleştirilmesi işlemi.)

Anatomi: İnsan vücudundaki organların tanımlanması, büyüklük, biçim gibi özelliklerinin ortaya konması, birbirleriyle olan ilişkilerinin belirlenmesi ve bunların hekimliğe uygulanmasıyla ilgili tıp bilimi.

Anatomik Kök: Sement ile kaplı diş yüzeyi.

Anatomik Kuron: Mine ile kaplı olan diş yüzeyi. (Ön dişler) İnsizal kenar ile servikal kurvatürün en uç noktası arası mesafe.

ANB Açısı: NA ve NB doğruları arasında oluşan açı. Maksilla ve Mandibulanın sagittal yönde birbirine göre konumlarını tanımlar. Ortodontik anomalilerin iskeletsel sagittal yön sınıflaması bu açıya göre yapılır.

Andırkat (Undercut): Bir protezin yerleştilmesini engelleyen artık bir sırt veya dış kemerinin enine kesitinin konturu.

Androjen: Erkeklik özellikleri yani erkeğe özgü vücut gelişimi, kılların çıkışı, sesin kalınlaşması gibi özellikleri oluşturan ya da bu özelliklerin gelişmesini uyaran hormon.

Andropoz: Erkeğin yaşlanmaya bağlı olarak erkeklik hormonu olarak bilinen testesteron seviyesinin azalmasına bağlı cinsel fonksiyonlarında azalma.

Anemi: Kansızlık. Anemi, alyuvar sayımı veya hemoglobinin normalden daha düşük olduğu tıbbi durum. Vücut dokularına gerekli oksijen taşımak için yeterli miktarda sağlıklı kırmızı kan hücrelerinin (eritrosit, kırmızı küre, alyuvar) bulunmadığı tablo.

Anestezi: 1. Genellikle cerrahi müdahalelerden önce ve bazı tanı amaçlı incelemelerde uygulanan, bedenın tümünün ya da belli bir bölümünün ağrıya duyarısız hâle getirilmesi işlemidir. Vücudun sadece belirli bir bölgesini uyuşturan anestezi türü ise lokal anestezi olarak tanımlanır. **2.** Duyunun ortadan kaldırılması ya da kaybidir.

Anestezik: Hücrelerin özellikle sinir sistemi hücrelerinin biyolojik fonksiyonlarını yavaşlatan veya durduran ilaç.

Anestezist: Anestezi uzmanı.

Anevrizma: Kan damarı duvarlarının zaıfılığına bağlı olarak gelişen damar duvarındaki baloncuk şeklindeki patolojik genişlemeler. Beyin atardamarları ve aort damarı, anevrizmaların en sık yerleştiği bölgelerdir.

Anevrizmal Kemik Kisti: Etyolojisi bilinmeyen, uzun kemiklerin metafizleri, vertebraların posterior bölgesi ve pelviste görülen benign, ekspansil,

damarsal, lokal destrüktif non-neoplastik lezyonlar.

Angigenezis: Damar oluşumu.

Angina Pectoris: Myokard'ın oksijen ihtiyacı mevcut kapasiteyi aştığında ve geçici myokard iskemisi olduğunda ortaya çıkan durum. Sıklıkla efor ile ortaya çıkan atherosklerotik koroner daralmadan kaynaklanmaktadır. Hastalar göğüs ortasında, bazen kol, omuz ve çeneye yansıyan, baskı ve sıkışma hissinden yakınırlar.

Angle Sınıflama: Ortodontik anomalilerin değerlendirilmesi amacıyla üst ve alt 1. molarların ön-arka yöndeki ilişkisini temel alan ve anomalileri Sınıf I, Sınıf II ve Sınıf III olmak üzere 3 kategoride inceleyen sınıflama.

Angludurva: Mikromotor başlığına takılarak çalışan, arkası çentikli frez veya fırçaların takılabileceği kilit sistemi bulunan su soğutmalı döner başlıklar.

Angular Chelitis: Ağız köşelerinin tek ya da çift taraflı iltihaplanması. Ağız köşelerinin kırmızı renk değişikliği, çatlaması, kuruması ve kabuklanması ile karakterize bir durum. İlaç kullanımı ve fungal enfeksiyonlara bağlı gelişebilir, dudak ve ağız çevresinde yanma hissi oluşturabilir.

Angulasyon: Açılanma.

Anguler Cheilitis Candidiazis: Dudak köşelerinde, fissur ve kabuklanma şeklinde eritematöz bir görünüm ile karakterize durum.

Anhidrozis: Terlememe.

Anjin: Dış çevreden alınan bakteri ve virüslerin bademciklerde oluşturduğu bulaşıcı bir hastalık. Tıpta tonsillit olarak adlandırılır.

Anjio Nörotik Ödem: Vücuttaki muakoza ile kaplı bölgelerde (dudak, dil,

göz kapağı, derialtı dokular, barsak duvarı ve üst solunum yollarında) asfiksiye kadar giden geçici ödemle karakterize en ağır klinik tablo.

Anjiyogenez: Var olan damarlardan yeni damar oluşumu.

Anjiyografi (Arteriyografi): Radyopak bir maddenin damar içine enjeksiyonu sonrası görüntüleme tekniği.

Ankaferd Kanama Durdurucu: Eritrositlerin çökmesini sağlayan bitki esaslı hemostatik ajan.

Ankiloglossi: Dil bağı, hipertrofik frenulum, linguale kısa frenulum. Dilin hareketlerini kısıtlayan kısa lingual frenulum.

Ankiloz: Periodontal ligamentin yok olması veya bozulması sonucu sement ile alveol kemiğinin birleşmesi.

Ankraj (Anchorage): Uygulanan kuvvete karşı koyan direnç olarak tanımlanır. Ankraj Bölgesi ise, kuvvetin destek aldığı bölgedir. Cerrahi çekimler, ortodontik tedaviler ve protez uygulamalarında önemlidir.

Anksiyete: Kaygı bozukluğu, nedensiz olarak hissedilen aşırı endişe ve gerginlik hissiyatı.

Anodonti: Süt ve sürekli dişlerin hiç olmaması.

Anoksemi: Kanda oksijen yokluğu.

Anoksi (Anoxia): Vücudun oksijensiz kalması durumu.

Anomali: Anormallik, olağan dışı, normalden sapma. (Örn. *Konjenital anomali, Gelişimsel anomali, Kök anomalileri gibi.*)

Anoreksiya Nervoz: 1. Özellikle genç kadınlarda görülebilen, yemek yememek, çok az uyumak, buna rağmen çok aktif olmakla beliren psikolojik bir bozukluk. 2. Aynı zamanda iştahsızlık anlamında da kullanılır.

Anosmi (Anosmia): Kısmen ya da tamamen koku alma duyusunun kaybı. Nezle, grip gibi enfeksiyonlarda veya koku siniri ile ilgili beyin bölgesindeki patolojilerde görülebilir.

Ansefalit: Beyin iltihabı.

Antagonist: Karşıt olarak hareket eden.

Antagonizma: 1. Karşı tepki gösterme, engelleme, zıt etkileşme durumu yaratan etken. Karşıt etkinlik. 2. Bir ilacın diğerinin etkisini engellemesi veya oluşan etkiyi azaltması. 3. Bazı mikroorganizmaların üredikleri ortama saldıkları maddelerin etkileriyle diğer mikroorganizmaların üreme veya gelişmelerine engel olabilmesi, öldürebilmesi.

Ante Kuralı: Dayanak dişlerin kök yüzey alanı toplamı, kayıp dişlerin kök yüzey alanı toplamına eşit veya büyük olmalıdır prensibi.

Ante Mortem: Ölüm öncesine ait.

Antenatal: Doğum öncesi.

Anterior: Ön, önünde, ventral. Vücudun veya bir organın ön yüzeyi.

Anterior Diş Arkı (Ön Diş Arkı): Her iki kanin dişlerinin mezial yarlarından orta hatta uzanan ön diş dizisi.

Anterior Nasal Spina (ANS): Burun ön açıklığının tabanında maksillanın kemik çıkıntısının en uç noktası. (*Ortodonti*)

Anterior Rehberlik: Mandibulanın öne hareketi esnasında, mandibular anterior dişlerin kesici kenarlarının, maksiller anterior dişlerin lingual yüzeyleri boyunca öne ve aşağı hareket etmesi.

Antibakteriyel: Bakteriyel üremeye engel olma veya bakterilerin öldürülmesi. Bakterilerin yaşamasını durduran veya üremesini önleyen kimyasal madde.

Antibiyogram: Mikroorganizmaların antibiyotiklere olan duyarlılığını belirlemek için yapılan test.

Antibiyotik: Bakterileri öldürerek (bakterisid) ya da büyümelerini inhibe ederek (bakteriyostatik) etki eden anti enfektif ajanlar.

Antibiyotik Profilaksisi: Bakteri yayılımını ve cerrahi sahadaki mikroorganizmaların sayısını düşürerek, post-operatif bakteriyel enfeksiyonların riskini azaltmak için yapılan uygulama. Bakteriye riskini azaltmak.

Antibody: Antikor.

Anticalculus: Anti tartar. Diş taşı oluşumunu engelleyici. (Örn. *Diş macunlarında bulunan Pirofosfat anti calculus etki gösterir.*)

Antidepresan: Depresyon ve diğer mental sorunların tedavisinde kullanılan ilaç grubu. Mutsuz ve umutsuz olma duygularını azaltmak amacıyla kullanılan ilaç türü.

Antidiüretik Hormon (ADH): ADH diğer adıyla vazopressinin ana görevi vücut sıvı dengesinin düzenlenmesine katkıda bulunmak olan hormon. ADH'nın hedef organı böbreklerdir, böbreklerden su geri emilimini artırarak idrar yoluyla su atılımını azaltır. Dehidrasyon ve koma gibi kan sıvı miktarının azaldığı durumlarda ADH salgısı artar.

Antiemetik (Antiemetic): Bulantı ve kusmayı önleyici veya durdurucu ilaç grubu.

Antienflamatuvar: Enflamasyonu ve ödemi azaltan maddelerin ve tedavilerin ortak adı. Non-steroidal anti-inflamatuvar ilaçlar ya da steroid dışı yangı önleyici ilaçlar, kısaca NSAİİ'ler, analjezik, antipiretik ve antienflamatuvar ilaçlardır. "Non-steroidal" terimi bu ilaçları benzer etkileri olan steroidlerden ayırmak için kullanılır.

Antiepileptik: Epilepsi nöbetleri, bipolar bozukluk, nöropatik ağrı gibi durumların

önlenmesinde ve tedavisinde kullanılan ilaç grubu. Antikonvülzan ya da anti epileptik ilaç. Antiepileptik ilaçlar, hücre zarındaki iyon (sodyum, potasyum, kalsiyum, klorür) kanallarını etkileyerek nöronlardaki elektriksel aktiviteyi değiştirerek etki eder.

Antifibrinolitik: Kanama durdurucu, engelleyici. Fibrinolizin inhibitörleri olan ilaç sınıfı.

Antifungal: Mantarların üremesine engel olma veya onların öldürülmesi.

Antifungal İlaçlar: Mantar enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılan ilaç grubu.

Antihelmintik: Parazit, solucan düşürücü ilaçlar.

Antihipertansif: Çok çeşitli etki mekanizmaları ve grupları olan, yüksek kan basıncını (hipertansiyon) tedavi etmek için kullanılan ilaçlar. (Örn. *Diüretikler, Alfa blokerler, Beta blokerler, Vazodilatörler, Kalsiyum kanal blokerleri gibi.*)

Antihistaminik: Alerji hastalıklarının tedavisinde kullanılan ilaçlar. Etkilerini Histamin'i antogonize ederek gösterdikleri için bu ismi almışlardır. MSS depresanı, sedatif, antikolinergik etkileri de vardır.

Antijen: Vücuda girdiğinde bağışıklık (immün) sistemi tarafından antikor üretimine yol açan yabancı moleküller.

Antijenite: Bir antijenin antikoruyla bağlanabilme yeteneği.

Antikaryojenik: Çürük önleyici/engelleyici.

Antikoagülan: Kanın pıhtılaşmasını önleyen maddeler. (Örn. *Doğal bir antikoagülan Heparin.*)

Antikonsepsiyonel: Gebelik önleyici.

Antikonvülzan: Antikonvülzan ya da anti epileptik ilaç, epilepsi nöbetleri, bipolar bozukluk, nöropatik ağrı gibi durumların önlenmesinde ve tedavisinde

kullanılan ilaç grubu. Nöbete sebep olan nöronların senkronize aktivitesini önleyerek nöbetlerin oluşmasını ve tekrarlanmasını engelleyen ilaç.

Antikor: Vücuda giren antijenleri zararsız duruma getirmek için organizmanın oluşturduğu madde. Organizmaların bağışıklık (immün) sistemi tarafından kendi organizmalarına ait olmayan organik yapılara karşı geliştirilen glikoproteinin yapısındaki moleküller.

Antimalarial: Sıtma ilacı.

Antineoplastik: Malign hücrelerin gelişmesini ve çoğalmasını durduran. Malign tümör tedavisinde kullanılan ilaç.

Antinükleer Antikor (ANA): Hücre çekirdeği yapısında yer alan DNA, histon, sentromer gibi yapılara karşı gelişen antikorlar.

Antioksidan: Küçük miktarlarda, diğer bileşiklerin oksidasyonunu engelleyen madde. Yağların oksidasyonunu yavaşlatan maddeler.

Antipiretik: 1. Ateş düşürücü. 2. Ateşli durumlarda vücut sıcaklığını düşüren ilaçlar.

Antiplak: Mikrobiyal dental plağı engelleyen etki/ajanlar.

Antiplatelet İlaçlar: Trombositlerin birbirine yapışma yeteneğini (trombosit agregasyonu) azaltan ve kan pıhtılarının oluşumunu engelleyen ilaçlar.

Antisepsi: Vücut yüzeyindeki canlı mikroorganizma sayısının antimikrobiyal aktiviteye sahip olan ajanlar (antiseptik) kullanılarak indirgenmesi.

Antiseptik: Enfeksiyon, septisemi veya çürümeyi önlemek amacıyla canlı dokuya uygulanan antimikrobiyal maddeler.

Antiseptik İlaçlar: Ağız içi mukoza veya cilt dezenfeksiyonu için kullanılan ilaç

grubu. (Solüsyon, gargara veya sprey formda.)

Antispazmodik: Spazm çözücü, spazm giderici. Düz veya çizgili kaslarda gerçekleşen spazmları durduran ilaç ya da bitkiler için kullanılan tanım.

Antitussif: Öksürük giderici, öksürük kesici. Öksürüğü hafifleten veya ortadan kaldıran ilaç grubu.

Antiviral İlaçlar: Viral enfeksiyonların tedavisinde kullanılan ilaçlar.

Antrolit: Çoğunlukla maksiller sinüslerde görülen mineral tuzları birikimi sonucu oluşan yapı. Paranasal sinüslerde antrolit olarak adlandırılan, taş oluşumu nadir görülen bir durumdur.

Antropometri: İnsan vücudunun boyutları ile ilgilenen bilim dalı.

ANUG (Akut Nekrozitan Ülseratif Gingivitis): Diş etinin interdental papillalarda nekroz, sarı pseudo membranlarla karakterize akut nekrotizan hastalığı. Klinik bulgular: Spontan veya çok hafif uyararla kanama, kötü ağız kokusu, kıvamlı ve salya sekresyonunda artma, kötü ağız kokusudur.

Anuri (Anuria): İdrar yokluğu.

Anüs: Makat, sindirim kanalının bitiş kısmı.

Aort: Kalpten çıkan ve vücuda oksijenlendirilmiş kanı taşıyan en büyük atardamar.

Aort Anevrizması: Aortta, aort duvarının zayıf olduğu alanlarda gelişen balonlaşma.

Aort Disseksiyonu: Aort damarının farklı nedenlerle yırtılması ve duvar içine kan dolması.

Apandis: Kalın bağırsak ve ince bağırsağın birleştiği noktanın hemen yanında kese şeklinde bir yapı.

Apandisit: İnce bağırsak ile kalın bağırsakın birleşme yerindeki (apendiks) yapının/organın iltihaplanması.

Aparey: Aygıt anlamındadır. Ortodontik tedavide kullanılan bütün düzenekler bu adla anılırlar.

Apati: Çevre ile anormal derecede ilgisizlik, duygusuzluk, kayıtsızlık.

Apeks: Diş kökünün ucu.

Apeks Locator (Apeks Bulucu): Elektronik apeks bulucu. Endodontide kullanılan apikal daralmanın pozisyonunu, kök kanal boşluğunun uzunluğunu belirlemek amacıyla kullanılan elektronik cihaz.

Apeksifikasyon: Pulpanın yaşamsal olmadığı, apikal kapanmayı veya eksik olmuş bir diş kökünün sürekli apikal gelişimini tetikleyen bir yöntem.

Apekso Elevatör: 1/3 apikalde kırılmış olan köklerin çıkarılmasında kullanılan cerrahi el aleti.

Apeksogenez: Bir dişin kök ucunun sağlıklı büyümesini ve gelişmesini desteklemek için kullanılan pulpa tedavisi prosedürü. Kökün doğru oluşumuna yardımcı olur.

Apert Sendromu: Klinik olarak, kraniyosinotiz, anterior frontal alanlarda genişleme, brakisefalik kafa yapısı, hipoplastik maxilla, yüksek alın, şaşılık, eksoftalmi'nin izlendiği otozomal dominant geçiş gösteren sendrom.

Apertognati (Apertognathia): Ön veya arka dişlerin temas etmediği, açık oklüzal ilişki.

Apertura: Delik, açıklık, boğaz, ağız.

A-Pg Doğrusu: A ve Pogonion noktalarını birleştiren doğru. (*Ortodonti*)

APg Mesafesi: Alt en ileri kesici dişin kesici kenarının A noktası ve Pogonion'dan geçen doğruya olan uzaklığı. Alt kesici

dişlerin çenelere göre konumunu belirler. (*Ortodonti*)

Apikal Foramen (Majör Foramen): Kök kanalının periodontal ligamente ulaştığı asıl açıklık.

Apikal Lifler: Soketin apikal bölgesinde düzensiz şekilde bulunan, gelişimini tamamlamış kökte bulunmayan periodontal ligament lifleri.

Apikale Pozisyone Flap: Hem cebi elimine etmek hem de yapışık diş eti genişliğini korumak için uygulanan flap tekniği.

Apikektomi (Apicoectomy): Bir diş apeksinin amputasyonu, kesilmesi. Kök ucu amputasyonu.

Aplazi (Aplasia): Kusurlu gelişim veya doğuştan organ veya doku yokluğu.

Apne (Apnea): Solunumun geçici ya da kalıcı olarak durması.

Apoptoz: Hücre ölüm mekanizması. Programlanmış hücre ölümü.

Aproksimal Alan Plak İndeksi (API, Lange 1986): Boyama sonrası diş bölgelerinin aproksimal kısımlarında plak varlığının, olması (+) veya olmaması (-) şeklinde veya evet/hayır şeklinde değerlendirilen plak indeksi. Plak ile etkilenmiş alanlar yüzde olarak ifade edilmektedir.

Aproksimal Yüz (Proksimal Yüz/İnterproksimal Yüz/Ara Yüz): Birbirine komşu olan dişlerin komşuluk yaptıkları yüzleri.

Apse: İrin birikmesi. Vücudun herhangi bir yerinde bir doku ya da organda oluşan apse, ağrı, kızarıklık ve şişik ile karakterizedir. Bazı apseler kendiliğinden dışarı açılır ve akar. Apsenin açılmadığı durumlarda drenaj yapmak gerekir.

Araknoit: Beynin üzerini kaplayan ince zar.

Araşidonik Asit: Yirmi karbonlu uzun zincirli doymamış bir yağ asidi.

Ardışık Diş: Süt dişi veya bebek dişin yerini alan kalıcı diş.

Arestin: Periodontal tedavilerde kullanılan, Minosiklin içeren lokal antimikrobiyal ajan. Lokal uygulanan jel içinde %2 minosiklin içerir, biyolojik olarak rezorbe olabilir.

Argirofil Lifler: Dentin gelişimi ile Von Korff lifleri kalsifiye dentin içine gömülür ve artık odontoblast hücreleri arasında gözlenemezler. Von Korff lifleri gümüşle boyanınca siyah renk aldıkları için bunlara Argirofil Lifler de denir.

Aritenoid Kıkırdaklar: Çift kıkırdakların en büyüğüdür. Piramit şeklinde ve krikoid kıkırdağın daha geniş olan arka bölümü üzerinde bulunurlar. Aritenoid kıkırdak sadece yanlara doğru değil, ön ve arkaya doğru da hareket edebilir.

Aritmi: Aritmiler veya ritim bozuklukları kalp atımlarının düzensiz hâle gelmesidir. Ritim bozukluğu sırasında kalp çok hızlı atabilir (taşikardi), çok yavaş atabilir (bradikardi) veya düzensiz atabilir.

Ark: Üst veya alt dişlerin çenelerde sıralandığı kavisli yapı. Dişlerin ağızda hizalandığı kavisli şekli ifade eder.

Artefact: Artefakt anatomik olarak normalde var olmayan ancak çeşitli etkenlerden dolayı görüntüye yansıyan yapılar. Tipta, kusurlu malzeme veya teknikler nedeniyle yanıltıcı veya doğal olmayan ayrıntıları veya durumları belirtmek için kullanılır.

Arter: Atardamar. Kalpten pompalanan kanı taşıyan damar.

Arteriol: Küçük atardamar.

Articulare (Ar): Ramusun posterior kenarı ile posterior kranial kaidenin (occipital kemik) inferior sınırının kesişim noktası. (*Ortodonti*)

Artikain: Amid grubundan, ester grubuna ait özellikler taşıyan tiofin sınıfına ait tek lokal anestetik. Kanda plazma kolinesterazları tarafından elimine edilmesi toksik etkisini azaltır, anestetik etkisi güvenlidir. Geniş bölgeye difüze olur, doku penetrasyonu iyidir, belirgin bir kemik penetrasyonu vardır, analjezik etkisi güvenli, analjezik etkisi güçlüdür. Vazokontrüksiyonun hafif olması nedeniyle yaralar komplikasyonsuz iyileşir, ayrıca epinefrin miktarının düşük olması riskli hastalarda kullanım avantajı sağlar. Maksimum dozlar; vazokontrüktörsüz 3 mg/kg, vazokontrüktörlü ise 7 mg/kg'dır.

Artikülasyon (Articulation): Diş hekimliğinde, işlev sırasında dişlerin oklüzal yüzeyleri arasındaki statik ve dinamik temas ilişkisi.

Artikülatör (Articulator): Temporomandibular eklemleri ve çeneleri temsil eden, maksiller ve mandibular kalıpların, mandibular hareketlerin bir kısmını veya tamamını taklit etmek için bağlanabileceği mekanik bir alet.

Artikülatör Sınıf I: Tek statik kayıt kabul eden en basit apareyler.

Artikülatör Sınıf II: Vertikal ve horizontal hareketlere izin veren, hareketleri Temporomandibular ekleme uyumlandırmayan apareyler.

Artikülatör Sınıf III: Modellerin ekleme göre uyumunu sağlayan ve kondiler yolları kısmen taklit edebilen apareyler.

Artikülatör Sınıf IV: Modellerin ekleme uyumunu sağlayan, üç boyutlu dinamik kayıt alabilen apareyler.

Artiküler Aç: Sella ve Articulare noktalarından geçen doğru ile Articulare ve Gonion noktalarından geçen doğru arasında oluşan açı. (*Ortodonti*)

Artralji: Eklemelerde oluşan ağrılar.

Artrit (Arthritis): Eklem iltihabı.

Artrografi: Kontrast madde enjekte edildikten sonra, floroskopi veya MR ile yapılan bir eklem görüntü dizisi.

Artrografi MR: Normal MR incelemelerinde gözlemlenmesi oldukça zor olan yapılar ile eklem içindeki yapıların detaylı şekilde görüntülenmesine olanak sağlayan tanı işlemi.

Artrogram: Bir kontrast maddenin bir eklem enjeksiyonunu takiben kemik yapılarını görüntülemek için kullanılan tanısal bir X-ışını tekniği.

Artroskopi: Muayene ve tedavi amacıyla, eklem üzerinde açılacak küçük bir insizyon yoluyla sokulan bir endoskop ile gerçekleştirilen minimal invazif cerrahi prosedür.

Artroz (Arthrosis): Dejeneratif eklem hastalığı.

Aselüler: Hücresiz, hücre içermeyen.

Asemptomatik: Hastalık ile ilgili belirtiler göstermeme.

Asepsi: Tüm mikroorganizmaların yokluğu. Hasta ile temas edecek olan tıbbi araç gereçleri, enfeksiyon ajanlarından (patojen ve non patojen mikroorganizmalar) arıtmak ve her türlü kirlenme yollarının ortadan kaldırılması için alınan önlemler.

Asepsi (Asepsis): Enfeksiyondan arınmış, mikroorganizmalar ile temasın önlenmesi.

Aseptik (Aseptic): Enfeksiyon veya septik materyal içermeyen. Steril, patojenik mikroorganizmalardan arınmış.

Asesülfam-K: Dil üzerindeki tat reseptörlerini uyarak etki gösteren, şekerden iki yüz kat daha tatlı ve kalori olarak bir değeri olmayan yapay tatlandırıcı.

Asetaminofen: Siklooksijenaz enzim etkisini inhibe ederek prostoglandin üretimini azaltan ve buna bağlı olarak ağrı kesici, ateş düşürücü etki gösteren ilaç.

Asetaminofen (Parasetamol): Oral yoldan alındığında gastrointestinal sistemde hızla emilen, ağrı kesici ve ateş düşürücü etkiye sahip bir ilaç etken maddesi. Plazma proteinlerine bağlanması zayıftır. Kanama zamanını uzatır.

Asetil Salisilik Asit: Ağrı kesici, ateş düşürücü ilaç. Kan seyreltici ve kalp krizine karşı koruma sağlama özelliği nedeniyle uzun dönem az dozaj kullanılır.

Asfiksi (Asphyxia): Oksijen yetersizliğine bağlı boğulma.

Asil Alaşımlar: Dişler için kuron ve dolgu yapımına yardımcı olmak için kullanılan altın ve paladyum gibi bazı metaller.

Asimetri: Simetrinin olmaması ya da bozulması.

Asinik Hücreli Karsinom: Seröz asinilerden köken aldığı için sıklıkla (%90) parotiste görülen, yavaş büyüyen, düşük grade'li malign tümörler. %10'u metastaz yapar. Fasiyal sinirin korunarak cerrahi eksizyon tedavide uygulanır.

Asinus: 1. Tükürük bezlerinin sekretuar son kısmı. **2.** Akciğerlerde bronchiolus terminalisi çevreleyen alveol, hava kesesi.

Asitle Aşındırma (Acid Etching): Bağlanma, tutunma sağlamak amacıyla diş minesini ve/veya dentin yüzeyini hazırlamada kullanılan asidik bir kimyasal maddenin uygulanması.

Askı Sütür Tekniği: Dışın sadece bir yüzeyinde flap kaldırılmışsa, iki interdental boşluğu kapsayan sütür tekniği.

Aspartam: Bakteriler tarafından fermente edilemeyen, sukrozdan daha tatlı, düşük kalorili yapay tatlandırıcı.

Aspirasyon: Sıvıların, ekzojen olarak partiküllü maddelerin ve/veya endojen salgıların alt solunum yollarına anormal durumlarda girişi.

Aspirasyon Biyopsisi: Şüpheli lezyondan iğne yardımıyla içeriğin aspire edilmesi esasına dayanan teknik. Rutin aspirasyon biyopsisi ve ince iğne aspirasyon biyopsisi olmak üzere iki şekilde uygulanır.

Aspiratör: Cerrahi işlem alanında biriken kan ile solunum yollarında biriken sekresyonları belirli bir debide vakum oluşturularak ortamdan hızla uzaklaştıran, cerrahi ortam görünürlüğü artırarak ve solunum işlevinin devamlılığını sağlayan cihazlar.

Astarlama (Besleme): Protez kaidesinin destek dokulara uyumunu artırmak amacıyla doku yüzeyinin yenilenmesi işlemi.

Astım (Asthma): Solunum yollarını tıkayan ve nefes almayı zorlaştıran kronik bir hastalık. Astımda, hava yolu etrafındaki düz kaslar, alerjenler, duman, soğuk hava veya egzersiz gibi tetikleyicilere yanıt olarak kasılır ve mukus adı verilen yapışkan salgı üretimi artar, bu durum hava yolunun daralmasına neden olur.

Astigmatizm: Saydam tabakanın küreselliğinin bozulması ile oluşan göz kusuru.

Astomia: Ağızın doğuştan yokluğu.

Ataçman (Attachment): Yapışma, tutunma.

Ataçman Seviyesi: Dentogingival birleşimin diş üzerindeki en koronal pozisyonu.

Ataksi: Denge bozukluğu, yürüme, oturma gibi istemli hareketlerde bozukluk olması.

Ataraksiya: Kişide tepki yokluğu, duygunluk durumu, acıya ve sevince ilgisizlik hâli. Hiçbir etkiyle uyarılmayan ruh dinginliği.

Atelektazi: Konjenital veya sonradan gelişen akciğerin bir lobunun havalanmaması veya sönmesi.

Aterom: Damar içerisinde yağlı, fibröz kalıntı. Atardamarların duvarlarında oluşan anormal yangısal (enflamatuvar) makrofaj akyuvar birikmesi. Damarın beslediği dokularda iskemi ve nekroza sebep olabilir.

Ateroskleroz: Damar sertliği (Ateroskleroz), arter duvarı çevresinde plak birikmesi nedeniyle arterlerin daraldığı ve sertleştiği bir durumdur ve arteriosklerotik vasküler hastalık olarak da bilinir.

Atipik: Alışılmış dışı, tipik olmayan. Kriterler dışı seyreden.

Atlas: İlk servikal vertebra, C1.

Atoni: Kas tonusunun zayıflaması.

Atriyum: Kalp kulakçığı. Kalbin karıncıklarına kanın girdiği üst odacık.

Atrizyon: Karşılıklı dişlerin fonksiyon nedeniyle oklüzal veya kesici kenarlarının aşınması.

Atrofi (Atrophy): Bir organ ve oluşumun, herhangi bir nedenle işlevinin azalması veya ortadan kalkmasına bağlı küçülmesi, körelmesi.

Atropin: Atropa belladonna (Güzelvrat Otu) adlı bitkiden elde edilen bir alkaloid, tıpta çeşitli amaçlar için kullanılır. Kalp üzerinde düşük dozda bradikardi, yüksek dozda taşikardi ve AV iletimde hızlanma, göz üzerinde midriyazis, siklopleji ve fotofobi, dış salgı bezlerinde ter ve tükürük bezlerinde inhibisyonu, Gastro İntestinal Sistem üzerinde konstipasyon, asid, bikarbonat, münin ve proteolitik enzimlerin salınımında azalma, üriner sistem üzerinde ise mesaneyi gevşetip, sfinkteri kasan ve miksiyon gücünü etkileridir.

Atropin

Atropin: Atropa belladonna (Güzelayrat Otu) adlı bitkiden elde edilen bir alkaloid. Parasempaolitik etkilidir, kalbin atım hızı ve kan basıncını artırır.

Augmentation: Büyütme, mevcut boyutun ötesinde arttırma/büyütme. Alveoler sırt büyütmesinde, atrofik alveolar sırtın boyutunu arttırmak için kemik greftleri veya alloplastik materyaller kullanılır.

Aural: Kulak ile ilgili, kulağa ait.

Auto Matris: Halka şeklindeki matrisin dişe yerleştirilmesi ve özel bir sıkıştırıcı alet yardımı ile dişe sıkıştırılması esasına dayanan aparey. Dişi ideal kavraması ve pratikliği gibi olumlu özellikleri nedeni ile kullanımı artmaktadır.

Avitaminoz: Vücutta vitamin yetersizliği durumu. Hangi vitamin yetersizse o vitaminin adı ile birlikte yazılır. (Örn. *A vitamini yetersizliği Avitaminoz A, C vitamini yetersizliği Avitaminoz C gibi.*)

Avulsiyon (Avulsion): Travma nedeniyle dişin soketinden ayrılması.

Avusturalya Antijeni: Hepatit B yüzey antijeni.

Axis Saggitalis (Saggital Eksen, Oksal Eksen): Yere paralel olarak arkadan öne doğru ok yönünde uzanan eksen.

Axis Transversalis (Transvers Eksen, Yatay Eksen): Yatay olarak sağdan sola doğru uzanan eksen.

Axis Verticalis (Vertikal eksen, Dikey Eksen): Yukarıdan aşağıya uzanan dikey yöndeki eksen.

Ayna: Ayna başı ve ayna sapını içeren dental alet. Temel görevi indirekt ağız içi görüşü sağlama, ayrıca yumuşak dokuları ekarte etme ve ışığı ağız içinde yönlendirmek amacıyla kullanılır.

Azithromycin: Bakteriyel enfeksiyonların tedavisinde kullanılan bir antibiyotik.

Azithromycin

Azitromisin, makrolid antibiyotik türü olan bir azaliddir. Protein üretimini azaltarak bakteriyel büyümeyi durdurur.

B

B Lenfosit: Humoral immünyetede etkili, immünglobilin sentezleyen lenfosit.

B Noktası: Orta oksal düzlemde alt kesici dişten çene ucuna uzanan kemik konka-vitesinin en derin noktası. (*Ortodonti*)

Babesia: Babesiosis'e neden olan, kırmızı kan hücrelerine bulaşan küçük bir parazit. Genellikle kene ısırığı ile bulaşır ve Lyme hastalığı ile aynı zamanda ortaya çıkar.

Bacillary Angiomatosis: Klinik ve histolojik olarak Kaposi Sarkoma'ya benzeyen enfeksiyöz, vasküler, proliferatif bir hastalık. Bartonella henselia ve B. quintata gibi rickettsia benzeri organizmalar tarafından meydana gelir. Peridontal ligament ve kemikte yıkımlara yol açan kırmızı-mor veya mavi renkli ödematöz, yumuşak doku lezyonları izlenir. CD4 sayıları düşük HIV+ kişilerde daha sık görülür.

Bağışıklık (İmmünite): Bağışıklık sistemi, çeşitli hücre ve proteinlerin karışıklı etkileşimi ve ortak çalışması ile vücudu mikroplara karşı koruyan savunma sistemidir. Bağışıklık sisteminin bütün hücreleri kemik iliğinde ortak bir kök hücreden gelişir ve bu hücreler, proteinler ile birlikte vücudun her yerine dağılmıştır. Bağışıklık sisteminin temel görevi, vücudu hastalık yapan yabancı mikroplara karşı korumak

ve aynı zamanda vücutta ömrünü tamamlamış ve hasar görmüş hücreleri yok etmektir.

Bakır Ano: Aşırı harabiyet gösteren dişlerde amalgam malzemenin kor yapımında kalıp olarak kullanıldığı diş hacminde minik borular.

Bakır Renklenmeleri: Bakır fabrikası çalışanlarında, diş etlerinde görülen yeşil renklenmelerdir.

Bakteri: Bakteri, tek hücreli mikroorganizma grubu. Tipik olarak birkaç mikrometre uzunluğunda olan bakterilerin çeşitli şekilleri vardır (küresel, spiral, çubuksu vb.) ve yeryüzünde her ortamda mevcuttur.

Bakterisid: Bakteriler ve apatojenik bakterilerin vegetatif formlarını öldüren maddeler.

Bakteriyel Endokardit: Kalbin iç yüzeyini döşeyen endokard tabakasının iltihabı. Tutunma yerleri; Atriyoventriküler kapaklarda atriyal yüz, aort kapağında ventriküler yüz, serbest duvar endokardı, protez kapaklar ve kalp içi cihazlardır.

Bakteriyel Vajinozis: Anaerob bakterilerin neden olduğu erken doğum ve düşük ağırlıklı bebek doğumlarına neden olan yanma hisli, kötü kokulu akıntı görülen hastalık, vaginal enfeksiyon.

Bakteriyemi

Bakteriyemi: Bakterilerin veya bakteri toksinlerinin kana geçmesiyle oluşan ateş, titreme ile seyreden klinik tablo.

Bakteriyemi: Kanda canlı bakterilerin bulunmasıdır.

Bakteriyostatik: Bakteriyostatik uygulama, bakterilerin büyüme veya üremelerini yavaşlatarak etki gösterme.

Balans: Denge.

Ballismus: Kol ve bacakların, istemsiz, şiddetli, atıcı hareketleri.

BANA Testi: N-benzoyl-DL-arginine-2-naphthylamine ile periodontal hastalığa spesifik 3 bakteri tespit edilen test. (P. gingivalis, T. forsythia ve T. denticola)

Band Loop Yer Tutucular: Kuron loop yer tutucuya benzeyen ancak destek olarak kullanılacak diş sağlamsa kullanılan yer tutucu. Aparey bir bant ile looptan oluşur ve fonksiyonu ve endikasyonları kuron loop yer tutuculara benzerdir. Arkın tek veya iki tarafındaki tek diş eksikliklerinde uygulanır. Yer tutucunun kısa bir periyotta kullanılacağı vakalarda ve destek diş sağlıklı/sağlam ise endikedir.

Bant Sökücü: Diş üzerine uygulanan bantların sökülmesi amacıyla kullanılan pens.

Bar: Çubuk. Genişliğinden daha uzun düz veya eğrisel bir metal parçası. Protezlerde, çıkarılabilir kısmi takma dişin veya sabit kısmi takma dişin iki veya daha fazla parçasının bağlanmasını sağlayan çubuk.

Bar Kroşeler: Tutucu ucu "T", "I" ve "Y" şeklinde olabilen, tutucu underkata gingival yönden yaklaşan kroşeler.

Barbitüratlar: Sinir sistemini uyuşturucu etkileri olan ilaçlar. Anksiyete, uykusuzluk ve nöbet bozukluklarının tedavisi için yaygın olarak kullanılan ilaç grubu.

Basitleştirilmiş Oral Hijyen İndeksi (Green-Vermillion)

Bariyer Membran: Cerrahi rejeneratif prosedürlerde kullanılan ince, tabaka benzeri, genellikle otojen olmayan bir materyal.

Bartholin Kanalı: Sublingual bezin ağza açıldığı kanal.

Barthol Bandajı: Mandibula kırıklarında mandibulaya alttan ve önden destek olmak üzere uygulanan sekiz biçimi sargı.

Bas Plak (Base Plate): 1. Taban plakası. Dişsiz yüzeyler üzerine uygulanmış katı, termoplastik bir polimer veya benzer malzeme. Okluzyon kenarı ile dişsiz yüzeyler arasında bir baz oluşturur. **2.** Ağız ısısında muma göre stabil olan ve materyal olarak muma benzeyen şellaktan elde edilen bas plak olarak adlandırılan geçici protez kaide materyali. Yumuşama ısısı mumlara göre daha yüksektir.

Basınçlı Pişirme Fırını: İçerisinde oluşan sıcak su, buhar ve basınç ile akriliğin polimerizasyonunu sağlayan, düdüklü tencere mantığıyla çalışan cihazlar (Ekstromat).

Basil: Çomak şeklindeki mikroorganizmalar. (Örn. *Tüberküloz'un etkeni Koch basili*)

Basion (Ba): Basis occipitalisin iki yanını sınırlayan endokranial ve ekzokranial yüzlerin birleşim yerinde, norma latera- liste en alt ve en arka nokta. (*Ortodonti*)

Basis Cranii: Kafa tabanı. Kranyumun alt kısmı.

Basitleştirilmiş Oral Hijyen İndeksi (Green-Vermillion): Oral hijyeni değerlendiren bir indekstir. Bu indeks kolaylaştırmak amacıyla tüm anterior ve posterior diş yüzeylerini temsil etmek üzere 6 indeks yüzeyi seçilmiştir: 16, 11, 26, 36, 31, 46 (Alt 6'ların lingu- ali, diğer dişlerin bukkali). Plak; diş yüzeyi üzerinde debris ve materia albayı

da kapsayan yumuşak eklenti olarak tanımlanır. OHI-S; basitleştirilmiş kalkulus (CI-S) ve basitleştirilmiş debris (DI-S) indeksi olmak üzere iki bölümden oluşur. 0-3' lük bir skala kullanılır.

Başlangıç Mobilitesi: Dişin periodontal ligament sınırları içinde hareket ettiği mobilite aşaması (soket içi safha).

Başlangıç Periodontitis: 1-2 mm ataçman kaybı ile karakterize yıkım.

Başlık Temizleme ve Yağlama Sistemleri: Döner el aletlerinin (aerator) su ve hava kanallarını kimyasallarla temizleyen ve yağlayan sistemler.

Bayonet: Üst çene kök davyesi.

Bazal Hücreli Karsinom: İnsanlarda en sık görülen deri kanseri tipi. Bazal Hücreli Karsinomlar epidermisin en derin tabakası olan bazal hücrelerinde oluşan anormal kontrolsüz büyüme veya lezyonlardır. Gelişiminde kronik güneş ışığına maruziyet ana etyolojik faktör olarak düşünülmektedir. Genellikle açık yaralar, kırmızı lekeler, pembe oluşumlar ve parlak yüzeyli yumrular ve yaraları şeklinde görülebilir.

Bazal Kemik: Çene kemiklerinin apikalinde bulunan dişlerle teması olmayan maksilla ve mandibuladaki ana kemik kütlesi.

Bazal Lamina: Epitel tabakanın altında bulunan ve altındaki bağ dokudan epiteli ayıran, çeşitli fibrillerden ve ara maddeden oluşan ince tabaka, bazal membran.

Bazal Membran: Lamina lucida ve lamina densa'nın ortaklaşa oluşturduğu yapı.

Bazik Fuksin: 1. Doku kesitleri ve bakterilerin boyanmasında kullanılan ajan. 2. Dental plak boyayıcı ajan olarak da kullanılır.

Bazofil: Bazofil polimorflar, sitoplazma granülleri hematoksin boyası ile koyu mavi boyanan akyuvarlar.

BCG Aşısı: Bacillus Calmette-Guerin veya verem aşısı.

Beckwith-Wiedemann Sendromu: Makroglossi, gigantizm, abdominal duvar defektleri, kulakta pitler ve neonatal hipoglisemi bulgularına sahip, nadir gözlenen konjenital bir bozukluktur. Makroglossiye bağlı olarak çenelerin ve dişlerin normal gelişimi bozularak maloklüzyon oluşumu gözlenir.

Behçet Hastalığı (Sendromu): 1937 yılında Türk hekim Hulusi Behçet tarafından tanımlanan otoimmün hastalıktır. Behçet hastalığı kronik bir hastalıktır, tekrarlayan ağız ülserleri, genital ülserler, göz ve cilt bulgularının oluşması olarak tanımlanmış olmakla birlikte, ilerleyen periyotlarda kalp, damar, sindirim sistemi, akciğer, eklemler, böbrek ve sinir sisteminde de çeşitli problemlere neden olabilir. Hastalığın tanımlanmış kesin bir nedeni yoktur, genetik ve çevresel faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir. HLA B51 olarak tanımlanan gen bölgesi taşıyan kişilerde ortaya çıkma sıklığı yüksektir ve Behçet hastalığı vakalarında temel faktör HLA B51 taşıyıcılığıdır.

Bein Elevatör: Diş kökünü veya dişi çıkarmak için tasarlanmış, düz (tornavidaya benzeyen) ucu oluklu keskin cerrahi el aleti.

Bek: Laboratuvarlarda ısı ile şekillenen materyallerin işlenmesinde kullanılan küçük ocak.

Bell Paralizi: Yüzün sadece bir tarafındaki kasların etkilendiği, ani gelişen ve nedeni bilinmeyen bir yüz felci şekli.

Bellek Hücreleri: B lenfosit'ten, antijen'le uyarılma sonucu oluşan, aynı antijen'le ikinci defa karşılaştığı zaman onu tanıyarak daha kısa sürede immün reaksiyon oluşmasını sağlayan B lenfosit alt tipi, bellek hücre. Hafıza hücreleri. Bağışıklık hafızasından sorumlu hücreler.

Benign: İyi huylu. Bir hastalığın hafif veya tehdit edici olmayan karakteri veya bir neoplazmanın habis olmayan karakteri.

Benign Pnömonokonyoz: Akciğerlerde biriken tozun herhangi bir doku reaksiyonuna yol açmadığı ve maruziyet sonlandıktan sonra belli bir zaman periyodunda tam veya tama yakın bir düzelme gösteren pnömonokonyoz tipi.

Benign Sementoblastoma: 1. İyi huylu sementoblastom, diş köklerine bağlı sement veya sement benzeri doku kütleli oluşumu ile karakterize nadir görülen bir odontojenik tümör. 2. Odontojenik ektomezenşimden meydana gelen nadir görülen bir tümör. Erkeklerde ve mandibular premolar bölgede daha fazla sıklıkla görülür. Kök ucunu tutan yuvarlak, bülböz tümörlerdir, ilgili diş vital, ağrılıdır. Genellikle asemptomattiktir ve rutin radyografik inceleme ile teşhis edilir. Radyografik görünümü, radyolusent bölge ile iyi tanımlanmış radyopasitedir.

Bennet Açısı: Alt çenenin yan hareketleri esnasında yatay düzlemde izlenebilen ve kondil yolunun saggital düzlemle yaptığı açı.

Bennet Hareketi: Çalışan taraf kondilinin tümüyle çalışan tarafa yer değiştirmesiyle gerçekleşen hareket.

Berberi: Tiamin (B1 vitamini) eksikliğine bağlı bir sinir sistemi hastalığı. Vücuttaki hücrelerin büyümesi, gelişmesi ve işlevi için önemli olan B1 vitamini (tiamin)

besinlerin vücutta enerjiye dönüşmesinde önemli rol oynar. Zihinsel fonksiyonların sürdürülmesinde önemli rol alır. Kuru beriberi, yaş beriberi ve infantil (bebeklerde görülen) olmak üzere üç tipi vardır.

Besleme: Oklüzal ilişkiyi değiştirmeden, protezin dokuya bakan yüzeyine yeni rezin materyali ilavesi.

Beşinci Hastalık: Parvo virüs B 19 adlı virüs ile meydana gelen yüz, göğüs, kollarda kızarıklık ve ateş ile seyreden bulaşıcı enfeksiyon hastalığı. "Eritema İnfeksiyozum" olarak da tanımlanır.

Beta Blokör: Sempatik sinir sistemini uyaran adrenalin, noradrenalin ve diğer adrenerjik reseptörleri bloke etmek yoluyla etki gösteren ilaç grubu.

Biberon Çürükleri: Bebek ve çocukların sıklıkla üst ön dişlerinde görülen, çoğunlukla biberon ve emzik yoluyla alınan tatlı sıvıların dişlerde uzun süre tutulması ve dişlerin temizlenmemesi nedeniyle oluşan çürükler.

Bicuspid: Premolar dişler. Ağzın merkezinden ağzın arkasına kadar dördüncü ve beşinci dişler, çiğnemek için kullanılan dişler. Yetişkinlerde her bir azı dişinin önünde iki tane olmak üzere 8 adet bulunur.

Bifid: Çatallı, yarık, ayrık. İki bölüme ayrılmış durumda olan.

Bifurkasyon: İki köklü dişlerde dişler arası.

Bigeminy: Çift olarak oluşma durumu. Eş, çift, ikiz.

Bilateral: Her iki tarafa ait olan (sağ ve sol), iki taraflı.

Bilgisayarlı Tomografi (BT): Vücut bölgelelerinin değişik açılardan superpozisyon olmaksızın üç düzlemde kesitsel görüntüleme sağlayan inceleme yöntemi. X-ışını kullanılır. Bilgisayarlı Tomografi

taniya yardımcı olması, tedavi değerlendirilmesi ve girişimsel işlemlerde klavuz olarak kullanımda yardımcı olur.

Bilirubin: Bilirubin kan elemanlarından olan alyuvarların yıkımı sonucu ortaya çıkan bir madde. Kan kökenli bir pigment olmasına karşın demir içermez. Bilirubin vücutta bir fonksiyon görmez. Bazı hastalıklarda (karaciğer ve kan hastalıklarında) kandaki seviyesi yükselir, teşhiste değerlendirilir. Safranın ana pigmentidir.

Bilirubinemi: Kanda bilirubin normalden fazla olması.

Bilirubinüri: İdrarda bilirubin normalden fazla olması.

Bimaksiller: Her iki çene ile ilgili anlamındadır.

Bimaksiller Protrüzyon: Her iki çenenin dentoalveolar yapılarının kafa kaidesine göre önde olması.

Biopsi: Tanı muayenesi için küçük bir doku parçasının çıkarılması işlemi.

Biotin (B7 Vitamini): Vücutta enerji oluşumunda görev alan B vitamini çeşitlerinden olan ve suda çözünebilir bir vitamin. En iyi kaynakları karaciğer, yumurta sarısı, tam tahıl taneleri, soya fasulyesi unu ve mayadır.

Bipolar Bozukluk: Manik, hipomanik ve depresif ataklar ile ortaya çıkan, uzun süreli ve karmaşık bir duygu durum hastalığı.

Birbec's Granülleri: Langerhans hücrelerinde raket şeklinde görümlü sitoplazmik granüller. Lenfositlere antijen sunarak immün sistemde rol oynarlar.

Birleşim Epiteli: Dişin sürmesi sırasında oral epitel ve azalmış mine epitelinin birleştiği yerde oluşur. Sağlıklı dokuda mine-sement sınırında bulunur. Birleşim

epitelinin ortalama uzunluğu 0.25-1.35 mm arasındadır.

Bisbiguanidler: Kimyasal plak kontrolünde kullanılan ajan. Klorheksidin diglukonat, alexidin dihidroklorid ve oktenidin dihidroklorid.

Biseksüel: İki cinsiyetli, hem erkek hem dişi.

Biseperasyon (Bicuspidizasyon): Mandibular moların her iki kökü de çıkarılmaksızın kuron kısımlarının ayrılarak iki ayrı premolar hâline getirilmesi işlemi. Böylece oral hijyenin kolaylaştırılması amaçlanır.

Bisphosphonate: Osteoklast aktivitesini ve sayısını azaltarak kemik rezorpsiyonunu inhibe eden ajan. Bifosfonatlar pirofosfatların sentetik analogları olup malignensilere bağlı olarak gelişen hiperkalsemi, multipl myeloma, kemik metastazı tedavisi yanında osteoporoz tedavisi için kullanılan ilaçlardır. İlacın kullanımına bağlı olarak çene kemiklerinde gelişen osteonekroz gibi yan etkileri de görülebilmektedir.

Bisturi Sapl: Uç kısmına sıkı bir şekilde bisturi takılan paslanmaz çelik sap.

Bisturi Ucu: Cerrahi uygulamalarda dokuda kesi yapmak için kullanılan çeşitli şekil ve büyüklüklerde ufak, keskin bıçak.

Bite-Wing (Bite-Wing Radyografi): Komşu dişler arasındaki ara yüz çürüklerini net olarak görebilmek amacıyla, ayrıca azı dişi kuronları, mine sement birleşimi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla kullanılan, özel olarak hazırlanmış filmlerin kullanıldığı radyografi tekniği.

Biyo-Aerosoller: Bakteri, virüs, polen, mantar, mantar sporları ve onların bileşenlerini içeren biyolojik kökenli hava kaynaklı tüm organik maddeler. Her türlü

organizmanın parçacıklarından oluşan aerosoller. Biyo-aerosollerin özellikleri nem, hava akışı ve sıcaklık gibi çevresel etkilere bağlı olarak değişir.

Biyoaktif Camlar: Kalsiyum oksit, fosfat, sodyum oksit ve silikondioksinin diş ve kemikteki benzer oranlarda birleştirilmesiyle elde edilen greft materyalleri. En önemli özellikleri; enzimatik faaliyetleri, üç boyutlu vasküler yapı oluşumunu desteklemeleri, kemik dokudaki mezenkimal hücrelerin farklılaşmasına yardımcı olmaları ve kemik doku ile organik bağlarla bağlanmalarıdır.

Biyoaktif Materyaller: 1. Yüzeylerinde hem yeni kemik formasyonuna izin vermeleri hem de konak dokusunda implant kemik arayüzünde iyon değişimi ile kimyasal bağlanma da gerçekleştiren materyaller. 2. Diş hekimliğinde simantasyon endodontik ve kalıcı restoratif materyal, hassasiyet giderici materyal, fissür örtücü ve remineralize edici materyaller olarak birçok alanda kullanılmaktadır.

Biyofilm: Bir yüzeye yapışarak kendi ürettikleri polimerik yapıda jelsi bir tabaka içinde yaşayan mikroorganizmaların oluşturduğu topluluk. Biyofilm yapıları yüzeylere DNA, protein ve polisakkarit içeren bir ekzopolisakkarit tabaka içinde tutunan mikroorganizma kümeleri olarak tanımlanır. Uygun koşullar oluştuğunda mikroorganizmalar tarafından biyofilm oluşturulabilir. Biyofilmler, mikroorganizmaların yüzeye yapışmasını ve çoğalmasını sağlarlar. Biyofilm içindeki mikroorganizmalar birbirleriyle değişik ilişkiler içerisinde bulunurlar; metabolik ürün değişimi, sinyal molekülleri ile iletişim ve genetik bilgi aktarımı gibi. Besin alımında, besinlerin işlenmesinde,

metabolik atıkların uzaklaştırılmasında rol oynarlar. Biyofilmler mikroorganizmaları konak savunma elemanlarından, toksik maddelerden korurlar (antibiyotik direnci).

Biyofizik: 1. Biyolojik sistemlerin nasıl çalıştığını anlamak için fizik teorilerini ve yöntemlerini uygulayan bilim dalı. 2. Fizik teknikleri ve prensiplerini biyolojiye uygulayan bilim dalı.

Biyoinert Materyaller: Yüzeylerinde apozisyona ve böylece osseointegrasyona izin veren materyaller.

Biyoloji: Canlı organizmalar ve onların yaşamsal süreçleriyle ilgilenen bilim dalı. Yaşam bilim. Canlıların doğal süreçlerinin bilimsel çalışması.

Biyolojik Cep Derinliği: Gingival marjin ile cebin tabanı (birleşim epitelinin koronali) arasındaki mesafe, sadece histolojik kesitlerde görülür.

Biyomateryal: İnsan vücudundaki canlı dokuların işlevlerini yerine getirmek, güçlendirmek, onarmak veya değiştirmek amacıyla kullanılan materyaller.

Biyomekanik: İnsan dokularının özellikleri ve mekanik streslere dokuların yanıtını inceleyen multidisipliner bir yaklaşım.

Biyometri: 1. İstatistiksel yöntemlerin biyolojik gerçeklere uygulanması bilimi. 2. İstatistik yöntemlerin tıp ve biyoloji alanlarına uygulanması.

Biyosidal Ürün: 1. Canlı varlıkları, canlı varlıkların yaşadığı alanları, temasta bulunduğu eşyaları çeşitli organizmalardan korumak amacı ile kullanılan ürünler. 2. Biyolojik veya kimyasal açıdan herhangi bir zararlı organizma üzerinde kontrol edici etki gösteren, hareketini kısıtlayan, uzaklaştıran, zararsız kılan veya yok eden aktif maddeler.

Biyosit: Biyolojik bir varlığı öldüren, canlı öldüren, canlıkıran.

Biyotip: Genetik yapının benzer olduğu organizmalar grubu. *Diş eti biyotipi*, diş etinin biyotipi doku kalınlığının ölçülmesi ile belirlenir ve ince, normal, kalın olmak üzere alt gruplara ayrılır.

Biyotolere Materyal: Yaşayan dokulara implante edildiklerinde reddedilmeyen ancak etrafında fibröz bir kapsül şekillenen materyaller.

Biyouyumlu: Biyomalzemenin vücut dokularına fiziksel, kimyasal, biyolojik uyumu ve vücudun mekanik davranışına sağladığı optimum uyum. Biyomalzemeler, insan vücudundaki canlı dokuların işlevlerini yerine getirmek veya desteklemek amacıyla kullanılan doğal ya da yapay malzemelerdir.

Biyoyararlanım: Verilen ilacın sistemik dolaşıma kimyasal değişikliğe uğramadan geçen kısmı.

Bleaching (Diş Ağartma): Kimyasal ağartıcı ajanlar kullanılarak doğal dişlerin rengini ağartma/beyazlatma işlemi.

Blefaroptozis: Üst göz kapağının felç nedeniyle düşmesi.

Blefarospazm: Orbikularis okuli kaslarının istemsiz kasılmalarıyla, göz kapaklarının sürekli veya aralıklı olarak kapandığı hareket bozukluğu.

Bohn Nodülleri: Sert ve yumuşak damak sınırında gelişen keratin dolu küçük kistler.

Bol: Alçı ve aljinat karıştırma kabı.

Bol Kaşığı: Alçı ve aljinatı karıştıran ince, geniş uzun metal veya plastik çubuk.

Bolk Tüberküli: Maksiller ve mandibular daimî molarların bukkal yüzeylerinde çıkıntı hâlinde görülen fazla tüberkül.

Bonding: Dental materyallerin mekanik olarak dişlere tutturulduğu işlem.

Bu kompozit reçine, porselen ve metal içerir. Dental bonding, diş renginde bir reçinenin özel bir ışıkla uygulandığı ve sertleştirildiği, sonuçta kişinin gülümsemesini iyileştirmek amacıyla malzemenin dişe bağlandığı prosedür.

Bonding Ajan (Bonding Agent): İki farklı madde arasında veya bir malzeme ile doğal diş yapıları arasında yapışma veya uyumu arttırmak için kullanılan bir malzeme.

Bone Sialoprotein: Kemik sialoprotein, kemik, dentin, sementum ve kalsifiye kıkırdak gibi mineralize dokuların bir bileşeni.

Boraks: Diş hekimliğinde, kuron, köprü yapmak için döküm yapımı sırasında, ateş altındaki metalin kolay erimesi için serpilene toz hâlindeki madde.

Border Molding: 1. Bir ölçü materyalinin, komşu bitişik dokuların manipülasyonu veya hareketi ile şekillendirilmesi. **2.** Kaide plağının kenarlarının, hastanın fonksiyonel hareketlerine göre şekillendirilmesi.

Botulizm (Botulismus): Clostridium botulinum bakterisinin ürettiği toksinden kaynaklanan zehirlenme türü.

Bowman Bezleri: Olfaktör epitelin altındaki lamina propria içerisinde dallanma gösteren tubuloasinar seröz bezler.

Boyerlok: Üçgen kesitli, uca doğru incelen endodontik tedavide kullanılan alet.

Bölümlü Kuron: Klinik kuronun bir bölümünü kapsayan restorasyon.

Bölümlü Protez: Eksik dişlerin yerine yerleştirilen ve bu dişlerin işlevini gören, metal-akrilikten yapılan, diş veya diş-doku destekli, ağza takılıp çıkarılabilen protezler.

Brachium: Kol. (*Anatomi*)

Bradikardi: Kalp atım hızının azalması. Dakikada 60 atımdan daha az kalp atım hızı.

Bradikinin: Damar genişletici ilaç. Damar geçirgenliğini artırır. Aynı zamanda ağrı mekanizmasıyla da ilişkilidir.

Braket: Dişlerin dental ark üzerinde düzgün dizilimlerini sağlamak amacıyla ortodontistler tarafından dişler üzerine uygulanan/yapıştırılan metal veya seramik aparat.

Braket Sökücü: Diş üzerine uygulanan braketlerin diş üzerinden uzaklaştırılması amacıyla kullanılan pens.

Brakisefal Baş Şekli: Geniş ve kısa baş şekli.

Brakisefali: Kafanın arkasının tamamen düz ve aşırı geniş olması. Kafa orantısız biçimde geniştir. Alın genellikle şişik ya da iki yönden de ileri doğru çıkıktır. Kafanın yüksekliği yukarı doğru uzundur.

Bregma-Mentum Projeksiyonu: Maksiller sinüsün ön, yan, arka ve ortadaki sınırları nazal kavite ve orbital fossalar, mandibulanın medio-lateral görüntüsü ve kondili, zygomatik ark'ın görüntüsünü değerlendirmede kullanılan radyografi tekniği.

Brit: Akriliğin ısı polimerizasyonu işlemi esnasında muflanın alt ve üst parçalarının basınçla bir arada tutulması.

BRONJ: Bisfosfonat ile ilişkili osteonekroz. Bifosfonata bağlı osteonekroz (BRONJ), çene kemiklerinde osteomyelit, nekrotik kemiğin açığa çıkması gibi ciddi ağız komplikasyonlarına yol açabilir.

Bronkospazm: Tıbbi durumlar veya alerjik reaksiyonlara bağlı solunum yollarını çevreleyen kas bantlarının gerilmesi ve hava yollarının daralmasına bağlı gelişen tablo.

Bronşiektazi: Bronşiektazi bronşların duvarında oluşan hasar sonrasında bronşların kalıcı olarak genişlemesi.

Bronşiolit: Sıklıkla 0-2 yaş çocuklarda görülen akciğer bronşiollerinin etkilendiği alt solunum yolu hastalığı. Soğuk algınlığı şeklinde, burun akıntısı, hafif öksürük, burun tıkanıklığıyla başlar, ateş normal veya hafif yükselmiş olabilir. Birkaç gün içerisinde öksürük şiddetlenir ve hırıltılı solunum ortaya çıkar.

Bronşit: Trake ve bronşlar gibi büyük hava yollarının enfeksiyonu.

Broxomania: Gündüzleri diş sıkma.

Bruksizm: Genellikle geceleri olmak üzere, gece ve gündüz diş sıkma ve gıcırdatma alışkanlığı olarak tanımlanır.

Brusella: Sığır, koyun, keçi, domuz, köpek gibi hayvanlardan insanlara bulaşan hastalık. Patojen bakteriler vücuda enfekte hayvanın eti, sütü veya dışkısı ile doğrudan temas sonucu bulaşır.

Brushite: Diş taşlarında bulunan kristal yapı.

Buccinator Kas: Raphe pterygomandibularis'in ön yüzü ile her iki çene kemiği processus alveolaris'inden başlayıp ağız köşesinde musculus orbicularis liflerinde sonlanan, ağız köşesini yanağa baskı yapar- geriye çekici kas, üfürütücü kas. Çiğnemeye yardımcı en önemli kas. Aynı zamanda üfleli müzik aletlerinin çalınmasında da kullanılan kastır.

Bukkal (Buccal): Yanak, yanak ile ilgili.

Bukkal Bifurkasyon Kisti: Periodontal ligamentteki epitel artıklarından köken aldığı düşünülen, mandibular molar dişlerin furkasyon bölgesinde gözlenen kist.

Bukkal Embrasür: Arka (posterior) ve yan grup dişlerin kontakt noktaları ile bukkal yüzey arasında oluşan üçgen

Bukkal Kenar (Margo Buccalis)

boşluk. Lingual embrasürlere göre daha küçük boyutludur.

Bukkal Kenar (Margo Buccalis): Arka ve yan grup dişlerin yanağa bakan kenarları.

Bukkal Koridor: Hasta güldüğünde arka grup dişlerin bukkal yüzeyleri ile dudak köşeleri arasında oluşan, gülümsemeye derinlik ve doğallık katan boşluk.

Bukkal Non-Oklüzyon: Bukkal bölge dişlerinden biri veya birkaçının, ilgili bölgedeki üst çene dişlerinin bukkoversiyona ve/veya alt çene dişlerinin linguoversiyona uğraması sonucunda üst dişlerin oklüzal yüzlerinin tamamının alt çenedeki antagonistinin vestibülünde konumlanmasıyla oklüzyona girememe durumu.

Bukkal Sırt (Buccal Ridge): Kanin (Canin) ve küçükcakızı (Premolar) dişlerin kuronlarının bukkal yüzeylerinde oklüzal yüzden dişin boynuna (servikale) doğru, dişin bukkal yüzeyini iki bölüme ayıran tümsek yapı, sırt.

Bukkal Tüberkül (Tuberculum Buccale): Dişlerin bukkal yüzünde, üst dişlerde dengeleyici, alt dişlerde ise çalışan tüberkül olarak şekillenen tümsek yapılar.

Bukkal Yüz (Facies Buccalis Dentis): Alt-üst çene arka grup, posterior dişlerin yanağa bakan yüzleri.

Bukkodistal Kenar (Margo Buccodistalis): Arka (Posterior) ve yan grup dişlerin yanağa bakan yüzlerindeki distal kenar.

Bukkomezial Kenar (Margo Buccomezial): Arka (Posterior) ve yan grup dişlerin yanağa bakan yüzlerindeki mezial kenar.

Bukkooklüzal Kenar (Margo Buccoocclusalis): Arka (Posterior) ve yan grup dişlerin yanağa bakan yüzlerindeki oklüzal kenar.

Butinilikain

Bukkoversiyon: Bir dişin dudak veya yanağa doğru eksen eğiminin bozulması normal konumundan sapma göstermesi durumu.

Bulbous Kemik Konturları: Eksostoz, fonksiyona adaptasyon veya butresing bone formation sonucu görülen aşırı kemik genişlemeleri.

Bulumia: Yeme-çıkarma bağımlılığı. Bulumia Nevroza olarak da tanımlanır. Hastalar yeme krizlerinden sonra kilo almaya karşı çareler üretirler, yediklerini kusma, laksatif ilaç kullanımı gibi.

Bupivakain (Marcaine): Amid yapılı uzun etkili bir lokal anestezik ajan. Uzun tedavilerde ve analjezik terapide kullanılır, post-op 12-16 saatlik analjezik etkisi vardır. Kardiyotoksik olması nedeniyle, kardiyotoksitesi düşük olan Levobupivakain, Ropivakain formları geliştirilmiştir. Etki başlama süresi 6 dakikadır, topikal anestezi sağlamaz. Gebelik risk kategorisi "C"dir.

Burnisher: Amalgam ve kompozit dolguların sertleşmeden üst yüzeylerinin düzeltilmesi ve parlatılmasında kullanılan, uçları cıvalı, diş morfolojisi işlemeye uyumlu el aletleri.

Burstone Çizgisi: Subnasale-Pogonion arası çizgi. Dudakların değerlendirilmesinde kullanılmaktadır.

Burton Lines/Çizgileri: Kurşun ve Antimon renklenmesi. Matbaa çalışanlarında görülür, kurşun ve antimon alaşım olarak kullanıldığı için koyu gri renk ortaya çıkar. Kurşunun kolekte yarattığı dantel şeklinde renklenmeye Burton's line/çizgileri denir.

Butinilikain: Anestezik madde. Etki başlama süresi 2-4 dakikadır. Vazokonstriktör içermeyen formun etki süresi

pulpal ve yumuşak doku anestezi için 15-90 dakikadır.

Butressing Bone Formation: Zayıflayan kemiği desteklemeye yönelik yeni kemik oluşumu. Kemiğin iç yüzeyinde olursa "Central Butressing Bone Formation", kemiğin dış yüzeyinde olursa "Peripheral Butressing Bone Formation" olarak tanımlanır.

Bül: Seröz veya seröpürülan sıvı içeren, 0,5-1 cm çapında olan deriden kabarıklık lezyonları.

Büllöz Pemfigoid: Genellikle deriyi etkileyen, skar bırakmayan, kronik, otoimmün, subepidermal büllöz bir hastalıktır. Oral tutulum, hastaların yaklaşık %30-%40'ında görülür. Klinik olarak eroziv veya desquamatif gingivitis oral lezyonları görülür, nadiren veziküller eşlik eder. *Histopatoloji:* Akantoliz görülmez, veziküller subepitelyaldir. Elektron mikroskopunda bazal laminanın horizontal ayrılması görülür. İki majör antijenik determinantı BP1 ve BP2 proteinleridir. İmmunofloresans incelemede bazal membran boyunca IgG ve C3 depolanması görülür. *Tedavi:* Etiyolojik faktörler bilinmediği için tedavi, semptomları hafifletmeye yöneliktir. Primer tedavi orta doz sistemik prednizondur. Yüksek doz gerektiğinde immunomodülatör ilaçlarla kombinlenebilir. Lokalize lezyonlar için güçlü topikal kortikosteroidler veya nicotinamide ile kombine ya da olmadan tetrasiklin etkili olabilir.

Büyüme Hormonu (Growth Hormon): Beynin hipotalamus ve hipofiz bölgeince üretim ve düzenlemesi yapılarak kana salgılanan, kemik, kas ve organların büyümesini kontrol eden hormon.

Büyüme Modeli (Pattern): Gelişimsel değişikliği ifade eder. Kemik iskeletin

şekli, bunu kavrayan yumuşak doku, iskeleti kontrol eden kaslar ve nöromusküler sistem ve metabolizma olaylarını tanımlar.

Büyüme Ritmi: İnsan büyümesi vücudun her parçasında her yıl için uniform değildir. Bu düzensiz büyümeye, büyüme ritmi adı verilir.

C

C Şekli Kanal: Hertwig epiteliyal kök kınının, bukkal ya da lingual kök yüzeyinde birleşmesi ile oluşan kök yapısı.

Cad-Cam: Bilgisayar destekli modelleme, bilgisayar destekli işleme. Bilgisayar destekli tasarım (CAD) ve bilgisayar destekli üretim (CAM), karmaşık diş hekimliği prosedürlerini gerçekleştiren profesyonellere yardımcı olan yazılım programlarıdır. Diş hekimliğinde, farklı tipler üretmek için (kuron, kaplama, inley, onley, sabit diş gibi protezler, dental implant protezleri) kullanılan bir CAD-CAM teknolojisidir.

Caecum (Çekum): İncebarsakla kalınbarsağın birleştiği yerdeki kese.

Cafe au Lait Lekesi: Sütü kahve renkli (açık kahverenginden koyu kahverengine kadar değişen renklerde) doğumda veya erken çocukluk döneminde ortaya çıkan doğum lekeleri. Nörofibromatozin tanıya götürecek önemli klinik bulgusu.

Calculocementum: Kök yüzeyinde penetre olan diş taşı.

Calculus/Tartar: Diş taşı. Kalsifiye mineralize olmuş dental plak.

Caldwel Luc Operasyonu: Klasik Caldwell-Luc cerrahisi, gingivobukkal insizyon sonrasında fossa kaninadan maksiller sinüsün anterior duvarında pencere açılmasını ve maksiller sinüs

mukozasının kürete edilmesini içeren operasyon.

Calicivirus: Çapları 35-40 nm olan kübik yapıya tek bir polipeptitten oluşmuş virüs. İsmi fincan şekline benzer yüzey girintilerinden almıştır. Sitoplazmada çoğalırlar, sitopatojeniktirler.

Cam İyonomer Siman: Toz ve likit formların karıştırılması ile elde edilen cam iyonomer simanlar silikat simanla polikarboksilat simanın hibriti şeklinde tanımlanır. Cam iyonomer simanın tozu, bazik floro-alumino silikat taneciklerinden, likiti ise orijinal olarak aközpoliakrilik asitten oluşur.

Camper Düzlemi: Burun kanadı-Tragus arası uzanan düzlem.

Campylobacter: Bulaşıcı ishal hastalıklarına (Diyare) yol açan, spiral ve "S" harfi şeklinde, ince ve uzun bir yapıya sahip gram negatif bakteri cinsi.

Campylobacter Rectus: Kronik periodontitiste, kemik kaybını indükleyebilen hareketli gram negatif, fakültatif bir anaerob.

Cancellous (Kansellöz): Süngersi (kansellöz) kemik dokusu.

Canine: Köpek dişleri her çenede 2 tane olmak üzere ağızda 4 adet bulunur.

Caput: Baş. (*Anatomi*)

Carabelli Tüberküülü: Üst birinci büyük azı dişinin mesiopalatal tüberküülü

Carcinoma

yanında görülen fonksiyona katılmayan küçük tüberkül.

Carcinoma: Malign, habis, kötü huylu tümör.

Caries (Çürük): Mine, dentin ve/veya sementin tahrip olmasına neden olan bir diş hastalığı; etiyoloji genellikle asit üreten bakterilerdir.

Carpenter Sendromu: Kraniosinostoz, kafatası asimetrisi, ayaklarda polisindaktili ve kısa parmakların eşlik ettiği klinodaktili. Sendromda, gecikmiş diş gelişimi, şiddetli hipodonti ve küçük kuron boyutlu dişler görülebilir.

Carpus: El bileği. (*Anatomi*)

Carver: Amalgam şekillendirici. Restorasyon materyallerinin şekillendirilmesinde, oklüzal yüz morfolojisi kazandırılmasında kullanılan el aleti.

Case: Vaka, olgu, hastalık hâli.

Cavum Oris Proprium: Asıl ağız boşluğu. Önde diş arkları, arkada yutak, üstte sert ve yumuşak damak, altta ağız tabanı ve dil ile sınırlı alan, bölge.

Cd-A: Condylion ve A noktası arasındaki mesafe. Efektif maksiller uzunluğu verir. (*Ortodonti*)

Cd-Gn: Condylion ve Gnathion arası mesafedir. Efektif mandibular uzunluğu verir. (*Ortodonti*)

Cementifying Fibroma: Periodontal ligamentten kaynaklanan ve değişen miktarlarda sement, kemik ve fibröz dokudan oluşan iyi huylu, kemikli bir tümör.

Cementoenamel Junction: Kök ucunda sement ve dentinin birleştiği bölge. Sadece histolojik kesitlerde görülür.

Cenin: Organizmalarda embriyo ile doğum arası evre.

Centrifugal: Merkezden uzaklaşan. Merkezden çevreye doğru hareket.

Cheilosis (Angular Chelitis)

Centripetal: Merkeze yaklaşan. Çevreden merkeze doğru hareket.

Cerahat: Yıkılmış doku kalıntıları, bakteri, alyuvarlar gibi iltihap ürünlerini kapsayan doku sıvısı.

Cerebellum: Beyincik. Ufak bir beyin kadar nörona sahip olan, çok önemli bir beyin bölgesidir. Beyinde mevcut nöronların 1/3'ü cerebellumda toplanmıştır.

Cerebrum (Telensefalon): İstemli davranışları kontrol ve koordine eden, bilinci var eden, düşünceleri yaratan, benliğinin farkında olmamızı sağlayan, bilişsel (cognitive) fonksiyonların tümünün üretimini sağlayan beynin en önemli bölgesi.

Cerrahi Çekiç: Guj, osteotom ve elevatör gibi cerrahi aletlerin sapına kontrollü bir şekilde vurmaya yarayan el aleti.

Cerrahi Küret: Çekim boşluğu (soket) içerisindeki enfekte doku, kistik yapılar ve yabancı cisimlerin uzaklaştırılmasında kullanılan, çalışan kısımları kaşık şeklinde tasarlanmış el aleti.

Cervical: Boyuna ait, boyun bölgesi.

Cervix (Collum): Boyun. (*Anatomi*)

Chediak-Higashi Sendromu: Normal lökositlerin kemotaksi ve bakterisidal fonksiyonlarının bozulduğu, otozomal resesif geçiş gösteren herediter hastalık. Yaygın ve şiddetli gingivitis, şiddetli alveoler kemik yıkımı ve dişlerin erken kaybı görülür. Sendromda rekürrent bakteriyel enfeksiyonlara sık rastlanır, hastalarda parsiyel albinizm görülür.

Cheilion: Her iki tarafta ağız köşesi noktası.

Cheilosis (Angular Chelitis): Dudakların ve ağız köşe bölgelerinin çatlak/yarık bir durumu. Genellikle riboflavin eksikliğine bağlı görülür.

Chelitis Glandularis: Minör tükürük bezlerinin nadir görülen enflamatuvar durumu.

Chevron Dış Numaralandırma Sistemi: Sistem sanal orta eksenini temel alır, bu eksenin sağına ve soluna dişlerin numara ile sıralandırılması esasına dayanır.

Chin-cup: Başlık, çenelik ve kuvvet modülleri olarak üç bölümden oluşan, alt çene gelişimini yavaşlatmak amacıyla kullanılan apacey.

Chisel: Mine keski. Mine ve dentinin yumuşak kısımlarını kazıyarak kaldırmaya yarayan el aleti.

Chloren Dioksit: Oksidasyon ajanı. Volumetrik sülfür komponentlerini moleküler seviyede yıkıma uğratan, (Halitosis) ağız kokusu tedavisinde kullanılan kimyasal ajan.

Chlorhexidine: Katyonik bisbiguanid ağız gargarası. Gram (+) ve (-) bakterilere, mayalara ve virüslere etkilidir. Nötral pH de pozitif yüklü CHX molekülü, negatif yüklü bakteri hücre duvarına adsorbe olur. Düşük konsantrasyonda sitoplazma membranının geçirgenliğini etkileyerek bakteriyostatik etki gösterirken, yüksek konsantrasyonda sitoplazma içeriklerini koagüle ederek bakterisid etki gösterir. Temizlenmiş diş yüzeylerinde antiplak etkisi vardır ve oral dokulara geri dönüşlü bağlanarak yavaş salınım yapabilir ve 12 saate varan antimikrobiyal aktivite sağlar. ADA tarafından onaylanmıştır. Dişler, restorasyonlar, dil üzerinde boyanma yapar. Çay, kahve tüketimi ve başlangıçta plak olması boyanmayı artırır.

Christensen Fenomeni: Alt çenenin protrusiv hareketinde azılar bölgesinde meydana gelen kama şeklindeki açıklık.

Christmas Hastalığı: Hemofili B. Faktör IX yetmezliğine bağlı gelişir. Hemofili B olan hastalarda travma, ameliyat veya diş çekimi sonrasında uzun süreli kanama görülmesi açısından diş hekimliği pratiğinde önemlidir.

Cieszynski Noktası: Os Lacrimale'nin "Crista Lacrimalis Posterior" adı verilen çıkıntısının arkasında bulunan nokta.

Cila Motorları: Özel keçe, fırça ve pamuk materyalin döner uçlara takılarak, metal ve akriliğin polisaj (parlatma) işlemlerinde kullanılan elektrikli motorlar.

Circumpulpal Dentin: Mantle dentinin altında yer alan, pulpaya uzanan bölgesi.

Civa: Amalgam dolguların metal bir bileşeni. Toksik bir metal. İnorganik civa zehirlenmesi meydana gelmesi için kandaki civa seviyesinin mililitrede 100 ng (100 ng Hg/ml) olması yeterlidir.

Clavicula: Köprücük kemiği. (*Anatomi*)

Clediocranial Dysostosis: Klavikula aplazisi veya hipoplazisi. Diş sürmesinde gecikme ve gömülü dişlerin varlığı ile karakterize dental ve iskeletsel bir hastalık.

Click: Çıtırıtı, tıkırtı benzeri ses. Temporomandibular eklem rahatsızlıklarında mandibula hareketleri sırasında ortaya çıkan ses. Tanısal değer kazandırır.

Coe-Pak: Periodontal pat. Operasyon alanını termal ve fiziksel travmalardan korumak için operasyon sonrası uygulanan pat. Öjenol, öjenosüz ve anti-biyotikli olmak üzere değişik içeriklidir.

Coğrafik Dil: Diğer adıyla harita dil, sık karşılaşılan bir durumdur ve dil halı gibi bir örtü ile kaplıdır. Bazı yerleri biraz daha çökük, bazı yerleri ise tümsekli olabilir. Yapısal bir değişiklik, farklılıktır, ağrısızdır. Sigara, baharatlı ya da asitli gıdalar, sıcak yiyeceklerin yenilmesi, diş macunu, gargara ve tütün

çiğnemek coğrafik dili oluşumunu te-
tikleyebilir.

Cohen Sendromu: Gelişim geriliği, zihin-
sel engellilik, kafa boyutu küçüklüğü
(mikrosefali) ve zayıf kas tonusu (hipo-
toni) ile karakterize kalıtsal bir hastalık.
Sendromda sık görülen diğer bulgular,
miyopi, retinal distrofi, eklemlerin aşırı
hareket edebilmesi, keskin yüz hatları,
kısa ve düz filtrum ve belirgin üst orta
kesici dişlerdir.

Col: İki diş eti papil arası (bukkal/lin-
gual) vadi şeklinde non-keratinize çö-
küntü bölgesi.

Collum Dentis: Diş kölesi, diş boynu.

Collum Dentis (Diş Boynu): Dişin kole
bölgesi. Mine-Sement sınırına yakın
olan kısmı.

Columella Breakpoint: Nazal lobül, bu-
run deliklerinin yukarısında bulunan,
supratip kırılma noktasının altında ka-
lan, burnun uç kısmındaki yumuşak do-
kuyu içeren alandır. Lobül ve kolumella
arasında kalan bu açı, burun ucundaki
rotasyonu gösterir ve kolumella lobuler
açı (kolumella-lobüler kırılma noktası/
columella-lobular breakpoint) olarak
adlandırılır. Bu dönüm noktasının ol-
maması, en çekici burunda bile estetik
açıdan hoş olmayan, düz ve doğal olma-
yan bir kolumellar yapıya neden olur.

Columna Vertebralis: Omurga. (*Anatomi*)

Complex Cep: Cep spiral formda, dişin
bir yüzünden başlayıp apikal alanda
diğer diş yüzeyine ilerleyen cep. (*Pe-
riodontoloji*)

Compound: Bileşik, birkaç unsurdan oluş-
muş madde.

Compound Cep: Dişin iki veya daha fazla
yüzeyinde oluşan cep. (*Periodontoloji*)

Concha Nasalis Inferior: Alt nazal konka.
Os ethmoidale, maxilla, os lacrimale ve

os palatinum olmak üzere 4 kemikle
eklem yapar.

Concrecence (Birleşme): Diş sürmesin-
den sonra meydana gelen ve iki komşu
dişin, kök oluşumu bittikten sonra, se-
mentte meydana gelen bir proliferas-
yonla birleşmesi.

Condylar: Kondille ilişkili, kondile ait.

Condylion (Cd): Kondil başının en üst ve
en geri noktası. (*Ortodonti*)

Coombs Testi: İmmün kaynaklı Hemo-
litik Anemi'yi belirlemek, yeni doğan
bebeklerde de kan uyumsuzluğu ve yeni
doğan sarılığının tanı ve takibi için kul-
lanılan laboratuvar testi.

Corona Dentis: Diş kuronu.

Corona Dentis: Diş kuronu.

Corpus: Gövde. (*Anatomi*)

Corynebacterium: Gram-pozitif ve aero-
bik bir bakteri cinsi.

Costen Sendromu: Temporomandibuler
eklem sendromu. Temporomandibuler
eklem (TJM) anomalileri, eklem yüze-
yinin travmatik ya da dejeneratif bo-
zuklukları, ısırış yüksekliği kaybı, çiğ-
neme kasları spazmı, emosyonel stres,
malokluzyon ve nöromuskuler ileti bo-
zukluklarına bağlı gelişir. Sabahları ağız
açmada güçlük, ağrılı çene hareketleri,
baş ağrısı, kulak ağrısı ve çınlama, ver-
tigo klinik bulgularıdır.

CPITN İndeks: Toplumda Periodontal
Tedavi Gereksinim İndeksi. Hastala-
rın periodontal tedavi gereksinimle-
rini belirleyen periodontal indeks. Bu
indeks için WHO tarafından cep derin-
liğini belirleyen, ince ve hafif özel bir
sond geliştirilmiştir. Sondun ucunda
0.5 mm'lik küçük bir topuz bulunur.
Kalibrasyonu, 3.5, 5.5, 8.5, 11.5 mm'dir.
Cep derinlikleri 3,5 mm'de başlayıp (to-
puz dâhil), 5,5 mm'de biten siyah renkli

kısım yardımıyla ölçülür. Ölçümlerde hastada ağrıya neden olmamak için 20-25 gramlık bir kuvvet uygulanmalıdır. Ağız 6 segmentte incelenir, incelenen dişlerde elde edilen en kötü skor, o bölgenin skoru olur. (*Periodontoloji*)

Tedavi Gereksiniminin Belirlenmesi

Kod 4: 6 mm veya daha derin patolojik cepler

Kod 3: 4-5 mm derinlikteki patolojik cepler

Kod 2: Supra ve/veya Sub gingival diş taşları

Kod 1: Sondlamadan sonra diş eti kanaması

Kod 0: Sağlıklı

Tedavi Gereksiniminin Sınıflandırılması

Kod 4: Supra-subgingival scaling + Oral hijyen + Cerrahi periodontal tedavi

Kod 3: Supra-subgingival scaling + Oral hijyen

Kod 2: Supra-subgingival scaling + Oral hijyen

Kod 1: Kişisel Oral Hijyen geliştirilmesi

Kod 0: Tedavi gerekmez

CPITN Sond: WHO tarafından geliştirilen, cep derinliğini belirleyen, ince ve hafif özel bir sond. 3.5-5.5-8.5-11.5 mm ile kalibre edilmiştir.

Crane Elevatör (Bukkal Yaklaşımlı Elevatörler): Dental cerrahi kök elevatörü. Dişi periodontal ligamentten ayırmak ve çekimi kolaylaştırmak için kullanılan alet. Diş kökünün bukkalinde frez ile 3 mm derinliğinde delik oluşturulur, bu deliğe yerleştirilen Crane elevatör ile kök sokette koranele doğru itilir.

Cranium: 1. Santral sinir sistemi yapısını içeren Neurocranium ve yüz iskeletini oluşturan Viscerocranium'dan oluşur. 2. Kafatasının beyni koruyan üst kısmı. Kafatası frontal, parietal, oksipital, temporal, sfenoid ve etmoid kemikleri içerir.

C-Reaktif Protein: İltihabi reaksiyonlar sırasında kanda miktarı artan, karaciğer

ile yağ hücreleri tarafından üretilen akut faz reaktanı.

Creptitation (Krepitasyon): 1. İki sert yüzün birbirine sürtünmesi ile ortaya çıkan ses. 2. Çene eklemi, akciğerler veya derialtı amfizemde basmakla duyulan ses.

Crest Sendromu: Sklerodermanın bir formu. Kutanöz kalsifikasyon, Raynaud fenomeni, özefageal dismotilite, sklerodaktili ve telenjektazi olmak üzere 5 major semptomu mevcuttur. CREST sendromu tanısı için beş semptomdan en az üçünün saptanması gerekmektedir. CREST, bu hastalığa sahip bir hastada görülen klinik özelliklerin kısaltmasıdır. "C", parmaklarda veya vücudun diğer bölgelerinde derinin altında kalsiyum birikintilerinin olduğu kalsinoz anlamına gelir. "R", Raynaud fenomeni, soğuk veya strese tepki olarak parmaklarda veya ayak parmaklarında kan damarlarının spazmı anlamına gelir. "E", yutma güçlüğüne neden olabilen özofagus dismotilitesini temsil eder. "S", sklerodaktili, parmakların bükülmesine neden olan derinin gerilmesi içindir. Son olarak, "T" harfi telanjektazi, parmak derisinde, yüzde veya ağzın içindeki genişlemiş damarlar içindir.

Creutzfeld-Jakob Hastalığı: Prionların neden olduğu, patojen proteinlerin beyin dokusunda birikmesi ile görülen dejeneratif bir sinir sistemi hastalığı. Subkut ilerleyici demans, myoklonik hareketler, serebellar ataksi bulgularının birlikte bulunabildiği, hızla ilerleyerek kısa sürede ölümle sonuçlanan ve kesin tanısı postmortem biyopsi ile konan nadir bir prion hastalığı.

Crevicular Fluid: Diş eti oluşu sıvısı (DOS), periodontal dokulardan kaynaklanan inflamatuvar bir eksüda. Doku

Cribiform Plate

yıkım ürünleri, inflamatuvar mediatörler ve dental plak bakterilerine karşı yönlendirilen antikorlar gibi serum ve lokal olarak üretilen materyallerden oluşur. Birçok kimyasal parametre içermesi ona hastalık-sağlık açısından tanısal bir özellik kazandırır. Sağlıkta çok az bulunur veya hiç yoktur, inflemasyonla miktarı artar.

Cribiform Plate: Diş köklerini çevreleyen kortikal kemik. Soket duvarı. Radyografik tanımı lamina duradır.

Crohn Hastalığı: Kalın ve ince barsakların enflematuvar hastalığıdır, barsak epitelinin mikroskopik incelemesinde tüm tabakalarda plazma hücreleri ve lenfositler baskındır. Vücudun bağışıklık sistemindeki anormallikler ve bakteriyel enfeksiyonlar etiyolojik faktörler olarak düşünülür. Barsak krampları, ağrı, inatçı ishal veya kabızlık, ateş, iştahsızlık, kilo kaybı ve dışkılamada kanama klinik bulgular arasındadır.

Crossbite (Çapraz Kapanış): Çapraz kapanış, üst dişlerin alt dişlerin içine oturduğu bir tür maloklüzyon veya dişlerin yanlış konumlanması, dental ark üzerinde yanlış hizalanmasıdır. Bu yanlış hizalama, ön dişleri, arka dişleri veya her ikisini içeren tek bir dişi veya diş gruplarını etkileyebilir.

Crouzon Sendromu: Kraniofasiyal disoztozis olarak tanımlanan otozomal dominant geçiş gösteren hastalıktır ve üç önemli bulgu gösterir. Kraniosinostoz (kafatasındaki bir ya da daha fazla kemiğin birleştikleri yerlerde sütürlerin erken kapanması), Maksiller hipoplazi ve Oküler proptozis (göz küreleri öne ve aşağı düşük).

Crus: Bacak. (*Anatomi*)

Czermak Boşlukları (İnterglobuler Dentin)

Cryer: Apeksin yarısına kadar olan kırıklarda köklerin çıkarılması için planlanan uçları üçgen şekilli cerrahi el aleti. Sağlı ve sollu olmak üzere 2 taraflıdır.

Cubitus: Dirsek. (*Anatomi*)

Cushing Sendromu: Glikokortikoidlerin (kortizol) kronik, fazla ve düzensiz salgılanması sonucu ortaya çıkar. Obezite, kilo artışı (özellikle gövdede) en belirgin/bilinen bulgusudur. Hâlsizlik, baş ağrısı, yüzde kızarıklık, kemiklerde erime ve kolay kırılma, tekrarlayan enfeksiyonlar, hiperpigmentasyon, ciltte incelme ve kolay morarma, adet düzensizliği, cinsel isteksizlik, kadınlarda aşırı tüylenme hastalığın diğer belirtileridir.

Cusp: Köpek dişlerinin kesici kenarında ve arka dişlerin oklüzal yüzeylerinde bulunan dörtgen piramit şeklindeki tümsekler.

Cuspids: Ağızın merkezinden, ağızın arkasına doğru üçüncü dişler. Köpek dişi (Canin/Kanin) olarak da bilinir.

Custom Abutment: Kişiyi özel olarak üretilen abutmentler.

Cyanoacrylate: Tek bileşenli, çözücü içermeyen, çabuk kuruyan, ısı direnci yüksek olan, az bir miktarla yapışma sağlayan, küçük boşluklara bile nüfuz eden yapıştırıcı.

Cycle: Döngü, siklus. Belirli aralıklarla tekrarlanan olaylar dizisi. (*Örn. Menstrual siklus*)

Czermak Boşlukları (İnterglobuler Dentin): Dentinde daha az kireçlenmiş alanların, mikroskopta boşluk şeklinde görünüşleri.

Genellikle, mantle ve circumpulpal dentin arasında bulunur.

Ç

Çalışan Taraf Çatışması: Alt çenenin hareket yönünde bulunan diş kavislerindeki alt ve üst posterior dişlerin teması olarak tanımlanır.

Çalışmayan Taraf Çatışması: Alt çenenin yan hareketleri esnasında, hareket yönüne zıt kavislerde bulunan alt ve üst posterior dişlerin erken temasıdır.

Çan Safhası: Histodiferansiyon dönemi, takke döneminden sonra hücrelerin farklılaştığı dönem.

Çapraşıklık: Mevcut Ark Boyu değerinden, Gerekli Ark Boyu değeri çıkarıldığında elde edilen Ark Boyu Sapması değerinin negatif (-) olduğu durum.

Çapraz Enfeksiyon: Enfeksiyona neden olabilecek mikroorganizmaların hasta-hekim-yardımcı personel arasındaki geçişi olarak tanımlanır.

Çapraz Kapanış (Cross-Bite): Üst çenedeki bir dişin veya diş grubunun alt çenedeki antagonistleri tarafından vestibülden kuşatacak şekilde kapanış göstermeleri.

Çekiç Başlı Pens: Ark telinin tüpten çıkan kısmını diş eti yönüne doğru bükme amacıyla kullanılan pens.

Çekim (Extraction): Diş hekimi tarafından lokal, genel anestezi altında dişin alveoler kemikteki soket/yuvasından cerrahi müdahale ile çıkartılması işlemi.

Çekme Gerilimi: Maddeyi uzatmak ya da germek isteyen bir yükün yaratmış olduğu deformasyona karşı koyan kuvvet.

Çekum: Periton içindeki kalın bağırsağın başlangıcı, körbağırsak.

Çene Kemiği (Alveoler Bone/Kemik): Maksilla ve mandibula'nın diş soketlerini (alveol) oluşturan ve destekleyen kısmı.

Çevresel Kroşe: Retantiv bölgeye oklüzal yönden gelen kroşeler.

Çiçek Hastalığı (Variola): Poxvirus grubundan bir virüsün neden olduğu, tarihte en geniş yayılma ve ölümlere neden olan bulaşıcı bir hastalık. Hastalık yaralarının içinde bulunur ve hastanın eşyaları, hastaya yaklaşma, sineklerle ve virüslü havanın solunmasıyla bulaşır. Suçiçeğinde görülen içi irin dolu kabarcıklar daha büyük ve derin olarak görülür ve daha büyük izler bırakır. Hipotansiyon, pıhtılaşma ve dolaşım sistemi komplikasyonlarına bağlı olarak hastalar kaybedilir.

Çift (Double) Ekspoz: Filmin iki kere ışınlanması.

Çift Taraflı Dengeli Okluzyon (Bilateral Balanslı Okluzyon): Mandibula'nın tüm lateral hareketlerinde alt ve üst çene arklarındaki dişlerin çalışan ve dengeleyen taraflarda, karşılıklı ve sürekli temasları.

Çiğneme Kasları

Çiğneme Kasları: M. masseter, m. temporalis, m. pterygoideus externus (lateralis), m. pterygoideus internus (medialis).

Çiğneme Yüzeyi (Oklüzal Yüz): Posterior dişlerin tüberkül, sırt ve oluklarını içeren çiğneme yüzeyleri.

Çiğneyici Mukoza: Diş eti ve sert damağı kaplayan mukoza.

Çinko Oksit Öjenol: Çinko oksit ve öjenolün oluşturduğu pat şeklinde ölçü maddesi. Ölçü alımı dışında cerrahi amaçla, geçici dolgu maddesi olarak ve yapıştırma maddesi olarak da kullanılabilir.

Çizgi Açısı: Diş hekimliğinde çizgi açısı, dişin tepesinin iki yüzeyinin birleştiği alanı ifade eder. Aynı zamanda, bir diş boşluğunun iki yüzeyinin birleştiği alanı da ifade edebilir.

Çürük (Caries): Diş çürüğü için kullanılan terim. Ağızda bulunan bakterilerden oluşan bakteri plağı, şekerli ve unlu yiyeceklerin ağızda kalan artıklarından asit oluşturabilmektedir. Bu asitler, dişlerin mineral dokusunu çözerek, diş minesinin bozulmasına, diş çürüğünün başlamasına ve kavite/oyuklara neden olmaktadır.

Çürük Prevelans Hızı: Bir toplumda çürük ve sonuçlarını taşıyan kişilerin sıklık düzeyini yüzde olarak gösteren değer.

Çürük Tespit Cihazı: Diş dokusunun farklı yoğunluklarını ve ışık geçirgenliklerini ölçerek sağlıklı doku ile çürük dokuyu ayırt etmede kullanılan cihazlar.

D

22Q11 Delesyon Sendromu: Konjenital kalp defektleri, damak yarığı, tükürük sekresyonunda azalma, diş çürüğü görülme riski artışı ve sık tekrarlayan enfeksiyonlarla karakterize sendrom. Diş mine hipoplazisi, hipominerelizasyon ve dişlerin geç sürmesi sendromun diğer bulgularıdır.

D Noktası: Mandibular simfizin geometrik orta noktası. (*Ortodonti*)

Dacryon Noktası: Maksiller, lakrimal ve frontal kemiklerin birleşme noktası.

Daltonizm: Renk körlüğü.

Damak: Latince palatum olan ağzın tavanını oluşturan anatomik yapı. Ağzın çatısı. Sert damak, üst çene kemikleri (maksilla) tarafından desteklenen ön kısım. Kemikli bir çerçeveye sahiptir ve ağız ile burun arasındaki bölümü oluşturur.

Damlacık Enfeksiyonu: Hapşırma, öksürme, tedavi sırasında sıçrayan damlacıklar veya çalışma sırasında oluşan aerosollerle ağızdan çıkan mikroorganizmaların havada kalmasıyla ortamda bulunan kişilere bulaşarak hastalığın yayılması.

Darier Hastalığı: Darrier-White hastalığı, Folliküler keratozis. Nadir görülen otozomal dominant geçiş gösteren keratinizasyon bozukluğu hastalığı. Hastalık esas olarak deri ve tırnakları etkiler, oral mukoza, farinks, genital dokular

ve rektum tutulumları da görülebilir. Oral mukozal bulgular asemptomatiktir, klinik olarak oral mukozal lezyon çok sayıda küçük beyazımsı papüller şeklindedir. Bazen bu papüller birleşerek plaklar oluşturabilir.

Davye: Her dişin morfolojisine göre ayrı ayrı tasarlanmış, sap kısmı avuca ergonomik olarak uyarlanan diş çekiminde kullanılan el aleti.

Day (Die): Prapere edilmiş bir diş formunun uygun herhangi bir maddede pozitif çoğaltılması.

Dayanak: Sabit bölümlü protezlerin yapılandırılacağı diş.

Debil: Bedensel ve zihinsel bitkinlik. Bitkinlik, güçsüzlük, hâlsizlik.

Debilite: Zekâ geriliği.

Debridement (Debridman): 1. Subgingival ve/veya supragingival plak ve taşların uzaklaştırılması. 2. İyileşmeyi geliştirmek için ölü, hasarlı veya enfekte olmuş dokunun tıbbi olarak uzaklaştırılması.

Debris: Dişler üzerindeki yumuşak ekleniler.

Decidious: Dökülecek, değişecek olan.

Decidious Teeth: Süt dişleri, ilk dişlenmeyi oluşturan dişler. Süt dentisyon.

Deep Bite: Derin kapanış.

Defekasyon: Dışkının dışarı atılması.

Defekt: Eksiklik, kusur.

Defeyans: Bayılma, baygınlık hâli.

Defibrilasyon: Ventriküler fibrilasyon (VF) ve nabızsız ventriküler taşikardi (nVT) gibi kardiyak disritmilerin tedavisinde defibrilatör denilen bir cihazla kalbe terapötik dozlarda elektrik enerjisi verilmesi ile uygulanan bir tedavi yöntemi.

Defibrilatör: Fibrilasyona girmiş bir kalbin, normal ritmini geri kazanabilmesi için kalbe kısa süreli yüksek değerde akım veren, terapötik dozlarda elektrik enerjisi veren cihaz. Elektro şok cihazı olarak tanımlanabilir. Kalbin normal dışı hızlı atımını durdurarak tekrar normal kalp ritmine dönmesini sağlar.

Deficiency: Eksiklik, yetersizlik.

Defleksiyon: Eklemlerden sadece birisinde kısıtlı hareket varlığında, mandibulanın orta hatta dönmemesi, tek tarafa doğru kaymanın oluşması durumu.

Deformite: Şekil bozukluğu.

Degredasyon: Yıkılma, parçalanma, bozunma. Derecesinin azalması.

Değim Yüzeyleri: Komşu olan dişlerin, yan yüzleri ile (mezial/distal) birbirlerine değim yaptıkları alanlar.

Dehidrasyon: Bedenin çok fazla sıvı kaybetmesi. Vücudun, aldığı sıvı miktardan daha fazlasının kaybedildiği durumda ortaya çıkan klinik tablo.

Dehiscence: Kökün üzerinde kemiğin olmadığı, marjinal kemiğin devamlılığını yitirdiği izole alan.

Dejavu: Kelime anlamı “zaten görülmüş”. Daha önce görülmüş anlamında.

Dejavu Phenomenon: Temporal lob kaynaklı epilepsilerde ve belirli epileptik durumlarda görülen hatırlama olayı.

Dejenerasyon: Hücre içi metabolizmasının bozulması, hücrenin şişmesi veya hücre içinde bulunmayan ya da az miktarda bulunan bazı maddelerin stoplazmada

birikimiyle oluşan reversible bir olay. Hücre yaralanmasının ilk basamağını oluşturur. (*Patoloji*)

Dekad: On yıl. On yıllık bir süreç.

Dekalsifikasyon: Kemikte kalsiyum iyonlarının azalması.

Dekolman: Ayrılma, yerinden ayrılma. (*Örn. Retina dekolmanı*)

Dekompanse: Dengelenmemiş. Fizyolojik dengeleme sistemi bozulmuş. Organın vücudun ihtiyaçlarına yanıt verme yeteneğinin kaybolması.

Dekonjestan: Burun tıkanıklıklarının giderilmesinde kullanılan ilaç grubu. Konjesyonu (şişme) azaltan ilaç grubu.

Dekontaminasyon: Bir cismi kontamine eden enfeksiyon etkeninin mikroorganizmalardan arındırılması ve temas eden kişilerde enfeksiyon oluşturma riskinin azaltılması işlemi.

Dekstran: Kan kaybına bağlı şokta plazma hacmini genişletmek amacıyla intravenöz infüzyon şeklinde kullanılan, düşük molekül ağırlıklı bir polisakkarid.

Dekstroz: Meyve, süt, sellüloz, şeker kamışı gibi çeşitli kaynaklardan hidroliz yoluyla elde edilen; ticari olarak ise mısır nişastasının hidroliziyle üretilen bir glikoz çeşidi.

Dekübitis: Yatalak hastalarda hareket-sizlik sonucu sırtta ve kalçalarda oluşan yaralar.

Delirium: Özellikle ileri yaşta hastalar ve çocuklarda görülen, bilinçte bulanıklık, odaklanmada sorun yaşama, hayaller görme, ani ve anlamsız öfkelenme ile karakterize nöropsikiyatrik tablo.

Demans: Bunama. Zihinsel becerilerin zayıflaması durumu.

Deminerelizasyon: Çürük bir lezyonda yüzeyin hemen altındaki diş minesinden

mineral kaybedir ve genellikle diş yüzeyinde beyaz bir alan olarak görülür.

Demiyeleinizasyon: Sinir liflerinin etrafını saran myelin tabakasının kaybı.

Demografi: İnsan topluluklarının istatistik karakteriyle ilgilenen sosyoloji ve antropoloji dalı.

Demonstrasyon: Göstererek ğretme.

Demulsan (Demulsent): Yatıştırıcı, indirici, örtücü ilaç anlamında.

Denatürasyon: Bozulma, bozunma. Doğal niteliklerini/özelliklerini değiştirmek. Protein yapısının yüksek sıcaklık, basınç ve tuz derişimi gibi etkenlerle bozulması.

Dendritik Hücre: Memelilerin bağışıklık sistemini oluşturan immün hücreler. Antijen sunucu hücrelerdir ve çeşitli antijenleri B ve T lenfositlere sunarak onları uyarırlar.

Dens Evaginatus: Diş yüzeyin fazladan bir yumru veya çıkıntı oluşturduğu izlenen, nadir görülen odontojenik gelişimsel anomali.

Dens in Dente (Diş İçinde Diş): Dişlerin formasyon döneminde, diş germinin periferik bölgesinin pulpaya doğru invaginasyonu ile oluşur. Kökte ya da asıl dişin tüm ekseni boyunca olabilir. Bu durum asıl dişin içerisinde başka diş varmış gibi görünümü verir.

Dens İnvaginatus: Diş gelişimi sırasında dental papillanın katlanması sonucu oluşan dental malformasyon, dens in dente olarak da adlandırılır.

Densite: Filmin X-ışını fotonlarına vermiş olduğu siyahlaşma miktarı. Bir radyografin göstermiş olduğu koyuluk derecesi. Yoğunluk.

Dental: Dişlere ait.

Dental Asistant: Diş hekimini yardımcısı/asistanı.

Dental Endoskop: Subgingival cepler ve furkasyonlarda net görüntüye sahip olan, periodontal hastalıkların diagnozu ve tedavisinde kullanılan alet.

Dental Estetik (Dental Esthetics): Estetik ilkelerinin doğal veya yapay dişlere uygulanması, restorasyonları. Diş hekimliğinde, özellikle diş restorasyonunun rengi veya biçimi, bunların diğer dokularla uyumu, görünümüyle ilgili bir felsefe.

Dental Floss/Diş İpi: Dişlerin temas bölgelerini, ara yüzeylerini temizlemek için kullanılan iplik benzeri bir malzeme. Ağız hijyeni sağlamada kullanılan materyal, arayüz temizlik aracı.

Dental Geriatri (Dental Geriatrics): Yaşlı hastalara diş hekimliği uygulamaları.

Dental İmplant (Diş İmplantı): Sabit veya hareketli protezlere desteklik sağlamak amacıyla çene kemiği içine ve/veya üzerine yerleştirilen biyolojik olarak uyumlu biyofonksiyonel aparey.

Dental Profilaksi: Plak, diş taşı ve lekeleri gideren kazıma ve parlatma prosedürü.

Dental Stains: Diş zerindeki dışsal veya içsel boyanma ve lekeler.

Dental Vernik/Cila: Aşırı hassas dişlere uygulanan, sodyum florür içeren bir tedavi yöntemi. Diş yüzeyine uygulanan vernik, dentinin dış yüzeyini kaplar ve dişlerde ağrıya neden olan uyarıcıların pulpaya ulaşmasını engeller.

Dentalji: Diş ağrısı.

Dentes Caninus: Köpek dişleri.

Dentes Decidui: Süt dişleri.

Dentes İncisivus: Kesici dişler.

Dentes Molares: Bykazı dişleri.

Dentes Premolares: Kkazı dişleri.

Dentigerz Kist: Sürmemiş diş kuronu etrafında gelişen kist.

Dentikel

Dentikel: 1. Büyük hacimli konsantrik kümeler oluşturan kalsiyum birikimleri pulpa taşı veya dentikel olarak tanımlanır. **2.** Sağlıklı ya da yaşlanmış pulpalarda oluşan her türlü kireç birikimi.

Dentikel: Diş pulpasında oluşan dentin yapısındaki oluşum.

Dentin: Dişlerin mezodermal kökenli kemiğe benzer yapıdaki temel tabakası.

Dentin Dokusu (Substantia Ebyrnea Dentis): Mine tabakasının hemen altında diş yapısının iç tabakası.

Dentin Hassasiyeti: Herhangi bir uyarana bağlı olarak dentin tübüllerindeki sıvının hızlı hareketinin pulpa dentin sınırındaki sinir liflerini mekanik olarak uyarmasına bağlı gelişen ağrı, hassasiyet.

Dentin Lenfi: Dentinin Tomes lifleri ile dentin kanal çeperi arasındaki aralığı dolduran kalsiyum ve fosfat iyonları ile doymuş yapı.

Dentin Pini: Dokulara mekanik tutuculuk sağlamak amacıyla, set içerisinde bulunan özel minik frezlerle mikromotor angulduruvasına takılan tutucu kısmı plastik, diş üzerinde kalan kısmı ise titanyum veya çelikten üretilmiş çiviler.

Dentin Sıvısı: Plazmadan iki-üç kat daha fazla kalsiyum, plazmanın onda biri kadar plazma proteini içeren sıvı.

Dentin Tübülleri: Mine ya da sementten pulpaya uzanan, pulpaya doğru çap ve sayıları artan konik yapılar.

Dental Displazi: Otozomal dominant geçiş gösteren dentin formasyonunda oluşan bozukluk.

Dentinogenezis İmperfekta: Süt ve damî dişlerin birlikte etkilendiği, otozomal dominant geçiş gösteren gelişimsel dentin anomalisi. Mine-dentin sınırı düz olarak oluştuğu için mine, kolaylıkla kırılarak dentinden ayrılmaktadır.

Dermatitis Herpetiformis (DH)

Dentist: Diş hekimi.

Dentistry: Diş hekimliği.

Dentisyon: Diş sürme.

Dento Gingival Bağlantı: Diş etinin, dişlerin mine-sement birleşimde dişlere tutunduğu bölge.

Dentoginival Unite: Birleşim epiteli ve gingival liflerden oluşan yapı.

Denture: Diş protezi.

Depigmentasyon: Diş eti renklenmelerinin kimyasal, kyrocerrahi ve elektrocerrahi gibi yöntemlerle uzaklaştırılması işlemi.

Deplasman: Dişin çene kavisinde olması gereken yerde bulunmaması, vestibul ya da lingual pozisyonda olması.

Depresyon: Ekleme ait hareketli bir yapının ya da yapıların, ekleme ait horizontal düzlemin altına indirilmesi. (*Örn. Omuzların yukarıya kaldırılması sonrası aynı hareketin ters olarak omuzların aşağıya düşürülmesi, yani aşağı yönlü hareketi depresyondur.*)

Derin Kapanış (Deep-Bite): Overbite'in artmış olmasını tanımlar. Çenelerin kapattıldığında üst ön dişlerin alt ön dişler üzerine çok fazla indiği diş dizilimi bozukluğu. Üst ön dişler, alt dişlerin üzerine bindiği ark üzerinde yanlış hizalanma.

Derivasyon (Derivation): Türetme, bir maddeden diğer bir madde elde etme. Bir yapının evrimsel seyri veya sürecin kaynağı, kökeni.

Dermatit: Cildin iltihaplanmasını tanımlayan bir terim. Birçok etiyolojik faktöre bağlı olarak gelişir ve birçok şekilde ortaya çıkabilir. Genellikle şişmiş, kızarıklık üzerinde kaşıntılı döküntüler olarak kendini gösterir.

Dermatitis Herpetiformis (DH): DH buğday başta olmak üzere, çavdar, arpa, yulaf

gibi tahıllarda bulunan “glüten” adı verilen protein türüne karşı duyarlılığın görüldüğü deride, ekstremitelerin ekstentör yüzeylerinde bilateral, simetrik, kaşıntılı papül veya veziküllerle karakterize hastalık. Oral lezyonlar, vezikül ve büllerin çökmesiyle oluşan ülserlerden eritematöz lezyonlara kadar değişir.

Dermatoz: Çeşitli deri hastalıklarının ortak tanımlaması.

Dermis: Derinin epidermis ile deri altı doku arasında bulunan, bağ dokudan oluşan ve vücudu darbelere karşı koruyan katmanı.

Desensitizasyon: Ağrıya sebep olan uyarıcıları bloke ederek dişlerde hassasiyeti azaltma.

Desibel (dB): İnsan kulağının işitebileceği en düşük ses olarak kabul edilir. Sesin insan kulağına göre şiddetini belirten ölçü. İnsan dalga boyu 20-20000 Hertz arası sesleri duyar. 20 hertz altı infrasound, 20000 hertz üstü ultrasound seslerdir. 85 desibel üzerindeki sese sürekli maruz kalmanın tehlikeli olarak kabul edilir.

Desmozom: Hücrelerin birbirlerine yapışmalarını sağlayan, hücre zarının yan yüzeyinde meydana gelen sitoplazmik uzantılar. Hücre-hücre bağlantıyı desmozomlar sağlar.

Desquamasyon: Soyulma.

Detaşman: Normal ortamında ayrılma durumu. Bir oluşumun tutunduğu yüzeyden ayrılması, dekolman.

Determinant: Belirleyici faktör, etken, belirteç.

Detertraj: Diş yüzeyi temizliği. Diş yüzeyinden mikrobiyal dental plak ve diş taşının uzaklaştırılması işlemi.

Detoksifikasyon: Organizmanın kendisine zararlı olan toksik maddelerden temizlenmesi.

Development: Gelişme, gelişim.

Developmental: Gelişimsel, gelişmeye yönelik.

Deviasyon (Deviation): 1. Sapma. Normal yerini değiştirme. 2. Açma esnasında mandibulanın orta hattan kayması, tekrar orta hatta geri dönmesi.

Devitalizasyon: Cansızlaştırma, canlılığı yok etmek.

Devitrifikasyon: Porselenin aşırı fırınlanması sonucu daha kristalin bir faza dönmesi, bulanık bir görünüm alması.

df İndeks: DMF-T indeksinin süt dişleri için hesaplanan şekli, eksik olan dişler hesaplamaya katılmazlar.

df-s İndeks: df indeksinin etkilenmiş yüzey sayısına göre hesaplanan şeklidir.

DIMF İndeks: Tedavi gereksinimi saptanmasının amaç edinildiği çalışmalarda kullanılan indeks. Bu indekste tedavi edilemeyecek çürük olan dişler ayrıca belirlenmiş ve “T” simgesiyle gösterilmiştir.

Diabetes Mellitus: Karbonhidrat metabolizması bozukluğu. İnsülin yetersizliği veya tamamen eksikliği ile ortaya çıkan hiperglisemi ile karakterize durum. Tip 1 diyabet; (insüline bağımlı diyabet), genellikle çocukluk döneminde ortaya çıkan ve insülin alınmasının zorunlu olduğu tip diyabettir. Tip 2 diyabet; hücrelerin kan şekeri düzenleyen insülin hormonuna karşı duyarsızlaşması sonucu ortaya çıkan tip diyabettir. Diabetin klasik bulguları; normalden fazla yemek yeme ve doymama hissi, sık sık idrara çıkma, ağızda kuruluk (kserosotomia) ve tatlılık hissi, aşırı su içme isteği ve periodontitis'tir.

Diafiz (Diaphysis)

Diafiz (Diaphysis): Uzun kemiklerin gövdeleri. Uzun bir kemiğin orta kısmı.

Diagnoz (Diagnosis): Teşhis.

Diartröz (Diarthroses): Oynar eklemler. Hareketli olan, yer değiştirebilen, hareketli.

Diaskopi: Vasküler kökenli lezyonların gözle muayenesine yönelik yöntem.

Diastema: Aynı dental arktaki iki bitişik diş arası boşluk/açıklık. Aynı çenedeki komşu iki dişin proksimal kontaktlarını kaybederek bu iki diş arasında oluşan aralık. Lokal veya bölgesel olabilir.

Dick Testi: Kızıl etkenine karşı kişinin duyarlılığını belirlemede kullanılan deri içi test. (*Deri içerisinde 0.1 ml hemolitik streptokokların kültür filtratından enjekte edildikten 6-24 saat sonra 10 mm veya daha fazla bir eritemin görülmesi testin pozitif olduğunu, antikor bulunmadığını gösterir.*)

Diffüz Gingivitis: Diş eti kenarı, yapışık diş eti ve papillerin birlikte etkilendikleri gingivitis.

Diffüzyon: Geçişme veya yayılma. Madelerin çok yoğun ortamdan, az yoğun ortama doğru kendiliğinden yayılması.

Difteri: Corynebacterium diphtheriae'nin neden olduğu boğaz ve bademcikleri etkileyen enfeksiyon hastalığı.

Digestion: Vücuda giren besin maddelerinin sindirim sisteminde enzimler etkisiyle parçalanması. Sindirim.

Dijital Termometre: 0.1 C derece duyarlılıkta ölçüm yapan, gingival dokulardaki erken inflamatuvar değişiklikleri belirlemede kullanılan periodontal alet.

Dikaryotik: İki çekirdekli.

Dikey Boyut: Dişlerin maksimum interkuspal pozisyonda olduğu durumda alt ve üst çenede seçilen iki nokta arasındaki

Diphyodont Dişlenme

uzaklık oklüzyon dikey boyutu-oklüzal dikey boyut (ODB) olarak tanımlanır.

Dikey Dudak Çizgisi: Yaşlanmaya bağlı, ağız çevresi kaslarında ve dudaklarda kasılmaya bağlı vermilion hattı boyunca oluşan dikey çizgiler.

Dil: Dil ağız içerisinde bulunan konuşma, çiğneme, yutma ve tad alma fonksiyonlarını gerçekleştiren kaslardan yapılmış organ.

Dil Fırçası: Dil temizleyici, dil kazıyıcı. Dil üzerindeki bakteri plağını temizlemek için dilin yapısına özel geliştirilen ağız hijyeni aparatı.

Dil Frenlumu: Dil tabanını alveoler krete bağlayan kısım.

Dil Papilli: Dile pürüzlü bir görünüm veren, dilin üst yüzeyinde ve yanlarında yer alan minik çıkıntılar. İçlerinde tat tomurcukları bulundurlar, bu tomurcuklar içerisinde ise tat hücreleri vardır. [*Örn. Filiform papilla (papilla filiformes), Fungiform papilla (Papilla fungiformes), Sirkumvallat papilla (Papilla sirkumvallate), (Foliate papilla)*]

Dilantin: Diş eti büyümesine neden olan antikonvulsan ilaç.

Dilaserasyon: Kökle kuron arasında veya çoğunlukla diş kökünde görülen anormal kıvrılmalar.

Dilatasyon: Genişleme. (*Örn. Kapiller dilatasyon*)

Diltiazem: Diş eti büyümesine neden olan kalsiyum kanal blokörü ilaç.

Dilue Etmek: Konsantrasyonunu azaltmak.

Dinamik Oklüzyon: Mandibulanın sabit maksiller diş arki üzerindeki oklüzyon durumundaki gezinme hareketleri olarak tanımlanır.

Diphyodont Dişlenme: Heterodont dişlenme gösteren canlıların yaşam boyu

Diplopi

bir defa değişim gösteren dişlenme şekli. İnsanlar, maymunlar, kedi ve köpekler.

Diplopi: Çift görme.

Disartikülasyon (Disarticulation): Eklem parçalarının ayrılması.

Disentrik: İki merkezli.

Disentrik Kromozom: İki sentromeri olan anormal kromozomlar.

Disfaji (Dysphagia): Yutma güçlüğü, yutkunma zorluğu.

Disfonksiyon (Dysfunction): Fonksiyonsuzluk, fonksiyonel rahatsızlık, uyumsuzluk.

Disguzi: Tat bozukluğunun genel adı.

Disk (Disc): İnce, yassı, dairesel cisim veya oluşum. (Örn. *Temporomandibular eklem (TME) vücudumuzdaki en karmaşık eklemlerden bir tanesidir. Temporal kemiğin skuamoz bölümü ve mandibula kondili tarafından oluşturulan TME disk aracılığıyla birbirleriyle eklem yaparlar.*)

Disk Ayrılması: Diskin kapsül, ligament veya kemik ataçmanından periferik ayrılması.

Disk Dejenerasyonu: Temporomandibular eklem diskindeki dejeneratif değişiklikler.

Dissektomi: Bir eklem için diskinin eksizyonu.

Diskeratozis Konjenita: Deride atrofi ve pigmentasyon, tırnak distrofisi, muköz membranlarda lökoplaki ve maligniteye yatkınlık ile karakterize nadir görülen multi sistemik bir hastalık. Hastalıkta deri bulguları, hematolojik ve gastroenterolojik bulgular da görülebilir.

Diskler: Dolguların, restorasyonların şekillendirilmesi, düzeltilmesi ve polisa-jında kullanılan materyal.

Disklüzyon: Oklüzal temasızlık. Mandibulanın sentrik oklüzyondan ayrılarak

Distal Servikal Çizgi Kurvatürü

harekete geçtiği zaman yan ve arka grup dişlerde oklüzal temasın kesildiği durum.

Diskrazi: Bozukluk, bozulma anlamında kullanılır. Anormal durum.

Dislokasyon: Yerinden çıkma. Normal yerinden farklı yerleşimde olma. Yerinden oynama. Eklemi oluşturan kemiklerinden birinin eklemdeki yerinden ayrılması.

Displazi (Dysplasia): Dokuda gelişim bozukluğu, yetersiz veya eksik gelişme, kusurlu gelişme.

Dispne: Nefes darlığı, nefes açlığı. Kişinin soluk alıp verme ve solunumunu güçlkle yürüttüğü durum.

Disseke Etmek: Keserek ayırmak. Dokuların ve yapıların cerrahi olarak izole edilmesi, açığa çıkarılması.

Distal: Merkeze uzak olan.

Distal Kenar (Margo Distalis): Dişlerin orta hat, orta düzlemden uzak kenarları.

Distal Kenar Sırt (Distal Marginal Ridge): Dişlerin distal kenarları boyunca uzanan dışbükey çıkıntılı oluşum.

Distal Kesici Pens: Ark telini kesmek, kısaltmak amacıyla kullanılan pens.

Distal Kontakt Yüzeyi (Uzak Yüz Temas Yüzeyi, Facies Contactus Distalis): Dişlerin orta düzlemden uzak, distal yüzeylerindeki nokta veya yüzey şeklinde temas bölgesi.

Distal Molar Cerrahisi: Son molar dişlerin distalindeki periodontal cepleri elimine etmek amacıyla, gingivektomi ve flap cerrahisi uygulanarak yapılan cerrahi işlem.

Distal Servikal Çizgi Kurvatürü: Servikal çizginin labial (bukkal) ve lingual yüzeylerdeki kurvatür kretleri ile distal yüzeydeki kurvatür kreti arası.

Distal Triangular Fossa

Distal Triangular Fossa: Ön grup (anterior) dişlerin lingual ve palatinal yüzeylerinde, arka (posterior) ve yan grup dişlerin oklüzal yüzeylerinde distal kenar sırtı ile sınırlanan üçgen çukur alan.

Distal Tüberkül (Tuberculum Distale):

Alt çene birinci büyük azı dişlerinde yer alan üç tüberkülün (mesiobukkal, distobukkal, distal) distalinde yer alan en küçük ve kısa boyutlu üçüncü tüberkül.

Distal Wedge Tekniği: Distal molar cerrahisinde, distalde birleşen iki insiyon tekniği.

Distal Yüz (Facies Distalis Dentis): Dişlerin ya da diğer organ ve dokuların merkeze ya da orta hatta uzak yüzüne verilen ad.

Distalizasyon: Bir dişi oklüzal düzlem boyunca orta hattan uzağa doğru hareket ettirme.

Distobukkal Açık (Angulus Distobukkale): Arka (posterior) ve yan grup dişlerin distal yüzleri ile bukkal yüzleri arasında oluşan açık.

Distobukkal Tüberkül (Tuberculum Distobuccale): Dişlerin oklüzal yüzeylerinin distobukkal bölgesinde yer alan tümsek oluşum.

Distoinsizal Açık (Angulus Distoincivale): Ön grup (anterior) dişlerin distal yüzeyleri ile insizal yüzleri arasında oluşan açık.

Distoinsizal Kenar (Margo Distoincivialis): Dişlerin distal yüzeylerinde yer alan kesici kenar.

Distolabial Açık (Angulus Distolabiale): Ön grup (anterior) dişlerin distal yüzeyleri ile labial yüzeyleri arasında oluşan açık.

Distolabial Kenar (Margo Distolabialis): Dişlerin distal yüzeylerinde dudağa yakın bölümde yer alan kenar.

Distrofi (Dystrophy)

Distolingual Açık (Angulus Distolinguale): Alt çene dişlerin distal yüzleri ile lingual yüzleri arasında oluşan açık.

Distolingual Kenar (Margo Distolingualis): Alt çene dişlerin distal yüzeylerinde dile yakın bölümde yer alan kenar.

Distolingual Tüberkül (Tuberculum Distolinguale): Alt çene dişlerin oklüzal yüzeylerinin distolingual bölgesinde yer alan tümsek oluşum.

Distoni (Dystonia): Doku ya da organlarda anormal gerginlik.

Distooklüzal Açık (Angulus Distooclusivale): Arka (posterior) ve yan grup dişlerin distal yüzeyleri ile oklüzal yüzeyleri arasında oluşan açık.

Distooklüzal Kenar (Margo Distooclusivialis): Arka (posterior) ve yan grup dişlerin distal yüzeylerinde yer alan oklüzal kenar.

Distopalatinal Açık (Angulus Distopalatinale): Üst çene dişlerinin distal yüzleri ile palatinal yüzleri arasında oluşan açık.

Distopalatinal Kenar (Margo Distopalatinalis): Üst çene dişlerinin distal yüzeylerinde damağa yakın bölümde yer alan kenar.

Distopalatinal Tüberkül (Tuberculum Distopalatinale): Üst çene dişlerinin oklüzal yüzeylerinin distopalatinal bölgesinde yer alan tümsek oluşum.

Distorsiyon: Radyografide objenin görüntüsünün orijinalinden farklı olarak yansımaları. Filmin ağız içerisine yerleştirilmesi esnasında bükülmeye bağlı oluşur.

Distorsiyon: Distale doğru sapma. Bir dişin normal konumundan daha distale doğru eksen eğimini değiştirerek konum almış olması.

Distrofi (Dystrophy): Anormal gelişme. Küçülme, erime.

Distrofik Kalsifikasyon

Distrofik Kalsifikasyon: Dejener olmuş pulpa dokuları çevresinde kalsiyum fosfat birikmesi. (*Endodonti*)

Diş: Mine, dentin, sement ve pulpadan oluşan, fonksiyon, fonasyon ve estetiği sağlama görevleri bulunan organ.

Diş Açısı: Dişlerin yüzleri ve kenarlarının birleşme bölgelerinde referans düzlemlerin kesişmesi ile oluşan açı.

Diş Anatomisi: Dişlerin ve dişlerle ilişkili dokuların yapılarını, biçimlerini ve bunların birbirleri ile ilişkilerini inceleyen bilim dalı.

Diş Arkı Uzunluğu: Çift taraflı üçüncü molar dişlerin distal yüzeyleri arası eğrinin çizgisel boyutu. Erişkin bireylerde maksiller diş arki 128 mm, mandibular diş arki 126 mm'dir.

Diş Boyu: Ön grup dişlerde insizal kenar ile apeks arasındaki dikey yöndeki boyut. Arka grup dişlerde ise oklüzal yüz ile apeks arasındaki dikey yöndeki boyut.

Diş Çürüğü: 1. Yiyecekleri parçalayan, diş minesini tahrip eden ve diş çürümesine neden olan asit üreten dişlerdeki bakterilerin sonucu oluşan boşluk ve kaviteler. **2.** Ağızımızda çürümeye neden olan bakterilerin, diş minesine saldıran asitler ürettiği zaman meydana gelebilecek diş hasarı. Dişte kavite/boşluk oluşumuna, tedavi edilmezse ağrı, enfeksiyon ve diş kaybına neden olabilir.

Diş Erüpsiyonu/Diş Sürmesi: Çeneler içerisinde gelişmekte olan dişlerin belirli doğrultularda hareket ederek çene kavsi üzerinde yerlerini almaları.

Diş Eti (Gingiva): Dişleri çevreleyen yumuşak, soluk pembe renkli doku, diş eti dokusu.

Diş Eti Bağ Dokusu: Lamina propria olarak da adlandırılır, iki tabakadan oluşur: Papiller ve Retiküler tabaka. Diş eti bağ

Diş Fırçalama Teknikleri (Hareket Yönlerine Göre)

dokusunun major komponentlerini kollajen fibriller (%60), fibroblastlar (%5) ve damarlar, sinirler, matriks oluşturur.

Diş Eti Çekilmesi: Aşınma, erozyon, periodontal hastalık veya periodontal cerrahi sonucu diş etlerinin apikal yönde yer değiştirmesi/konumlanması.

Diş Eti Kanama Zamanı İndeksi (GBTI, Nowicki ve Ark.): Michigan "0" numaralı sondu hafif bir direnç hissedilinceye kadar sulkusa yerleştirilir ve 2 mm sulkus içinde gezdirilip diş etine çok hafif bir basınç uygulanır. Sond geri çekildikten sonra oluşan kanama kaydedilir. Eğer ilk on beş saniye içerisinde kanama olmazsa, işlem tekrarlanır ve on beş saniye daha beklenir.

Diş Eti Oluğu (Gingival Sulkus): Diş yüzeyi ve serbest diş etinin diş bakan yüzeyindeki sulkuler epitel döşemesi arasında kalan "V" şeklindeki boşluk.

Diş Eti Oluğu Sıvısı (Gingival/Crevicular Fluid): Bazal membrandan birleşim epiteline, oradan da sulkusa sızan bir sıvı. Sıvı sağlıklı çok az miktardadır ve "transuda" niteliğindedir, iltihapla artar ve "exuda" niteliği kazanır. Genelde sıvının içeriğinde bağ dokusu, epitel, iltihabi hücreler, serum ve mikrobiyal flora bileşenleri bulunur. Birçok kimyasal parametre içermesi ona hastalık-sağlık açısından tanısal bir özellik kazandırır.

Diş Eti Oluğu/Yivi (Gingival Groove): Cep tabanından geçen hayali hat, serbest diş eti ile yapışık diş eti arası sınırdır.

Diş Fırçalama Teknikleri (Hareket Yönlerine Göre): Hareket yönlerine göre diş fırçalama teknikleri:

Yuvarlak Hareket: Roll metodu, Modifiye Stillman metodu, Roll metodu, Modifiye Stillman metodu

Vibrasyon Hareketi: Stillman metodu, Charters metodu, Bass metodu

Sirküler Hareket: Fones metodu

Vertikal Hareket: Leonard metodu

Horizontal Hareket: Scrub metodu

Diş Fırçası: Dokulara zarar vermeden, ağzın her tarafına ve tüm diş yüzeylerine ulaşabilen mekanik plak eliminasyonu sağlayan apareyler.

Diş Fizyolojisi: Dişlerin işlevlerini, çalışmalarını konu alan bilim dalı.

Diş Hekimi: Diş ve diş etlerinin ve bunlarla ilişkili çevre ağız ve çene dokularının sağlığının korunması, hastalık ve düzensizliklerinin teşhis, tedavi ve rehabilitasyonu ile ilgili her türlü mesleki faaliyeti, yasalar ve etik değerlere bağlı kalarak icra eden yetkin kişi. 11/4/1928 tarihli ve 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanuna göre mesleğini serbest olarak icra etme yetkisine sahip serbest ve kamuda çalışan diş hekimlerini, (22 Mayıs 2014 Perşembe, Resmî Gazete. Sayı: 29007)

Diş Hekimliği Mesleği: Dişlerin ve diş etlerinin ve dişlerle ilgili çevre ağız içi dokuların teşhis ve tedavileri ile uğraşan bilim dalı.

Diş İndifası: Dişin sürmesi.

Diş Kolesi (Collum Dentis): Mine ve sementin yani anatomik kuron ile anatomik kökün birleştiği yer.

Diş Kökü (Radix Dentis): Dişin, alveol kemiğine tutunması sağlayan ve kuronu destekleyen kısmı.

Diş Macunu: Diş yüzeyini temizlemek ve parlatmak için kullanılan, fırçalamanın etkinliğini arttıran ajan. İçeriğinde aşındırıcı, yüzey aktif maddeler, bağlayıcılar, koruyucular, tatlandırıcılar ve kemoterapötik ajanlar bulunur.

Diş Protez Teknikerliği: Diş hekimi tarafından hastalardan elde edilen ölçü, model ve kayıtlar üzerinde mesleki bilgi ve yetki sınırları içinde, diş hekiminin vereceği talimatlar doğrultusunda, ağız protezleri, ortodontik apareyler, çene-yüz protezleri yapmak, onarmak işlemleri ile sınırlandırılmış bir meslek.

Diş Taşı: Calculus. Kalsifiye mineralize olmuş dental plak.

Diş Transplantasyonu: Bir dişin bir yuvadan (soket) diğerine veya farklı bir kişiye aktarılması.

Diş Ünitesi: Hekimin hastasını tedavi etmek için kullandığı meslek aracı. Diş ünitesi; fotöy, reflektör, kreşuar, tedavi ünitesi, ünit pedalı, bağlantı kutusu ve hekim taburesi parçalarından oluşur.

Diş Yüzeyleri: Facies dentalis.

Diüretik: İdrar söktürücü ilaç grubu.

Diverjan: Birbirinden uzaklaşma, ıraksama, uzaklaşma, ayrık.

Divizyon (Division): Ayrılma, bölünme. Herhangi bir şeyin iki veya daha fazla parçaya ayrılması, bölünmesi. Herhangi bir şeye ait bölüm, kısım.

Diyaferez: Terleme. Fazla terleme. Deri terlemesinin artma olayı.

Diyare: İshal, barsak hareketliliğinde artma, günde üç seferden fazla, sulu ve gevşek dışkılama hâlidir.

Diyastol: Sistolden sonra karıncıkların genişlemesi. Herhangi bir kalp kasının gevşeme evresi.

Diyastolik: Diastolik değer, kalp gevşediğinde kanın damar duvarında yaptığı basınç. (Örn. Tansiyon)

Diyatez: Bir hastalığa veya başka bir bozukluğa karşı kalıtsal veya yapısal bir yatkınlığın bulunması.

Dizyem: Onda bir (0.1) mililitre. 1 dizyem=0.1 mililitre.

DMF-S İndeks: DMF-T indeksinin dişlerin yüzeyleri esas olarak hesaplanan şekli. Kişi başına düşen çürük ve sonuçlarından etkilenmiş yüzey sayısı olarak ifade edilir.

DMF-T İndeks: Toplumun çürük ve sonuçları açısından hangi düzeyde olduğunu gösteren, daimî dişler için hesaplanan s. D=Decay (çürük), M=Missing (kayıp), F=Filled (dolgu), T=Tooth (diş).

DNA: Deoksiribo nükleik asit kısaca DNA. Tüm organizmalar ve bazı virüslerin canlılık işlevleri ve biyolojik gelişmeleri için gerekli olan genetik emirleri taşıyan nükleik asit.

Doğal Bağışıklık Sistemi: Enfeksiyonlara yol açan mikropları, vücuda ilk girişte karşılayıp tanıyan ve daha sonra ortadan kaldırmak için çalışan, doğal olarak organizmada hazır bulunan bağışıklık sistemi.

Doku Penseti: Cerrahi işlem esnasında doku flepleri ve ağız içerisindeki yumuşak dokuları tutmaya yarayan el aleti.

Dolgu: Kayıp diş yapısında metal, porsele veya resin malzemeler ile yapılan restorasyon.

Dolikosefal Baş Şekli: İnce ve uzun baş şekli.

Dolor: Akut iltihabın 5 klasik lokal belirtisinden biridir. Dolor (ağrı), Calor (ısı), Rubor (kızarıklık), Tumor (şişlik), Fonksiyon lesa (organ fonksiyonunda kısıtlılık).

Dondurulmuş Kesit Biyopsisi: Operasyon esnasında alınan doku örneğinin hemen incelenmesi tekniği. Sonuca göre tedavi planlaması yapılır.

Donör: Bağışıcı, bağışlayan. Nakil ve transplantasyonlarda verici kişi.

Donör Bölge (Donor Site): Greft verici bölge.

Dopamin: Nöron olarak isimlendirilen beyin sinir hücreleri arasında sinyal iletiminden sorumlu olan nörotransmitler.

Dorsal: Sırtla ilgili; vücudun veya organın sırt (arka) tarafı ile ilgili.

Dorsum: Sırt. (*Anatomi*)

Double İmage (Çift Görüntü): Radyograflarda dişlerin birbiri üzerindeki görüntüsü, superpozisyonu.

Down Sendromu (Trizomi 21): Kromozal anomali sonucu meydana gelen zihinsel ve bedensel gelişme geriliği ile karakterize konjenital bir hastalık. Hastalarda süt dentisyonda başlayan ve daimî dentisyonu da etkileyen generalize ve erken bir periodontal yıkım söz konusudur. Bu hastalarda periodontal hastalığın görülme sıklığı ve şiddeti, diğer sağlıklı kardeşlere ve mental bozukluğu olan diğer bireylere kıyasla daha fazladır. Periodontal yıkım, plak, diş taşı çok fazladır. Lezyonlar alt anterior bölgede daha fazla olmakla birlikte bütün ağızda yaygın olarak izlenir. Ayrıca hastalık hızlı ilerler, akut nekrozitan belirtiler de ortaya çıkar. Down sendromlu çocukların ağızlarında Provotella intermedia yüksek orandadır.

Doygunluk (Chroma): Bir tonun yoğunluğu/gücünü tanımlar.

Doz: Tedavi etkisi gösterebilecek ilaç miktarı. Bir defada verilen ilaç miktarı.

Döküm Mumu: Hareketli bölümlü protezler ve diğer benzer uygulamalarda metalik iskelet yapının modelinin hazırlandığı mum.

Döner Sistem Kanal Aletleri: Kanal aletlerinin parmaklarla kullanımı yerine, tork değeri ayarlanabilen şekilde kullanımını sağlayan elektrik motor sistemleri.

Dörtlü Amonyum Bileşikleri: Bakteri hücre zarı permeabilitesini etkileyerek hücre içeriğinin kaybolmasına neden olan, bakterisid etkiye sahip kimyasal plak kontrolünde kullanılan ajan. (Örn. *Cetilpiridinyum klorid, Benzalkonyum klorid, Domiphen bromid.*)

Dren: Ameliyat sonrası vücut içinde kalan doku artıkları ve sıvıları dışarı atmak veya yara üzerindeki iltihabı akıtmakta kullanılan tüp. Akıtaç.

Drenaj: Drene etmek, irin veya sıvıyı boşaltma işlemi.

Drill Frez: Pin veya postlar için tasarlanan frez.

Drog: Tedavi amacı ile kullanılan her türlü doğal ve sentetik madde.

Dudak Hattı: Gülme esnasında vertikal diş görünüm miktarı.

Dudak Yarığı: Halk arasında tavşan dudak olarak bilinen dudak yarığı, doğum öncesi dönemde gelişen ve yüz orta hat birleşme kusuru nedeniyle ortaya çıkan bir anomali.

Duplicate: Kopyasını, eşi/benzerini yapmak.

Dura Mater: Beyin-omurilik sıvısının korunmasından sorumlu, beyin dokusunu ve omuriliği çevreleyen beyin zarlarının en kalın ve en dıştaki katmanı.

Düz Kemik Mimarisi: İnterdental kemiğin radiküler kemikle aynı seviyede olması.

Düz Klemp: Cerrahi girişimler esnasında bir organ veya kan damarının kesilen ucunu geçici olarak sıkıştırmak için kullanılan cerrahi alet.

Düz Kuron Pensi: Protezde ano ve kuron yapımında kullanılan, iki ucu konik ve tutucu yüzeyleri düz olan pens. Aynı zamanda kroşe telini tutmak ve bükmekte de faydalanılır.

Düz Protrüziv Kondil Yolu Eğimi: Alt çenenin saf protrusiv hareketinde kondil başlarının çizdiği yolun horizontal düzlem ile yaptığı açı.

Dwarfizm: Genetik hastalıklar sonucu meydana gelen cücelik hastalığı.

E

E Noktası: Sella ve nasion noktalarını birleştiren doğruya alt çene kondilinin en arka noktasından indirilen dikmenin bu doğruyu kestiği nokta. (*Ortodonti*)

Edentulous: Dişsizlik.

Edinsel Bağışıklık Sistemi: Vücuda zarar veren bir mikropla karşılaşmayı takiben, belirli bir zaman diliminde harekete geçen etkene spesifik ve hafızası olan, T ve B lenfositlerin oluşturduğu sistem.

E-Doğrusu: Pronasale ve yumuşak doku pogonion'dan geçen doğru. Gülüş estetiği ve güzel bir yüz profili için önemli bir noktadır. (*Ortodonti*)

EDTA (Etilendiamin Tetraasetik Asit):

1. Kan örneklerini korumak için antikoagülan olarak kullanılan ajan. Hematoloji laboratuvarında kan sayımı ve çevre kanı yaymaları için EDTA'lı, koagülasyon (pıhtılaşma) testlerinde ve pıhtılaşma faktörleri ölçümünde sodyum sitratlı (kısaca sitratlı) tüpler kullanılır. Tüplerdeki antikoagülanların (EDTA, sitrat) görevi kandaki kalsiyumu bağlayarak kanın pıhtılaşmasını önlemektir. 2. Diş hekimliği. EDTA'nın kimyasal olarak kök kanal dentinini yumuşattığı, smear tabakasını kaldırdığı ve dentin geçirgenliğini arttırdığı düşünülmektedir.

Efervesan: Suya atıldığında küçük gaz kabarcıkları çıkartarak köpüren, eriyen.

Efferent: Merkezden çevreye, çevre doku ve organlara götüren/taşıyan.

Effüzyon: Vücut boşluklarında veya doku içerisinde sıvı birikmesi. (*Örn. "Plevral effüzyon" iki plevra yaprağı arasında sıvı birikmesidir.*)

Eğri Klemp: Cerrahi girişimler esnasında bir organ veya kan damarının kesilen ucunu geçici olarak sıkıştırmak için ulaşılamayan veya zor ulaşılabilen alanlarda kullanılan cerrahi alet.

Eğri Kuron Pensi: Karga burun pens olarak da tanımlanan, uçları yarım ay şeklinde kıvrık olarak tasarlanan pens.

Ehler Danlos Sendromu: Genellikle otozomal dominant geçiş gösteren bağ dokusu hastalığı. Genel klinik özellikleri: Aşırı deri esnekliği, yara iyileşmesinde gecikme ile atrofik skar dokusu oluşumu, eklem hipermobilitesi, morarma, bağ dokusunda kırılabilirlik ve iç organ tutulumları gösterilebilir. Kollajen eksikliğine bağlı olarak orofasiyal yapılarda; yara iyileşmesinde gecikme, Tempora Mandibular Eklem'de hipermobilité, dislokasyonlar; mukozada kanama eğilimi, periodontal dokularda hızlı ataçman kaybı, kubbe şekilli damak ve dil elastikliğinde artma izlenebilir. Dişlerde mikrodonti, hipodonti, mine hipoplazileri, pulpa taşı ve kök deformiteleri görülebilir.

Eikenella Corrodens: Eikenella corrodens, insan mukozal yüzeylerinin, özellikle ağız boşluğunun normal bir yerleştiği olan mikroaerofilik gram-negatif bir çubuk.

Ekartör (Refraktör): 1. Cerrahi operasyon sırasında hedef organ ya da dokuya ulaşabilmek amacıyla kullanılan cerrahi alet. 2. Operasyon alanının daha iyi görülmesi için dokuları kenara çeken, sahayı açan alet.

Ekimoz (Ecchymosis): Herhangi bir travmaya bağlı olarak cilt altındaki kılcal damarların hasarına bağlı olarak kanın cilt altına sızması. Purpura 1 cm'den büyük ise ekimoz olarak adlandırılır.

Eklem Sesi/Klik: Kısa süreli, tek bir ses.

Eklem Sesi/Krepitasyon: Çok sayıda çalkıl taşı benzeri, gıcırtilı ses.

Eklem Sesi/Popping: Krepitasyona göre nispeten yüksek bir ses.

Ekoloji (Doğa Bilimi): Canlıların birbirleri ve çevreleriyle ilişkilerini inceleyen bilim dalı.

Ekolojik Plak Hipotezi: Hem plağın total miktarı, hem de lokal-çevresel koşulların değişmesi ile mevcut mikroflora dengesindeki değişimler ve buna bağlı olarak hastalığın ortaya çıktığını savunan hipotez.

Eksantrik (Eccentric): Aynı merkeze sahip olmayan, dairesel bir yoldan ayrılması, daha başka bir yerde bulunan geometrik merkez, mandibula'nın normal pozisyonu dışında herhangi bir pozisyon.

Eksaserbasyon: Alevlenme.

Eksfoliasyon: 1. Süt dişinin sürekli dişin itimi neticesinde dökülmesi, dökülme süreci. 2. Ölü cilt hücrelerinin giderilmesini anlatan terim. Pullanımlı dökülme, soyulma.

Eksfoliyatif Biyopsi: Serviks kanseri (rahim ağzı) teşhisinde uygulanan, yüzeyden sürüntü biçiminde alınan biyopsi tekniği. Keratinize oral mukozada uygulandığında güvenli sonuç vermemesi tekniğin dezavantajıdır.

Eksize Etmek: Keserek çıkartma.

Eksizyon (Excision): 1. Kemik veya dokunun cerrahi olarak çıkarılması işlemi. 2. Cerrahide, bir organ, doku, kemik veya tümörün vücuttan kısmen çıkarılması.

Eksizyonel Biyopsi: Lezyonun tamamının, çevresindeki 2-3 mm'lik sağlam dokuyla birlikte çıkarılan biyopsi tekniği.

Eksizyonel Yeni Ataçman Prosedürü (ENAP): Bistüri kullanılarak yapılan küretaj işlemi. İnternal bevel insizyon uygulanır.

Ekskavatör: Kavite preparasyonu sırasında yumuşak çürüğü, siman ve yapıştırıcıları diş üzerinden uzaklaştıran, kaşık şeklinde çalışan bir ucu ve çalışan ucun kenarları keskin olan dental alet.

Eksojen: Dış kaynaklı

Eksostoz (Exostosis): Aşırı kemik büyümesi. Kemik yüzeyi üzerinde küçük yumru veya çıkıntı şeklinde oluşan, kemik veya kıkırdak yapıda kitle.

Ekspansiyon: Genişleme, genleşme.

Ekspansiyon Aygıtı: Diş kavislerinin genişletilmesi amacıyla kullanılan müteharrik verenli apareyler. (*Ortodonti*)

Ekspirason: Kirli havanın akciğerlerden atılması.

Ekspirasyon: Akciğerlerden kirli havanın atılması.

Ekspojur: Belirli bir noktadaki x-ışınlarının havadaki konsantrasyonunu ifade eder ve belirli bir hava hacminde üretilen iyonizasyondur. Tüp akımı (mA) birim zamanda katottan anoda ulaşan elektron miktarı. Karşılaşma, maruz kalma.

Ekspoze Olmak: Açığa çıkmak, maruz kalmak.

Ekspulsiyon: Dışa atım, atılma. Dışarı itme.

Ekstansiyon: Bir eklemi yapan iki parçası arasındaki açının artması yani genilme/esnemedir.

Eksternal Kök Rezorbsiyonu: 1. Odontoklastların dişin dış kısmını (sıklıkla kök yüzeyini) rezorbe etmesi. 2. Periodontal aralıktan kaynaklanan, sement ve dentin rezorpsiyonu.

Eksternal Sinüs Lifting: İmplant uygulamasının mümkün olmadığı yetersiz kret varlığında, lokal anestezi altında üst çene posterior bölgenin lateral, yan duvarında küçük kemikli bir pencere açılarak sinüs zarının perfore edilmeden kaldırılması ve kemik grefti materyallerinin içerisine yerleştirilmesi işlemi.

Ekstirpasyon: Kopararak çıkartmak, kopartmak, parçalamak. Tümüyle çıkartmak. (Örn. *Pulpa ekstirpasyonu*)

Ekstraksiyon (Extraction): Diş veya diş parçalarının cerrahi olmayan şekilde çıkarılması.

Ekstraoral: Ağız dışı.

Ekstrasellüler: Hücre dışı.

Ekstrasistol: Ek atım, kalbin fazladan kasilması.

Ekstraversiyon: Dışa dönüklük anlamındadır.

Ekstrinsik: Yapısı dışından gelen; dışarıdan doğan, dışarıdan kaynaklanan.

Ekstrüzyon (Extrusion): Dişin yuvasında aksiyal olarak yer değiştirmesi. Anormal pozisyonda meydana gelme. Diş yuvasından kısmen dışarı çıkmıştır ve daha uzun gibi görünmektedir. Bir dişin veya diş grubunun diğer komşu dişlere göre alveollerinden oklüzal düzlem tarafına doğru uzamaları.

Eksuda: Yaralanma veya enflamasyona bağlı vücut boşluğuna sızan sıvı.

Ektoderm: Deri, oral epitel ve mine organını oluşturan gelişim tabakası. Ektodermde, sinir hücreleri, ter, yağ, süt bezleri, duyu hücreleri, göz merceği, epidermis dokularının oluşmasını ve özelleşmesini sağlayan doku taslakları bulunmaktadır.

Ektoderm: Derinin en dış tabakası.

Ektodermal Displazi: Ektoderm kaynaklı dokuları etkileyen herediter bir hastalık. Ektodermal displazi diş, tırnak, saç, sinir hücreleri ve ter bezleri gibi embriyonik ektodermal kaynaklı yapıların iki veya daha fazlasında anormal gelişim ile ilişkili bir hastalıktır. Hastalık primer olarak dişleri etkiler. Dişlerde sayıca azalma (oligodonti veya hipodonti), sivri veya konik görünümlü kesici dişler, molar diş boyutlarında azalma ve atipik tüberkül görünümü bulgularıdır. Azalmış dikey boyut ve buna bağlı yaşlanmış yüz ifadesi izlenir.

Ektopik: Herhangi bir organın normal bulunması gereken yerde değil, vücudun başka bir yerinde olması hâli. (Örn. *Ektopik sürme*)

Ektopik Sürme (Ectopic Eruption): Bir dişin normal yerinden veya konumundan farklı yerde sürmesi. Dişin çeneler üzerinde diş kavisinden uzakta, çene ucu, kondil, koronoid çıkıntı veya maksiller sinüs içerisinde yer alması.

Ekvator Ekseni: Dişin farklı yüzeylerinde şekillenen konturların (en çıkıntılı yerler) birbirleriyle birleşerek dişin krownunda oluşturdukları eksendir.

Ekzozftalmi: Göz küresinin göz yuvasından dışarı doğru çıkarak şişkin görüldüğü bir durum.

El Mengenesi

El Mengenesi: Kroşe teli uzun ekseni boyunca yuvadan geçirerek vida ile tespit eden alet.

Elastik Kıkırdak: Hiyalin kıkırdaktan daha saydam, sarımsı renkte, bükülebilme özelliğinde kıkırdaktır. Elastik kıkırdak, hiyalin kıkırdak gibi kemikleşmez. Memelilerde dış kulak, işitme kanalları duvarı, Epiglottis, Östaki borusu, küçük bronşiooller ve burun katnatlarında bulunur.

Elastomer: Doğal ve suni kauçuk malzemeler, özel bir polimer türü. (*Elastomerik ölçü malzemeleri, ölçünün ağızdan çıkarılmasında yüksek elastik geri kazanım ve kabul edilebilir esneklik sunma özelliğine sahiptir.*)

El-Ayak-Ağız Hastalığı: Çocukluk döneminde görülen bulaşıcı bir hastalık. Etkeni coxsaki virüs, enterovirüs. Solunum yoluyla, tükürükle, yakın temasta ve dışkı yoluyla bulaşabilir. Yüksek ateş, bademcikte kızarıklık, ağız içinde aft ve ciltte döküntüler hastalığın bulgularıdır.

Elektrikli Diş Fırçaları: Titreşim ve rotasyon hareketleri yapan fırçaları ile plak kontrolü sağlayan apareyler.

Elektro Cerrahi (Electro Surgery): Dokuyu kesmek, şekillendirmek veya pıhtılaştırmak amacıyla biyolojik dokuya yüksek frekanslı alternatif polaritenin, elektrik akımının uygulanması işlemi.

Elektroensefalograf: Beyin dalgaları aktivitesinin elektrikselleştirilme yöntemi.

Elektroforez: Proteinleri fiziksel özelliklerine göre ayıran yöntem.

Elektrokardiyografi: Kalp kasının ve sinirsel iletim sisteminin çalışmasını incelemek üzere kalpte meydana gelen elektrikselleştirilme faaliyetinin kaydedilmesi.

Ellis-Van Creveld Sendromu (Chondroectodermal Dysplasia)

Elektrokoter: 1. Dokularda yakarak kesme ve pıhtılaştırma yapabilen, kalem benzeri bir uca sahip olan cerrahi alanında kullanılan alet. 2. Koterizasyon, kanamayı yakarak durdurmak.

Elektron Mikroskop: Işık mikroskobu ile görüntülenemeyen daha küçük objelerin imgelemesine olanak sağlayan elektron demetlerini görüntüleme sağlamak için kullanan mikroskoptur. Virüsler ve birçok mikroorganizmanın incelenmesine olanak sağlar.

Elephantiasis: Fil hastalığı, Lenfödem. Wuchereria bancrofti, Brugia malayi ve Brugia timori gibi parazitik halkalı solucanların bireyin lenf sistemini etkileyerek deri ve altındaki dokuların aşırı bir şekilde şişmesiyle karakterize hastalık.

Elevasyon: Ekleme ait hareketli bir yapının ya da yapıların, ekleme ait horizontal düzlemin üstüne çıkarılması. (*Örn. Omuzların yukarıya kaldırılması, yani yukarı yönlü hareketi elevasyon.*)

Elevatör: Diş çekim esnasında dişi çevreleyen periodontal ligamenti gevşetmek, kırılan kök parçaları, frezle ayrılmış diş parçaları ve davye uygulanmasının mümkün olmadığı durumlarda diş çekimlerinde kullanılan dental aletler.

Eliminasyon: Eleme, seçip ayırma, yok etme, ortadan kaldırma.

Eliptik Frezler: Kavite prepasyonunda köşelerin yuvarlatılmasında kullanılan frez.

Elisa: Enzyme-Linked ImmunoSorbent Assay. Antijen-antikor ilişkisini, antikora bağlanmış bir enzimin aktivitesini araştırmak temeline dayanan kantitatif ölçüm yöntemi. Antijene karşı antikor ya da antikora karşı antijen bu yöntemle tespit edilir.

Ellis-Van Creveld Sendromu (Chondroectodermal Dysplasia): Kondroektodermal

displazi olarak da adlandırılan Ellis-van Creveld sendromu orantısız cücelik, geniş göğüs kafesi, polidaktili ve çeşitli dental anomaliler ile karakterize, otozomal resesif geçiş gösteren bir hastalık. Oral bulgular: Çenelerde labial frenilumların genişliği ve çokluğu, anormal formu (konik şekilli kesiciler) dişler, üst ve alt kesicilerde hipodonti, malokluzyon, dişlerde sürme gecikmesi, mine defektleri, yüksek çürük oranlarına rastlanır.

Emboli: Vücudun bir bölümünde oluşan ve kan dolaşımı ile vücudun diğer bölümlerine taşınan kan pıhtısı. Vücutta bazı arterlerin aniden bloke olması.

Embolus: Kan akımıyla sürüklenerek damarların tıkanmasına, embolizme neden olan cisim.

Embrasure Kroşe: Sınıf II ve Sınıf III bölümlü protezlerde arkın karşı tarafında karşıt ark stabilizasyonu için kullanılan kroşe sistemi.

Embrasure: İki komşu dişin proksimal yüzeyleri arasındaki dişlerin temas noktaları altındaki üçgen şekilli boşluk.

Embriyo (Embryo): Gelişiminin en erken aşamasında yeni bir organizma. İnsanlarda döllenmeden sonraki dördüncü günden sekizinci haftanın sonuna kadar gelişen organizma olarak tanımlanır ve bu noktadan sonra embriyoya fetüs denir.

Emetik: Kusturucu.

Emezis: Bulantı ve kusma hâli.

Emosyonel: Heyecan ve duygu ile ilgili olan duygusal, dokunaklı, duyarlı. Emosyonel durum kişinin duygu durumunu ifade etmektedir.

Empati: Hastanın iç deneyimleri ve bakış açısını anlayarak, bu anlayışla iletişim kurma yeteneği.

Enamel: Diş minesini.

Enamel Projection: Minenin kök furkas-yonuna doğru olan uzantısı. Servikal bölgede minenin farklı uzantılarda furkasyon alanına doğru yansıtıldığı anatomik bir anomali.

Enamoplasti: Minenin yeniden yapılandırılması.

End Cutting Frez: Sadece uç kısmı aktif olan frez.

Endemik: Belirli bir nüfus içinde her zaman var olan bir hastalığı tanımlamak için kullanılan terim.

Endikasyon: Herhangi bir hastalığa ilişkin izlenmesi gereken tedavi yöntemlerini ve tedavi içerisindeki sürecin gelişiminin nasıl olacağını belirlemek. Kişide tedavi gerektirecek bir hastalığın varlığının bulunduğunu gösteren bir semptom.

Endoactivator: Kök kanal irrigasyon solüsyonu etkinliğini arttıran mekanik alet.

Endoblok: Endodonti uygulamalarında çalışma boyunun tespiti ve sürdürülmesinde yararlanılan odontometrik bir araç.

Endobox: Kanal aletleri düzenleyicisi.

Endocanthion: Gözde üst ve alt göz kapaklarının birleştiği iç kısım-medial canthus noktası.

Endodonti: Diş pulpa ve diş kök dokularının biyolojisi ve patolojisi ile bu dokulardaki hastalıkların ve yaralanmaların önlenmesi, teşhisi ve tedavisi ile ilgili bir diş hekimliği alanıdır. Kök kanal tedavisi yaygın olarak yapılan bir endodontik prosedür.

Endodontik İmplantlar: Periodontal desteğini kaybetmiş ya da destek kemiğin azaldığı durumlarda kanal içerisine yerleştirilen ve apeksten çıkarak kemik içerisine uzanan implantlar.

Endodontist: Endodonti konusunda uzman. Dişin içindeki yumuşak dokuların (diş pulpası) hastalıkları ve yaralanmaları ile ilgilenen diş hekimliği dalı.

Endogram: Kök kanalının görünür hâle gelmesi için, kök kanalına radyopak bir maddenin verilmesi sonrası çekilen radyograflardır.

Endojen: İç kaynaklı. Hücre ya da sistem içinden gelen.

Endokardit: Kalp kapaklarının endotel tabakasının mikrobik (bakteriyel) enfeksiyonu.

Endokrin Sistem: İç salgı bezlerinin oluşturduğu sistem. Endokrin sistem, endokrin bezler ve bu bezlerin salgıladıkları hormonları kapsar.

Endokuron: Çoğunlukla pulpa odası, gerektiğinde kök kanallarından tutuculuk sağlanarak, adhesivlerle birlikte yeterli stabiliteyi sağlayan tek parça daimî restorasyon.

Endometrium: Rahim içi duvarı, rahim içi zarı, rahmin iç dokusu.

Endoskopi: Mide, yemek borusu, oniki-parmak bağırsağı ve kalın bağırsağın incelendiği tetkik yöntemlerinin genel adı. Ayrıca böbrek taşı düşürenlerde de kullanılan, geçerli bir teşhis yöntemidir.

Endosteal İmplant: Yapılacak proteze alt-yapı olması amacıyla rezidüel kemik içersine cerrahi olarak yerleştirilen allopplastik materyal.

Endosteal İmplantlar: Çene kemiği içersine uygulanan implantlar.

Endosteum: Kemik boşluğunu saran bağ dokusu hücrelerinin oluşturduğu zar.

Endotel: Kan ve lenf damarlarının iç yüzeyini oluşturan doku.

Endotoksin: Bakteriler tarafından salgılanmayan, bakterinin parçalanmasına

bağlı ortama salınan, potansiyel olarak toksik olabilecek bileşikler.

Enjeksiyon Muflalama Sistemi: Hamur kıvamında akrilin özel tasarlanmış mufla sistemi içerisine basınçla yollayan alet. Klasik yöntemlere alternatif olarak geliştirilen metod.

Enjektör: Bir sıvıyı ya da sıvılaştırılan bir ilacı vücuda vermekte kullanılan, ucunda iğne bulunan basınçlı bir aygıt. Lokal anestezi için kullanılır, plastikten üretilmiştir ve tek kullanımlıktır. Karpül şeklindeki anestezikleri uygulamaya yarayan metal formları da vardır.

Enklüz Diş: Gömülü diş.

Enkondral Kemikleşme: Hiyalin kırıkdağın farklılaşmasıyla oluşan kemikleşme.

Enostoz: Kemik iliği kanalına doğru gelişen kemik çıkıntısı.

Ensefalit: Beyin iltihabı, beynin akut enfeksiyonu. Viral enfeksiyonlardan kaynaklanan bir beyin iltihabı sorunu. Belirtileri, yüksek ateş, şiddetli baş ağrısı, zihinsel karışıklık, nöbet geçirme ve duysal rahatsızlıklardır.

Enterik: Bağırsakla ilişkili.

Enterit: Gastroenterit kusma ve ishale neden olan yaygın bir bağırsak enfeksiyonu.

Entoksikasyon: Zehirlenme.

Entomoloji: Böcek bilimi.

Entübasyon: Endotrakeal tüpün ağızdan solunum yoluna doğru ilerletilmesi işlemi. Solunum yetersizliği yaşayan kendi başına nefes alamayan ventilatör cihazının yardımıyla solunum devamlılığının sağlanması işlemi.

Enükleasyon (Kistektomi): Kistin tamamının çıkarılması. (Kistin tek parça olarak çıkarılması rekürrens riskini azaltır).

Enversiyon: Dişlerin sürme doğrultusunun ters olması durumu.

Enzim

Enzim: Kataliz yapan (yani kimyasal tepkimelerin hızını artıran) biyomoleküller.

Epidemik: Geniş bir coğrafi alanda meydana gelen ve nüfusun son derece yüksek bir oranını etkileyen bir hastalık salgını.

Epidemiyoloji: Toplumdaki hastalık, kaza ve sağlıkla ilgili durumların dağılımını, görülme sıklıklarını ve bunları etkileyen belirteçleri inceleyen tıp bilimi dalı.

Epidermal İlaç Uygulama: İlaçların (merhem, pomat vb.) cilt yüzeyine sürülerek uygulanması.

Epidermis: 1. Dermis, hipodermis üzerindeki derinin en üst/yüzeyel tabakası. **2.** Dermis üzerinde bulunan keratinize çok katlı yassı epitelden oluşan yüzeyel kat.

Epifora: Göz sulanması, gözyaşının aşırı salınımı (lakrimasyon).

Epiglot: Larinksin süperiorunda ince, yaprak şekilli tek kıkırdak. Elastik kıkırdaktan oluşmuştur. Bu nedenle elastisitesini ömür boyu kemikleşmeden korur. Fonksiyon fonksiyonunda rolü yoktur. Yutkunma esnasında epiglot yukarı ve öne doğru hareket ederek larinksin girişini kapatıp, bolusun (yumuşak, çiğnenmiş durumdaki yiyecek) geçmesini sağlar.

Epilepsi: Epilepsi nöbeti (ya da krizi), beyin normal aktivitesinin, sinir hücrelerinde geçici olarak meydana gelen anormal elektriksel aktivite sonucu bozulması ile oluşan klinik bir durum. Halk arasında "Sara Hastalığı" olarak da bilinir, epileptik nöbetler ile karakterizedir.

Epinefrin: Kalp atımı, kontraksiyon gücünü, myokardın oksijen ihtiyacını ve kalp atım sayısını artıran diş hekimliğinde kullanılan en güçlü vazokonstriktör. 1/100000'lik epinefrin lokal anestezi ampule 0.018 mg olarak eklenir. (*Anestezi*)

Epistaksis: Burun kanaması.

Eritema Multiforme Minör

Epitelyum: 1. Deri ve mukoza yüzeylerini örten hücrelerin oluşturduğu tabaka. **2.** Ağız mukozası gibi dökümlü tabakaları oluşturan doku tipi.

Epstein İncileri: Midpalatinal raphe boyunca gelişen keratin dolu kabartılar. Oral epitelin birleşim hattındaki inkluzyonlardan geliştiği düşünülür.

Epulis: 1. Diş etindeki tümör benzeri lezyonların genel adı. Genellikle uyumsuz protezlere bağlı olarak gelişir. **2.** Vasküler, fibroblastik ve granülasyon dokusu proliferasyonu ile karakterize diş eti lezyonunu tanımlamak için kullanılan genel bir terim.

Ergonomi: Yunancada ergo, iş; nomos ise, yasa anlamına gelmektedir. İnsanın fiziksel ve psikolojik özelliklerini inceleyerek insanın makine ve çevre ile olan uyumunu doğal ve teknik yönlerden araştırma ve geliştirme çalışmalarının bütünü.

Eritem: Kılcal damarlarda konjesyon (kan toplanması) sonucunda derinin kızarması.

Eritem (Erythema): Deride yaygın kızarıklık.

Eritema Multiforme: Etiyolojisinde Herpes Simplex virüs enfeksiyonu, mycoplasma enfeksiyonu ve ilaç reaksiyonları olan akut, büllöz mukokutanöz hastalık. Eritematöz kenarlı, çoklu, sığ, ağrılı ülserler görülür. Lezyonlar çok ağrılı olduğu için çiğneme ve yutkunma fonksiyonları bozulmuştur. Bukkal mukoza ve dil en çok etkilenen bölgelerdir, bunları labial mukoza izler. Diş etinde nadir görülür, görüldüğünde deskuamatif gingivitis karakterindedir. Vermillion hattında hemorajik kabuklanma hastalığının teşhisinde önemli bir bulgudur.

Eritema Multiforme Minör: Eritema Multiforme hafif seyrediyor, dört haftalık

bir periyotta iyileşiyorsa Eritema Multiforme Minör olarak tanımlanır.

Eritematöz Candidiazis: Pseudomembranöz tipin bir komponentidir, kırmızı yama şeklinde bir görünümü vardır. Bukkal, palatal mukozada görülür veya dilin papilsiz bölgeleri oluşmasına sebep olur.

Eritroblastosis Fetalis: Annenin kan grubunun Rh (-), babanın kan grubunun Rh (+) olduğu durumlarda, bebeğin kan grubu Rh (+) ise, annenin kanında bu duruma karşı antikor oluşur. Oluşan bu antikor göbek kordonu yoluyla bebeğe geçerek bebeğin kanındaki alyuvarları parçalar, bebekte hızlı bir alyuvar yıkımına bağlı ciddi kansızlığa, kalp yetmezliğine ve vücutta su birikmesine yol açar. Hem anne hem de bebekte meydana gelebilecek bu rahatsızlıklar tedavi edilmediği takdirde öldürücü olabilir ya da kalıcı sakatlığa neden olabilir. Bu tablo Eritroblastosis fetalis olarak tanımlanır.

Eritrosin: Plak boyayıcı ajan.

Eritrosit: Kan hücresi. Vücut içinde oksijen ya da karbondioksit taşınmasından sorumlu (kırmızı) alyuvar hücreleri.

Eritrosit (Erythrocyte): Alyuvar, kırmızı kan hücresi.

Erizipel (Yılcık Hastalığı): Sıklıkla yüze ve bacağına yerleşen, kızarıklık, ağrı, sıcaklık artışı ve şişlik ile kendini belli eden deri hastalığı.

Erozyon (Erosion): 1. Dişlerin kole bölgesinde, pürüzsüz, sert ve parlak yüzeyli, belirgin kenarları olan kama şeklinde enlemesine çöküntü alanlarıdır. 2. Epidermiste görülen yüzeysel doku kaybı.

Erupsiyon Gingivitis: Sürmekte olan diş etinin çevresindeki kırmızı renkli diş eti ve kanama ile karakterize durum.

Diş erupsiyonu tek başına gingivitise neden olmaz, ilgili bölgedeki plak artışına bağlı gelişir.

Erüpsiyon: Diş sürmesi, dişin ağza yerleşmesi.

Erüpsiyon Gingivitis: Diş sürmesi ile ilişkili gingivitis. Tek başına diş sürmesi gingivitise neden olmaz. Yoğun plak birikimi veya fırçanın bu hassas bölgedeki irritasyonu gibi yardımcı etkenler inflamasyonun tetiklenmesini kolaylaştırır.

Erüpsiyon Kisti: Erüpsiyon kisti, dişlerin sürmesinden kısa bir süre önce oral mukozada görülen benign lezyonlar.

Esansiyel Yağlar: Kimyasal plak kontrolünde kullanılan ajan. Metil salisilat ve 3 esansiyel yağ; timol, okaliptol, mentol içerir.

Essig Splint: Kırık veya yeniden konumlandırılmış dişleri ilişkili alveolar kemiğine stabilize etmek için kullanılan paslanmaz çelik telden oluşan splint.

Estetik: Sanat ve güzelliğin genel ilkelerini belirlemeyi amaçlayan felsefi bir dal.

Etidokain (Duranest): Uzun etki süresi ve vazodilatör özelliği lokal anestetik madde. Etki başlama süresi 1.5-3 dakikadır. Diş hekimliği sırasında kullanmanın temel dezavantajı, ameliyat sırasında artan kanamadır.

Etik: Tıp etiği, tıbbın ve sağlık alanındaki bilimsel ve pratik çalışmaların etik yönden değerlendirilmesi ve ahlaki ikilemlere bir çözüm bulunmasını hedefleyen disiplin.

Etiyoloji (Etiology): Bir hastalık veya rahatsızlığın nedeni veya kökeni ile ilişkili faktörler.

Eugenol: Karanfil yağı, hindistan cevizi, tarçın, fesleğen ve defne yaprağından bazı uçucu yağlardan ekstrakte edilen renksiz, soluk sarı, aromatik yağlı

Eupnea

bir sıvı. Diş ağrısını teskin edici özelliği vardır.

Eupnea: İstirahat hâlindeki solunum şekli. Normal solunum.

Eurion: Başın üst kısmının en dışarıda kalan noktası; başın iki yanında parietal ve temporal kemikler üzerinde yumuşak dokuların belirgin olduğu nokta.

Eva Sistem: Proksimal alaşım ve rezin restorasyonların taşkın konturlarını düzeltmede etkili ve en az travmatik olan motorla çalışan ege sistemi.

Evalüasyon: Değerlendirme işlemi.

Eversiyon: Dış yana doğru döndürme hareketi. Ayak tabanının dışa döndürülmesi manasında kullanılan bir terim. Ayağın tabanını median düzlemden uzaklaştıran ayak bileği hareketi.

Ewing Sarkoma: Genellikle uzun kemiklerde gelişen küçük yumuşak hücreli tümörler. Önce kemik medullasından gelişir, endosteal kemiğe son olarak periostal yüzeye ulaşır. Dişlerde rezorpsiyon oluşturmadan çevre kemik dokuları yıkıma uğrattır.

Excretion: Boşaltım, dışarı atma. Katı atık veya idrar gibi maddelerin vücuttan atılma süreci. Yıkım ürünlerinin vücuttan atılması.

Exocanthion: Gözde üst ve alt göz kapaklarının birleştiği dış kısım-lateral cantus noktası.

Expanded Politetrafloretilen Membran (e-PTFE): 1. Kemik ve doku rejenerasyon sürecinin önemli bir parçası olan, mikro gözenekli yüksek yoğunluklu politetrafloretilen (dPTFE) malzemeden yapılmış, PTFE rezorbe olmayan membran. 2. İstenmeyen hücrelerin geçişini engelleyecek bariyer özelliği gösteren, biyouyumlu, iyileşen doku için boşluk sağlayan, rezorbe olmayan membran.

EZ Yer Tutucular (EZ Retainer)

Expander (Palatal Genişletici): Üst çenei genişletmeye yarayan sabit veya hareketli ortodontik aygıt. (*Ortodonti*)

Expansion: Yayılma, genişleme (hacim).

Exposure: Maruziyet. Radyolojide, iyonlaşmaya neden olma yeteneğine bağlı olarak belirli bir yerde röntgen ışınlarının veya gama radyasyonunun bir ölçüsü. Maruz kalma birimi röntgen.

Extension: Genişletme.

Extention For Prevention: Koruma amacıyla genişletme.

Extraoral Film: Yaygın olarak kullanılan panoramik ve sefalometrik filmler.

Extraoral İmplantlar: Burun, göz ve kulak gibi organların defektlerinde uygulanan protezlerin tutuculuğunda kullanılan implant türü.

Extrinsic: Dıştan gelen, dış kaynaklı.

Eyebrow Pitisosis: Kaşların düşmesi.

EZ Yer Tutucular (EZ Retainer): Tek ya da çift taraflı tek diş eksikliklerinde kullanılan, basit, sabit, ayarlanabilir yer tutucu. Gerekliğinde yerde kazandırabilir.

F

Fagosit: Vücudu zararlı partiküller, bakteriler, ölü ya da ölmekte olan hücrelere, kısacası tüm patojenlere karşı koruyan hücreler.

Fagositoz: Bir hücrenin diğer bir hücre veya partikülü sitoplazması içine almasına “fagositoz”, bunu yapan hücreye de “fagosit” denir.

Fagozom: Fagositoz ile hücre içerisine alınan maddenin duvarı hücre zarından oluşan vakuol, hücre içi vakuol.

Faktör VIII: Antihemofilik Faktör. Faktör VIII eksikliği, diğer adıyla Hemofili A, kanamaya eğilimin artmasıyla karakterize pıhtılaşma bozukluğuna sebep olur.

Faktör IX: Antihemofilik Faktör B, Christmas Faktör. Faktör IX eksikliği, diğer adıyla Hemofili B, kanamaya eğilimin artmasıyla karakterize pıhtılaşma bozukluğuna sebep olur.

Faktör XII: Hageman faktörü olarak da bilinen pıhtılaşma faktörü.

Fakültatif: Değişik koşullar altında yaşayabilme yeteneğine sahip. Hücre içinde, oksijensiz koşullar gibi bir çevrede de yaşama yeteneğinde olma. Bağımlılığı bulunmayan.

Falanks (Phalanks): Parmak kemiği.

Fallot Tetralojisi: Fallot tetralojisi 4 ayrı kalp anomalisini içeren, sık görülen doğumsal kalp hastalığı. Belirtiler: Aort karıncıklar arası delik üzerindedir, sağ

ventrikül duvar kalınlaşması, pulmoner stenoz ve ventriküler septal defekt.

Familyal: Herediter, kalıtsal.

Fantom Ağrısı (Phantom Limb Pain): Kol veya bacak amputasyonlarından sonra amputé ekstremitenin yerinde hissedilen çok rahatsız edici ağrılı duyu.

Fare Kuyruğu Eğe: Üzerinde keskin çıkıntılar taşıyan kanal aleti. Çıkıntılar sayıca tirnerf üzerindikilerden fazla ancak boyları kısa ve gövdeye diktir.

Farenjit/Tonsillit: Viral veya bakteriyel olarak gelişen farenks veya tonsilla enfeksiyonu.

Farinks: Yutak.

Farmakodinami: İlaçların çeşitli organ ve sistemlerdeki etkileri organizmanın ilaca yanıtı ve ilaçların etki mekanizmalarının deneysel incelemesi.

Farmakografi: Reçete yazma sanatı.

Farmakokinetik: İlaçların emilim, yayılım, metabolizma ve atılımını nicel ve zamanla ilişkili olarak inceler. İlacın farmasötik kalite, etkinlik ve güvenilirliğini yansıtan farmakokinetik profilin belirlenmesine olanak sağlar.

Farmakoloji: Canlı organizmadaki ilaç etkilerini ve canlı organizmaya alınan ilaçların yapısını inceleyen bilim dalı.

Farmakoterapi: İlaçların endikasyon alanları dozları kontrendikasyonları gibi

doğrudan sağaltımla ilgili parametreleri uygulamalı olarak inceler.

Faset (Facet): Herhangi bir sert cisim üzerinde küçük, düzlemsel bir yüzey. Fasetler rengini, şeklini veya konumunu (ve diğer dişlerle olan bağı) iyileştirmek için dişin ön görünen yüzeyine uygulanan ince kompozit malzeme, seramik, zirkonyum tabakalarıdır.

Fasial Paralizi: Yüz felci. Sinir hasarına veya anesteziye bağlı olarak yüz mimik kaslarında hareket kaybı gelişmesi.

Fasiyal Yüz (Facies Facialis Dentis): Dişlerin, yüze bakan dış yüzleri.

Fasya: Kas ve iç organları saran veya bağlayan bağ doku.

Fatal: Öldürücü, ölümle sonuçlanan, ölüme götürücü.

FDA: Food and Drug Administration. Amerika Birleşik Devletleri'nin Sağlık Bakanlığına bağlı gıda, diyet eklenmeleri, ilaç, biyolojik medikal ürünler, kan ürünleri, medikal araçlar, radyasyon yayan aletler, veteriner aletleri ve kozmetiklerden sorumlu büro.

FDI: World Dental Federation. Dünya Diş Hekimleri Birliği.

FDI Diş Numaralandırma Sistemi: Bu sistemde her bir diş ikili numara sistemiyle kodlanmıştır. Numaralardan ilki dişin ağızda yerleşmiş olduğu bölgeyi, ikincisi ise dişin türünü gösterir.

Febriil: Ateşli, hummalı. Yükselen vücut ısısı ile ilgili.

Feçes: Dışkı.

Female: Dişi.

Femur: Uyluk.

Fenestrasyon: Marjinal kemiğin devamlılığının bozulmadığı, kök üzerinde kemiğin olmadığı izole alanlar.

Fenilketonüri: Fenilalanini parçalamak için gereken enzimi yaratmaya yardım eden gendeki bir kusurdan kaynaklanan durum.

Fenitoin: Epilepsi tedavisinde kullanılan, diş eti büyümesine neden olan anti-konvulsan ilaç.

Fenotip: Genetik ve çevresel etkenlerin yarattığı özelliklerin canlının dış görünüşündeki yansıması.

Ferrik Sülfat: Demir iyonu ile protein kompleksi oluşması sonucu damarlarda tıkanma sağlayan hemostatik ajan.

Ferritin: Demir mineralinin depolanmasını sağlayan ve demirin gerektiğinde vücuda salınımını yapan protein.

Fertilite: Doğurma yeteneği, verimlilik.

Fetal Alkol Sendromu: Hamileliği süresince alkol tüketimine bağlı olarak ortaya çıkabilen, mental ve fiziksel defektlerle karakterize bir sendrom. Bu sendroma sahip bireylerde; mikrosefali, bilateral pitozis, kısa orta yüz, düz bir nazal köprü, kısa filtrum ve ince üst dudak fiziksel bulgular olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlara ek olarak; yarık damak, mikrognatik mandibula veya her iki çenenin göreceli prognatizmi de görülebilmektedir. Ayrıca bu bireylerde anterior open-bite eğilimi, az gelişmiş maksilla ve uzun yüz sendromunun özellikleridir.

Fetor: Kötü, küf kokulu nefes (*ağız kokusu*).

FH Açısı: Üst en ileri kesici dişin ekseni ile FH düzlemi arasında oluşan açı. Üst kesici dişin aksiyel inklınasyonunu gösterir. (*Ortodonti*)

Fibril: Lif, lifçik, iplikcik, küçük lif.

Fibrin: Kanın pıhtılaşmasına yarayan albumin cinsinden bir madde.

Fibrin Jeli: Koagülasyon zincirinin son halini taklit ederek etki eden hemostatik

ajan. Otolog kandan elde edilebilir. Ayrıca piyasa formları da vardır.

Fibrinoid Nekroz: Bağışıklık sisteminin özgün reaksiyonlarında meydana gelen nekroz türü.

Fibrinolitik: Pıhtının çözülmesi. Koagülasyon sürecinde fibrin pıhtısının parçalanması.

Fibroblast: Diş eti bağ dokusunun temel hücreleri. Toplam hücre popülasyonunun %65'ini oluşturur, mezenşimal kaynaklıdır. Lif demetlerinin arasında yoğun olarak bulunur. Lamina proprianın gelişmesi, idamesi ve tamirinde önemli rolleri olan diş eti bağ dokusunun temel hücreleri.

Fibroma: Periodontal ligament ya da lamina propriadan köken alan, yavaş büyüyen sıkı ve nodüler olma eğiliminde lezyonlar, diş eti büyümeleri.

Fibrosarkom: Fibroblastlardan köken alan, kötü huylu bir tümör. Vücudun çeşitli yerlerinde ağrılı şişlikler, koyu renk dışkı, öksürük, nefes darlığı, kanlı kusmuk ve karın bölgesinde ağrı tümörün klinik bulgularıdır.

Fibrotik Cep Duvarı: Yeni oluşan bağ dokusu hücreleri ve liflerin baskın olduğu, cep duvarının sıkı ve pembe görünümü olduğu cep tipi.

Fibröz Eklemler: Eklemleşen kemik uçları arasında eklem boşluğunun bulunmadığı, devamlılığın fibröz bağ dokusu ile sağlandığı eklemler.

Fibröz Kıkırdak: Sıkı bağ dokusu ile hiyalin kıkırdağın karışımı. Tip I kollojen fibriller dokuda yerleşim gösterir. Fibröz kıkırdak hiyalin ve elastik kıkırdaktaki gibi bir perikondrium ile çevrili değildir, vücutta basınca en dayanıklı bölgelerde bulunur. Fibröz kıkırdak, vücutta birkaç belirli bölgede

bulunur. Omurlararası disklerde, diz eklemi içindeki yataklarda (menisküsler), kalça kemiklerinin birleşim yeri, tendonların kemiklere bağlantı bölgelerinde bulunur.

Fiksasyon: Sabitlemek, tespit etmek, fikse etmek. Bir organı ameliyat veya diğer bir yolla eski yerine tespit etme.

Filament: İplik, lif şeklinde ince uzantı.

Filtrum (Philtrum): Üst dudağın üst orta kısmında yer alan anatomik boşluk.

Fimbria: Birçok bakteri yüzeyinde bulunan, tutunmayı sağlayan, protein yapılı ince uzantı.

Fischer Açısı: 1. Çalışmayan taraf kondilinin, protruziv ve lateral hareket yollarının arasında kalan ve saggital düzlemde izlenebilen açı. 2. Bennet açısı ile protruziv kondil yolu açısı arasındaki fark.

Fissur: Yarık, çatlak, ince uzun çizgisel girinti. Diş tüberkülleri arasında oluşan derin girintili yarıklar.

Fissur Frez: Preperasyonlarda kavite duvarı ve tabanının oluşturulmasında kullanılan frez. Baş şekline göre, straight ve tapered tipleri, bıçak şekline göre plain-cut, cross-cut tipleri vardır.

Fissur Örtücüler: Dişlerin pit ve fissürlerine mikromekanik olarak tutunarak karyojenik bakterileri ve asidi elimine ederek, minenin demineralizasyonunu engelleyen bir fiziksel koruyucu bir tabaka oluşturan rezin materyaller.

Fistül: Bir enfeksiyon bölgesinden irin yayılan kanal.

Fizyodispenser: Üzerine cerrahi anguldu ruva/piyasemene takılan, sistem içerisinden serum fizyolojik geçirilerek frezleri soğutan, cerrahi alanın ısınmasını engelleyen, hız-tork-dönüş yönü-su

Fizyoloji

miktarı ayarlanabilen elektrikle çalışan implant yuvası açılmasını sağlayan alet.

Fizyoloji: İnsan yapısını oluşturan hücre, doku, organ ve sistemlerin işlevlerini, bu işlevlerin yerine getirilme mekanizmalarını, neden-sonuç bağlantılarını, bu yapıların birbirleriyle ve dış dünya ile olan ilişkilerini inceleyen bilim dalı.

Fizyolojik: Doku ve organların doğal fonksiyonları ile uyumluluk hâli.

Fizyolojik Migrasyon: Birbirine komşu veya karşıt dişlerin kaybı, oklüzal etkileşimler, alışkanlıklar veya enflamatuar ve distrofik hastalıklar nedeniyle dişlerin farklı pozisyonlara hareketi. Büyüme ve gelişme meydana geldikçe dişlerin doğal ve beklenen hareketi.

Flagella (Flagellum): Kamçı. Hücrelerin yüzeyinden çıkan, hareket ve beslenmede kullanılan ince, uzun, iplik benzeri organeller.

Flap: Kemik ve kök yüzeylerini görmek ve buralara ulaşabilmek için diş eti ve/veya mukozanın cerrahi olarak altındaki dokulardan ayrılıp kaldırılan kısmı.

Flaring Konikleştirme: Kök kanallarının apikalden koronale genişleyen tarzda şekillendirilmesi. (*Endodonti*)

Flavivirus: Sarıhumma virüsü, maymun, fare, kobay ve sivrisineklerde kolaylıkla üreyebilen, insanda hastalık yapan en küçük RNA virüsü.

Flebolit: Damar içerisinde trombüsün kalsifikasyonu sonucu oluşan yapı. Damar içi kalsifikasyonlar.

Fleksibilite: Esneklik, bükülebilirlik.

Fleksiyon: Bir eklemi yapan iki parçanın arasındaki açının azalması yani bükülme.

Flokulasyon (Flocculation): Çözelti içindeki dağınık küçük taneciklerin bir araya gelerek, gözle görülebilir daha büyük tanecikler oluşturması.

Folikül Stimüle Edici Hormon (FSH)

Flora: Vücudun herhangi bir bölgesinde doğal olarak bulunan mikroorganizmaların oluşturduğu fizyolojik ortam.

Florid Semento-Osseoz Displazi: Etiyolojisi bilinmeyen, sıklıkla mandibular ve maksiller posterior bölgelerin etkilendiği periodontal ligamentin reaktif ya da displastik değişiminden kaynaklandığı düşünülen benign, fibro-osseöz bir lezyon. Orta yaşlarda ve özellikle kadınlarda daha sık görülür.

Florozis: Diş gelişimi sırasında çok fazla flora maruz kalan kişilerde görülen mine defekti. Beyazdan sarı veya kahverengi arasında değişen hafif noktalar şeklinde görülür.

Florür: Diş minesini güçlendirmeye yardımcı olan ve dişleri çürümeye daha az duyarlı hâle getiren bir mineral. Florür yiyecek veya suyla alınır, çoğu diş macununda bulunur veya bir diş hekimi tarafından diş yüzeyine jel veya sıvı olarak uygulanabilir.

Fluktuasyon: Kist veya apsenin dalgalanma hareketi.

FMA Açısı: FH ve mandibular düzlem (Go-Me) arasında oluşan açıdır. Yüzün dik yön gelişimini gösterir. (*Ortodonti*)

Focal Through: Panoramik radyografide görüntünün en net izlendiği üç boyutlu eğimli alan.

FOG: Radyografin sisli görüntüsü.

Fokal Enfeksiyon: Belli bir odaklan konağa giren mikroorganizmalarını ikinci bir bölgede, doku veya organda enfeksiyona neden olması.

Folikül Stimüle Edici Hormon (FSH): FSH da bir gonadotropik hormondur, dişlerde menstruel siklus boyunca overlerde follikül hücrelerinin büyümesini ve follikül hücrelerinden östrojen salınmasını uyarır. Erkeklerde FSH, testislerde

sperm üreten hücreleri uyarır. Salgısı gonadotropin salgılatıcı hormon ile kontrol edilir.

Follikül: Tek bir yumurta hücrelerini sarımsı ve onu besleyip koruyan yapı. (Örn. *Dental folikül gelişmekte olan diş germini çevreleyen mezenkimal dokudur. Diş kök gelişimi süresince sement, periodontal ligament ve alveolar kemiği dental folikül progenitör hücreleri tarafından oluşturulur.*)

Fonasyon: Sesleşme, akciğerlerden yükselen hava akımının, larenkste bulunan ses tellerini titreştirmesi olayı.

Fonksiyonel Rezidüel Kapasite (FRC): Normal ekspirasyon sonrasında akciğerlerde bulunan hava hacmi.

Fontanelle: Bingıldak, fontanel denen alanlar olup bebeklerde bulunur. Kafatasının büyüyeceği alanlardır. Bingıldak bir kemik yapı değil, kıkırdaktır.

Food İmpaction (Besin Gömülmesi): Yiyeceklerin oklüzal kuvvetler sonucu interproksimal alana bir kuvvet, bir zorlama, basınç ile itilmesi.

Foramen: Delik, boşluk. Bir kemikteki herhangi bir doğal açıklığı ifade eden geniş bir terim.

Foramen Apikale (Foramen Apicis Dentis): Diş kökü ucundaki, diş pulpasına giren ve çıkan damar ve sinirlerin geçtiği delik.

Foramen Jugulare: Temporal kemik ve oksipital kemik arasında oluşmuştur, öne, laterale ve aşağı doğru seyredir. IX. kranial sinir (N. glossopharyngeus), X. kranial sinir (N. vagus), XI. kranial sinir (N. accessorius) geçer.

Foramen Ovale: Fossa cranii media'yı fossa infratemporalise bağlar, n. mandibularis ve n. petrosus minör geçer.

Foramen Rotundum: Fossa cranii media'yı fossa pterygopalatina'ya bağlar, n. maxillaris geçer.

Forceps: Genel olarak cisimleri tutmaya yarayan aygıttır, davye anlamında da kullanılır.

Forensic Dentistry (Adli Diş Hekimliği): Dental verilerin adaletin yararına saklanması ve değerlendirilmesini kapsayan bilim dalı. Adli diş hekimliği uygulamaları; kimliklendirme, dişlerden yaş ve cinsiyet tahmini ve ısırık izi analizi olmak üzere pek çok alanda kullanılmaktadır.

Fosfor Plak: X-ışınına duyarlı fosfor kaplı esnek filmler. Oluşan görüntü, özel tarayıcı cihazlarla bilgisayara aktarılır.

Fossa: Ön dişlerin lingual yüzeylerinde, arka grup dişlerin oklüzal yüzünde yer alan yuvarlak kenarlı, içbükey formdaki düzensiz yuvarlak çukurcuklar, çöküntü alanları, içbükey sahalar.

Frajil X Sendromu: Kalıtsal zekâ geriliğinin en sık nedenidir. Makrosefali, prognatizm, yüksek damak ve iri kulaklar görülür. Gelişim geriliği, hiperaktivite öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği, konuşma bozuklukları, zayıf kas tonusu ve bağ doku bozuklukları diğer bulgularıdır.

Fraktür (Fracture): Kırılma. Diş veya kemiğin kırılması.

Frankfurt Horizontal Düzlemi (FH): Orbitale ve porion noktalarından geçen düzlem. (*Ortodonti*)

Free Gingiva (Serbest Diş Eti): Diş etinin dışı çevreleyen ve doğrudan dış yüzeyine bağlı olmayan koronal kısmı. Gingival groove'nin koronal kısmında yer alır.

Freeway Space: Mandibulanın fizyolojik dinlenme pozisyonunda, maksiller ve

Fremitus

mandibular diş arkları arasında oluşan açıklık.

Fremitus: Palpasyonda algılanabilen titreşim. Diş hekimliğinde, dişler temas ettiğinde (oklüzyonda iken) çenenin lateral hareketlerinde hissedilen titreşim, mobilite.

Frenektomi: Frenlumun kesilerek çıkarılması.

Frenetomi: Frenlum insizyonu.

Frenği: Treponoma pallidum'un neden olduğu cinsel yolla bulaşan hastalık. Dil, ağız, dudak yaraları (şankr) görülür.

Frenlum (Frenulum): Frenulum diş eti dokusu ile dil, dudak ve yanak arasında bulunan ve bu dokuları birbirine bağlayarak hareketlerini sınırlandıran yumuşak mukoza dokusu.

Frez: Aeratör ve anglduruva uçlarına takılan çelik, elmas, karbit ve tunsten'den üretilmiş, dişe şekil veren, kavite preperasyonunda kullanılan uç.

Rond frez: Baş şekli küreseldir ve tüm yüzeyleri aktiftir. Preperasyonlarda ekstansiyon, retansiyon ve çürük temizleme amaçları için kullanılır.

Fissür frez: Preperasyonlarda duvarlar ve tabanı oluşturmada kullanılan frezlerdir. Baş şekli birbirine paralel olanlara düz (straight), birbirine yaklaşan tipine incelen (tapered) fissür frez denir.

Yuvarlak uçlu (round-nose) fissür frez: Round-nose plain silindirik fissür, Round-nose cross-cut ve Round-nose tapered olmak üzere üç tipi vardır.

Tersine konik frez: Preperasyonlarda retansiyon (under-cut) oluşturmak amacıyla kullanılır.

Disk (tekerlek) frez: Daha fazla madde kaldırılması ve yiv açmak için kullanılır.

Frontotemporale

Eliptik frez: Kavite preperasyonlarında restorasyonların köşelerinin yuvarlatılmasında kullanılır.

Armut şekilli frezler: İnternal köşelerin yuvarlatılmasında kullanılır. **End cutting frez:** Sadece uç kısımları aktif olan frezlerdir.

On iki bıçaklı karbit frez: Bizotaj yapımında ve mine kenarlarının düzeltilmesinde kullanılır.

Bitirme frezleri: Kavite preperasyonlarında kullanılan frezler kadar keskin değildir, dolguların bitirme ve polisajında kullanılır.

Drill frezler: Pinler veya postlar için kullanılan frezlerdir.

Fronkül: Deride oluşan ağrılı, şiş apse, bakteriyel enfeksiyon. Çıban.

Frontal: Ön, önde, öne ait.

Frontal Düzlem (Planum Frontale, Alınasal Düzlem): Koronal ya da alınsal düzlem olarak da adlandırılır. Bu düzlem insan vücudu boyunca, sağdan sola ve yukarıdan aşağıya uzanı. Vücudu ya da onunun bir parçasını, ön ve arka olmak üzere ikiye böler.

Frontal Kemik (Os Frontale): Alın kemiği. Kafatasının ön üst duvarını, alın bölgesini oluşturan tek kemiktir. Frontal kemik iki parçadan oluşur. Vertikal kısım, alın bölgesiyle ilgili olan squama frontalis. Horizontal kısım, Nazal kavite ve orbitallerin çatı kısmını oluşturan pars orbitalis. Frontal kemiğin içinde kaş çıkıntılarının arkasında sağlı sollu iki adet içi hava dolu boşluk vardır. Bunlara, sinüs frontalis denir. Frontal kemik, doğumdan sonra iki parça hâlinindedir. 5-6 yaşlarında kaynaşarak tek kemik hâlini alır.

Frontotemporale: Temporal kemiğin alna yani frontal alana en yakın olduğu nokta.

Frozen Section (Dondurulmuş Kesit İncelemeleri)

Bu iki nokta arası mesafe alnın yumuşak dokularının genişliğini yani bitemporal genişliğini vermektedir.

Frozen Section (Dondurulmuş Kesit İncelemeleri): Rutin histopatolojik incelemeye göre çok kısa sürede sonucun belirlendiği, operasyon yapılırken gerçekleştirilen bir yöntem. Frozen için alınan örnek, fiksatife konulmaz. Materyalin dondurularak sertleştirilmesiyle hemen kesit alınabilmesi ve süratle hematoksileneosin boyası ile boyanarak ışık mikroskobunda incelenmesi esasına dayanır.

Fruktoz: Ekstrasellüler levana dönüşen, bakteriler karbonhidrat kaynağı olan meyve şekeri.

Fuksin: Plak boyayıcı ajan. Plağı kırmızıya boyar.

Full-Mouth: Tüm ağız.

Fulvar: Siman, kompozit ve amalgamı kavite içerisine yerleştirmede kullanılan, uç kısımları cilalı top (yuvarlak) ve tırtıklı şeklinde dizayn edilmiş el aleti.

Fungal: Mantarla ilgili, mantarın sebep olduğu.

Furka: Çok köklü dişlerin köklerinin ayrıldığı nokta.

Furkasyon/Furkasyon Bölgesi: Dişlerin kökler arası bölgesi.

Fusion (Kaynaşma): İki dental organın embriyolojik safhada birleşmesiyle oluşan gelişimsel anomali.

Fusobacterium Nucleatum: Başlangıç kolonizasyonu ve sekonder kolonize olan mikroorganizmalar arasında köprü görevi gören Gram (-) mikroorganizma. Bacterial vaginosis'te amnion sıvısında izole edilen ve Ehler-Danlos sendromunda sayısında en fazla artış görülen mikroorganizmadır. *Virülans Faktörleri*; Toksik metabolitler.

G

Galaktemi: Kanda süt bulunması.

Galaktosel: Memede, içi süt dolu kist.

Galaktoz: Sudaki çözünürlüğü fazla olmayan şeker türü. Süt ve süt ürünlerinde zengin olarak bulunur.

Galvanik Akım: İki farklı metalin tükürük etkisiyle, aralarında bir elektrik akımının doğması olarak tanımlanır. Frekansı sıfır, aynı yön ve şiddetteki elektrik akımlarıdır.

Gama Işını: Tıpta yüksek enerjili X veya gama ışınları ile tümör dokusunun tedavisi, kanserli hücrelerin tedavisi ve çeşitli tıbbi malzemenin sterilizasyonu amacıyla kullanılan ışın.

Ganglion: Sinir liflerin birleştiği kavşak. Düğüm, sinir düğümü.

Gangren: Büyük çaplı nekroz olayı. Nekroze olan dokuların özellikle saprofit ve koğuşma bakterileriyle enfekte olması.

Gardner Sendromu (Famlyal Adenomatöz Polipozis): Bağırsaklarda çok sayıda polipler, dental anomaliler, osteomalar, osteosklerozlar, deri ve yumuşak doku tümörleri gibi bağırsak dışı lezyonlar ile karakterize, nadir görülen, otozomal dominant geçişli genetik bir bozukluk. Gardner sendromu ile ilişkili osteomalar sıklıkla, frontal, maksilla, mandibula ve sfenoid kemikte izlenir. Beş veya daha fazla enostomoz izlenmesi Gardner sendromunu düşündürür.

Gastrik Reflü: Mide içeriğinin (asidinin) patolojik şekilde mideden özefagusa (yemek borusuna) doğru geri kaçışı gastroözefageal reflü olarak tanımlanır. Göğüs kafesinin arkasında yanma (heartburn), ağza gıdaların ve acı suyun gelmesi en önemli klinik bulgularıdır.

Gastrin: Mide mukozasından salınan ve midedin asit salgılamasını uyaran hormon.

Gastro İntestinal Sistem: Ağız ile anüs arasında çiğneme, sindirim, emilim ve boşaltım gibi işlemlerden sorumlu vücudumuzun ana sistemlerinden birisi.

Gastroenterit: Kusma ve ishale neden olan yaygın bağırsak enfeksiyonu.

Gates-Glidden Frez: Kanal preparasyonu sırasında koroner üçlünün genişletilmesi amacıyla mikromotor anglyudurasına takılarak çalışan uçlar. Kısa alev şeklindeki baş bölümü ince bir boyunla gövdeye bağlanır.

Gaucher Hastalığı: Lizozomal yağ (lipid) depo hastalığı. Enzim eksikliği sonucu hücrelerdeki yağ atılamaz ve organlarda birikir. Depolanan yağ nedeniyle vücuttaki organların işlevleri bozulur, hastalığın ilerlediği durumlarda enfeksiyona karşı daha fazla hassasiyet oluşur.

Gauge (G): 1. İnce bir nesnenin çapı (tel veya deri altı iğne gibi). Ölçüm değeri. 2. İğne Ölçer. İğnenin iç ölçümünü veya açıklığını ifade eder.

Gavaj (Gavage)

Gavaj (Gavage): Tüpüle besleme. Mideye iletilen tüp aracılığıyla besleme.

Gaz Kromotografi: Tükürük, dil yüzeyi veya nefeste Volumetrik Sülfür Componentlerinin fotometrik dedektör ile belirlendiği, ağız kokusu (Halitosis) teşhisinde kullanılan pahalı bir teknik.

Gelişim: Kitlece büyüyüp boyutu artan canlıda karşılıklı oran ve ilişkilerin değişmesi.

Gelişim Oluğu (Developmental Sulcus): Dişlerin gelişim döneminde gözlenen lob şeklindeki oluşumların birbirleriyle birleştikleri alanlarda oluşan sığ oluk tarzındaki girintiler.

Gelişimsel Anomali (Developmental Anomaly): Olağan dışı gelişim sekeleri, normal şekil veya boyuttan sapma.

Geminasyon (İkiz Dişler): Tek bir diş tomurcuğunun bölünmesi. Bir tek diş germinden iki dişin oluşması.

Generalize Gingivitis: Tüm ağızın diş bölgelerinin etkilendiği diş eti iltihabı. (%30'dan daha fazla etkilenim.)

Geniolabial Açık: Labiale inferiore, supra mental ve pogonion arasında oluşan açı. Profil görünümünde rol oynayan açıdır.

Genioplasty: Mandibular simfizin konturunu değiştirmek amacıyla yapılan cerrahi işlem.

Genom: Bir organizmanın DNA molekülleri yani genetik yönergelerinin bütünüdür. Bir organizmanın kalıtım materyalinde bulunan genetik şifrelerin tamamını simgeler.

Genotip: Soyuyapı ya da kalıtyapı. Organizmanın genetik yapısına verilen ad.

Genu: Diz. (*Anatomi*)

Gerentolog: Yaşlılık bilimi uzmanı.

Gingival Grove (Diş Eti Oluğu/Yivi)

Geri Etkili Kroşe (Back Action Clasp): Halka kroşenin değişik bir modifikasyonu.

Geriatri (Geriatrics): Yaşlılık dönemindeki sağlık sorunları ve bu sorunların tedavileriyle ilgilenen tıp dalı.

Germisid: Mikroorganizmaları (germleri) öldürmek için kullanılan ajanlar.

Gestasyon: Gebelik.

Gestasyonel Diyabet: Gebelik sırasında gelişen diyabet hastalığı.

Giardia: Kamçılı bağırsak paraziti.

Gibozite: Omurganın kendi etrafında dönmesi ve göğüs kafesini oluşturan kostaların (kaburgaların) çıkıntılı bir görünüm alması.

Gigantizm: İnsanlarda ergenlik çağından önce ön hipofizden aşırı miktarda büyüme hormonu salınımı ile görülen aşırı miktarda büyüme durumu. Devlik, dev hastalığı.

Gingiva: Diş eti.

Gingival Cep (Pseudo Cep): Ataçman kaybı ve periodontal doku yıkımı olmaksızın gingival marjinin kuronal yönde büyümesiyle oluşan cepler.

Gingival Embrasür: Dişlerin kontakt noktaları ile diş eti arasında oluşan üçgen bölge.

Gingival Fibromatozis: Herediter ya da idiyopatik olabilen, nadir görülen ve anormal diş eti büyümeleri ile karakterize durum. Büyüme yapışık diş eti, marjin ve papili etkiler. Genellikle hem fasial hem lingual bölge etkilenir. Diş eti büyümesi pembe, sıkı, yoğun ve yüzeyi kabarcıklar şeklindedir.

Gingival Grove (Diş Eti Oluğu/Yivi): Cep tabanından geçen hayali hat. Diş eti oluğu, diş eti yivi olarak da tanımlanır.

Gingival Hiperplazi (Diş Eti hiperplazisi)

Gingival Hiperplazi (Diş Eti hiperplazisi): Ağız içerisinde çeşitli nedenlere bağlı aşırı diş eti dokusunun büyümesi ile belirgin bir durum.

Gingival İndeks (Löe & Sillness): Diş eti inflamasyonunu değerlendirmede kullanılan indeks. Dişin fasial, mezial, distal ve lingual bölgelerinde diş etinin iltihap durumu 0-3 skorlarıyla değerlendirilir. Cep içerisinde sondun gezdirilmesiyle oluşabilecek diş eti kanaması da indekste yer alır. Dişin dört tarafından alınan skorların ortalaması dişin gingival indeks değerini verir.

Gingival Kanama İndeksi (Bleeding on probing, BOP, Ainamo & Bay): Hafif bir sondlamadan sonra on saniye içinde kanamanın görülmesi pozitif skoru belirler. Kanamanın varlığı (+) ya da (-) şeklinde değerlendirilir.

Gingival Kistler: Serbest veya yapışık diş etinde ortaya çıkan, diş eti yumuşak dokusunun nadir görülen kisti. Sıklıkla mandibular kanın ve premolarların lingualinde marjinal ve atake diş etleri bölgesinde bulunabilir.

Gingival Lifler: Serbest diş etinin bağ dokusunda yoğun şekilde bulunan kollajen lif demetleri.

Gingival Marjin: Diş eti kenarı, diş etinin en uç kısmı. Sağlıkta bıçak sırtı şeklinde sonlanır, hastalıkta yuvarlaklaşma, küntleşme görülür.

Gingival Pleksus: Alveol kemik, periodontal ligament ve yapışık diş etinden serbest diş etine gelen damarların birleşim epitelinin apikalinde oluşturduğu damar ağı.

Gingivektomi: Hastalıklı diş etinin kesilerek çıkartılması. Eksizyonel bir işlem.

Gingivitis: 1. Bağ dokusunda yıkım olmaksızın oluşan gingival doku iltihabı.

Glass Fiber-Composite Resins Yer Tutucu

Kırmızı renk, kanama, parlaklık, diş etinin kontur ve kıvam değişiklikleri görülür. 2. Periodontitis öyküsü olmayan bir hastada, ≤ 3 mm sondlama derinliği ve $\geq \%10$ sondlamada kanama bölgesi olarak tanımlanır (2017 sınıflama).

Gingivoplasti: Diş etine fizyolojik diş eti formu vermek için yapılan işlem.

Gingivostomatitis: Stomatit dudaklar, dil, ağız boşluğu veya boğazın herhangi bir yerinde oluşan küçük, yuvarlak yaralar.

Ginglimoartrodial Eklem: Vücuttaki en karmaşık eklem olan Temporomandibuler eklem hem translasyon hem de kayma hareketi yapabilme özelliğine sahip olduğu için Ginglimoartrodial eklem olarak da adlandırılır.

Glabella: İki kaş arasında median sagittal hatta öne doğru en çıkıntılı nokta.

Glabella Çatık Kaş Çizgileri (Glabella Çizgileri/İzleri): Glabella bölgesinde m. corrugator supercilii liflerinin oluşturduğu dikey izler.

Glabella Refleksi: Nörolojik muayenede kullanılan, Glabellaya parmak ucu veya kalem arkası ile vurulduğunda göz kapaklarını kırma refleksi. Takip eden vuruşlarda alışan hasta, bu refleksi göstermez. Eğer hâlâ refleks görülüyorsa normal dışı bir durum olup, Myerson ve Parkinson hastalığının erken belirtisi olarak düşünülmelidir.

Glanduler Odontojenik Kist: (GOK) çenelere ait nadir görülen gelişimsel bir kist. Radyografik olarak sınırları belirgin uni veya multiloküler radyolüsent görüntü veren, sıklıkla alt çenenin anterior bölgesinde ve orta yaşlı bireylerde gözlenen gelişimsel kistlerin erkeklerde görülme sıklığı daha fazladır.

Glass Fiber-Composite Resins Yer Tutucu: Tek diş eksikliği olan vakalarda,

kısa süreli kullanımlarda endike olan yer tutucu.

Glessektomi (Glossectomy): Dilin kesilip çıkarılması. Dilin bir kısmının (kısmi glessektomi) veya tamamının alınması (total glessektomi).

Glisemi: Kandaki glikoz değerinin normal değerlerin üstünde olması. Kan şekeri düzeyinin 50 mg/dl veya altına düşmesi “hipoglisemi”, açlık kan şekerinin, normal seviyelerin (70-100 mg/dl), tokluk kan şekerinin ise 140 mg/dl seviyesinin üzerinde olması durumu ise “hiperglisemi” olarak tanımlanır.

Globodonti: Premolar ve molar dişlerde görülen anomali. Premolarların ve molarların tüberkülü düzensiz, toparlak, domatese benzer görünümlüdür.

Globular Dentin: Kireçlenmiş dentin.

Globulin: Bağışıklık sisteminde ve vücudun savunmasında görev alan molekül ağırlığı yüksek olan proteinler.

Globulo Maxiller Kist: Üst kanin ve lateral diş arasında bulunan damla şekilli, radyografide radyolusent alan şeklinde görülen kistler.

Glokom: Göz içi basıncının sıklıkla yükselmesine bağlı görme sinirinin zarar görmesi. Göz tansiyonu.

Glossit: Dil iltihabı, dilde meydana gelen iltihaplanma. Dil papillalarında atrofiye yol açan, dilin enflamatuar hastalığı.

Glossodynia: Dil yanması sendromu. Dil ağrısı.

Glossofaringeal Nevralji: Dil, farenks, özefagus, kulak ve tonsillerde şimşek çakar, elektrik çarpar şeklinde, kısa süreli şiddetli ağrı durumu. Ağrı birkaç saniye ile birkaç dakika arası sürer ve geçer. Günün değişik zamanlarında farklı sıklıklarda yaşanabilir.

Glukagon: 1. Pankreastaki Langerhans adacıklarından salgılanan hiperglisemik hormon. Glikojenin glikoza çevrilmesini (glikojenoliz) uyararak kan glikozunu yükseltir. **2.** Kan glukoz düzeyinin düşmesiyle uyarılan/salgılanan glukagon, kan şekerini hızla arttırır; yani insülin etkisine ters tepki gösterir.

Glukokortikoidler (Kortizon): Adrenal korteksten salgılanan steroid yapıda hormonlar. Stres ve yaralanmalara karşı savunmada önemlidir. Protein, karbonhidrat ve yağ katabolizmasını hızlandırır. Sodyum tutulumunu, potasyum atılımını artırır.

Glukoz: Extrasellüler, intrasellüler polisakkaritlere dönüşebilen, nişasta veya sukrozun hidrolizinden elde edilen oral bakterilerin besin kaynağı madde.

Glukozamin: İnsan vücudunda doğal olarak bulunan eklemelerin birbirine çarpmasını ve sürtünmesini engelleyen amino şeker olarak sınıflandırılan bileşik. Yaşa bağlı eklem ve kemik hastalıkları, huzursuz bağırsak sendromu ve Multiple Skleroz tedavisinde kullanım alanı vardır.

Gluten: Buğday, çavdar gibi tahıllarda bulunan, sindirimi zor bir besin. Vücut tarafından tolere edilen bu madde bazı kişilerde bağışıklık sisteminin reaksiyon göstermesine, alerjik reaksiyon gelişimine neden olabilir.

Gnathic: Çene ile ilgili.

Gnathion (Gn): Mandibular simfizin dış konturu üzerindeki en ileri ve en alt noktası. (*Ortodonti*)

Goblet Hücreleri: Görevleri bir glikoprotein olan musini salgılamak olan Goblet hücreleri bazı organlarda epitel hücreleri arasında yer alır, biçimlerinden dolayı kadeh hücresi olarak da adlandırılır.

Gode

Gode: 1. Parmakla üzerine bastırıldığı zaman geçici çukurluk meydana getiren ödem. **2.** Alt ve üst kısmı çukur hazneli cam prizma kap.

GoGn Düzlemi: Gonion ve gnathion noktalarından geçen düzlem. (*Ortodonti*)

GoGnSN Açısı: GoGn ve SN doğruları arasındaki açı. Vertikal yön gelişimi hakkında bilgi verir. İskeletsel vertikal yön sınıflaması bu açığa göre yapılır. (*Ortodonti*)

Goldenhar Sendromu: Fasial asimetri ve mandibula hipoplazisi ile karakterize nadir görülen bir sendrom. Bu sendroma sahip kişilerde göz bulguları (mikroftalmi, kolobom, epibulbar dermoid ve lipodermoid malformasyonlar); kulak anomalileri (mikroti, atrezi, kulak fistülleri); vertebral anomaliler ve konjenital kalp anomalileri; dudak-damak yarıkları görülür.

Gomphosis: Mandibula ve maxilla'daki alveollerle dişler arasında görülen özel bir fibröz eklem tipi.

Gonadlar (Cinsiyet Bezleri): Gonadlar kadında overler, erkek de ise testislerdir. Gonadlar üreme fonksiyonlarını kontrol eden hormonlar salgırlar. Erkeklerde ana cinsiyet hormonu testosteron, kadınlarda ise östrojen, progesteron ve relaxindir.

Gonadokortikoidler (Androjen, Östrojen, Progesteron): Sekonder seks özelliklerinin oluşumu ile ilgilidir. Başlıca fonksiyonları: Üremeye ilişkin fonksiyonları düzenlemek, büyüme ve gelişmeyi kontrol etmek, stres yaratan durumlarda uygun yanıtı oluşturulmak ve homeostazisi korumaktır.

Gonial Açığı: Articulare ve gonion noktalarından geçen doğru ile gonion ve

Granuloma Gravidarum (Gebelik Tümörü)

menton noktalarından geçen doğru arasında oluşan açı. (*Ortodonti*)

Gonion (Go): Ramus mandibulanın arka kenarına ve korpus mandibulanın alt kenarına çizilen teğetlerin oluşturduğu açının açıortayının, alt çene kemiğinin dış sınırını kestiği nokta. (*Ortodonti*)

Gonokokal Stomatitis: Neisseria gonorrhoeae enfeksiyonundan kaynaklanan inflamatuvar ve ülseratif oral lezyonlarla karakterize hastalık.

Gnozomal Kromozom: Erkeklerde XY, dişilerde XX olan cinsiyet kromozomları.

Gorlin Goltz Sendromu (Nevoid Bazal Hücreli Karsinom): Deride tümör ve kistler, çene kemiklerinde multiple odontojen kistler ve iskeletsel anomaliler ile karakterize otozomal dominant geçiş gösteren kalıtsal bir sendrom.

Gömülü Diş (İmpacted Tooth): Mukoza veya kemik tarafından örtülü, ağız içerisinde klinik olarak görülemeyen diş.

Gracey Küret: Dişlerin farklı anatomik bölgelerine adapte olacak şekilde açlandırılmış, her bir diş bölgesi için ayrı ayrı tasarlanmış, numaralandırılmış, ilgili diş bölgesinde kullanılan periodontal alet.

Gracey 1-2, 3-4 : Anterior dişlerde kullanılır.

Gracey 5-6: Anterior dişler ve premolarlarda kullanılır.

Gracey 7-8, 9-10: Posterior dişlerin fasial ve lingual yüzeylerinde kullanılır.

Gracey 11-12, 15-16: Posterior dişlerin mezial yüzeylerinde kullanılır.

Gracey 13-14, 17-18: Posterior dişlerin distal yüzeylerinde kullanılır.

Granuloma Gravidarum (Gebelik Tümörü): Genellikle gebeliğin üçüncü trimesterinde diş etlerinde görülen, klinik olarak pyojenik granülomaya benzeyen diş eti büyümeleri.

Granülasyon Dokusu: Onarımı gerçekleştiren yama dokusu. Ödem, inflamatuvar hücreler, yeni damar oluşumu (angiogenez) ve fibroblastlar granülasyon dokusunun komponentlerini oluşturur. Granülasyon dokusu 3-5 gün içinde tam gelişir.

Granülom: Dokunun kanserli olmayan iltihabıyla tanımlanan tıbbi bir durum. Genel olarak dokunun sadece küçük bir kısmını kaplar ve buna sahip kişide genelde hiç belirti vermez.

Granülosit: Beyaz kan hücreleri. Vücudu enfeksiyonlardan korur ve bağışıklık sisteminin bir parçasını oluşturur. Nötrofil, eozinofil ve bazofiller olarak üç tipe bulunurlar.

Graft (Graft): Bir eksiklik veya defekti onarmak/desteklemek için kullanılan doku veya malzeme.

Grinspan Sendromu: Esansiyel hipertansiyon, diyabet ve likenplanus üçlüsü birlikteliğiyle görülen hastalık. Oral liken planusun hipertansiyon ve diabetes mellitus tedavisinde kullanılan ilaçların bir sonucu olduğu düşünülmektedir.

Guided Tissue Regeneration (Yönlendirilmiş Doku Rejenerasyonu): Epitel hücrelerinin diğerlerine oranla daha hızlı proliferasyon ve uzun birleşim epiteli oluşumunu engellemek amacıyla uygulanan tekniktir, uygulamada bariyer membranlar kullanılır.

Guillian Barre Sendromu: Kas zayıflığı hastalığı. Yüz, kol, bacak ve vücutun birçok bölgesinde karıncalanma, uyuşma, refleks ve duyu kaybıyla karakterize nörolojik bir hastalıktır. Sendromda, vücudun bağışıklık sistemi kendi sinir sistemi hücrelerine saldırır, myelin dokuyu tahrip eder ve sinir iletimi bozularak nörolojik bulgular ortaya çıkar.

Guj: Kemiği açmak, kontrollü kırıklar oluşturmak amacıyla kullanılan keski benzeri alet.

Gutaperka (Gutta Percha): Kök kanallarının sızdırmaz bir biçimde doldurulmasını sağlayan kök kanal dolgu maddesi.

Gülme Hattı: Gülme hattı, gülümseme sırasında maksiller kesici dişlerin insizal kenarlarının kurvatürü ile alt dudak kurvatürünün ilişkisi olarak tanımlanır.

Gülüş Genişliği: Gülme esnasında görülen diş sayısı gülme genişliğini belirler.

Gülüş Tasarımı: Estetik açıdan görünümü bozuk olan dişler ve diş etlerinin hastanın yüz şekli ve hastanın beklentileri göz önünde bulundurularak doğal ve estetik bir görünüm elde edilmesi için yapılan uygulamalar.

H

H Tipi Eğeler (Hedström): Silindirik paslanmaz elik telin aşındırılması ile üretilen, uca doğru incelen kanal aleti. Boyuna kesitte incelendiğinde birbiri üzerine yerleşmiş üçgen görünümde-dir, kök kanalı törpüleri olarak da adlandırılır.

Habitat: Yaşam alanı, bir canlının yaşadığı, geliştiği yer.

Habitüel: Alışkanlığa bağlı, itiyadi.

Habitüel Oklüzyon: Çiğneme ve yutma gibi fonksiyonel hareketler ile alışkanlığa bağlı mandibula hareketleri sonucunda karşılıklı diş temasları sonucu oluşun oklüzyon türü.

Haderup Diş Numaralandırma Sistemi:

Bu sistemde daimî dişler 1, 2, 3 gibi sayılar, süt dişleri ise 01, 02, 03 şeklinde tanımlanmıştır. Sağ üst çene rakamdan sonra gelen “+”, alt çene ise “-” işareti ile tanımlanır. Sol yarım çenede ise “+” ve “-” işaretleri rakamın önünde yer alır.

Hageman Faktörü (Faktör XII): Hageman faktörü olarak da bilinen pıhtılaşma faktörü XII bir plazma proteinidir. Edinsel FXII eksikliği en sık nefrotik sendromda görülür.

Haim-Munk Sendromu: Ektodermal displazi bulguları içeren deri, tırnak, ağız ve kemiklerin etkilendiği kalıtsal sendrom. Çocukluk yaşlarında başlayan

şiddetli periodontitis, alveoler kemik kaybı ve dişlerin kaybı ile karakterizedir.

Halitozis/Bad Breathe/Oral Malodor:

Ağız içi ve ağız dışı kaynaklı olarak oluşun organoleptik metodlarla veya diğer yöntemlerle teşhis edilebilen kötü ağız kokusu.

Gerçek Halitozis: Ağız kokusu gerçekten mevcut, organoleptik metodlar veya diğer yöntemler ile teşhis edilebiliyorsa.

Fizyolojik (Geçici ağız kokusu): Yenilen yiyecekler (soğan, sarımsak vb.), sigara kullanımı, sabahları tükürük azalması sonucu ağız kokusunun olduğu durum.

Patolojik ağız kokusu: Israrıcı olan ve bazı patolojik durumlara bağlı olarak gelişen ağız kokusu.

Pseudo Halitozis: Hastanın ağız kokusunun olduğunu düşündüğu, ancak belirgin bir ağız kokusu saptanmaması durumu.

Halitofobia: Gerçek ağız konusu tedavi edilmiş veya pseudo halitozis teşhisi ko-yulmuş ancak, hastanın hâlâ ağız kokusunun olduğunu iddia ettiği durum.

Halimeter: Uçucu sülfür bileşiklerini tespit ederek ağız kokusunun teşhis ve tedavisinde önemli rol oynayan cihaz.

Halka (Rng) Çevresel Kroşe: Başlangıç noktasından itibaren dişin tamamını saran kroşeler. Alt azı dişlerinde

mezio-lingual, üstlerde mesio-bukkal tutucu bölgeler için kullanılır.

Hall Teknik: Süt molar dişlerde kavite preperasyonu yapmadan paslanmaz çelik kuron uygulama tekniği.

Hallüsinasyon: Gerçekte olmayan şeyleri algılamak.

Hamartom (Hamartoma): Normal görünümlü, fonksiyonları değişik iyi huylu tümör. Vücudun büyümenin meydana geldiği bölgelerinde bulunan anormal hücre ve doku karışımından oluşan iyi huylu (kansersiz olmayan) tümör benzeri bir malformasyon.

Hamartroz: Eklem boşluğunun kan ile dolması.

Hamular Çentik: Maksillar tüberlerin arkasında yer alan girinti (*Ölçü bu bölgeyi kapsamalıdır. Protez uzun olursa ağır, kısa olursa tutuculuk kaybı oluşur.*).

Hand Schüller-Christian Hastalığı: Çocuklarda görülür ve diyabetes insipidus, ekzoftalmi ve litik kemik lezyonlarının klinik üçlüsü ile karakterize hastalık. Kemik lezyonları, diabetes insipidus, ekzoftalmus ve mukokutanöz lezyonlar olmak üzere dört bulgu ile karakterize, Langerhans Hücre Granülomatozu'nun (LCH) kronik, progresif ve multifokal bir formu. "Eozinofilik Granülomatoz" veya "Langerhans Hücre Granülomatozu" olarak da bilinir.

Hapten: Gerçekte antijen olmayan, taşıyıcı bir proteine bağlandıkları zaman antijen niteliği kazanan, kendilerine karşı antikor sentezlettiren ve bu antikorla özgül olarak birleşebilen, düşük molekül ağırlıklı basit kimyasal yapıda maddeler.

Hardness (Sertlik): Göçme ve delinmeye karşı direnç.

Havers Kanalları: 1. Kemiğin kompakt kısmının içinde nörovasküler yapıların

bulunduğu kanalcıklar. 2. Kemik matrisi içinde uzanan kan damarları ve sinirleri içeren kanallar.

Hawley Aparey. Hawley apareyi, büyük azı dişlerine Adams kroşeler, kaninler arası bölgede vestibul ark, damakta akrilik kısmı olan, pekiştirme tedavisinde sıklıkla kullanılan aparey.

Hayalet Dişler: Rejyonel odontodisplazi. Diş dokularının gelişiminde anomali nedeniyle dişin radyografide belirgin gözükmemesi ve hayalet dişler olarak tanımlanması.

Hays Nance Analizi: Diş kavsi boyutu ile bu kavis üzerine yerleşmesi gereken dişlerin toplam boyutunun değerlendirilerek kalıcı dişlenmeye yetecek uygun ark mesafesi olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz.

HbA1c: HbA1c testi hastanın geçmiş 2-3 aylık ortalama şeker düzeyini gösteren test. Hastalığın seyrinin takibi açısından önemli bir testtir.

HbsAg: Hepatit B virüsünün yüzey antijeni. Mevcut Hepatit B enfeksiyonunu gösterir.

Headger: Enselik. Ağız dışından takılan diş ve çene hareketi sağlayan ortodontik aparey.

Heerfordt Sendromu (Uveoparotid Ateş): Parotis bezinde büyüme, ateş, anterior üveit ve fasiyal sinir paralizisi kombinasyonundan oluşan bir nörosarkoidoz formu.

Helicobacter Pylori: Helicobacter pylori mide ve duodenum'um çeşitli alanlarında yerleşen, gram, mikroaerofilik bakteri. Yerleştiği yerlerde kronik enflamasyona neden olur ve oluşan kronik enflamasyona bağlı duodenum ülseri, mide ülseri ve mide kanseri gelişebilir.

Helix Açısı: Kesici kenarın kanal eğesinin uzun aksı ile yaptığı açı. Eğenin spiral sayısı arttıkça heliks açısı artar.

Helyoterapi: Güneş ışınlarıyla tedavi.

Hemaglutinasyon: Kan kümeleşmesi. Bazı bakteri ve virüslerin yüzeylerinde bulunan hemaglutinin proteinlerinin alıyuar hücre yüzeyine bağlanması ve alıyuarları çöktürmesi.

Hemanjiom (Hemangioma): Kan damarlarından oluşan iyi huylu bir tümör.

Hematemez: Kan kusma.

Hematojen: Kan yoluyla yayılma.

Hematokrit: Hematokrit, kırmızı kan hücrelerinin oluşturduğu hacmin, toplam kan hacmine oranıdır. Hematokritin normal değerleri yaş ve cinsiyete bağlı olarak değişmekte olup erişkin bir erekte %42-52, kadında ise %36-46 aralığındadır.

Hematom (Hematoma): Genellikle kan damarının yırtılması neticesinde kanın damar dışına çıkması olarak tanımlanan kanamanın doku içindeki birikimi. Palpasyon ve fluktuasyon gösterir.

Hematopoetik: Kan yapıcı, kan yenileyici.

Hematopoiez: Kan hücrelerinin oluşumu.

Hematüri: İdrarda kan görülmesi.

Hemidesmosom: Epitel hücresinin bazal yüzeyinde bulunan ve onu bağ dokuya bağlayan yapı. İntegrin ailesine ait adezyon proteinleri ile hücreler ekstrasellüler matrikse bağlanır.

Hemiplaji: Halk arasında bilinen adıyla inme, beyin damarlarında meydana gelen tıkanıklık ya da beyin hücrelerinin hasar görmesi sonucunda ortaya çıkan ve vücudun sağ veya sol yarısında istemli hareket kaybı ya da azalması.

Hemiseksiyon (Hemisection): Bir dişte periodontal hastalık nedeniyle etkilenen kökün kuru ile birlikte çıkartılması.

Hemiseptal Defekt: Tek duvarlı kemik defektleri. (*Periodontoloji*)

Hemodiyaliz: Hastadan alınan kanın, diyalizör adı verilen bir süzgeçten geçirilerek sıvı ve solüt içeriğinin düzenlenmesi ve hastaya geri verilmesi uygulaması.

Hemofili: Kanın pıhtılaşmamasına bağlı kanamanın durmaması ya da geç durması ile karakterize kalıtsal hastalık. Hemofili A ve B olmak üzere iki tipi vardır. Hemofili A faktör VIII, Hemofili B ise faktör IX eksikliğine bağlı gelişir.

Hemofili A: Faktör VIII eksikliğine bağlı gelişen pıhtılaşma bozukluğu.

Hemofili B: Christmas hastalığı da denir, Faktör IX eksikliğine bağlı gelişen pıhtılaşma bozukluğu.

Hemoglobin (HGB): HGB, kemik iliği tarafından üretilen ve kırmızı kan hücrelerinde depolanan bir protein. Görevi, kırmızı kan hücreleri ile birlikte vücuda oksijen taşımak, ayrıca dokularda biriken karbondioksiti toplayarak akciğerlere getirmektir.

Hemogram: Tam kan sayımı. Kan hücrelerinin nitelik ve nicelik açısından incelenmesi.

Hemokromatozis: Vücutta gereğinden fazla demirin biriktiği bir hastalık.

Hemokromatozis Renklenmeleri: Hematokromatoziste demir birikiminin mavimsi gri bir renklenme ortaya çıkardığı tablo.

Hemoliz (Hemolysis): Alyuvarların yıkılması, parçalanması ve hemoglobinin serbest kalması.

Hemoptizi (Hemoptysis): Kan tükürme.

Hemoraji: Kanama.

Hemostatik Pensler (Klemp): Damarları sıkıştırarak kanamanın durdurulması, kemik ve diş parçalarının tutulması, diş çekim boşluğundan yumuşak dokuların temizlenmesi amacıyla kullanılan cerrahi alet.

Hemostaz (Hemostasis): Kendi kendine olabilecek bir kanamayı önleyen veya herhangi bir nedenle başlayan bir kanamayı durduran süreçlerin tümü.

Hepatit: Karaciğer enflemasyonu. Yaygın iltihap ve nekroz oluşabilir. Günümüze kadar A, B, C, D, E ve G olmak üzere 6 farklı viral hepatit tanımlanmıştır.

Hepatit A ve E: İlerleyici hastalıklar olmayıp, kronik akciğer harabiyeti oluşturmaz, oral-fekal yoldan bulaşır. Hepatit A'ya karşı aşı olmakla beraber henüz Hepatit E aşısı bulunmamıştır.

Hepatit B Virüs (HBV): Hepatit B virüsü, halk arasında sarılık olarak bilinen Hepatite yani "karaciğer iltihaplanması"na neden olan bir virüstür. Kronik karaciğer harabiyeti ile sonlanır.

Hepatit C Virüs: Hepatit virüsleri içerisinde en tehlikeli olanıdır, hastaların %15'i iyileşir. %85'i ise hepatocellular karsinom, siroz ve karaciğer transplantasyonlarına dönüşür. Henüz bulunan aşısı yoktur.

Hepatomegali: Karaciğer büyümesi.

Hepatosplenomegali: Karaciğer dalak büyümesi. Hurler sendromu bulgusudur.

Herbst Testleri: Kaide plağı kenarlarının, çevre dokuların fonksiyonel hareketlerine uyum sağlayacak şekilde düzenlenebilmesi için uygulanan testler. (Örn. Hastanın ağzını yarım ve tam açması, ıslık çaldırılması, emme hareketi yapılması gibi.)

Heredite: Kalıtım, biyolojik miras. Karakteristik özelliklerin ebeveynlerden çocuklara genetik aktarımı.

Herni: Halk arasında bilinen adıyla fıtık, organın yerinde durmasını sağlayan doku ya da kasların doğal boşluğunda dışa doğru kayması, yerinden çıkması.

Herpes Labialis: Yaygın olarak uçuk olarak bilinen herpes labialis, herpes simpleks virüsünün neden olduğu ve öncelikle dudağı etkileyen bir enfeksiyon türü. Virüs trigeminal ganglionda uyku (latent) kalır, ağızda veya dudakta başka bir yara salgını yaratmak için periyodik olarak yeniden aktive olabilir.

Herpes Simpleks Virus: Herpes Simpleks ya da uçuk hastalığı, Herpes Simpleks virüsünün neden olduğu cilt ve mukozalarda gözlenen, içi su dolu keselerden ibaret bulaşıcı bir hastalık. Herpes Simpleks virüsünün sekiz tipi olup, klinik olarak en sık üç tipine rastlanmaktadır.

Herpes Zoster: Varisella zoster virüsünün bilinen sekiz grup Herpes virüsünden birisi. Genellikle çocuklarda suçiçeğine, yetişkinlerde Herpes zoster hastalığına neden olur.

Herpetic Whitlow: Diş hekimlerinin parmağında oluşan herpetik lezyon.

Herringbone Deseni: Hasta ağzında film ters yerleştirilmesi sonucu kurşun levha görüntüsünün radyopak olarak radyografi üzerinde izlenmesi.

Hertwing Epitel Kılıfı: İçte iç mine epiteli, dışta dış mine epiteli hücrelerinden oluşan birleşik mine epiteli hortumu Hertwing epitel kını olarak tanımlanır.

Heterodont Dişlenme: Farklı forma sahip diş gruplarından oluşan dişlenme. Ön grup dişler ve arka grup dişler, form veya şekil açısından birbirinden farklı

Heterodont Dişlenme

görünür. İnsan dentisyonu heterodont dişlenmeye güzel bir örnektir.

Heterodont Dişlenme: Farklı formda dişlenme yapısı. Tek bir diş yapısından farklı özelleşmiş yapıdaki (incisive, canine, premolar, molar) dişlenme.

Heterodontie: Farklı anatomik ve fonksiyonel özellik gösteren diş gruplarının oluşturdukları dişlenme şekli.

Heterotropi: Dişlerin çenelerden başka bir organ içerisinde gelişmesi. (Örn. Orbita içerisinde.)

HIV (Human Immunodeficiency Virus): İnsan bağışıklık yetmezlik virüsü kan ve korunmasız cinsel ilişki ile bulaşması sonucu bağışıklık sistemine yerleşir, bireyin bağışıklık sistemini zayıflatır. HIV, temel olarak CD4+T lenfosit beyaz kan hücrelerini yok ederek bağışıklık sistemini baskılar ve vücudu enfeksiyonlara karşı savunmasız hâle getirir.

Hiatal Herni: Mide fitiği. Klinik bulguları: Göğüs ağrısı, mide yanması, geğirme hissi ve mide bulantısıdır.

Hibrit Protezler: Geleneksel dizayna sahip olamayan ve farklı materyallerin kombinasyonundan oluşan sabit, hareketli veya maksillofasyal protezler.

Hidrofobi: Sudan korkmak, suyla temas etmekten kaçınma. Kuduz hastalığında görülen bir bulgudur.

Hidroksiapatit: 1. Dişlerin mine ve dentin tabakası ve kemikte bulunan, kimyasal formülü $Ca_{10}(PO_4)_6(OH)_2$ olan kalsiyum tuzu. **2.** Diş taşlarında bulunan kristal yapı.

Hidroksiapatit Greft Materyali: Greft materyali. Kemikğin esas inorganik bileşeni olan Hidroksi Apatit yüksek derecede biyouyumlu ve komşu sert ve yumuşak dokulara hızlıca bağlanan greft materyalidir. Geniş partiküllü

Hiperglisemi (Hyperglycemia)

Hidroksi Apatit'ler, daha uzun sürede rezorbe olurlar ve osseointegrasyon alanında daha uzun süre kalırlar. Poröziteleri arttıkça oluşacak yeni kemik dokusu için daha iyi bir çatı görevi görür ve daha hızlı rezorbe olurlar.

Hidrolik Pres: Total ve bölümlü protezlerin akrilik kısımlarının klasik yöntemlerle hazırlanması esnasında akrilik hamurun kalınlık oluşturmaması için basınçla sıkıştırarak dışarı çıkmasını sağlayan aletler.

Hidroşefali: Beyin ve beyin çevresinde aşırı sıvı birikmesi.

Hijyen: Sağlığa zarar verecek ortamlardan korunmak için yapılacak uygulamalar ve alınan temizlik önlemlerinin tümü.

Hiperaleji: Ağrının abartılı olarak artması ve uzun sürmesi.

Hiperaleji: Hafif ağrı oluşturmaması beklenen uyarılara karşı artmış ağırlı yanıt. Ağrıya karşı duyarlılığın artması.

Hiperbarik Oksijen Tedavisi: Normal atmosferik basınçtan daha fazla bir basınçla %100 oksijen uygulanması işlemi.

Hiperodonti: Fazla sayıda diş gelişmesi.

Hiperemi: Bir dokunun normalden daha fazla kanlanması.

Hiperestezi: Herhangi bir duyu organının uyarıyı almada aşırı duyarlılık göstermesi durumu. Dokunma duyusunun rahatsızlık verecek bir şekilde artması.

Hiperestezi: Taktik uyarılara karşı aşırı duyarlılık.

Hiperglisemi (Hyperglycemia): Kanda glukoz (şeker) seviyesinin yüksek oluşu. En az 8 saat açlık sonrası bakılan kan glukoz seviyesinin 100 mg/dl'nin üzerinde olması veya şekerli bir içecek içildikten iki saat sonra ölçülen kan şekerinin 140 mg/dl üzerinde olması durumu.

Hiperkeratoz: Aşırı keratin yapımı. Epidermis'te boynuzsu tabakanın keratin artımı sonucu aşırı sertleşmesi, hiperkeratoz.

Hipermetropi: Uzağı iyi gören fakat yakını net olarak göremeyen göz kusuru.

Hiperpati: Bir çeşit hiperaljezi, hafif ağrı oluşturmaya beklenen uyarılara artmış ağrılı yanıt.

Hiperplastik Candidiasis: Candidiazislerin en az görülen şeklidir, bukkal mukoza ve dilde görülür. Tedaviye dirençli formu.

Hiperplazi: Doku ve organı meydana getiren hücrelerin bir çeşidinin histolojik yapı ve ilişkileri bozulmadan, sayıca artışına bağlı organ veya doku büyümesi.

Hiperpne: Solunumun derinliğinin artması.

Hipersalivasyon: Hipersalivasyon, siyalore ya da ptializm olarak adlandırılan aşırı tükürük üretimi.

Hipersalivasyon: Tükürük sekresyonu artışı. Pityalism.

Hipersekresyon (Hypersecretion): Aşırı salgılanma. Normalüstü salgı oluşumu.

Hipersementozis: Sement kalınlığındaki belirgin artış, hayat boyu devam eder.

Hipersensitivite (Aşırı Duyarlılık): Sıcak, soğuk, tatlı, ekşi, tuzlu, kimyasal veya mekanik uyarılara karşı dişlerde oluşan keskin, ani ve ağrılı bir duyarlılık/reaksiyon.

Hipertansiyon: Kan basınç kontrolü bozulduğu. Sistolik kan basıncı ≥ 140 mmHg Diastolik kan basıncı ≥ 90 mmHg olduğunda hipertansiyon olarak değerlendirilir.

Hipertelorizm: İki organ arasındaki uzaklığın anormal düzeyde olması.

Hipertermi: 1. Vücut sıcaklığının yükselmesi. **2.** Hipertermi vücut dokusunun

yüksek ısıya (39-44°C arası) maruz bırakılmasıyla uygulanan bir kanser tedavi yöntemi.

Hipertoni: Kas tonusunun artması.

Hipertrikoz (Hypertrichosis): Aşırı, anormal derecede kıllanma. Diş eti büyümesine neden olan immünsüpresif ilaç kullanımına bağlı gelişir.

Hipertrofi: Gelişimini tamamlayan organ veya dokuları, bunları meydana getiren hücrelerin hacimlerinin artmasıyla ilgili büyümesi.

Hiperventilasyon: Solunum sayısı ve derinliğinin birlikte artması

Hipnoterapi: Hipnoterapi, hipnoz yolu ile yapılan tedavi.

Hipnoz: Bir kişi veya bir grubu söz, bakış, telkin ve benzeri yollarla geçici bir süre etki altına almak.

Hipoaljezi: Uyarana karşı yanıtın ya da duyarlılığın azalması.

Hipodonti: Bir ya da birkaç diş eksikliği.

Hipodonti: Üçüncü büyük azı dişleri hariç, 6 taneden daha az dişin eksik olması.

Hipoestezi: Deri duyarlılığının ve dokunma duyusunun aşırı bir şekilde azalması.

Hipoestezi: Dokunma duyusunun azalması veya kaybını ifade eder.

Hipofiz: Beyin tabanında Sella Turcica kemik yapının içinde bulunan salgı bezi. Vücutumuzdaki çeşitli hormonların salgılanmalarını düzenleyen, hayati öneme sahip bir organ. Farklı hormonlar salgılayarak tiroid bezi, böbrek üstü bezi, erkeklerde testisler ve kadınlarda yumurtalıklar gibi diğer endokrin bezlerin çalışmalarını düzenler.

Hipofiz Adenomu: Hipofiz bezinden kaynaklanan iyi huylu tümör.

Hipofonksiyon: Herhangi bir organın veya vücudun herhangi bir kısmının aktivitesinin azalması durumu.

Hipofosfatazy: Alkalin fosfataz gen mutasyonuna bağlı oluşan iskeletsel bir bozukluk. Zayıf kronial kemik formasyonu, craniostenosis ve özellikle primer dentisyona ait kesici dişlerde erken kayıplar görülür. Hastalarda serum alkalin fosfataz düzeyi düşüktür, serum ve idrarda fosfoetanolamin bulunur.

Hipoglisemi (Hypoglycemia): Kanda glukoz (şeker) seviyesinin düşük oluşu. Hipoglisemi, kan glukoz düzeyi 50 mg/dl'nin altına düştüğünde gelişen tablo.

Hipoguzi: Tat almada azalma.

Hipokalemi: Yetişkin bir insanın kanında potasyum miktarının 3.5 mEq/l'den az olması hipokalemi tablosu olarak tanımlanır. 2.5 mEq/l'den de düşük olduğunda ölüm riski ortaya çıkar.

Hipokalsemi: Kan kalsiyum seviyesinin normal seviyeden düşük olması.

Hipoksi (Hypoxia): Oksijen yetersizliği.

Hipominerelizasyon: Mineralizasyon azalması anlamındadır. Mine yumuşak ve pöröz yapıdadır.

Hipopne: Solunumun derinliğinin azalması. Uykuda görülen solunum biçimi.

Hiposalivasyon: Tükürük miktarında azalmayı tanımlar.

Hipotalamus: Beyinde talamusun altında bulunan ve üçüncü ventrikülün tabanını oluşturan önbeyin bölgesi.

Hipotermi: Vücut ısısının 35 derecenin altına düşmesi. Kalp ritim bozukluğu, kalp yetersizliği ve ani kalp durması ile sonuçlanabilir.

Hipotiroidizm: Tiroit bezinin az çalışmasına (hipofonksiyonu) bağlı vücut için yeterli miktarda tiroid hormonu üretmediği sağlık sorunu. Tiroid hormonları

metabolizmayı ve vücudun enerji kullanma şeklini düzenler, bezin az çalışması vücut fonksiyonlarının yavaşlamasına neden olur. Hâlsizlik, üşüme ve titreme, ses kısıklığı, şişkinlik, ciltte kuruluk, el, yüz ve gözde şişlik, saçlarda dökülme, uyku bozukluğu, az terleme, kilo kaybı, âdet düzensizlikleri klinik bulgularıdır.

Hipotoni: Düşük kas tonusu, sıklıkla kas güçsüzlüğünü de içerir.

Hipoventilasyon: Solunum sayısı ve derinliğin birlikte düşmesi.

Hipovolemik Şok: Travma hastasında kan kaybına bağlı gelişen şok tablosu.

Hirschfeld Gümüş Kon: Periodontal cep derinliklerinin radyografik olarak tespitlerinde kullanılan kon. Kon cebe yerleştirildikten sonra radyografik görüntü alınır.

Hirsutism: Kadınlarda normalde kıl bulunmayan bölgelerde sert, renkli ve kalın kılların artışı.

Histamin: Allerjik ve inflamatuvar olaylara aracılık eden biyolojik-aktif organik amin molekülü. Vücudumuzda dokularda, özellikle mast hücreleri ve bazofiller gibi kan hücrelerinde histamin bol miktarda bulunur. Histaminin bağışıklık sistemi ve sinir sistemi (nörotransmitter) olmak üzere birçok vücut işlevinde rolü vardır.

Histeri (Hysteria): Dramatik kişilik. Duyu bozuklukları ile karakterize ruhsal bozukluk. Dikkati kendi üzerine çekme amacıyla aşırı duygusal, taşkın ve dramatik davranış özellikleri gösteren belirgin kişilik.

Histiosit: Fagositik hücre. Kök hücrelerin çoğalması ile kemik iliğinde oluşan, insan bağışıklık sisteminin bir bölümünü oluşturan hücre. Kemik iliğinde oluşan

hücreler kana monosit olarak geçer, çeşitli organlarda farklılaşarak histiositlere dönüşür.

Histoloji: Doku bilimi.

Hiyalin Kıkırdak: Matriksindeki kollojenin çoğunluğu tip II kollojen olan ve organizmada en bol bulunan kıkırdak tipi. Mavimsi beyaz renkli veya buzlu cam görünümündedir. Çok az bükülebilir özellikte olan hiyalin kıkırdak, içerdiği kollajen fibriller nedeniyle basınca karşı çok dirençlidir. Embriyoda tüm iskelet hiyalin tiptedir. Erişkinlerde kaburgaların göğüs kemiğine tutunma yerindeki kıkırdaklar, sinoviyal eklemlerdeki kemik yüzeylerinde bulunan kıkırdak, trakea, burun kıkırdağı, büyük bronşlarda bulunan kıkırdaklar bu yapıdadır.

Hiyaluronik Asit: Kimyasal yapısı (C₁₄H₂₁NO₁₁) olan polisakkarit olup, tekrarlayan D-glukuronik asit ile D-N-asetik-glukozamin dimerik ünitelerden oluşan sulfur içermeyen bir glikozaminoglikandır. Arka tarafa bakan "U" harfi şeklindedir. Suprahyoid ve infrahyoid kaslarla, larynx'in cartilago thyroidea'sı bu kemiğe tutunur.

Hiyoid Altı (İnfrahiyoid) Kaslar: M. thyrohyoideus, m. omohyoideus, m. sternohyoideus, m. sternothyroideus.

Hiyoid Kaslar: Yutma ve konuşma sırasında dil kemiği (hiyoid kemik) ve alt çenenin (mandibula) hareketlerini sağlar. M.sternothyroideus hariç, hepsinin hiyoid kemiğe tutunması vardır.

Hiyoid Kemik (Os Hyoideum): İnsan vücudunda hiçbir kemikle eklem yapmayan tek kemik. Mandibula alt kenarı hizasında bulunan bu kemik, yere paralel olup açıklığı

Hiyoid Üstü (Suprahyoid) Kaslar: M. digastricus, m. mylohyoideus, m. geniohyoideus, m. stylohyoideus.

Holdaway Farkı: (1-NB)-(Pg-NB) Alt kesici dişin kesici kenarının NB doğrusuna olan uzaklığı ile Pogonion noktasının NB doğrusuna olan uzaklığı arasındaki farktır. Çene ucu ile alt kesici dişlerin konumu arasındaki ilişkiyi gösterir. (*Ortodonti*)

Holdaway'in Harmoni Çizgisi (H-Line, H Çizgisi): Pogonion ile üst dudakın ön noktası arasında çizilen hat.

Homeostaz (Homeostasis): Dengeleşim. Hücrenin değişen koşullarda kendi dengeğini koruma çabası, iç dengenin aktif düzenlemesi.

Homodont Dişlenme: Benzer formda dişlenme yapısı. Tüm dişlerin tek ve aynı diş yapısında olması.

Homodont Dişlenme: Canlının, ağız içindeki tüm dişlerinin hem ön hem de arka grup dişlerinin benzer formda olması.

Hook: Braketlerin üzerine elastik asmaya yarayan çıkıntılı parçası. Kanca.

Horizontal Alın Çizgileri (Kaygı Çizgileri): Frontal kasın lokalize olduğu alın bölgesi boyunca oluşan horizontal çizgiler.

Horizontal Düzlem: İnsan vücudunu ya da onun bir parçasını alt ve üst olmak üzere ikiye bölen düzlem. Transversal, aksiyal ya da yatay düzlem olarak da tanımlanır. İnsan vücudu boyunca, önden arkaya ve sağdan sola doğru uzanır.

Horizontal Gelişim Oluğu (Horizontal Developmental Sulcus): Dişlerin kuron bölümlerinin labial ve bukkal yüzeylerinin servikale yakın kısımlarında meziodistal yönde birkaç sıra şeklinde sıg oluklar.

Horizontal Kemik Kaybı: 1. Mine-sement sınırını birleştiren hayali çizgiye paralel oluşan kemik yıkımı. 2. Dişin uzun aksına dik olarak oluşan kemik yıkımı. Periodontal hastalıklarda en sık görülen kemik yıkım şekli.

Horizontal Labial Açığı: Alt ve üst dudak ilişkisine çene ucundan bakıldığı zaman, üst dudağın oluşturduğu açı. Alt ve üst dudak hafifçe temastayken üst dudakta ağız mukozası görülüyorsa dudak yerince desteklenmemiş anlamındadır.

Horizontal Lifler: Dişlerin uzun aksına dik olarak sementten alveol kemiğine doğru uzanan periodontal ligament lifleri.

Horizontal Matress Suture: Geniş interdental mesafeler, interproksimal aralıklar ve diastemaların varlığında, papili alveoler kemiğe adapte etmek için kullanılan suture tekniği.

Howship Laküna: Kemik rezorbsiyonu olan bölgelerde enzimatik aktivite ile oluşan, içinde osteoklastlar içeren çukurluklar.

Howship Laküna: Kemik yıkımı olan bölgelerde enzim aktivitesi ile oluşan ve içerisinde osteoklastların bulunduğu çukurluklar.

Human Herpes Virüs (HHV): HHV-6, HHV-7 ve HHV-8 Herpes virüsleri ailesinin son tanımlanan üyeleri olup diğer herpes virüslerine benzer özellikler taşır. Primer enfeksiyona neden olur, konak hücrelerinde latent olarak kalabilir ve immün durum değişikliklerinde yeniden aktive olabilirler.

Human Herpes Virüs-6: Altıncı hastalık olarak da adlandırılan Roseola Infantum HHV-6'ya bağlı gelişen primer bir enfeksiyon.

Human Herpes Virüs-7: HHV-7 sadece T-hücreleri ve kord kanı mononükleer

hücrelerini enfekte etmektedir. Tükürük bezi virüsün çoğalma yeridir ve tükürük vasıtasıyla bulaştığı düşünülmektedir. HHV-7'nin Pitriyazis Rosea ile ilişkisi üzerinde durulmaktadır.

Human Herpes Virüs-8: HHV-8, ilk kez Kaposi Sarkomu olan HIV'li hastalarda saptanması nedeni ile "Kaposi Sarkomla ilişkili herpes virüs" olarak da tanımlanır.

Hunter-Schreger Çizgileri: Mine prizmalarının değişik yönlere doğru dizilimlerinin oluşturduğu görüntü.

Hurler Sendromu: Vücudun birçok bölümünü (multisistem) etkileyen nadir görülen genetik hastalık. Hurler Sendromu hastalığı erken yaşlarda ortaya çıkar, şiddetli seyredir. Bulgular: İskelet anormallikleri, bilişsel bozukluklar, kalp ve solunum problemleri, büyümüş karaciğer ve dalak, karakteristik surat (Kafa büyük ön kemikler yüzünden şişkin), makroglossia ile karakterizedir.

Hutchinson Dişi: Konjenital sifilizin neden olduğu mine hipoplazisi. Çoğunlukla maksiller keser ve birinci molar dişlerde görülür, kesici kenarda yarım ay şeklinde hipoplastik çentik vardır. Keser dişler fıçı şeklinde molar dişler ise tüberkül yapısını kaybetmiş kanca şeklindedir.

Hücreli (Sekonder) Sement: Diş oklüzal düzleme ulaştıktan sonra oluşan, daha düzensiz ve sementositleri barındıran sement.

Hücresiz (Primer) Sement: Kök servikal üçlüsü, kökün yarısını kaplayan, hücre içermeyen, ilk oluşan sement.

Hydroxyproline: Kollajen'in parçalanmasıyla oluşan amino asit. Bir dokudaki kollajen miktarı, hidroksiprolin içeriği ile tayin edilir.

I

IMPA Açısı: Alt en ileri kesici dişin eksenini ile mandibular düzlem (Go-Me) arasında oluşan açı. Alt kesici dişin kendi kaidesine göre aksiyel inklinasyonunu gösterir. (*Ortodonti*)

INR Testi (International Normalized Ratio): Kandaki pıhtılaşma süresini takip etmek için uygulanan bir test. INR yüksekliği, kanın olması gerekenden daha yavaş pıhtılaştığı anlamına gelir. Bu durumda kişinin kanama riski artar.

Irsi: Kalıtsal.

Isırma Kayıt Kaşığı: Kapanış ilişkisi sağlamak amacıyla, hastanın belli bir bölgesinde (yarım çene) alt ve üst ölçü alınmasını sağlayan kaşıklar.

Işık Cihazı: Işıkla sertleşen restoratif materyallerin polimerizasyonunu sağlayan halojen ampul veya led ışık kaynağı ile çalışan cihazlar.

Işıklı Sertleşen Bas Plak (Foto Plak): Visible Light Activated (VLC) olarak da isimlendirilir. Esas matriksini üretilen dimetakrilat (UDMA) oluşturur.

Ivory (Yengeç Matris): Sıklıkla derin arayüz kavitelere kullanılan, koleyi sıkıca kavrayan matris.

i

İdeal Oklüzyon: Bukkal bölge dişlerinde nötral oklüzyonun bulunduğu, dişlerde hiçbir konum bozukluğunun ve/veya eksen eğimi bozukluğunun bulunmadığı, normal overjet ve overbite ilişkilerinin varolduğu bir oklüzyon.

İdiopatik: Oluşumunda bir sebep gösterilemeyen.

İdiot: Ağır zekâ geriliği olan kişiler için kullanılan terim. İdiot, tıp dilinde 0-19 zekâ seviyesine sahip bireylere verilen isimdir.

İkame Tedavi (Yerine Koyma): Vücutta eksikliği görülen maddelerin eksikliğini gidermek için yapılan tedavi.

İki Aşamalı İmplant: Diş eti ile örtülü olacak şekilde yerleştirilen implant uygulamaları.

İkter: Sarılık.

İkterijen (Icterogenic): Sarılığa yol açan.

İkterik (Icteric): Sarılıkla ilgili veya sarılık gösteren. Sarılıklı.

İkterus Neonatorum: Yeni doğan sarılığı.

İlaç: Bir ilaç veya farmasötik, bir hastalığı veya rahatsızlığı önlemek veya iyileştirmek veya semptomlarını hafifletmek için kullanılan bir madde.

İlaç Yarılanma Ömrü: Bir ilacın plazmadaki konsantrasyonunun yarıya inmesi için geçen süre.

İleus: Barsak tıkanması.

İmbibisyon: Ölçünün yüzeyinden su emerek şişmesi.

İmediate İmplant: Diş çekimi esnasında aynı seans implant uygulanması işlemi.

İmmatür: Tam gelişmemiş, olgunlaşmamış.

İmmediat Protez (İmmEDIATE Denture): Önceden hazırlanan ve doğal dişler çekildikten hemen sonra uygulanan protezler.

İmmedyat Lateral Translasyon: Mandibulanın yan hareketinin başlangıcı esnasında gözlenen yana doğru kayma.

İmmunfloresans: Doku veya hücrelerdeki belirli antijenleri, floresan boya-larıyla bağlanmış antikorlarla işaretleyerek floresan ışık veren ışık kaynağına sahip mikroskopla inceleme tekniği.

İmmunsupresyon: Bağışıklık sisteminin ilaç, virüs, diğer hastalıklar tarafından baskılanması.

İmmün Tolerans: Kendine ait yapılara karşı immün yanıtızsızlık.

İmmünite: Vücut için yabancı, zararlı olan her şeyden korunma.

İmmünoloji (Immunology): Bağışıklık sistemi ile ilişkili. Farklı organizmaların bağışıklık sistemleri ile ilgilenen bilim dalı.

İmplant: Eksik diş/dişlerin olduğu üst veya alt çene kemiğine cerrahi olarak yerleştirilen ve kök görevi gören, genellikle titanyumdan yapılan materyal.

İmplant Cerrahi Set: Üzerinde implant cerrahisi uygulamalarında kullanılmak üzere çeşitli çap ve uzunlukta driller (delici frez), rehber/pilot frez, paralellik sağlayan pinler, tork anahtarı, vida kapama anahtarları içeren set.

İmplant İyileşme Başlığı: Cerrahi olarak yerleştirilen implantlarda osseointegrasyon sağlandıktan sonra diş eti konutur ve formunun sağlanması için kullanılan parça.

İmplant Makrodizaynı: İmplant geometrisi.

İmplant Mikrodizaynı: İmplantın yüzey karakteristiği.

İmplant Ölçü Postu: İmplant üstü protez aşamasında ağız içerisindeki implantların doğru pozisyon ve açılarıyla labaratuvar modellerine aktarılması için kullanılan parça.

İmpuls: İtici güç, itici kuvvet. Uyarılan kas/sinir hücresinde oluşan elektriksel gerilim.

İnaktif Çürük: Biyolojik olarak inaktif olan çürük lezyonu. Minenin demineralizasyonu sonucu oluşan çürük lezyonunda demineralizasyonun durması.

İncisodistal Kenar (Margo İncisodistalis): Alt çene ön grup (anterior) dişlerin distal yüzeylerinde yer alan kesici kenar.

İncisomezial Kenar (Margo İncisomezialis): Alt çene ön grup (anterior) dişlerin mezial yüzeylerinde yer alan kesici kenar.

İncisors: Kesici dişler, dört üst ve dört alt ön diş (central ve lateral dişler).

İncinasyon: Kuronun labio-lingual eğimi.

İndifferent Lif Pleksusu: Büyük fibril demetlerinin çevresinde her yöne dağılıp bir pleksus oluşturan küçük kollajen fibriller.

İndüksiyon: Herhangi bir olayı başlatma.

İndüksiyon Döküm Cihazı: Elektrik arki veya yüksek güçte radyo frekansı ile ısı üreterek metali eriten ve eriyen metali manşet içerisine yönlendiren cihazlar.

İnfant: Doğumundan bir yaşına kadarki dönem içindeki çocuk, bebek.

İnfeksiyöz Mononükleozis: Damlacık yolu enfeksiyonu ile bulaşan, farenjit, tonsillit ve oral kavitede peteşillerle karakterize viral enfeksiyon.

İnferior: Aşağı, alt, altında.

İnferosüperior Zigomatik Ark Projeksiyonu (Submentoverteks Projeksiyonu, Aksiyal Projeksiyon): Zigomatik ark fraktürlerinde kullanılan radyograf tekniği.

İnfiltrasyon: Sızma. Dokuya sızan, toplanan madde.

İnfiltrasyon Anestezisi: Operasyon sahasındaki sinir uçlarının bloke edilmesi.

İnfrabony (Kemik İçi) Cepler: Cep tabanının alveoler kemik kretinin apikalinde olduğu cepler.

İnfradentale (Id): Alt iki orta kesici diş arasında alveol kemiğinin lateral sefalometrik filmde görülen en ileri noktası. (*Ortodonti*)

İnfrapozisyon: Bir dişin, aynı çenedeki diğer dişlerin oluşturdukları oklüzal düzlemde daha gingivalde konumlanması.

İnfüzyon (İnfüze Etmek): Damar yoluyla vermek, deri altına vermek.

İnhalasyon (İnhale Etmek): Solumak.

İnhibitör: Engelleyici, baskılayıcı.

İnkübasyon Dönemi: Kuluçka dönemi. Enfeksiyöz bir ajana maruz kalma ile hastalığın belirtilerinin başlaması arasındaki zaman dilimi.

İnley: Dolguya benzer, ağız dışında yapılan ve daha sonra simanla yapıştırılan

uygulama. Tüm çalışma dişin çiğneme yüzeyinde bulunan casplarda yapılır.

İnley Mumu: Kuron-köprü restorasyonların modelaj işleminde kullanılan mumlar. Parafin, karnauba, kersin ve bal mumu içerir, maksimum 0.010 artık bırakması idealdir.

İnsidans (İnsidans Hızı, İnsidans Oranı): Belirli bir nüfusta belirli bir zaman dilimi içerisinde belirli bir hastalık veya hastalıkların yeni olgularının sayısını ifade eder.

İnsizal Açık: İnsizal açık, mezial veya distal yüzeyinin temas ettiklerinde birleşmesinden oluşan açık. İnsizal, kesici ve sivri uçlu dişlerin ısırın kenarlarıdır.

İnsizal Embrasür: Anterior dişlerin kontakt noktaları ile kesici yüzleri arasında oluşan üçgen boşluk.

İnsizal Kenar (Margo İncisalis): Alt ve üst çene ön grup (anterior) dişlerin labial ve lingual yüzeylerinin birleşmesi ile oluşan, çiğneme düzlemine bakan kenar.

İnsizal Kontakt (Kesici Yüzey Teması, Contactus Incisalis): Alt ve üst çene ön grup (anterior) dişlerin kesici kenar/yüzlerinin temas yeri.

İnsizal Yüz (Facies İncisalis Dentis): Alt ve üst anterior (ön grup) dişlerin, oklüzyon düzlemine bakan yüzleri.

İnsiziv Papilla: Üst çenede orta hat üzerinde santral dişlerin arkasında yer alan diş eti çıkıntısı. Maksiller anterior dişlerin diziminde önemli rol oynar.

İnsizolabial Kenar (Margo İncisolabialis): Alt ve üst çene ön grup (anterior) dişlerin dudağa bakan yüzeylerinde yer alan kesici kenar.

İnsizolingual Kenar (Margo İnsizolingualis): Alt çene ön grup (anterior) dişlerin dile bakan yüzeylerinde yer alan kesici kenar.

İnsizopalatinal Kenar (Margo İncisopalatinalis): Üst çene ön grup (anterior) dişlerin damağa bakan yüzeylerinde yer alan kesici kenar.

İnsizyon: Kesi yapma. Belli bir vücut dokusuna (cilt, organ) cerrahi olarak kesi yapılması işlemi.

İnsizyon ve Drenaj: Absenin cerrahi insizyonu ile pü drenajı.

İnsizyonel Biyopsi: Mevcut kitlenin bir kısmının çıkarılması işlemi. Lezyonunun bir veya birkaç bölgesinden tanı amaçlı örnek alınması. Önce tanı koymak, daha sonra tedavi amaçlandığında uygulanan tekniktir.

İnspeksiyon: Gözle yapılan muayene.

İnspeksiyon: Gözlem, gözle muayene.

İnspirasyon: Dışarıdan havanın akciğerlere alınması.

İnsülin: Dokulara glikoz girişini artırarak kan glikoz düzeylerini düşürür. İnsülin glukagonun tersi etkilere sahiptir. Glikozun glikojene çevrilmesini (glikogenez) uyararak depo edilmesini sağlar. Fazla insülin salınımı hipoglisemiye neden olur.

İntakt: Bütünlüğü bozulmamış.

İnteralar Çizgi: Burun çizgisi.

İnterdental Diş Eti: Dişlerin temas noktalarının altındaki boşluğu (gingival embrajur) dolduran diş eti.

İnterdental İnsizyon: Flap kemikten ayrıldıktan sonra, dişin üzerinde kalmış, dişi yaka gibi saran diş etini kaldırmak için uygulanan insizyon. Üçüncü insizyon olarak da tanımlanır.

İnterdental Krater: İnterproksimal kemik krater, alveolar kemiği etkileyen periodontal hastalığın en sık neden olduğu deformitedir. Bukkal ve lingual kortikal plakalar arasındaki interalveolar septumun resorbe edildiğinde oluşur.

İnterdental Septum

Dansitenin düştüğü düzensiz alanlardır. Genellikle keskin sınırları yoktur.

İnterdental Septum: İki diş arası septum/kemik.

İnterdental Sütür Tekniği: Bukkal papil ile lingual papili birleştirmek için kullanılan en basit sütür. Direkt ve sekiz şeklinde olmak üzere iki şekilde uygulanır.

İnterglobüler Dentin: Dentindeki mantle dentin ve circumpulpal dentin arasında düzenli bir şekilde birleşmemiş küre şeklinde hipomineralize alanlar.

İnterinsizal Açık: Alt ve üst kesici diş eksenleri arasındaki açık. Bimaksiller protrüzyon (fırlak dişler) olgularında küçüklükten kesicilerin retrüzyon olduğu durumlarda artar. (*Ortodonti*)

İntermaksiller: Çeneler arası.

İnternal Bevel İnsizyon: Diş etinden kemik kretine doğru yapılan insizyon.

İnternal Rezorpsiyon: Pulpa odası ya da kök kanallarını çevreleyen dentin tabakasının rezorpsiyonu.

İnternal Sinüs Lifting: Ortalama düzeyde kemik yüksekliğine 7-9 mm kemik yüksekliğine sahip hastalarda uygulanan, uygulama sonrasında kemik yüksekliğinde 2-7 mm kazanım sağlanabilen kapalı sinüs cerrahi tekniği. Kapalı sinüs cerrahisinde genel cerrahi aletlerinin yanı sıra osteotomi setleri kullanılır. Bu setler kemiği itmek, sıkıştırmak ve separe etmek için özel olarak tasarlanmış üç farklı uç tipine sahiptir.

İnternus: İçte yer alan, iç.

İnterproximal: Dişler arası.

İnterpupiller Çizgi: Gözlerin merkezinden geçen düz çizgi.

İnterradiküler Lifler: Çok köklü dişlerin furkasyon bölgesinde bulunan, sementten kemiğe doğru yelpaze şeklinde uzanan periodontal ligament lifleri.

İntrapulpal Anestezi

İnterradiküler Septum: Dişin kökleri arasındaki septum/kemik.

İnterstiyele: Doku veya organ yapısındaki küçük boşluklar veya aralıklarda yerleşmiş. (*Örn. İnterstiyele sıvı*)

İntertübüler Dentin: Dentin tübülleri arasında kalan dentin.

İntraartiküler İlaç Uygulama: İlacın enjeksiyon yolu ile eklem içine verilmesi.

İntrakete: Damar içi borucuk, damar tüpü. Tekrarlayan kan alma ve serum bağlama işlemlerinde, damar yolu bir kere açıldıktan sonra, aynı yere tekrar delme işlemi yapılmadan, farklı materyaller bağlayabilme.

İntrakutan İlaç Uygulama: İlacın cilt içine enjekte edilmesi.

İntraligamenter Anestezi (İntraperiodontal Anestezi): Anestezik solusyonun direkt olarak ilgili dişin periodontal membranına verildiği uygulama.

İntramaksiller: Çene içi.

İntramukozal İmplant: Total veya parsiyel hareketli protezlerin retansiyonunu artırmak amacıyla protezin iç kısımlarına yerleştirilen implantlar. Mantar şeklinde hazırlanan titanyum yapılar.

İntramukozal İmplantlar: Genellikle üst çenede uygulanan total protez içerisindeki tutuculara bağlı mukoza içerisinde yer alan implant uygulamaları.

İntraoral: Ağız içi.

İntraosseöz Anestezi: Kemiğin medulla-sına uygulanan bir teknik.

İntrapulpal Anestezi: Kanal tedavileri sırasında ortaya çıkan cerrahi ya da patolojik kaynaklı diş ağrılarının ortadan kaldırılması amacıyla pulpa içerisine direkt olarak uygulanan anestezi tekniği.

Intratekal İlaç Uygulama: İlacın verteb-ralar arasındaki subaraknoid aralığa steril iğne ile girilerek enjekte edilmesi.

İntrinsik: İç kaynaklı, organın kendi ya-pısından gelen.

İntrüzyon: Dişi alveoler sokete doğru gömme işlemi. Bir dişin veya diş gru-bunun diğer komşu dişlere göre alve-olleriyile birlikte gömülmeleri. Bir diş destekleyici yapılara taşır.

İnvaginasyon (Dens in Dens-Dens İn-vaginatus): 1. Diş içinde diş olarak da bilinen dens invaginatus (DI), mine-nin dentine doğru katlanması olarak tanımlanan nadir görülen bir diş mal-formasyonudur. 2. Dişin kendi içine çö-küp girmesi. Dental invaginasyon, ge-nellikle kalıcı dişleri etkileyen bir diş malformasyonudur.

İnversiyon: Dişin normal sürme pozis-yonundan bütünüyle ters bir doğrul-tuda olması.

İn vitro: Laboratuvar ortamında, yapay koşullarda.

İn vivo: Canlı ortamda, yaşayan koşullarda.

İrregülerite: Düzensizlik.

İrreversible: Geri döndürülemez, tersine çevrilemez, değiştirilemez.

İrreversible Pulpitis: 1. Pulpanın geri dö-nüşümsüz inflematuar cevabı. 2. Genel-likle reversible pulpitisin ilerlemesiyle oluşan pulpanın geri dönüşümsüz infle-matuar cevabı. Etken uzaklaştırılsa bile pulpa inflemasyonu çözülmez, pulpa nekrozu gelişir.

İrrigasyon: Tıpta, bir yarayı veya vücudu bir su veya başka bir sıvı akışı ile yıkama.

İskemi: Kansızlık, yetersiz kanlanma.

İsthmus Facium: Ağız boşluğunu, boğaz ile birleştiren açıklık.

İsthmus: İki boşluk ya da kanalı birbi-rine bağlayan kısa, dar geçit. Organda iki geniş bölümü birleştiren dar kısım.

İstirahat Aralığı (Free Way Space): İstira-hat dikey boyutunda dişler veya mum duvarlar arasındaki aralık.

İvory Matris: İkiyüzlü kaviteelerde dişler arasındaki kontakt noktasını en iyi tem-in eden matris tipi. Geniş ya da dar olmak üzere premolar ve molar dişler için çok değişik tiplerde bandları bu-lunmaktadır.

İyodoform: Kanal tedavisinde kullanılan antibakteriyel pat.

İyonize Radyasyon: Çarpıtığı madde veya canlı dokunun atomlarından elektron kopararak iyonizasyona neden olan yüksek enerjili radyasyon.

İyonofrez: Düşük amperli elektrik akımı kullanarak iyonların doku içerisine gir-mesini sağlayan bir yöntem.

İzospora: İmmün sistemi baskılanmış kişilerde kanlı olmayan ishale neden olan parazit.

İzotonik: Eşyoğunluklu.

İzotonik Solüsyon: Eşyoğunluklu solüs-yonlar.

J

Jaket Kuron (Jacket Crown): Dişin tüm yüzeyini korumak için kullanılan, tam porselen seramik kaplı bir kurundur.

Jarabak Oranı: Posterior yüz yüksekliğinin (sella-gonion mesafesi), anterior yüz yüksekliğine (nasion-menton mesafesi) oranıdır. (*Ortodonti*)

Jenerik Ad: Genel ad.

Jenerik İlaç: Orijinal ilaçlarla aynı özelliklere sahip olan, orijinal ilaçların patent koruma süreleri bittikten sonra satışa sunulan ürünler.

Jeofaji: Toprak yeme davranışı.

Jigantizm: 1. Aşırı büyüme hormonu üretimine bağlı sonucu uzun kemiklerde anormal büyüme, ayaklar ve ellerde genişleme ile karakterize hastalık. **2.** Ergenlik çağından önce oluşan hipofiz bezi tümörlerinde büyüme olayının kontrolden çıkması sonucu oluşan dev görünüm.

Jinekoloji: Kadın sağlığı ve hastalıklarını inceleyen bilim dalı.

Junction: Bağlantı, birleşme, birleşme yeri, bağlantı noktası.

Junctional Epithelium (Birleşim Epiteli): Diş eti sulkusunun tabanında diş yüzeyine yapışan, diş etinin bağ dokusunu diş yüzeyine bağlayan kısmı.

Juvenil Periodontitis: Periodontal hastalıkların 1999 sınıflamasından önce erken dönem periodontitis tanımı.

Juvenile: Gençliğe ait, gençlikte olan.

K

K Tipi Eğeler: Yatay kesiti kare veya üçgen olan paslanmaz çelik telin bükülmesi ile üretilen kanal aleti. Kalın aletler üçgen kesitli, ince aletler ise kare yatay kesitlidir. Üçgen olanların esnekliği daha fazladır.

K Tipi Reamar: Yatay kesiti kare veya üçgen olan paslanmaz çelik telin bükülmesi ile üretilen K tipi eğelere benzer kanal aleti. Eğelerden farkı daha az spiral içermesi ve daha esnek olmasıdır.

Kabakulak: Paramiksovirus ailesinden Rubellavirüs cinsinin bir üyesi olan kabakulak virüsü bir tür RNA virüsüdür. Kabakulak virüsün tükürük bezlerinde (parotis, submandibular ve sublingual) enfeksiyon yapması ve büyümesiyle ortaya çıkan bulaşıcı bir hastalıktır. Kabakulak belirtileri kişiye virüs bulaşmasından 2-4 hafta sonra ortaya çıkar. Bulgular: Tükürük ve lenf bezlerinde şişme ve ağrı, kas ve eklem ağrıları, yorgunluk ve hâlsizlik, iştahsızlık, ateş, mide bulantısı ve ağız kuruluğudur.

Kadaverin: 1. Bozulan besinlerde, özellikle etlerde bakterilere ait dekarboksilazların etkisiyle meydana gelen kokulu, zehirli kimyasal madde. **2.** Ağız kokusuna neden olan diamin.

Kadavra: Tıp eğitiminde, görerek, uygulayarak öğrenim amacıyla hazırlanmış, ölü insan vücudu.

Kafa İçi Basınç (İntrakraniyal Basınç):

Kafatası içerisindeki beyin-omurilik sıvısı ve beynin oluşturduğu basınç. Subaraknoid kanamaya neden olan kafa travmaları en bilinen nedenidir. Belirtileri: Koma, bilinç bulanıklığı, kusma, göz bebeklerinin ışığa tepki vermemesi, hareket zave konuşma zayıflığı, bulanık görmedir.

Kaide Yenileme: Tüm protez kaidesinin yeni materyalle değiştirilmesi işlemi.

Kalay Florür: Amerikan Diş Hekimleri Birliği tarafından diş çürüklerini azaltmada etkisi kabul edilen ve diş macunlarında kullanılan ajan.

Kalibrasyon: Doğruluğu tanımlanmış bir ölçüm standardını kullanarak diğer test ve ölçüm aletinin doğruluğunun ölçülmesi.

Kalitatif: Nitel, niteliksel, niteleyici.

Kalkulus/Tartar (Calculus): 1. Mineralize, kalsifiye olmuş bakteri plağı. Supragingival veya subgingival olarak görülebilir. **2.** Yetersiz plak kontrolü nedeniyle dişler üzerinde biriken sarı veya kahverengi sert, kalsiyum benzeri tortular. Diş taşı oluşumunu ağız hijyeni alışkanlıkları, diyet, yaş, son diş temizliğinden bu yana geçen süre, sistemik hastalıklar, kullanılan ilaçlar etkiler.

Kallikrein

Kallikrein: Kininojen (alfa 2 globulin)'in, bradikinin ya da kallidin'e dönüşmesine aracılık eden proteolitik enzim.

Kalmodulin: Tüm ökaryotik hücrelerde eksprese edilen, birçok fonksiyonlu bir ara kalsiyum bağlayıcı, haberci protein. Çeşitli protein kinazların aktivitesini kontrol eder, aktivasyonu için Ca'nın bağlanması gereklidir.

Kalori: Doğal atmosfer basıncında 1 gram suyun sıcaklığını 1°C artırmak için gerekli olan enerji miktarı.

Kalp Pili: Kalbin yeterli elektriksel uyarıyı oluşturamaması, tüm kalp dokusuna yeterli şekilde iletilmemesi durumunda yeterli elektriksel uyarıyı oluşturmak için kullanılan cihaz. Eski tip unipolar kalp pilleri ultrasonik cihazlar ve elektrokoter gibi dental aletlerden etkilenirken, yeni bipolar piller bu tür bir etkileşim göstermezler.

Kalsifik Metamorföz: Sarı renkli klinik görünümü olan, travmatik yaralanma sonucu görülen kalsifikasyon.

Kalsifiye Epitelyal Odontojenik Tümör (KEOT, Pindborg Tümörü): Amiloid benzeri mineralize maddeler ve polihedral epitel hücre artıkları içeren, nadir görülen benign odontojenik tümör. Sıklıkla mandibular premolar-molar bölgede ve gömülü dişle ilişkili olarak bulunur. Bu lezyon intraosseöz (santal) veya ekstraosseöz (periferal) olarak bulunabilir. Ekstraosseöz KEOT ise vakaların daha azını oluşturur, sıklıkla anterior bölge diş etinde görülür. KEOT, kortikal kemikte ekspansiyona sebep olan, diş hareketini ve kök rezorpsiyonu neden olan asemptomatik bir şişlik şeklinde bulunabilir. KEOT'un radyografik özellikleri iyi sınırlı radyolusensi, mikst radyolusent-radyopak

Kalsiyum Fosfat Yapısındaki Biyomateryaller

veya tamamen radyopak kitle şeklinde görülebilir (kürenmiş/yığılmış kar görünümü).

Kalsinoz: Kalsiyum tuzlarının dokularda anormal derecede birikimiyle belirgin patolojik değişim.

Kalsitonin: 32 amino asitlik tek bir polipeptitten oluşan, Tiroit bezinin para-foliküler veya C hücreleri tarafından salgılanan, kemiklerde kalsiyum depolanmasını hızlandırarak hücre dışı sıvılardaki kalsiyum miktarını düşüren hormon. Kemik hücresinde kemik yıkımını ve kemikten kana kalsiyum geçişini azaltır, kandan kemiğe kalsiyum geçişini artırır. Sonuç olarak, kan kalsiyumunu düşürür.

Kalsitonin: Tiroid bezinin crista neuralis kökenli "C hücreleri" tarafından üretilen hormon. Kanda kalsiyum oranını düşürür. Kalsitoninin, kemiklerde osteoklast hücrelerine etki ederek rezorpsiyonu engeller. Kanda kalsiyum düzeyi arttığında kalsitonin salgılanır, parathormon tersi etki göstererek kan kalsiyumunu azaltır.

Kalsiyum: Sembolü "Ca" olan, toprak alkalileri grubundan metalik bir element. İnsan vücudundaki kalsiyumun %99'u kemiklerde ve dişte bulunur. Kan kalsiyum düzeyi sağlıklı bir insanda 8,5-10,2 mg/dL seviyededir. 8,5 mg/dL altındaki değerler Hipokalsemi, 10,2 mg/dL üzerindeki değerler ise Hiperkalsemi olarak adlandırılır.

Kalsiyum Fosfat Yapısındaki Biyomateryaller: Alloplastik greft materyali. Doku uyumluluğu yüksek osteokonduktif materyallerdir. İnflamatuvar ya da yabancı cisim reaksiyonuna sebep olmazlar. İyi tolere edilirler ve periodontal lezyonların klinik tamiri ile

Kalsiyum Hidroksit

iyileşme sağlarlar. Hidroksiapatit ve trikalsiyum fosfat olarak iki tipi vardır: Trikalsiyum Fosfat'ta (TCP) kalsiyum-fosfat oranı 1.5'tur ve kısmen rezorbe olabilen yapıdadır.

Kalsiyum Hidroksit: Suda hafifçe çözünen ve alkolde çözünmeyen, kokusuz beyaz bir toz. Sulu ve susuz kalsiyum hidroksit süspansiyonları genellikle diş pulpasını restoratif materyallerin iritan etkisinden korumak için kavite astarları ve antibakteriyel ajan olarak kullanılır. Ayrıca pulpotomi ve apeksifikasyon prosedürlerinde rejeneratif etkisi vardır.

Kalsiyum Hidroksit Uygulayıcısı: Kavite tabanına kalsiyum hidroksit ve diğer örtüleme maddelerinin uygulama amacıyla kullanılan alet.

Kalsiyum Kanal Blokerler: Hipertansiyon, anjina pektoris, koroner arter spazmı ve kardiyak aritmilerin tedavisinde kullanılan diş eti büyümesine neden olan ilaçlar.

Kama: Matris bantlarının koleye tam olarak adaptasyonunu sağlamak için kullanılan ahşap veya plastikten üretilmiş materyal.

Kamforokinon: 450-490 nm dalga boyunda ışığı absorbe edebilen, dental kompozit uygulamalarında sıklıkla kullanılan fotobaşlatıcı.

Kan: Damarlarımızda dolaşan yaşam için temel oluşturan canlı sıvı. Dolaşımda olan toplam kan hacmi değeri vücut ağırlığının %8'idir (70 kg'lık bir insanda 5600 ml'dir). Bunun yaklaşık %50-60'ı plazma, %40-50'si ise hücrelerden oluşur. Plazmanın büyük kısmı sudur. Bu su içinde besin maddeleri, proteinler ve diğer yaşamsal önemde kimyasal maddeler bulunur. Alyuvar

Kantomeatal Düzlem

(eritrosit), akyuvar (lökosit) ve kan pulcukları (trombositler) ise kan hücrelerini oluştururlar.

Kan Grubu: Kandaki antikorlara bakılarak, kanın özelliğini belirtmek için oluşturulmuş sınıflandırma sistemi. İnsanlarda A, B, AB ve 0 türleri mevcuttur. Ayrıca bundan bağımsız olarak, Rh değeri + veya - değerleri vardır. Bu iki sistemin kombinasyonundan 8'li kan grubu tablosu oluşmuştur.

Kanal Çivisi: Kanal içerisine tornavida benzeri özel bir apareyle yerleştirilen, kanal içerisinden dolgulara mekanik tutuculuk sağlayan, dentin pinlerine göre daha büyük ve kalın çiviler.

Kanal Eğesi: Enfekte kanal sert dokularının kazınarak çıkartılmasında kullanılan el aleti.

Kanal Tedavisi: İltihaplı pulpa dokusunun tamamı çıkartılarak pulpa boşluğunun yapay malzemelerle doldurulduğu tedavi şekli.

Kanin (Canin): Köpek dişi. Lateral ve 1. premolar arasında yer alan ağız köşe dişi.

Kantilever Köprü (Kanatlı Sabit Protez): 1. Tek bir tarafta destek diş veya dişler olan, diğer tarafta ise bağlantısız olan köprüler. 2. Sabit bir protezin bir kısmı, sadece bir uca desteklenir. Ek bir desteği olmayan sabit protez parçası.

Kantite: Nicelik, miktar, ölçü.

Kantomeatal Düzlem: Neurocranium ile Viscerocranium arasındaki sınır.

Kaolin: Porselen hamurunun kolay yoğurulmasını, şekil almasını ve rengini sağlayan ham madde.

Kapalı Redüksiyon: Kırılmış bir kemik ya da çıkmış bir eklem cerrahi olarak açılmadan traksiyon, manüplasyon vb. kapalı yöntemlerle orijinal durumuna getirilmesi.

Kapanış İlişkisi: Dişlerin karşılıklı temasının olduğu durumda, antagonist dişlerle oluşturulan ilişki.

Kapnofil: Yüksek konsantrasyonlarda karbondioksit varlığında gelişen mikroorganizmalar.

Kaposi Sarkom: Multifokal, yavaş gelişen, nadir görülen bir vasküler neoplazmdir. Human herpes virüs-8 (HHV-8), AIDS ile ilgili olan ve olmayan KS gelişmesinde rol oynar. Lezyonlar oral mukozada, sıklıkla da damak ve diş etinde bulunur. Erken dönemde ağız boşluğundaki lezyonlar ağrısızdır ve kırmızı mor maküller şeklindedir. Lezyon ilerledikçe nodüler hâle gelir. Erkeklerde, kadınlara oranla 20 kat daha fazla görülür.

Karabelli Tüberküli: Üst birinci büyük azı dişinin mesio-palatinal tüberküli yanında görülen fazla tüberküli. Nadiren üst 2. azı dişlerin palatinal yüzlerinde de görülebilir.

Karaciğer Fonksiyon Testleri: Kişinin karaciğerinin durumu hakkında bilgi sağlayan kan testleri grubudur. Bu testler arasında; alanin aminotransferaz (ALT), aspartataminotransferaz (AST), alkalin fosfataz (ALP), gama glutamil transpeptidaz (GGT), 5' nükleotidaz, bilirubin, albümin, total protein ve protrombin zamanı (PTZ) bulunur.

Karışık Dişlenme (Mix Dentisyon): 6-12 yaş arası dişlenme dönemi. Kişinin ağızında hem süt hem de daimî dişlerin bulunduğu dönem.

Kariogram: Çürüğe neden olan faktörler ile çürük riski arasındaki etkileşimi gösteren bilgisayar programı.

Karotis Nabzı (Boyun Nabzı): A. carotis communis trachea ve infrahyoid kaslar arasında palpe edilerek hissedilen

nabız. Hissedilmemesi, nabız yokluğu kardiyak arresti (kalp durması) gösterir.

Karpal Tünel Sendromu: Median sinirin el bileği seviyesinde, karpal tünelden geçerken sıkışması sonucu oluşan, sık görülen bir nöropati. Tenosinovit, eklem kırıkları, yumuşak doku tümörleri, kanal hacmini daraltan kas anomalileri, artirit, bileği uzun süre bükülü tutmak, postural nedenler ve titreşimli aletler ile çalışmak etiyolojik nedenler arasındadır.

Karsinojen: Kanser yapıcı madde. Kanser neden olma kapasitesine sahip bir madde.

Karsinoma (Carcinoma): Kötü huylu tümör. Epitel veya bezsel dokularda oluşan kanser.

Karşılıklı Koruyuculu Oklüzyon (Kanin Koruyuculu Oklüzyon): Alt çenenin tüm yan hareketlerinde yükün tamamının anterior dişlere geldiği ve arka dişlerde temasın kesildiği oklüzyon.

Kartilaginöz Eklemler: Eklemlenmiş kemik uçları arasında hiyalin kıkırdak veya fibrokartilaginöz dokunun bulunduğu eklemler.

Kartilaj (Cartilage): Kıkırdak doku. Kıkırdak, esnek ve pürüzsüz elastik bir doku, eklemlerdeki uzun kemiklerin uçlarını örten ve koruyan bir dokudur. Kıkırdak matrisi, glikozaminoglikanlar, proteoglikanlar, kollajen lifleri ve bazen elastinden oluşur.

Karver (Carver): Restorasyon materyalinin şekillendirilmesi ve restorasyonun oklüzal yüz morfolojisinin kazandırılmasında kullanılan alet. Amalgam şekillendirici.

Karyojenik: Çürük yapıcı, çürük nedeni olan, çürük oluşturucu.

Karyotip: Bir hücredeki kromozomların özdeş çift kromozomlar hâlinde

Kasp (Cusp)

eşlendikten sonra belli bir düzene göre sıralanması.

Kasp (Cusp): Tüberkül.

Kaşeksi: Genel sağlık durumunu etkileyecek, bozacak şekilde aşırı kilo kaybı.

Katabolik: Metabolizmanın yıkım aşamaları.

Katalaz: Oksijene maruz kalan canlılarda bulunan, hidrojen peroksiti su ve oksijene ayıran enzim.

Katalepsi: Kasların sertleşmesi sonucu kişinin belli bir duruşu hareket etmeksizin uzun süre koruması ile karakterize durum. Sinir sistemindeki sorunlardan kaynaklanan, kas esnemezliğine neden olan semptom.

Katgüt: Koyun ve sığır bağırsak mukozasından elde edilen rezorbe olabilen sutur materyali.

Kausalji: Spontan ağrıların yakıcı bir nitelik kazanması.

Kavite: Boşluk.

Kavite Vernikleri: Vernikler açılmış olan kavitelerde yeni kesilmiş diş dokusunun örtülmesi için kullanılırlar. Kavite vernikleri, amalgam dolgular ile kavite duvarı arasında erken dönemde oluşan mikrosızıntıyı önlemek veya azaltmak amacıyla da uygulanır.

Kazeifikasyon Nekrozu (Kezeöz, Peynirleşme Nekrozu): Mikobakterilerin neden olduğu (tüberküloz) koagülasyon ve likefaksiyon nekrozlarının birleşimidir. Nekrotik doku peynir topağı şeklinde beyaz frajil yapıdadır.

Kemik Eğesi: Sivri kemik uçlarının düleştirilmesi amacıyla kullanılan, kemik dokuyu eğelemeye yarayan törpü şeklindeki cerrahi alet.

Kemik Ezici: Cerrahi tedavilerde greft uygulamalarında elde edilen, kemik greft parçalarını ezmeye yarayan metal havan ve havaneli.

Kerr Eğesi (K Tipi Eğe)

Kemik Mumu (Bone Wax): İntraosseöz kanamalarda, kanayan kemik trabekülü üstünde bir tabaka oluşturarak kanama durdurucu hemostatik ajan.

Kemik Pensi: Kemik kaldırmak amacıyla kullanılan, uç kısmı aktif olan, kemiği kırıp tutan cerrahi alet.

Kemotaksis: Canlı hücrelerin kimyasal uyarıya gösterdiği yaklaşma veya uzaklaşma hareketi.

Kenar Sırt (Marginal Ridge): Ön grup (anterior) dişlerin meziopalatinal veya meziolingual kenarlarında, arka (posterior) ve yan grup dişlerin ise mezial ve distal oklüzal kenarlarında oluşan dışbükey çıkıntılı yapı.

Kennedy I Sınıflama: Doğal dişlerin posteriorunda bilateral dişsiz alan.

Kennedy II Sınıflama: Doğal dişin posteriorunda tek taraflı dişsiz alan.

Kennedy III Sınıflama: Anterior ve posteriorunda doğal diş bulunan tek taraflı dişsiz alan.

Kennedy IV Sınıflama: Doğal dişlerin anteriorunda tek ve orta hattı kapsayan dişsiz alan.

Keratin: Lifli bir yapısal protein ve insan derisinin dış katmanını oluşturan temel yapısal malzeme, saç ve tırnağın ana bileşenidir.

Keratinize Diş Eti: Gingival marjin-mukogingival birleşim arası bölge. Serbest ve yapışık diş etinin dâhil olduğu bölge.

Keratinosit: Diş eti epiteli temel hücresi. Keratinositler proliferasyon (çoğalma) ve diferansiyasyon (farklılaşma) aracılığıyla epitelin ana fonksiyonlarını gerçekleştirmesini sağlar. Keratinositlerin proliferasyonu büyük oranda bazal tabakada gerçekleşir.

Kerr Eğesi (K Tipi Eğe): Boyterlok'a benzer kanal aleti. Ancak boyterlokta üçgen

kesitli olan gövde Kerr eğesinde kare ya da eşkenar dörtgen kesitlidir. Boy-telroklara oranla daha sık bükülmüşlerdir. K-tipi eğelerde bulunan spiral sayısı reamerlara göre daha fazladır. Spiral sayısının fazla olması alete daha fazla kesici kenar ve esneklik kazandırır.

Kesici (İnsizal) Kenar: Anterior dişlerin kesme ve çiğnemeye katılan kenarları.

Kesici Pens: Kroşe telini kesmek amacıyla kullanılan alet. Uç kısmı da kesici olup yan tarafında kesim için özel bir bölgesi vardır.

Kesici Rehberliği: Nötroklüzyonlu veya distooklüzyonlu bir kişide mandibular ön dişlerin, maksiller ön dişlerin lingual yüzeyleri boyunca kaydığı mesafe.

Ketazonazol: Mantar enfeksiyonunu tedavi etmek için kullanılan, diş eti pigmentasyonlarına neden olan antifungal ilaç.

Ketazonazole: Antifungal sistemik tedavide kullanılan ve karaciğer hastalığı olan kişilerde karaciğer hasarına neden olan ajan.

Ketoasidoz: Tip 1 diyabetin akut komplikasyonu. Diyabetik ketoasidoz, insülin hormonunun ağır yetersizliği durumunda, vücudun kendi yağlarını parçalamasıyla oluşan ve keton adı verilen kan asitlerinin artışına bağlı, hayatı tehdit edici komplikasyon.

Kıllı Lökoplaki (Oral Hairy Leukoplakia): Primer olarak AIDS'te görülür. Mikroskopik olarak, Epstein Barr viral (EBV) partiküller görülür. Dilin sıklıkla lateralinde çift taraflı oluşur ve çoğunda candida lezyonları eşlik eder. Birkaç mm'den birkaç cm'e kadar keratolitik alanlar, yüzey kurutulduğunda "kıllı/tüylü" bir görünümündedir. Biyopsi tanısı kesinse AIDS düşünülmelidir.

Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA):

Keneler tarafından taşınan Bunyaviridae ailesine bağlı Nairovirüs grubuna ait bir virüsle oluşan ateş, hâlsizlik, iştahsızlık, kas ağrısı, baş ağrısı, bulantı, kusma, ishal ve ağır vakalarda kanama gibi bulgular ile seyrederek ölümlere neden olabilen zoonotik (hayvanlardan insanlara bulaşan) karakterli enfeksiyon hastalığı.

Kifoz: Omurganın öne eğilmesi, öne bakan kanburluğu. Omurga sırt bölgesinde öne eğik (kifotik), bel bölgesinde ise çukur (lordotik) bir görünümündedir.

Kimyasal Gingivektomi: Kimyasal ajanlarla yapılan gingivektomi işlemi. Bu amaçla kullanılan kimyasallar %5'lik paraformaldehit ve potasyum hidrokstittir.

Kimyasal Plak Kontrolü: Plağın tutunmasını engellemek, tutunmuş plağı uzaklaştırmak ve etkisiz hâle getirmek amacıyla kimyasal ajanlarla yapılan plak kontrolü.

Kindler Sendromu: Genellikle otozomal resesif geçiş gösteren, nadir görülen herediter bir bozukluk. Hastalıkta, küçük travmalar ile akrall bül oluşumu, yüzün laterali ile boyunda ilerleyici poikiloderma, el-ayak sırtı ile abdomende diffüz şiddetli deri atrofisi, fotosensitivite ve diş etlerinde ilerleyici periodontitis bulguları görülür.

Kingsley Splint: Üst diş arkına uyarlanmış bir taban plakasından oluşan, sağlam metal kollar ağızdan dışarı doğru uzanan ve baş kapağına sabitleme sağlamak için yanakların yanları boyunca geriye doğru kıvrılan çene ateli.

Kirkland Bıçağı: Gingivektomi de fasial ve lingual bölgelerin insizyonunda ve gingivoplastide (diş eti şekillendirmesi, diş etine form verilmesi) kullanılan bıçak.

Kist: Gaz, sıvı veya yarı katı madde içeren anormal bir kese.

Kistik Fibrozis: Solunum sistemi, sindirim sistemi ve vücudun diğer organlarında yıkım oluşturan kalıtsal bir hastalık. Hastalarda görülen gen bozukluğuna bağlı olarak, vücuttan salgılanan ve kaygan yapıya sahip olan mukus, ter ve sindirim sıvıları yapışkan ve kıvamlı bir hâle dönüşür. Buna bağlı olarak özellikle akciğerler (nefes almada zorlanma, akciğer enfeksiyonu) ve pankreastaki tüpler, kanallar ve geçiş yollarını tıkar. Kistik fibrozis vücudun terleme yoluyla aşırı tuz kaybına, sıvı kaybına neden olur. Hastalığa sahip kişilerde infertilite (kısırlık), osteoporoz ve diabet gelişme ihtimali artar.

Kleidokraniyal Displazi: Fontanelerin kapanmasında gecikme, kranial sütürlerin açık kalması, klavikulanın yetersiz veya hiç gelişmemesi, sayıca fazla küçük dişler, süt dişlerinin geç sürmesi veya gömülü kalması ile karakterize, otozomal dominant geçiş gösteren dental ve iskeletsel bir hastalık.

Kleptomani: İhtiyacı olmaksızın patolojik çalma dürtüsü.

Klinefelter Sendromu: Primer cinsiyet özelliklerinin kaybolduğu, X ve Y kromozomlarının konjenital anomalisi. Hastalarda kas gelişiminde yetersizlik, güçsüzlük, ses volümünde yükselme, kanda düşük testosteron, yüksek östrojen seviyesi ve mandibular prognatizm izlenir.

Klinik Kuron (Clinical Crown): Normal gelişimini tamamlamış bir dişin ağızda görünen kısmı. Oral kavitede görülen, diş eti ile kaplı olmayan, mine ile kaplı diş yüzeyi.

Klinik Sağlık: Sondlamada kanamanın hiç ya da minimal düzeyde görüldüğü, az sayıda izole alanda klinik inflamasyon bulgularının görüldüğü durum. (2017 *Periodontal Hastalıkların Sınıflaması*)

Klippel-Feil Sendromu: Kısa boyun, aşağı yerleşimli saç çizgisi, en az 2 servikal segmentte füzyon ve boyun hareketlerinde azalma ile karakterize konjenital bir malformasyon. Sendrom, tipik özelliklerine ek olarak yarık damak, hipodonti veya oligodonti, mikrognati ve trismus gibi bazı ağız-yüz bulguları da gösterebilir. Sınırlı boyun hareketleri ve sınırlı ağız açıklığı nedeniyle dental tedaviler zorlukla uygulanır.

Klorheksidin (Chlorhexidine): Anti plak ajan, ağız gargarası. Bisbiguanid.

Kloroform: Triklorometan olarak da bilinen kloroform (CHCl₃) anestezide (diş tedavileri, cerrahi operasyonlar) ve diğer alanlarda (böcek ilaçları, temizlik maddeleri, yangın söndürücüler) kullanılan renksiz, hoş kokulu bir kimyasal bileşiktir.

Kloströfobi: Kapalı yerlerden sebebsiz yere korkma reaksiyonu.

Kodein: Afyondan elde edilen, öksürük ve ağrı kesici olarak kullanılan alkaloit.

Kodeks: Tedavi etkisi kabul edilen ilaçların tüm özelliklerini (formülleri, fiziksel, kimyasal özellikleri, saklama koşulları, vb.) içeren onaylı ilaç kitabı. Yasal, standart ilaç kitabı.

Kogülasyon Nekrozu: İskemi ve hipoksi/anoksiye bağlı gelişen dokularda görülen nekroz tipi.

Kohezyon (Cohesion): Molekül çekim kuvveti. Aynı cins moleküller arası çekim kuvvetine denir.

Kokain: İlk bulunan sentetik olmayan Benzoik asit esteri. Vazokonstriktör özelliği

ve toksitesi fazladır. Etkileri: Santral sinir sistemi situmulasyonu, öfori ve dikkatte artma, tremor, huzursuzluk, kan basıncı ve kalp hızında artma, güven hissi artışı ve emesis.

Kole: Dişin serviksi, boyun kısmı, mine-sement sınırı.

Kolesistokinin: Sindirim sisteminde yağ ve protein sindiriminde rol oynayan peptid hormon. Duedonumdan salgılanır ve safra kesesinin kasılmasını uyarır. Safra kesesi de yağ sindiriminde görev alan safra salgısını yapar. İştahın düzenlenmesi, anksiyete ve panik atak gibi rahatsızlıklarda da rol oynadığı düşünülmektedir.

Kollajen: Vücutta deri, kemik, tendon, ligamentler ve diğer organlarda bulunan, temel görevi bağ dokusunu güçlendirmek, vücut bütünlüğünü korumak olan yapısal protein. Farklı dokularda farklı görevleri olan kollajen, vücut yapısını koruyan temel maddedir.

Kollajenöz Pnömokonyozlar: Akciğerlerde biriken toz, doku reaksiyonuna yol açarak sonu progressif masif fibrosisle bitecek fibrotik bir gelişmeye neden oluyorsa Kollajenöz pnömokonyoz olarak tanımlanır.

Kolesterol: Karaciğerde üretilen, hücre zarı fonksiyonları, hormon ve D vitamini üretiminde rolü olan kan plazmasın sterol. Kanda serbestçe dolaşabilmesi için lipoprotein moleküllerine ihtiyaç vardır.

Düşük yoğunluklu lipoprotein (Low Density Lipoprotein, LDL) kandaki düzeyi arttığında damarlarda birikir ve damar tıkanıklığına yol açar.

Yüksek yoğunluklu (High Density Lipoprotein, HDL) kandaki LDL'nin karaciğere dönmesi ve vücuttan temizlenmesi

işlevi görür ve kalp krizi ve pıhtı oluşumunu engeller. Total kolesterol LDL, HDL ve Trigliserit değerinin %20'si eklenerek hesaplanır.

Kombinasyon Kroşe: Büküm tutucu kroşe kolu ve döküm karşılayıcı kroşe kolundan oluşan, bar tipi kroşenin kontrendike olduğu zayıf dişlerde kullanım alanı olan kroşe sistemi.

Komissural Çizgi: Ağız köşesinin her iki tarafında ortaya çıkan kısa, vertikal çizgiler.

Kommensal: Simbiyotik ve patojenik mikroorganizmaların oluşturduğu ekolojik topluluklar.

Komplikasyon: Hastalığın veya tıbbi tedavi işleminin ön görülebilen, istenmeyen etkileri.

Kompomer (Compomer): Reçine bazlı kompozitin aşınma direnci, renk kararlılığı ve parlatılabilirlik gibi üstün özelliklerinin cam iyonomerlerle birleştirildiği dental materyal. Poliasitle modifiye kompozit rezinler olarak da bilinen kompomerler en yaygın kullanılan dolgu maddesidir.

Kompozit: Tanım olarak birbiri içinde erimeyen iki veya daha fazla kimyasal maddenin fiziksel olarak karışımı anlamındadır.

Kompozit Rezin Dolgu: Organik bir matris, içerisinde belli oranlarda inorganik doldurucular ve doldurucuları organik matrikse tutunması, bağlanması sağlayan bağlayıcı kısımdan oluşan dolgu maddeleri. Genellikle pat şeklindedir, iki patın kimyasal olarak karışımı (otopolimerizan), ışık (light cure) ve hem kimyasal hem de ışık (Dual-cure) ile polimerize olan türleri vardır.

Kompozit Zımparası: Tamamlanmış kompozit dolguların ara yüz düzeltmeleri,

uyumunu yapmak ve parlatmak amacıyla bant şeklinde üretilen plastik zımparalar.

Konak Modülasyon Tedavisi (KMT): Konak Modülasyon Tedavisi, konak cevabını modüle ederek inflamatuvar cevabı düzenleyen, antiinflamatuvar mediyatörlerinin düzeylerini arttıran, bozulan pro-inflamatuvar/anti-inflamatuvar dengeyi sağlayan, konağa hasar verecek yıkıcı ürünlerin oluşumunu engelleyen veya azaltan tedavi tekniği. Konak modülasyonu tedavisi (KMT), konak-bakteri etkileşiminin konak tarafını desteklemek anlamına gelir. Tedaviden çok doku yanıtını düzenlemektir.

Kondensing Osteitis: Etiyolojisi belli olmayan, irritanlara karşı osteoblastik aktiviteye bağlı trabeküler kemik yığılımı.

Kondenzasyon: Toz hâlinde bulunan opak, dentin ve mine porselenin likit ile çamur hâle getirilerek metal coping üzerine yığılması işlemi esnasında porselen moleküllerini birbirine yaklaştırma işlemi.

Kondil (Condyle): Eklemelerde kemiklerin yuvarlak bölümleri. Kemiğin uç kısmındaki yumru.

Kondilektomi (Condylectomy): Kondilin cerrahi olarak çıkartılması, eksizyonu.

Kondiler Rehberlik Açısı: Kondilin hareket ettiği düzlem ile horizontal düzlem arasındaki açı.

Konfüzyon: Yer ve zamanda oryantasyon bozuklukları görülen zihin bulanıklığı, sersemleme olarak tanımlanan klinik bulgu.

Konik Işınlı Bilgisayarlı Tomografi (Dental Volumetrik Tomografi): Medikal bilgisayarlı tomografide kullanılan yelpaze şeklinde X-ışını yerine devertant konik veya pramidal şekilli X-ışının kullanıldığı teknik.

Konjenital (Congenital): Doğumsal, doğuştan, doğumdan itibaren olan.

Konjesif Kalp Yetmezliği: Vücudun ihtiyacı olan oksijenli kanın, kalbin pompalama fonksiyonu tarafından yeterli miktarda sağlanamaması sonucu oluşan tablo. Genellikle sol ventrikül yetmezliği ile başlayan bu durum, kalp kapağı hastalıkları, kalp kasındaki direkt hasar veya vücudun oksijen ihtiyacının artmasına bağlı gelişir.

Konkresans: Formasyonunu tamamlamamış iki diş köklerinde sement tabakasında meydana gelen kaynaşma.

Konnektör: Gövde veya retainer arasında rijit veya rijit olmayan bağlantı bölgesi.

Konsepsiyon: Döllenme.

Kontakt Noktası (Diş Temas Noktası, Contactus Dentis): Birbirine komşu olan dişlerin yan yüzleri ile birbirlerine temas/değim yaptıkları alanlar.

Kontakt Yüzevi (Temas Yüzevi, Facies Contactus Dentis): Dişlerin birbirleri ile temas ettikleri yüzevi.

Kontraksiyon (Contraction): Kas fizyolojisinde bir uyarana cevap olarak bir kasta gerginliğin gelişimi.

Kontrast: Bir radyograf üzerinde farklı bölgeler arasındaki koyuluk (densite) farkı.

Kontur (Contour): Dış çizgi. Özellikle eğri veya düzensiz bir şeklin taslağı, bu taslağı temsil eden çizgi, bir şeyin genel biçimi veya yapısı.

Kontüzyon: Deri altında meydana gelen travmatik doku hasarı. Halk dilinde ezik veya çürük olarak tanımlanır.

Konuşma Aralığı/Boşluğu: Konuşma sırasında maksiller ve mandibular dişlerin insizal ve/veya oklüzal yüzeyleri arasında oluşan boşluk.

Konvansiyonel Flap: Papilin, iki dişin kontakt noktalarının altından ayrılacak

Konvansiyonel Tomografi

şekilde kesildiği, bukkal ve lingual flaplar ayrı ayrı kaldırıldığı teknik. İnsizyon gingival morfolojiyi korumak için genellikle dantela şeklindedir ve olabildiğince papil kaybetmemeye, korunmaya çalışılır.

Konvansiyonel Tomografi: Superpozisyonların ortadan kaldırılmasıyla, vücudun tek bir kesitinin incelendiği görüntüleme tekniği.

Konvensiyonel Sialografi: Kontrast maddenin tükürük bezi kanalına verilerek görüntüleme yöntemiyle kanal görüntünün elde edilmesi.

Konvülsiyon (Convulsions): Çeşitli sebeplere bağlı olarak ortaya çıkan, birdenbire başlayan ve birkaç saniyeden 1-2 dakikaya kadar sürebilen şuur kaybı, nefes alamama, kasılma ve çarpınmalarla seyreden klinik tablo.

Koplik Lekeleri: Kızamık başlangıcında ağız mukozasında birinci molar dişlerin çiğneyici yüzey hizasında görülen, çevresi kırmızı halka ile sarılı mavimsi beyaz, küçük lekeler. Kızamık için ayırıcı klinik bulgudur.

Kopma Dayanıklılığı: Bir alaşımın daimî deformasyona uğramadan mekanik gerilimlere dayanabilme kapasitesi.

Kornea: Işığı odaklayan, gözü dış etkenlerden koruyan, gözün en ön kısmında yer alan, damarsız ve saydam yapı.

Kornikulat Kıkırdaklar: Santorini kıkırdakları da denen bu küçük kıkırdaklar, aritenoid kıkırdakların tepesi ile eklem yapar.

Koronektomi (Coronectomy): Dişin kuron kısmının rezeksiyonu. Alveoler kemikte kökün tutulması.

Korozyon: Metal yüzeylerinin çeşitli etkenlerle kararması, paslanması.

Korpus (Corpus): Gövde.

Kraniosinostoz (Craniosynostosis)

Kortizon: Vücutta böbrek üstü bezlerden salgılanan, bağışıklık sistemi baskılayıcı, inflamasyonu azaltıcı etkisi bulunan hormon.

Kostik İlaç: Yumuşak vücut dokularını tahrip eden güçlü alkali kimyasallar. Aşındırıcıların aksine, kimyasal yollarla veya iltihaplanma yoluyla daha yüzeysel bir hasarla sonuçlanan derin, nüfuz edici tipte bir yanıkla sonuçlanır. Kostikler genellikle hafif metallerin hidroksitleridir.

Koter: Diş eti gibi yumuşak dokuları kesme, şekillendirme ve kanamaları durdurmaya yarayan elektrikli alet.

Kozalji: Sempatik liflerden zengin periferik sinirlerin kısmi lezyonlarında görülen sürekli ve dayanılması güç yanıcı ağrı.

Kök: Dişlerin alveol içerisinde yer alan ve sement ile kaplı olan anatomik yapı.

Kök Amputasyonu: Hastalıktan etkilenmiş kökün cerrahi olarak çıkartılması.

Kök Boyu: Bir dişin servikal çizgi ile apeks arasındaki dikey yöndeki boyutu.

Kök Hücre: Rejenerasyonu sağlayan, bölünerek çoğalabilen, özelleşmiş hücrelere dönüşebilen farklılaşmamış hücreler.

Kök Pulpası: Dişin kök kısmında yer alan pulpa dokusu.

Kök Yüzeyi Düzleştirme: Sementte gömülmüş diş taşı, yumuşak eklemler ve nekrotik sementin kök yüzeyinden uzaklaştırılması işlemi.

Köpek Dişi (Cuspid): Kesici dişler ile küçük azı dişler arasında yer alan, besinleri tutmaya ve parçalamaya yarayan sivri uzun köklü ağızın köşe dişleri.

Kraniosinostoz (Craniosynostosis): Bebeğin kafatasındaki bir ya da daha fazla kemiğin birleştikleri yerlerde (sütür) erken kapandığı doğumsal bir kusur. Bu, bebeğin beyni tamamen oluşmadan önce

Krepatasyon

olur ve bebeğin beyni büyüdükçe kafatası daha şekilsiz hâle gelebilir.

Krepatasyon: İki parçanın veya yüzeyin birbirine sürtünmesinden oluşan çırtırtı sesi.

Krestal Lamina Dura: Alveoler kemiğin dişler arasında uzanan, radyografide radyopak olarak gözlenen kısmı (kompakt kemik tabaka).

Kretuar: Uç kısımları orak şeklinde, üçgen kesitli keskin el aletleridir. Her iki tarafı da keskindir. Supragingival diş taşıyı uzaklaştırmada çekme kuvveti ile uygulanır. Düz gövdeli olanlar anterior, açılı gövdeli olanlar posterior dişlere daha uygundur. (*Periodontoloji*)

Krikoaritenoid Eklem: Aritenoid kırık-dak tabanı ile krikoid kırık-dak lamina-üst köşesindeki eklem yüzeyi arasında yer alan ve rotasyon ve kayma hareketi yapan eklem.

Krikoid Kırık-dak: Tiroid kırık-dağın hemen altında bulunan hiyalin yapısında kırık-dak.

Kriminoloji: Suçbilim. Suç ve suçluları inceleyen bilim dalı.

Kriyocerrahi (Cryosurgery): Lokal veya genel aşırı soğuk uygulanması ile dokunun yıkıma uğratılması. Dondurularak ya da soğutulularak yapılan operasyon tekniği.

Kronik (Chronic): Süreğen, müzmin. Vücudun herhangi bir parçasında var olan, uzun süreli devam eden, kimi zaman hayat boyu düzelmeyen ve tedavi olanakları daha sınırlı olabilen hastalık türü.

Kronik Çürük: Koyu kahverengi görünümlü, pulpal prognozu iyi olan, uzun süredir mevcut olan çürük varlığı.

Kronik Gingivitis: Yavaş ilerleyen, en sık görülen ve plağa maruziyet arttıkça şiddeti artan gingivitis türü. Renk, kontur,

Kserostomia

kıvam, pozisyon, kanama yatkınlığı, kanama şiddeti ve ağrı muayene edilir.

Kronik Kutanöz Lupus Eritematozus (KKLE): Genel olarak sistemik belirti veya bulgu vermeyen, deri ve müköz membranlarda lezyonlar ile karakterize hastalık. Deri lezyonları Discoid Lupus Eritematozus (DLE) olarak tanımlanır. DLE, iyileşme alanında hiperpigmentasyon veya hipopigmentasyon görülebilen kronik skar ve atrofilik lezyonlardır. Diş eti etkilendiğinde Desquamatif gingivitis klinik tablo izlenir. İmmünlöresans incelemede perilezyonel dokuda dermal-epidermal birleşimde immünglobulinler ve C3 birikimi görülür.

Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı (KOA): Kronik bronşit ve amfizem birlikte görülen, akciğerlerdeki hava akışının tıkanıdığı, nefes darlığı, öksürük, aşırı balgam üretimi ile karakterize akciğer hastalığı. En yaygın semptom eforla gelen dispne'dir. En önemli nedeni sigara, hava kirliliği ve genetik faktörlerdir.

Kronik Oklüzal Travma: Oklüzyondaki kademeli değişimlerin (dişlerin aşınması, yer değiştirmesi veya ekstrüzyonu gibi) parafonksiyonel alışkanlıklar (bruksizm ve dişleri kenetleme gibi) sonucu oluşur.

Kronik Ülseratif Stomatitis: Kırk yaş üzeri kadınlarda, diş eti ve dilin çift taraflı lateralinde görülen ağrılı, içi sıvı dolu veziküllerle karakterize lezyon. Diş eti lezyonlarının büyüklük ve klinik özellikleri desquamatif gingivitis ile uyumludur. Subepitelial ayrışma ve immüofloresans incelemede bazal hücre tabakasında IgG birikimi görülür.

Kserostomia: Ağız kuruluğu.

Kuadrant: Çenelerin alt, üst ve sağ, sol olarak dört eşit parçaya ayrılmasını tanımlar.

Kuafaj: Çürük, travma, diş preperasyonu esnasında pulpanın görünür şekilde açığa çıktığı (perfore olduğu) durumlarda çeşitli materyaller ve klinik protokollerin kullanılarak pulpanın sağlığını ve canlılığını korumak ve pulpa hücrelerini sert doku (onarıcı/üçüncül dentin) oluşturmasını sağlamak amacıyla uygulanan tedavi tekniği.

Kulchitsky Hücreleri: Serotonin ve bombesin salgılayan nöroendokrin hücreler bir tür enteroendokrin hücre ve nöroendokrin hücredir. Sindirim kanalının lümenini kaplayan epitelin yanında bulunan, bağırsak hareketliliği ve salgılanması olmak üzere gastrointestinal düzenlemede çok önemli bir rol oynayan hücreler.

Kumlama Cihazı: Basınçlı hava ile haznesindeki aşındırıcı tozları (alüminyum oksit kum), temizlenmesi veya pürüzlendirilmesi istenen malzemenin üstüne püskürterek çalışan cihaz.

Kumpas: Protezlerin metal alt yapılarının kalınlıklarını hassas bir şekilde ölçmeye yarayan bir ucu skala, diğer ucu ise metal kavrayan ölçüm cihazı.

Kuneiform Kıkırdaklar: Kornikulat kıkırdağın hemen önünde ariepiglottik plika içindedir, pasif destek fonksiyonları vardır. Wrisberg kıkırdağı olarak da tanımlanır.

Kuron (Corona Dentis): 1. Diş kökünün üstünde yer alan ve mine dokusu ile kaplı taç kısmı. 2. Simante edilerek klinik diş boyutunun diş yüzeyini kaplayan restorasyon.

Kuron Boyu: Ön dişlerde servikal çizgi kurvatür kreti ile insizal kenar arası mesafe,

arka grup dişlerde servikal çizgi kurvatür kreti ile bukkal cusp arası mesafe.

Kuron Distal Shoe Yer Tutucu: II. süt molarların erken kaybında I. daimî moların normal pozisyonunda sürmesine rehberlik sağlayan, destek diş olarak I. süt molar dişin kullanıldığı yer tutucu. I. süt molar paslanmaz çelik kuronuna lehimlenen krom-kobalt bardan oluşur.

Kuron Genişliği (Mezio-Distal Boyut): Mezial yüzeyin kontur kreti ile distal yüzeyin kontur kreti arası mesafe.

Kuron Kalınlığı (Kuron Bukko Lingual Boyut): Labial (bukkal) yüzeyin kontur kreti ile lingual yüzeyin kontur kreti arası mesafe.

Kuron Kök Oranı: Kuron uzunluğunun, kök uzunluğuna oranı. İyi bir destek dişin kuron-kök oranı, kök lehine 2/3 olmalıdır. Kabul edilebilir en alt sınır ise; 1'e 1'dir.

Kuron Makası: Çeşitli metalleri kesmede kullanılan, ucu düz veya eğri olarak şekillendirilmiş keskin makas.

Kuron Pulpası: Dişin kuron kısmında yer alan pulpa dokusu.

Kuron Serviks Bukko-Lingual Boyutu: Kuron ve kökün labial (bukkal) yüzeydeki birleşim yeri ile lingual yüzeydeki birleşim yeri arası.

Kuron Serviks Mezio-Distal Boyut: Kuron ve kökün mezial yüzeydeki birleşim yeri ile distal yüzeydeki birleşim yeri arası.

Kuron Sökücü: Daimî veya geçici olarak simante edilmiş sabit protezlerin simantasyonunu titreşim ile bozarak restorasyonların sökülmesinde kullanılan alet.

Kuron-Loop Yer Tutucular: I. veya II. süt molarların erken kaybında, tek diş eksikliğindeki yerin korunması amacıyla boşluğa komşu molar dişe yapılan,

Kuru Soket (Dry Socket)

paslanmaz çelik kurona lehimlenmiş metal looptan oluşan yer tutucu.

Kurşun Önlük: İçerisindeki kurşun ile hedefe yöneltilen ışınların dışında, diğer vücut dokularının radyasyondan korunmasını sağlamak amacıyla kullanılan önlük.

Kuru Soket (Dry Socket): Çekilmiş bir diş soketinde kan pıhtısı oluşmadığında veya oluşan kan pıhtısı uzaklaştırıldığında ortaya çıkan yaygın ağrılı, kötü kokulu, çekim sonrası komplikasyon. Diş soketinin lokalize iltihabı.

Küme Tipi Baş Ağrısı: Birkaç haftalık kümeler şeklinde gelir ve oldukça şiddetli tiplerinden biridir. Küme tipi baş ağrısı, hastayı gece uykusundan uyandıracak kadar şiddetli olan, birkaç haftalık kümeler şeklinde gelen, genellikle tek taraflı ağrılardır. Göz çevresinde oyucu tarz ağrı oluşur.

Küretaj (Curettage): Periodontal cebin yumuşak, iltihaplı iç doku duvarının kazınması, temizlemesi işlemi.

L

L Noktası: Sella ve nasion noktalarını birleştiren doğruya pogonion noktasından indirilen dikmenin bu doğruyu kestiği nokta. (*Ortodonti*)

Li1a: Alt santral kesici dişin kök apeksidir. (*Ortodonti*)

Li1i: Alt santral kesici dişin kesici kenarının uç noktasıdır. (*Ortodonti*)

Labaratuvar Mikromotoru: Üzerine piyasemen takılan, ayak pedalı veya dizle kontrol edilebilen ve hızı ayarlanabilen elektrikle çalışan cihazlar.

Labial: Dudaklara ait.

Labial Filtrum: Burun tabanından üst dudağın ucuna kadar uzanan filtrum. Üst dudağın orta kısmında yer alan dikey oluk.

Labial Kenar (Margo Labialis): Alt ve üst çene arkında anterior dişlerin dudağa bakan yüzeylerinde yer alan kesici kenar.

Labial Koridor: Gülme sırasında üst dişlerin bukkal duvarları ile ağız köşeleri arasındaki boşluk.

Labial Sırt: Kanin dişlerin kuronlarının fasial yüzeylerinde kesici kenardan-dişin boynuna kadar uzanan sırt.

Labial Yüz (Facies Labialis Dentis): Alt-üst çene ön dişlerin dudağa bakan dış yüzleri.

Labialis Inferior (Li): Alt dudağın sagittal düzlemdeki en ileri noktası. (*Ortodonti*)

Labialis Superior (Ls): Üst dudağın sagittal düzlemdeki en ileri noktası. (*Ortodonti*)

Labil: Hareketli, oynak. (*Örn. Labil kret*)

Labio (Bukko)-Lingual Çap: Bir dişin labial (arka grup dişlerde bukkal) ve lingual yüzlerindeki en geniş olduğu alanlar arasındaki dikey yöndeki boyut.

Labio Distal Kenar (Margo Labiodentalis): Alt ve üst çene arkında anterior dişlerin dudağa bakan yüzeylerinde yer alan distal kenar.

Labio Mezial Kenar (Margo Labiomezialis): Alt ve üst çene arkında anterior dişlerin dudağa bakan yüzeylerinde yer alan mezial kenar.

Lactobacillus: Diş çürüğünden birinci derece sorumlu karyojenik bakteri. Gram pozitif fakültatif anaerobik ya da mikroaerofilik bakterilerin bir cinsi. Karbonhidratları kolaylıkla sindirirler. Hem asit oluşturur hem de asit ortamda daha kolay büyürler.

Lak: Örtücü, izole edici, ince bir film tabaka oluşturan madde (*Örn. Akril-alçı izolasyonunda kullanılır.*)

Lakrimal Kemik (Os Lacrimale): Os frontale, os ethmoidale, maxilla ve concha nasalis inferior olmak üzere 4 kemikle eklem yapar. Orbitanın iç duvarının yapısına katılır. Sinus maxillaris'in açıklığını kapatan yapılardan birisidir. Kemikğin

Laktasyon

iç yüzü burun boşluğunun dış duvarının yapısına katılır.

Laktasyon: Emzirme.

Laktoferrin: Antibakteriyal etkiye sahiptir ve özellikle aktinobasil türleri üzerine etkilidir. Demir taşıma, antiinflamatuar, antifungal ve antibakteriyel özelliği vardır.

Laktoperoksidaz-Tiyosiyanat Sistemi: İnsan tükürüğünde bulunan hidrojen peroksit, tiosiyanat ve peroksit içeren antimikrobiyal sistem. Bakterilerin büyümesi için gerekli olan lizin ve glutamik asidi inhibe eder. Özellikle streptokoklar ve laktobasiller bu sisteme çok hassastır.

Laktoz (Süt Şekeri): Glukoz ve galaktozdan oluşan, laktaz enzimi ile parçalanan şeker türü.

Lakün: Küçük boşluk, küçük aralık, delik.

Lamina Densa: Basal membranı oluşturan yapılardan bağ dokusuna bakan yapı olup, tip IV kollajenden oluşur.

Lamina Dura: Alveol kemikte, diş kök yularını döşeyen kortikal kemiğin radyografik tanımlaması.

Lamina Lucida: Epitelin bazal tabaka hücrelerinin hemidezmozomlarıyla tutunduğu tabaka. Glikoprotein lamininden oluşur.

Laminate Veneer: Gülümseme estetiğini arttırmak için dişin ön kısmına yapıştırılmış ince bir materyalden yapılan kaplama (porselen veya kompozit).

Laminin: Tüm dokularda hücrelerin belli bir düzende, içinde bulunduğu extracellular matrixi oluşturan temel proteinlerden biri. Bazal membranının bağ doku komponentlerinin bir bileşeni olan ve hücre adezyonunu destekleyen glikoprotein.

Lateral Periodontal Kist

Langerhans Hücreleri: Suprabazal tabakalarda, keratinositlerin arasında bulunan dentritik hücreler. Lenfositlere antijen sunarak immün yanıtta önemli rol alırlar.

Larenjit: Larinx enflemasyonu.

Latent: Gizli uyku hâlinde olma ve belli şartlar oluşunca gelişme, aktif hâle geçme.

Lateral Çene Grafisi (Lateral Sefalometri): Maksilla va mandibulanın lateral görünümünün elde edilmesi amacıyla kullanılan radyografi tekniği. Sefalometrik Radyografide; dişlerin birbirleri ve çenelerin kafa ve dişler ile ilişkisi, yumuşak doku ile kafa kemiklerinin ilişkisi, alt ve üst çene ilişkileri değerlendirilir. Ayrıca ortodontik tedavi öncesi ve sonrası karşılaştırma, değerlendirme amacıyla da kullanılır.

Lateral Diş Arkı (Yan Diş Arkı): Kanin dişlerin distal yarıları ile I. büyük azı dişlerin mezial yüzeyleri arası diş dizisi.

Lateral Kafa Projeksiyonu: Kafanın, fasiyal kemiklerin, bazı hastalıkların kafa kemiklerinde izlenen bulguları, maksiller sinüs patolojileri, ortodontik tetkikler, sert damak, gelişim bozuklukları, tedavi öncesini ve sonrasını değerlendirmek için de kullanılan radyografi tekniği.

Lateral Kesici Yolu Eğimi: Alt çenenin lateral hareketleri esnasında üst kesiciler ve kanin dişlerinin çizdiği yolun, horizontal düzlem ile yaptığı açı.

Lateral Kondil Yolu Eğimi: Hareket eden kondil tarafından oluşturulan, hareket eden kondilin horizontal düzlemde (anteriorposterior hareket) ve/veya frontal düzlemde (superior-inferior hareket) çizilen yol tarafından oluşturulan açı olarak tanımlanır.

Lateral Periodontal Kist: Diş kökünün lateralindeki periodonsiyum epitel

artıklarından köken alan kist. Sıklıkla mandibulada, lateral ve ikinci premolar arası bölgede görülür, radyolusent görüntü verir.

Lateralis: Orta düzlemden uzak, dış yan.

Laterognati İnferior: Alt çenenin tümüyle sağa veya sola kayması.

Latex: Doğal kauçuk. "Hevea brasiliensis" isimli kauçuk ağacının sütlü özsuyu.

Latex Allerjisi: Deride kızarıklık, kaşıntı (Ürtiker kurdeşen), gözlerde kaşıntı ve kızarıklık, sulanma (Konjonktivit), burunda akıntı, kaşıntı ve hapsirik (Rinit), nefes darlığı, göğüste sıkışma hissi (Astım), boğazda ödem, kan basıncında düşme, bilinç kaybı (anafilaksi) ile karakterize klinik tablo

Lavman: Uygulanacak test veya tedavilere kişiyi hazırlamak amacıyla rektuma sıvı veya gaz gönderilmesi prosedürü.

Lazer Dopler Flovmetre: Pulpal kan akımını ölçerek pulpa vitalitesini ölçen alet.

Lazer Tedaviler: Ligth Amplification by Stimulated Emmission of Radiation, LASER. Laser destekli periodontal tedavi, laser destekli implant tedavisi, cerrahi ve ortodonti, endodontik tedavilerde farklı dalga boyu laserler kullanılır.

Lechholm ve Zarb Kemik Yoğunluğu Sınıflaması:

D1 (Tıp 1): Yoğun kortikal kemik içerisinde trabeküler kemiğin çok az veya hiç mevcut olmadığı durumdur. Genellikle alveoler kemiğin tamamen rezorbe olduğu alt çene anterior bölgede görülür.

D2 (Tıp 2): Dışta kortikal içte ise yoğun trabeküler kemiğin benzer oranlarda bulunduğu kemiktir. Maksiler anterior ve mandibular posterior bölgelerde görülür.

D3 (Tıp 3): Dışta ince bir kortikal kemik ile içte yoğun trabeküler kemiğin bulunduğu durumdur.

D4 (Tıp 4): Çok ince bir kortikal kemik tabakası içerisinde düşük yoğunlukta trabeküler kemiğin bulunduğu durumdur. Üst çene posterior bölgede bu tip kemikle karşılaşırız.

Ledge: Kalınlaşmış kemik tabakalarının rezorbsiyonuna bağlı, plato benzeri kemik yıkım şekli. (Periodontoloji)

Lee Way Boyutu: Süt molar ve kanin dişlerin M-D boyutlarının toplamı, alttan gelen üç daimi dişin M-D boyut toplamından fazladır. Bu fazla yere Lee Way Aralığı denir. Üst çenede 1.8 mm, alt çenede 3.4 mm'dir.

Leishmania: Leishmaniasis hastalığından sorumlu olan bir tripanozom cinsi olup, yaşam döngüsünün bir kısmını tatarcık bağırsağında, bir kısmını da bir omurgalının kanında ve diğer dokularında geçiren tek hücreli bir parazit protozoon.

Lejyoner Hastalığı: Legionella pneumophila isimli bakterinin neden olduğu, klima, jakuzili havuz, havalandırma sistemleri gibi sistemlerden solunum yoluyla bulaşan nadir görülen ciddi bir akciğer enfeksiyon hastalığı.

Lenfadenit (Lymphadenitis): Lenf bezi enflemasyonu.

Lenfoma: Lenfoma lenfositlerin oluşturduğu kanser tipi. Lenforetiküler dokunun malign neoplastik değişimi sonucu lenf düğümlerini etkileyen ve farklı organlara da yayılabilen bir hastalıktır. Kanser ya normal hücrelerin hızla çoğalması veya normal lenfositlere göre daha uzun süre yaşamaları ile oluşur. Malign lenfoid hücreler de normal lenfositler gibi lenf düğümü, dalak, kemik iliği, kan ve diğer organlarda çoğalır. Lenfoma, Hodgkin lenfoma ve Hodgkin dışı lenfoma adı altında iki büyük gruba ayrılır.

Lentülo

Lentülo: Kanal ilaç ve patlarının kanal içerisine yönlendirilmesini sağlayan, helezon kıvrımları olan, mikromotor angludurmasına takılarak çalışan, endontide kullanılan kanal aleti.

Lezyon: Yara veya yaralanma. Hastalıklı doku alanı.

Lidokain (Lignocaine, Xylocaine, Jetocaine): En yaygın kullanılan Amid yapılı lokal anestetik madde. Hızlı etki başlangıcı nedeniyle topikal anestezi, infiltrasyon anestezi uygulamalarında sıklıkla tercih edilir. Vazodilatasyon özelliği procainden az, mepivacain ve prilokainden fazladır, topikal anestetik olara Tetrakain kadar kuvvetli değildir. Antiaritmik, Gebelik kategorisi B, etki başlama süresi ise 2-3 dakikadır.

Lif: Uzunluğu çapının 3 misli olan mineraller.

Ligatür Kesici Pens: Metal yapılı ligatürleri kesmek amacıyla kullanılan pens.

Likefaksiyon Nekrozu: Lokal bakteri ve mantar enfeksiyonları sonucu görülen, enzimatik sindirimin gerçekleştiği nekroz türü.

Liken Planus: Liken planus, mukozal yüzeyleri (oral kaviye, üreme yolları vs.) tutan inflamatuvar mukokutanöz bir lezyondur. T-lenfositlerin liken planus oluşumunda majör rol oynadığı düşünülmektedir. Kadınlarda erkeklerden 2 kat fazla görülür. Oral liken planus lezyonların birkaç klinik tipi vardır (papüler, retiküler, yama, atrofik, eroziv, ülseratif ve büllöz). En yaygın görülenler retiküler ve eroziv tiplerdir.

Linear IgA Hastalığı: Nadir görülen, sıklıkla kadınları etkileyen, klinik ve histolojik olarak liken planusa benzeyen mukokutanöz bozukluk. Kaşıntılı vezikülöbüllöz yuvarlak döküntüler olarak

Lingual Holding Ark Yer Tutucular

görülür. Oral Lezyonlar: Veziküller, ağrılı erozyon ve ülserasyonlar, eroziv gingivitis veya cheilitis olarak görülebilir. Klinik olarak deskumatif gingivitis şeklindedir.

Lineer Gingival Eritem: HIV (+) hastalarda tanımlanan ısrarcı, kırmızı, kolay kanayan, eritematöz bant şeklinde gingivitis olarak tanımlanır. Mikroflora gingivitisten çok periodontitise benzerdir. Asıl etken, Candida enfeksiyonudur. Herpes virüsler kofaktör olabilir. Lineer gingivitis lezyonları lokalize ya da generalize olabilir. Marjinal gingiva ile sınırlı kalabildiği gibi yapışık diş etine ve alveoler mukozaya da uzanabilir.

Lingopozisyon: Bir dişin, alt diş kavsinde normal sıralanmış komşu dişlere göre daha lingualde konumlanması.

Lingoversiyon: Bir dişin linguale doğru eksen eğiminin bozularak normal konumdan sapma göstermesi.

Lingua: Dil.

Lingual Embrasür: Dişlerin dil yüzeyine bakan yüzleri ile kontakt noktaları arasında oluşan üçgen boşluk.

Lingual Fossa: Alt anterior dişlerin lingual yüzeylerinde, altta singulum, yanlarda mesial ve distal marjinal sırtlarla çevrili, derinliği insizale doğru giderek azalan içbükey çöküntü alanı.

Lingual Holding Ark Yer Tutucular: II. süt molar veya 1. molar gibi en distaldeki dişlere lingual arkın sabitlenmesiyle dental ark uzunluğunun korunmasını sağlayan yer tutucu. Hasta hareketli yer tutucu kullanımına istekli değil, II. süt molarlar veya 1. daimî molarlar çift taraflı mevcut ise ve sürekli dişin erüpsiyonuna az bir zaman varsa bu tip ark kullanılabilir. 0.9 mm çapında telden bükülen, lingual

Lingual Kenar (Margo Lingualis)

ark destek dişlere yerleştirilen bantlara lehimlenir. Arkın anterior kısmı kesici dişlerin lingual yüzeylerine temas ettirilmelidir. Ayrıca ön bölgedeki kesici dişlerin distal yüzeylerine kroşe yapılarak pozisyonları korunur.

Lingual Kenar (Margo Lingualis): Alt çene dişlerinin dil yüzeyine bakan iç kenarları.

Lingual Yüz (Facies Lingualis Dentis): Alt çene dişlerin dile bakan yüzleri.

Lingualizasyon: Dişleri arkın dil tarafına doğru hareket ettirme işlemi.

Linguodistal Kenar (Margo Lingiodistalis): Alt çene ön grup (anterior dişlerin) dile bakan yüzeylerinde yer alan distal kenar.

Linguoinsizal Kenar (Margo Lingioincisalis): Alt çene ön grup (anterior) dişlerin dile bakan yüzeylerinde yer alan kesici kenar.

Linguomezial Kenar (Margo Lingioomezialis): Dişlerin dile bakan yüzeylerinde yer alan mezial kenar.

Linguoklüzal Kenar (Margo Linguoocclusalis): Alt çene arka ve yan grup dişlerin dile bakan yüzeylerinde yer alan oklüzal kenar.

Lip Bumper: Dudak ve dil kas kuvvetini kullanarak alt azı dişleri geriye, alt kesici dişleri öne almaya yarayan tel, ortodontik aygıt. Alt molar bantlara takılır.

Lipom (Lipoma): Yağ tümörü.

Listerin: Ağız gargarası. Fenolik bileşik. Metil Salisilat ve 3 esansiyel yağ (timol, okaliptol, mentol) içerir. Bakteri hücre duvarı yapısını bozar, bakteriyel enzimleri inhibe eder ve bakteri plağından lipopolisakkaritleri ekstrakte (inhibe etme) etme özelliğine sahiptir. Ayrıca antiinflamatuvar etki gösterir.

Löko-Rejyonel Anestezi

Lizis (Lysis): 1. Hastalık semptomlarının dereceli olarak azalması. 2. Hücrelerin lizin vasıtasıyla yok olması. Erime. Ateşin düşmesi.

Lizozim: Bazı bakterilerin, hücre duvarının glikopeptid muramik asit içeren bölümünü parçalayarak etkisini gösteren bir hidrolitik enzim. Antibakteriyel etkiye sahiptir.

Lob: Dişin kuron kısmında bulunan ve kuron şekillenmesini sağlayan, gelişim olukları ile sınırlandırılmış anatomik bölümlere, partisionlara verilen isim.

Lokal Anestetikler: Uygulandıkları alanda, sinir lifleri ile uygun konsantrasyonlarda temasa geçtiklerinde liflerdeki impuls iletimini reversibl olarak bloke eden ilaç grubu.

Lokal Anestezi: Vücudun sadece belirli bir bölgesini etkileyen anestetik bir ilacın enjeksiyonu veya uygulanması. Küçük terminal sinir sonlanmaları ya da dalları çevresine lokal anestetik solusyonun depolanması ile yapılır.

Lokalize Gingivitis: Bir veya birkaç diş bölgesinin etkilendiği diş eti iltihabı.

Lokalize Juvenil Süngerimsi Gingival Hipoplazi: Etyolojisi bilinmeyen, sıklıkla 8-14 yaş çocuklarda görülen, yapışık diş etinde yama şeklinde, parlak kırmızı, ağrısız, kanamalı diş eti büyümeleri.

Lökopeni: Lökosit sayısının normalden az olması.

Lökoplaki: Dilde veya yanağın içinde görülen beyaz veya gri oluşumlar. Ağzın, ağız mukoza zarının kronik irritasyonuna bağlı gelişen reaksiyonu.

Löko-Rejyonel Anestezi: Ağrı impulslarının beyne iletimini geçici bir süre önlemek amacıyla anestetik bir maddenin genellikle sensitif sinir liflerinin

Lökosit (Leukocyte)

yakınına enjeksiyonu ile gerçekleştiren analjezi yöntemi.

Lökosit (Leukocyte): Akyuvar, beyaz kan hücresi.

Lökosit Adhezyon Yetmezliği: Otozomal resesif geçiş gösteren ve nadir görülen bir hastalık. Primer dentisyonu oluşturan dişler sürdükten hemen sonra çocuklarda şiddetli iltihabi periodontal hastalık ve hızlı alveoler kemik kaybı görülür. Tüm süt dişleri etkilendiği hâlde daimî dişler etkilenmeyebilir.

Lökositoz: Lökosit sayısının artması.

Lösemi: Vücuttaki beyaz kan hücrelerinde oluşan kanser türü. Kan hücrelerinin kontrolsüz ve geri dönüşümsüz çoğalması sonucu neoplastik hücreler kemik iliği, periferik kan ve organları istila ederek hastalığın klinik görüntülerini açığa çıkarır. Tanı esnasında enfeksiyon, kanama, ülserasyon ve akut diş eti büyümesi, lösemiye düşündürür.

Lubrication: 1. Kayganlaştırıcı özellik. **2.** Tükürüğün içerdiği glikoprotein ve su komponentleri ile dişlerin ve ağız mukozasının üzerlerini ince bir film tabakası hâlinde kaplayarak kayganlaştırma etkisi.

Ludwig Anjini: Boyun ve ağız tabanı bölgesinin enfeksiyonu. Sıklıkla diş çekimi sonrası görülür. Hastada görülen belirtiler; dil hareketlerinde kısıtlılık, yutma güçlüğü, ağrı, boyunda sertlik, ağız kokusu, ateş, ağız tabanında şişlik, nefes almakta güçluktur. Klinik olarak hızla ilerleyebilir ve kişide solunum sıkıntısına neden olabilir.

Lumbago: Kasın ani kasılmasına bağlı gelişen bel bölgesinde ağrı.

Lupus Erythematosus (SLE): Sistemik, kronik kutanöz ve subakut kutanöz formları olan otoimmün hastalık. SLE'li

Luxasyon

kişilerde deri döküntüleri, yorgunluk, ateş ve eklemlerde ağrı veya şişlik gibi çeşitli semptomlar görülür. Hastalığın alevlenme sonrasında remisyon dönemleri görülebilir.

Luteinizan Hormon (LH): Overlerden oluşan yumurta hücresinin aylık periyotlar hâlinde salınmasını sağlarlar. LH ovulasyonu uyaran gonadotropik bir hormondur. Erkeklerde testislerdeki interstisial hücreler (testesteron salgırlar), dişilerde ise overlerdir. LH salgısı progesteron, östrojen ve testesteron gibi hormonlarla feedback olarak düzenlenen gonadotropin salgılatıcı hormon tarafından kontrol edilir.

Luxasyon: Yerinden oynama, çıkma, salınma.

M

M. Buccinator: Raphe pterygomandibularisin ön kenarına tutunan emme ve üfleme hareketlerini yaptıran çiğneme kası. Üfleme müzik aletlerinin çalınmasında kullanılan kas.

M. Corrugator Supercilii: Glabellada vertikal çizgilenme oluşturarak kaş çatılması hareketini yaptıran kas.

M. Epicranus: Baş derisinin hareketi ile ilgili kas. Yüzde şaşkınlık, korku ve hayret ifadelerini yaratan kas.

M. Nasalis: Burun deliklerini hem genişleten hem de daraltan kas.

M. Orbicularis Oculi: Gözün kapanmasını sağlayan kas.

M. Orbicularis Oris: Dudakları kapatan kas. Çiğneme ve emme hareketlerinde işlev görür.

M. Platysma: Boyun derisini geren kas.

M. Procerus: Enine çizgilenme oluşturarak kızgınlık ifadesi veren kas.

M. Risorius: Tebessüm hareketini yaptıran kas.

M. Risorius: Tebessüm hareketini yaptıran kas.

M. Sternocleidomastoideus: Tek taraflı çalıştığında, başı çalıştığı tarafa eğer ve yüzü karşı tarafa baktırır. İki taraflı çalıştığında başa fleksiyon yaptıır (başı öne eğer). Yemek yerken ya da başı yasıttan kaldırırken kullanılan kas.

M. Temporalis, M. Pterygoideus Externus, M. Pterygoideus Internus.

M. Zigomaticus Majör: Ağız köşesini dışarı ve yukarı çekerek gülme hareketini yaptıran kas.

M. Zigomaticus Minör: Zigomatikus minör, yüz ifadesinin bir kasıdır. Elmacık kemiğinden köken alır, orbicularis oculi ile devam ederek üst dudağın dış kısmına girer. Üst dudağı geriye, yukarı ve dışa doğru çeker ve gülümsemede kullanılan kas.

M. Zigomaticus Major: Gülme hareketini yaptıran kas.

Magnesium Whitlockite: Diş taşlarında bulunan kristal yapı.

Makro: Büyük.

Makrodonti: Dişlerin normal boyutlarından daha büyük olması.

Makroglossi: Dilin normalden büyük olması.

Makrognati İnferior: Alt çenenin daha büyük olması.

Maksilla: Ağız boşluğunun tavanının, burun boşluğunun dış ve alt duvarlarının ve orbita tabanının yapısına katılan bir kemiktir. İçerisinde sinus maxillaris denilen bir boşluk vardır. Ayrıca fossa infratemporalis ve fossa pterygopalatina'nın yapısına katılır. Kafa iskeletinin bütününde fissura orbitalis inferior ve fissura pterygomaxillaris'in oluşumuna katılır. Os frontale, os ethmoidale, os

Maksilla Eklemleri

nasale, os zygomaticum, os lacrimale, concha nasalis inferior, os palatinum, vomer ve karşı tarafın maxillası olmak üzere toplam 9 kemikle eklem yapar.

Maksilla Eklemleri: Frontal, sfenoid, maksilla, etmoid, palatin, nazal, vomer, lakrimal ve inferior nazal konka kemikleri.

Maksilla Facial: Çene ve yüz ile ilgili.

Maksiller Mikrognati: Yüzün orta üçte birinin geri çekilmesi ile birlikte anormal derecede küçük maksilla.

Maksiller Sinüs Augmentasyonu: Maksiller molar dişlerin erken kaybı maksiller sinüs tabanında yer alan kemiğin hızlı bir şekilde rezorbe olmasına ve maksiller sinüs boyutunun genişlemesine neden olur. Bu durumda implant tedavisi söz konusu ise sinüs boşluğunun augmentasyonu gereklidir. Bu, maksiller posterior bölgede dikey yönde kemik yüksekliğini arttırarak implant tedavisini mümkün hale getiren bir cerrahi işlemdir.

Makül: Deri ile aynı düzeyde olan sınırlı renk değişikliği.

Male: Erkek.

Malessez Epitel Artıkları: Hertwig kök kını artıklarıdır, apikal ve servikalde yoğun görülürler. Yaşla azalır ve büyüme faktörleri içerdikleri gösterilmiştir.

Malformasyon: Kusurlu oluşum. Oluşum bozukluğu.

Malign (Malignant): Displazi, istila, büyüme özelliklerine sahip, kötü huylu.

Malnutrisyon: İçerik veya miktar açısından beslenmenin yetersiz olması durumunda, vücudun ihtiyacı olan enerji ve besin öğelerinin yetersiz kalmasından kaynaklanan klinik durum.

Maloklüzyon: Üst ve alt dişlerin ısırma ve çiğneme yüzeylerinin yanlış hizalanması/konumlanması. Dişlerin hatalı dizilimi.

Mandibulayı Dışa Yana

Malpraktis: Tıbbi uygulama hatası. Yanlış teşhis, hatalı tedavi veya eksik bakım hizmeti neticesinde hastanın zarar görmesi.

Malta Humması (Akdeniz Humması): Brusella, bakterilerin neden olduğu, sıklıkla enfekte olan hayvanlardan (sığır, domuz, keçi, koyun, deve, köpek) insanlara bulaşan bir hastalık.

Maltöz (Malt Şekeri): Maltaz enzimi ile parçalanan, iki glukoz molekülünden oluşan şeker türü.

Mamelon: Yeni sürmüş bir keser dişin kesici kenarında bulunan yuvarlak küçük lobüler kabartılardan her birine verilen ad.

Mandibula: Alt çene kemiği. Tek parça at nalı şeklinde bir kemiktir. Kafa iskeletinin en büyük, en kuvvetli ve tek hareketli kemiğidir. Maxilla'ya göre daha fazla kompakt madde içerir. Sadece os temporale ile eklem yapar.

Mandibular: Alt çeneye ait, alt çene ile ilgili.

Mandibular Düzlem (MD): Gonion ve menton noktalarından geçen düzlem. (*Ortodonti*)

Mandibular Kanal: Mandibular foramen ile başlayan ve mental foramen ile sonlanan bir kemik içi kanaldır. Kanal içinde inferior alveolar sinir, arter ve ven bulunur.

Mandibulayı Aşağı İndiren Kaslar (Depression-Açma hareketi): M. Pterygoideus Externus, M. Digastricus, M. Mylohyoideus, M. Genioglossus, M. Infracoracoides, M. Geniohyoideus.

Mandibulayı Dışa Yana ve İleri Hareket Ettiren Kaslar (Laterotrusion): M. Masseter, Pterygoideus Externus (ileri hareket tarafındaki), M. Pterygoideus Internus.

Mandibulayı Geri Hareket Ettiren Kaslar

Mandibulayı Geri Hareket Ettiren Kaslar (Retrusion-Geri Hareket): M. Masseter, M. Pterygoideus Internus, M. Digastricus.

Mandibulayı İç Yana ve Geri Hareket Ettiren Kaslar (Mediotrusion): M. Masseter, M. Temporalis, M. Pterygoideus Internus (Karşı taraftaki).

Mandibulayı İleri Hareket Ettiren Kaslar (Protrusion-İleri Hareket): M. Masseter,

Mandibulayı Yukarı Kaldıran Kaslar Elavation-Kapama Hareketi): M. Masseter, M. Temporalis, M. Pterygoideus Internus.

Manşet: 1. Metal eritme işleminde kullanılan yüksek ısıya dayanıklı tüp şeklinde malzeme. **2.** Tansiyon aletinin hava doldurulan kısmı.

Mantle Dentin: Dentinin mine dokusuna yakın olan en dış tabakası.

Manto Dentin: Primer dentinin biriken ilk matür tabakası.

Manus: El. (*Anatomi*)

Manyetik Rezonans (MR): Bilgisayarlı Tomografi (BT) gibi kesit görüntüleme yöntemidir. Elde edilen dijital görüntüler bilgisayar teknolojisinden yararlanılarak işlenir ve üç boyutlu görüntüler yapılabilir. MR yönteminin önemli bir avantajı hastanın pozisyonunu değiştirmeden her düzlemde görüntü alınabilmesidir. MR'nin kullandığı enerji radyo dalgalarıdır, veri kaynağı hücre sıvısı ve lipidler içerisindeki hidrojen çekirdeğidir (protonlar). Protonlardan gelen sinyaller ölçülür ve bu ölçümlerden, BT'de olduğu gibi kesit görüntüler elde edilir.

Marcus Gunn Çene-Göz Kırpma Sendromu (MGJWS): Konjenital blefaroptoz (*Üst gözkapacağının, göz aralığını kısmen veya tamamen kapatacak şekilde aşağı düşmesi.*) görülür. Doğuştan kranial

Marsupyalizasyon (Kistomi)

disinnervasyon bozukluklarından biridir ve bu bireylerin istirahatte, birincil pozisyonda değişken derecelerde blefaroptozisi vardır. Çenenin çığneme hareketleri sırasında üst göz kapacağının sinerjik hareketleri ile ilişkilidir.

Marfan Sendromu: Konnektif dokuyu etkileyen, iskelet sistemi, kardiyovasküler ve oküler sistemleri tutan bir sendrom. Uzun ve dar bir yüz, derin damak kubbesi maloklüzyonlar görülür. Eklemelerde gevşeklik, uzun kemiklerde uzamaya bağlı bireyler orantısız bir şekilde uzun olmakta, bireylerde sternal deformite ve skolyoz görülmektedir. Ağız içerisinde: maksiller darlık, derin damak kubbesi, posterior çapraz kapanış ve üst çenede çapraşıklık eşlik etmektedir. Yaygın olarak dolikosefalik yüz tipi ve iskeletsel sınıf II maloklüzyon görülmektedir.

Marjinal Gingiva: Diş eti marjini-gingival groove arası bölge.

Marjinal Gingivitis: Diş eti kenarı ve bir miktar da yapışık diş etinin etkilendiği gingivitis tipi.

Marjinal Sırt: Anterior dişlerin lingula, posterior dişlerin ise oklüzal yüzeylerinde mesial ve distal kenarları oluşturan, tüm dişlerde bulunan sırtlar.

Marquis Renk Kodlu Sond: Kalibrasyonları 3 mm kesitlerde olan (3-6-9-12 mm), uzun, ince künç uçlu periodonsiyumun sağlık durumunu belirlemek, cep derinliklerini ölçmek amacıyla kullanılan sond.

Marsupyalizasyon (Kistomi): Kist kavitesine pencere açılmasını, içeriğinin boşaltılmasını ve oral kavite, nasal kavite, sinüs gibi alanlarla devamlı hâle getirilmesini tanımlar.

Maryland Köprü

Maryland Köprü: Dişlerde madde kaybı oluşturmadan (*destek dişleri kesmeden*) palatinal bölgenin adeziv tutuculuğu ile uygulanan köprü çeşidi.

Masseter Kas (M. Masseter): Nervus massetericus tarafından innerve edilen en büyük ve en belirgin çiğneme kası. Arcus zygomaticus'un alt kenarı ve medial yüzeyinden başlar, mandibulanın processus coronoideus mandibula'sı ile ramus mandibulanın lateral yüzüne tutunur. Depresyon hariç mandibula'nın tüm hareketlerini yaptırır.

Mastication: Çiğneme eylemi.

Mastitis: Meme iltihabı.

Materia Alba: Mikroorganizmalar, yiyecek artıkları, tükürük proteinleri, lökositler, ölü epitel hücrelerinden oluşan organize olmayan, diş yüzeyine, plağa gevşekçe tutunan ve su spreyi ile uzaklaştırılan yapı.

Matris Bandı: Arayüz çürüklerin restorasyonunda dolgunun sınırlarını tayin etmede ve dolgu maddesini kavite içinde kondanse etmeye yardım eden çelik şerit band.

Matrisleme: Kaybedilmiş diş yapılarının restorasyonu sırasında uygun temas ve kontur sağlamak amacıyla geçici olarak duvar yaratılması işlemi.

Matrix Metalloproteinazlar (MMP): Kollajen, gelatin ve elastin gibi ekstrasellüler matrix proteinlerini degrade eden proteolitik enzim ailesidir. Nötrofil, makrofaj, fibroblast, epitel hücreler, osteoblast ve osteoklastlar tarafından üretilebilirler.

Maxillar: Üst çeneye ait, üst çene ile ilgili.

Mc Call Festeon: Diş eti çekilmesi üzerinde yapışık diş etinde dar yapıda sıklıkla fibröz, reaktif klinik açıdan iltihap bulunmayan kalınlaşmalardır, diş eti bant

Melanosit (Melanocyte)

tarzında fibröz bir kalınlaşma şeklinde görülmektedir (*Can simidi görünümü*).

Meba (Yüzük Tip) Matris: İkiyüzlü ve üçyüzlü (MOD) tipi kavitelere kullanılan, diş çember gibi saran matris.

Meckel Kıkırdak: Birinci yutak kavsi kıkırdağı.

Medialis: Orta düzleme yakın, iç yan.

Median Çizgi: Anatomik pozisyonda, vücudu sağ ve sol olarak ikiye bölen hat (*orta hat*).

Median Mandubuler Kist: Embriyolojik dönemde mandibulanın iki yarısının birleştiği hatta artık epitel hücrelerinin proliferasyonu ve kistik dejenerasyonu sonucu oluşan kist.

Medianus: Tam ortada, orta.

Mekanik Plak Kontrolü: Dişler üzerinde tutunan dental plağın diş fırçası, kurdan, diş ipi, ara yüz fırçası, tek kıl demetli fırça gibi araçlar yardımıyla periyodik olarak kaldırılması işlemi.

Melanin: Vücutta deri, saç ve korneaya rengini veren kahverengi, siyah pigment. Güneş ışınlarının zararlı komponentlerine karşı koruyucu etkisi vardır.

Melanin Pigmentasyonu: Diş etlerinde görülen kahverengi renklenmeler. Melanin pigmentasyonunu artıran faktörler; Addison's hastalığı, Peutz-Jeghers sendromu, Albright's sendromu, Van Reckling Hausen hastalığı, AIDS, Zidovidine, Ketakonazole kullanımı, oral kontraseptif kullanımı, hamilelik, menstruasyon, esmer kişiler ve sigara içmedir.

Melanom: Deriye rengini veren melanosit hücrelerinde başlayan cilt kanseri. Malign melanom veya kutanöz melanom olarak da adlandırılır.

Melanosit (Melanocyte): Melanositler bazal ve spinoz tabakalarda bulunan dendritik hücrelerdir. Premelanozom ya da

melanozom adı verilen organellerinde melanin pigmenti sentezlerler. (Derinin rengini veren hücreler.)

Melkersson-Rosenthal Sendromu: Tekrarlayan yüz felci, yüzde ve dudaklarda şişme (genellikle üst dudak) ve dilde (fissürlü dil) kıvrım ve olukların gelişmesi ile karakterize nadir görülen nörolojik hastalık.

Menopoz: Menopoz östrojen yetersizliğine bağlı semptomlarla ilişkilidir. Bu dönemde yumurtalıklardaki (overler) folikül miktarı azalır, buna bağlı olarak östrojen üretimi azalır. Âdet döngüsü kesilir, üreme yeteneği kaybolur.

Menstruasyon: Kadın hayatındaki puberteden menopoza kadar olan dönemde (cinsel olgunluk dönemi) her ay tekrarlanan 4-6 günlük uterus kanaması.

Mental Foramen: Premolar bölgesinde bulunan mandibular kanalın vestibül yüzeye açıldığı bölge. Alt çene kemiğinin dış yüzünde, canalis mandibularının sonlandığı delik.

Mentolabial İzler: Alt dudak ile çene arasında bir veya birden fazla oluşan yatay izler.

Menton: Mandibular simfizin dış konturu üzerindeki en alt noktası. Çenenin orta hatta yer alan en alt noktası. Bu nokta ile yüzün yüksekliği ölçülmektedir.

Mepivakain (Carbocaine, Isocaine, Sefacaine): Amid tipi lokal anestetik madde. Vazodilatör özelliği hafiftir, vazokonstriktör kullanımının kontrendike olduğu hastalarda kullanılabilir. Lokal anestetik etkileri lidokaine benzer, etki süresi biraz daha uzundur.

Mercan Kaynaklı Materyaller: Doğal mercan ve mercan kaynaklı pöröz hidroksiapatit olmak üzere iki türü vardır. İkisi de biyouyumludur. Doğal mercan

yavaş rezorbe olur, pöröz hidroksiapatit ise yıllarca rezorbe olmaz.

Merkel Hücreleri: Temas, duyu algılayan hücreler. Epitelin derin katmanlarında bulunur. Sinir sonlanması içerir ve dokunma duyası algılar.

Merrifield Bıçak: Gingivektomi insizyonunda kullanılan bıçak.

Merrifield'in Z Çizgisi (Z-Line, Z Çizgisi): Pogonion'dan geçen dik çizgi. Üst dudak ön noktası bu hat üzerinde; alt dudak ön noktası bu çizginin gerisindedir. Bu çizgiye üst ve alt dudakın profilde en önde olan noktaların uzaklığına bakılmaktadır.

Mesiolabial Açık (Angulus Mesiolabiale): Ön grup (anterior) dişlerin mezial yüzeyleri ile labial yüzeyleri arasında oluşan açık.

Mesiolabial Kenar (Margo Mesiolabialis): Alt ve üst çene ön grup (anterior) dişlerin labiale yakın bölümde yer alan kenar.

Meslek Hastalığı: Çalışanın yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürüllük hâli.

Metal Eğesi: Kroşe uçlarını inceltmek ve sivri kısımları törpülemek için kullanılan el aleti.

Metamerizm: Bir cismin farklı ışık kaynakları altında farklı renklerde algılanması.

Metaplazi: Olgunlaşmış durumdaki bir dokunun kökeni aynı olan diğer bir dokuya dönüşmesi olayı. Bir adult hücre tipinin yerini bir başka hücre tipinin alması.

Metastaz: Kanserli hücrelerin buldukları doku dışında doğrudan ya da kan-lenf damarlarıyla başka bölgelere yayılmaları.

Methemoglobinemi: Vücuttaki methemoglobin miktarının artması ve hemoglobin

Metronidazol

düzeinin azalması ile ortaya çıkan hastalık. Methemoglobin (metHb), hemoglobin molekülünün anormal formlarından olup, santral siyanozda düşünülmesi gereken en önemli nedenlerden biridir.

Metronidazol: DNA sentezini bozarak anaerob patojenlere bakterisid etki gösteren antibiyotik. Actinobacillus actinomycetemcomitans'a karşı diğer antibiyotiklerle kombine olarak kullanılmaz ise etkili değildir. P. Gingivalis ve P. Intermedia gibi anaeroblara etkilidir. Alkol ile birlikte alındığında antitabuse etki, warfarin metabolizmasını inhibe etmesi, ağızda metalik tat ve ağız kokusu oluşumuna sebep olması ve lityum tedavisi görenlerde kullanılmaması yan etkileridir.

Mezenşim: Pek çok dokunun oluşmasında önemli olan farklılaşmamış hücrelerin bulunduğu bağ dokusu.

Mezial: Dental arkın orta çizgiye yakın olan kısmı.

Mezial Aproksimal Yüz: Dişlerin orta hatta yakın yüzleridir.

Mezial Kenar (Margo Mesialis): Dişlerin orta düzleme yakın kenarları.

Mezial Kenar Sırt (Mesial Marginal Ridge): Dişlerin mezial kenarları boyunca uzanan dışbükey çıkıntılı oluşum.

Mezial Kontakt Yüzeyi (Yakın Yüz Temas Yüzeyi, Facies Contactus Mesialis): Dişlerin orta düzleme yakın mezial yüzeylerindeki nokta veya yüzey şeklinde temas bölgeleri.

Mezial Triangular Fossa: Ön grup (anterior) dişlerin lingual ve palatinal yüzeylerinde, arka (posterior) ve yan grup dişlerin oklüzal yüzeylerinde mezial kenar sırtı ile sınırlı üçgen çukur alan.

Mezioklüzal Kenar (Margo Mesioocclusalis)

Mezial Yüz (Facies Mesialis Dentis): Dişlerin ya da diğer organ ve dokuların, orta hatta yakın olan yüzü veya parçası.

Mezializasyon: Bir diş oklüzal düzlem boyunca orta hatta doğru hareket ettirme.

Mezio Distal Çap: Bir dişin mezial ve distal yüzlerdeki en geniş olduğu alanlar arasındaki yatay yöndeki boyut.

Meziobukkal Açık (Angulus Mesiobuccale): Arka ve yan grup dişlerin mezial yüzeyleri ile bukkal yüzeyleri arasında oluşan açık.

Meziobukkal Tüberkül (Tuberculum Mesiobuccale): Dişlerin oklüzal yüzeylerinin meziobukkal bölgesinde yer alan, en uzun ve büyük tümsek yapılar.

Mezioidens: Üst çenede iki santral kesici diş arasında gelişen, orta hatta bulunan ve fazladan bulunan diş.

Meziainsizal Açık (Angulus Mesioincisale): Ön grup (anterior) dişlerin mezial ve insizal yüzleri arasında oluşan açık.

Meziolingual Açık (Angulus Mesiolinguale): Alt çene dişlerin mezial yüzeyleri ile lingual yüzeyleri arasında oluşan açık.

Meziolingual Kenar (Margo Mesiolingualis): Alt çene dişlerin mezial yüzeylerinin linguale yakın bölümlerinde yer alan kenar.

Meziolingual Tüberkül (Tuberculum Mesiolinguale): Alt çene dişlerin oklüzal yüzeylerinin meziolingual bölgelerinde yer alan tümsek oluşum.

Mezioklüzal Açık (Angulus Mesioocclusale): Arka ve yan grup dişlerin distal yüzeyleri ile oklüzal yüzeyleri arasında oluşan açık.

Mezioklüzal Kenar (Margo Mesioocclusalis): Alt ve üst çene arka ve yan grup dişlerin mezial yüzeylerinde yer alan oklüzal kenar.

Meziopalatinal Açık (Angulus Mesioplatinale): Üst çene dişlerin mezial yüzeyleri ile palatinal yüzeyleri arasında oluşan açı.

Meziopalatinal Kenar (Margo Mesioplatinalis): Üst çene dişlerin mezial yüzeylerinde damağa yakın bölümde yer alan kenar.

Meziopalatinal Tüberkül (Tuberculum Mesioplatinale): Üst çene dişlerin oklüzal yüzeylerinin meziopalatinal bölgesinde yer alan tümsek oluşum.

Mezioversiyon: Bir dişin normal konumundan daha meziale doğru eksen eğimini değiştirerek konum almış olması.

Mezosefal Baş Şekli: Dolikosefal ve brakisefal baş şekilleri arasında ve normal olarak kabul edilen baş şekli.

Michigan "O" Sond: Periodontal değerlendirmede kullanılan 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10 mm ile kalibre edilmiş sond (Williams işaretli).

Midline: Orta hat.

Midriyazis: Göz bebeğinin (pupil) çeşitli nedenlere bağlı genişlemesini tanımlayan tıbbi kelime. Beyin veya sinir hasarı gibi bazı önemli hastalıkların bulgusu olabilir.

Migrasyon: Dişlerin yer değiştirmesi, hareketi. Fizyolojik ve patolojik olabilir.

Migren: Tekrarlayan ataklar şeklinde tek taraflı baş ağrısı ile karakterize kronik hastalık. Çoğunlukla ağrı enseden başlayarak tüm başa yayılır, ağrıya, iştahsızlık, bulantı, kusma, ışık ve sese karşı duyarlılık gibi bulgular eşlik eder.

Mikro: Küçük.

Mikroabrazyon: Lekeleri içeren minenin dış katmanları aşınana kadar diş yüzeyine tekrar tekrar sürülen hidroklorik asit ve aşındırıcı partiküllerin birlikte kullanıldığı teknik. Diş görünümünü

iyileştirmede etkili bir minimal invaziv yaklaşımdır.

Mikrodonti: Dişlerin normal boyutlarından daha küçük olması.

Mikrofibriler Kollojen (Avitene): Trombositlerin agregasyonunu arttıran hemostatik ajan.

Mikroglossi: Dilin hacimsel olarak normalden küçük olması.

Mikrognati İnférieur: Alt çenenin normalden küçük olması.

Mikrognati Süperior: Üst çenenin normalden küçük olması.

Mikromotor Anguldurvası: Uçları çentikli frez, lastik ve fırçaların kilitli bir sistemle takıldığı, mikromotor gövdesine bağlı olarak çalışan, tork ve hız değerleri ayarlanabilen döner başlıklar.

Mikromotor Başlığı (Gövdesi): 400-40000 devir arası hızda dönebilen torku ayarlanabilir elektrikli el aleti.

Mikromotor Piyasemeni: Üzerine labratuvar ve cerrahi frezlerin takılabildiği, mikromotor gövdesine takılı olarak çalışan döner aletler.

Mikrosızıntı: Mikrosızıntı; bakterilerin, sıvıların, iyon ya da moleküllerin kavite duvarı ile restoratif materyal arasında oluşan aralıktan geçişleri.

Miller Mobilite Sınıflaması: Miller tarafından geliştirilmiş mobilite değerlendirmesi.

0: Kuvvet uygulandığında 0.2 mm'yi geçmeyen hareket

1: 1 mm'den az horizontal hareket

2: 1-2 mm arasında horizontal hareket

3: 2 mm'yi aşan horizontal hareket, dişin dikey yönde gömülmesi ve rotasyon hareketi

Miller Sond: Kanal tedavisinde yol bulucu olarak faydalanılan alet.

Miller'in Artikülasyon Preseli

Miller'in Artikülasyon Preseli: Oklüzyonu kontrol ederken artikülasyon kağıdını yerine sabitlemek amacıyla kullanılan alet.

Mine: Diş kuronunun dentin tabakasını kaplayan sert kalsifiye doku.

Mine İncisi: Dişin atipik bir bölgesinde bulunan mine dokusu.

Mine Keski (Chisel): Kavite hazırlığı sırasında desteksiz kalmış mineyi kaldırmak amacıyla kullanılan alet. Tek yüzeyleri eğimlidir, düz, tek, iki ve üç açılı olmak üzere değişik tipleri vardır.

Mine Lamelleri: Mine dentin sınırından başlayan ve mine dış yüzüne kadar uzanan ve minede çatlamlar gibi görünen kireçlenmemiş alanlar.

Mine Matriks Türevleri (Emdogain): Sementogenezi indükleyen matriks proteinlerini taklit eden protein karışımı. Bu proteinler, mezenşimal hücrelerin hücresiz sementi oluşturan sementoblastlara dönüşümünü stimüle eder.

Mine Pistonu: Mine dentin sınırından dentin kanalları içinde uzanan odontoblast uzantılarının mine dokusu içine geçmeleri.

Mine Tuğları (Tuft): Mine dentin birleşiminde bulunan hipomineralize prizmalara mine tuğları veya demetleri (tuft) denir.

Mineral Trioxide Aggregate (MTA): Apekte sert doku oluşumunda kullanılan rejenerasyonu stümüle eden, mikro sızıntıyı engelleyen materyal.

Minerelakortikoidler (Aldesteron): Steroid hormon sınıfı olan bir kortikosteroid sınıfıdır. Mineralokortikoidler adrenal kortekste üretilir ve sodyum (Na) ve tuz metabolizmasını düzenler.

Miyalji (Myalgia): Kas ağrısı.

Modifiye Gingival İndeks (MGI)

Miyastenia Gravis: Sinir-kas kavşağındaki asetilkolin reseptörlerinin otoimmün tahribi sonucu kaslarda yorulmakla artan, güçsüzlüğe yol açan nöromusküler hastalık. Okülobulber ve ekstremitelerde kaslarını tutar. Pitozis ve çift görme, konuşma bozukluğu (dizartri), disfaji ve yüz hareketlerinde kısıtlılık görülür.

Miyeloblast: Miyelosit öncülü (prekürsörü) olan tamamen olgunlaşmamış (immatür) kemik iliği hücresi.

Miyokard Enfarktüs: Koroner arter dallarından birisinin trombus plağı ile tıkanması ve arterin beslediği alanın nekrozu ile karakterize tablo.

Miyopi: Yakını iyi gören fakat uzağı net olarak göremeyen göz kusuru.

Miyorelaksan İlaçlar: Kas kökenli eklem ağrılarını gidermede kullanılan, kas gevşetici ilaç grubu.

Miyozin (Myosin): Kas hücrelerinde aktin filamentlerle etkileşime girerek kasılmayı sağlayan protein.

Miyozis: Göz bebeğinin aşırı miktarda daralması veya küçülmesi. Nokta pupil olarak da bilinir. Çeşitli hastalıklar, ilaçlar ve kimyasallar göz bebeği küçülmesine yol açabilir.

Mobilite Testi: İki el aleti kullanılarak (Örn. İki adet aynanın sapı) ya da bir aletin sapı ve parmak arasında tutularak dişin tüm yönlere doğru hareket ettirilerek diş mobilitelerinin değerlendirilmesi.

Modelaj Spatülü: Paslanmaz çelikten imal edilmiş, Bir ucu ince, diğer ucu geniş olan, modelaj yapmaya yarayan paslanmaz çelikten üretilmiş el aleti.

Modifiye Gingival İndeks (MGI): Sondun cebi ve plağı irrite edeceği ve bunun da indeksin yinelenmesini engelleyeceği düşünüldüğü için, sondamada

kanamanın indeksi dışı tutulduğu ve hafif ile orta inflamasyon derecelerinin yeniden tanımlandığı indeks sistemi.

Modifiye Wedge Tekniği: Distal molar cerrahisinde distalde transvers insizyonla birleştirilen iki paralel insizyon.

Modifiye Widman Flap: Kökün enstrmantasyonuna izin veren, cebin i duvarını elimine eden, cep derinliğini azaltmayı amaçlamayan flap tekniği.

Mohs Sertlik Skalası: Mine sertlik derecesini değerlendirmede kullanılan skala.

Molar: Büyük azı dişleri.

Molet: Mineyi kaldırmada, aşındırmada ve bizotaj işleminde kullanılan, karborandum veya cam tozlarının bir araya getirilmesiyle yapılmış taşlar.

Monoklonal Antikor: Sadece bir epitopa karşı reaksiyon gösteren antikorlar.

Monophodontie: Bir kez oluşan dişlenme şekli.

Monson Eğrisi: Spee eğrisinin frontal düzlemde de devam eden bir eğriyle bütünleşmesi, diş kavislerinin sagittal ve frontal düzlemde bir küresel yerleşim göstermesi.

Morbidite: Belirli bir nüfusta, belirli bir zaman dilimi içerisinde hastalığa tutulanların sayısının sağlıklı kalmış nüfusa oranı.

Morfogenetik Büyüme: Çeşitli hücre ve dokuların değişikliğe uğrayarak çeşitli organ ve vücut parçalarının gelişmesiyle oluşan büyüme.

Mouth Guard/Ağız Koruyucusu: Çarpma veya yaralanmaya karşı dişleri korumak amağıyla kullanılan, dişlerin üzerine yerleştirilen silikon/akrilik çıkarılabilir aparey.

Mucositis: Mukozanın radyasyon, kemoterapi veya diğer ajanlarla hasara

uğratılması sonucu gelişen yangısal reaksiyonu ve mukoza iltihabı.

Mufła: Alt ve st parçaların birbirine kilitlendiği, içerisine mum modelajın alçı ile kalıbının çıkarıldığı, protezlerin akrilik işlemlerinde kullanılan pirinçten üretilmiş metal kutu.

Mukoepidermoid Karsinom: Çocukluk döneminde en sık görülen malign tükürük bezi tümörü. Sıklıkla (%90) parotiste, minör tükürük bezlerinden köken alırsa sert damakta görülür. Düşük grade'li tmrler olup daha çok müsinöz hücre ve daha az epitelyal hücre içerir. İndifferansiye olanlar daha çok epitelyal hücre içerir. Epitelyal hücrenin müsinöz hücreye oranı tümörün grade'ini belirler. Epitelyal hücre çoksa high grade'dir ve prognoz kötüdür. Ağrı, fasiyal paralizi, lenf nodu metastazı ve uzak metastaz gibi lokal ve sistemik yayılım eğilimindedir. Tedavide radikal cerrahi (parotidektomi) ve radyoterapi uygulanır.

Mukogingival Birleşim (MGJ): Hareketli alveoler mukoza ile yapışık diş eti arası sınır/izgi.

Mukogingival Cerrahi: Diş eti ve oral mukoza arasındaki yapışık diş eti, sığ vestibül ve frenilumla ilgili problemleri zmek için yapılan cerrahi işlemlerin tümü. Cerrahi tekniklerin gelişmesiyle kapsamı genişlemiş ve periodontal plastik cerrahi olarak yeniden isimlendirilmiştir.

Mukoperiost: Hem mukoza hem de periostu içeren doku.

Mukosel: Ağız içinde sık rastlanan, değişik çap ve boyutlarda, benign, ağrısız, fluktuasyon veren asemptomatik lezyonlar.

Mukoz Membran: Vücuttaki çeşitli boşlukları ve iç organların yüzeyini kaplayan zar.

Multipl Skleroz (MS): Merkezi sinir sisteminde, sinir liflerini çevreleyen myelin kılıfın kaybı ile seyreden bağışıklık sistemi hastalığı. Hastalık sıklıkla atak ve iyileşmelerle seyreder. Atak döneminde beyin ve omurilikte iltihap odakları görülür, bu safhada mikrop olmaksızın kişinin kendi bağışıklık hücrelerinin kendi sinir hücrelerine saldırması söz konusudur. İltihap odaklarının yatışması ile eş zamanlı olarak iyileşme dönemi başlar.

Multiple Kroşe: Diş destekli hareketli protezlerde ek retansiyon ve stabilizasyon gerektiğinde kullanılan, iki çevresel kroşenin, iki resiprokal kolunun terminal ucuna bağlandığı kroşe sistemi.

Multiple Myeloma (MM): Plazma hücrelerinin kemik iliğinde anormal immunoglobulin (Ig) üretmeleri ile karakterize malign bir hastalıktır, tüm kanserlerin %1'ini ve hematolojik kanserlerin %10'unu oluşturur. Erkekler ve siyah popülasyonlarda daha yüksek bir prevalansa sahiptir. MM'nin ana klinik bulguları ve semptomları kemik ağrısı (patolojik kırıklarla birlikte olsun veya olmasın), yorgunluk, tekrarlayan bakteriyel enfeksiyonlar, kemik iliğinde litik lezyonlar ve sekonder amiloidozdur.

Mum: Parafin esaslı ölçü maddesi.

Mum Spatülü: Isıtılarak mumu eritip şekillendirme amacıyla kullanılan, bir ucu keskin olmayan çakı bıçağı şeklinde; diğer ucu ise düz ve ucu yuvarlatılmış, ahşap saplı el aleti.

Mutajen: Mutasyona neden olan etken madde.

Mutajen Etki: Çeşitli sebeplerle meydana gelen ve hücre DNA'sında oluşan kalıcı değişiklikler.

Mutasyon: Mutasyon ya da değişim. Bir canlının genomu içindeki DNA ya da RNA diziliminde meydana gelen kalıcı değişimler.

Mutlak (Pristine) Sağlık: Klinik inflamasyonun hiçbir bulgusu, histolojik inflamasyonun da bulunmadığı oldukça nadir görülen durum.

Myeloma: Plazma hücrelerinin malign hastalığı. Plazma hücreli kanserlerin en sık görülen çeşididir. Multipl miyelom olarak da adlandırılır.

Myeloperoksidaz: Lökositler tarafından açığa çıkartılan tükürük peroksidazına benzer bir enzimdir ve aktinobasil türleri üzerinde bakterisidal etkiye sahiptir.

Myokard İnfarktüs (Myocardial Infarction, MI): Kalp krizi. Şiddetli göğüs ağrısı ile ortaya çıkan, kalbin koronal arterlerindeki tıkanıklığına bağlı kalp kasının beslenememesi ve oksijensiz kalması durumu. MI sonrasında diş tedavileri en az 6 ay ertelenmeli, bu süreden sonra hastalar stabil angina koşulları için gerekli önlemlere uyularak tedavi edilmeli, kardiyolog önermediği takdirde profilaktik antibiyotik önerilmemelidir.

Myosentrik İlişki: Başın dik konumunda, nöromusküler denge ile alt çenenin kapanması sonucu dişler arasında ilk temasın olduğu durumdaki çeneler arası ilişki.

N

NA Açısı: Üst en ileri kesici dişin eksenine ile NA doğrusu arasında oluşan açı. Üst kesici dişin aksiyel inklinasyonunu gösterir. (*Ortodonti*)

NA Doğrusu: Nasion ve A noktalarından geçen doğru. (*Ortodonti*)

NA Mesafesi: Üst en ileri kesici dişin kesici kenarının NA doğrusuna olan uzaklığı. Üst kesicilerin kendi kemik kaidelerine göre sagittal yöndeki konumları hakkında bilgi verir. (*Ortodonti*).

Naber's Sond: Furkasyon alanlarındaki kemik desteğini değerlendirmek amacıyla kullanılan periodontal alet.

Nager Sendromu: Akrofasial Dizostoz olarak da tanımlanır. Brankial ark sendromlarından olan bu bozuklukta, az gelişmiş yanak ve çeneler, alt kirpiklerin azlığı ve yokluğu, yumuşak damağın kısa veya hiç olmayışı, daimî diş eksiklikleri, dudak-damak yarıkları, işitme kaybı, kısa ön kol ve dirseklerde hareket güçlüğü görülen bulgulardır. Ayrıca diş yaşının kronolojik yaştan ileri olduğu gözlenir.

Nance Holding Ark: Mandibulada kullanılan lingual arklara benzer bir ark. Apareyin anterior kısmı okluzyonda iken alt kesicilerin insizal yüzeylerine temas etmemeli, ark damağın anterior kısmından geçecek şekilde planlanmalıdır. Arkın anterior kısmına eklenen

akrilik buton molar dişlerin hareketliliğini engeller.

Narkolepsi: Uyku hastalığı, kronik uyku bozukluğu.

Narsizim: Kendi kendini sevmek anlamında kişilik bozukluğu.

Nasal Diş: Ters doğrultuda süren Mezi-odens'ler.

Nasal Kemik (Os Nasale): Os ethmoidale ve os frontale (pars orbitalis) olmak üzere kraniumun iki kemiği, diğer os nasale ve maksilla ile eklem yapar.

N-Asetilglukosamin: Monosakkarit glikozun bir amid türevidir. İnsan vücudunda (R) doğal olarak bulunan, aynı zamanda insanlarda (R) bağ dokusu, kıkırdak, bağ ve diğer yapıların önemli bir hücre dışı bileşeni olan amino şeker.

Nasion (N): Frontonasal suturun midsagittal düzlemde en ileri noktası. (*Ortodonti*)

Nasolabial Açık: Columnella nasi, subnasal ve labiale superiore arasında oluşan açı. Dudak konturunun oluşmasında önemli olan bir açıdır.

Nasolabial Fold: Burun kenarından ağız kenarına kadar uzanan ve dudak ile yanağı birbirinden ayıran, yaşlandıkça derinleşen anatomik geçiş hattı. Dudaklar ile yanakları birbirinden ayıran bölge.

Natal: Doğumla ilgili, doğuma ait.

Natal Diş: Yeni doğmuş bebeğin ağızında görülen dişler.

Nazmit Zarı (Nasmyth's Zarı): Ameloblastların en son prizmayı meydana getirdikten sonra kaybolmadan önce salgıladıkları, minenin üzerini örten çok ince bir tabaka.

Nazolabial Kist (Nazoalveoler): Nazolabial kanalın alt ön tarafından köken alan, Nazolabial çukuru dolduran ve burun kanadını dışarı iten yumuşak doku kisti.

NB Açısı: Alt en ileri kesici dişin eksenine ile NB doğrusu arasında oluşan açı. Alt kesici dişin aksiyel inklınasyonunu gösterir. (*Ortodonti*)

NB Doğrusu: Nasion ve B noktalarından geçen doğru. (*Ortodonti*)

NB Mesafesi: Alt en ileri kesici dişin kesici kenarının NB doğrusuna olan uzaklığı. Alt kesicilerin kendi kemik kaidelerine göre sagittal yöndeki konumları hakkında bilgi verir. (*Ortodonti*)

Nd-YAG Laser: Gingivektomi, gingivoplasti, depigmentasyon işlemlerinde kullanılan laser. Dalga boyu 1064 nm.

Nefrotik Sendrom: İdrar yoluyla patolojik oranda protein kaybı (proteinüri) ve buna bağlı hipoalbuminemi ve yaygın ödem ile karakterize bir hastalık. Bu aşırı protein kaybı daha sonra dokularda su tutulumu ve kan lipit seviyelerinde artış gibi başka bulgularla sonuçlanır. Nefrotik sendrom tedavi edilmezse ilerleyerek böbreklerde kalıcı hasara yol açar ve böbrek yetmezliğine neden olur.

Negatif (Tersine) Kemik Mimarisi: İnterdental kemiğin radiküler kemikten daha apikalde olması durumu.

Negatoskop: İçerisindeki ışık kaynağı (lamba) yardımıyla aydınlanan ekran üzerinde radyografların incelenmesini sağlayan alet.

Neisseria: Gram negatif, aerob, diplococoidir. Mikroskopla incelendiğinde kahve tanesine benzer bir yapıda olduğu gözlemlenmektedir. On alt türü vardır ve en çok bilinen ve insanda hastalığa yol açan *N. gonorrhoeae*, gonorrhoea hastalığı yapar.

Nekrotizan Ülseratif Gingivitis (NUG): İnterdental papillalarda nekroz, sarı pseudomembranlar, spontan veya çok hafif uyarılarla bile kanamanın görüldüğü akut gingival hastalık. Ağız kokusu karakteristik bir bulgudur, salya sekresyonu fazla ve kıvamlıdır. Ayrıca ağızda metalik tad hissi vardır.

Nekrotizan Ülseratif Periodontitis (NUP): Tekrarlayan NUG ataklarından sonra NUG' un derin periodontal dokulara yayılması ile oluşur. Kemikte krater tarzı yıkımlar görülür. Gingival marjin nekrozuna bağlı derin periodontal cepler görülmez.

Nekrotizan Ülseratif Stomatitis (NUS): Yumuşak doku ve altındaki kemikte nekroz ile karakterize ağrılı, hızlı ilerleyen, nadir görülen akut gingival hastalık. Nomaya yakın bir tablodur.

Nekroz: Yaşayan bir organizmada organ ve dokuları oluşturan hücrelerin ölmesi.

Nekrozitan Fasiitis: Hem aerob hem de anaerob bakterilerin neden olduğu, subkutanöz dokuların hızlı yayılan nekrozu. (*Et yiyen böcek-bakteri hastalığı*).

Neo-Natal Çizgi: Doğumdan önceki mine ile doğumdan sonraki mine arasındaki çizgi. Doğum çizgisi.

Neonatal: Yeni doğan ile ilgili.

Nervus Facialis: VII. kranial sinir. Motor bir sinirdir, az sayıda duyuşal sinir lifi taşır. Ayrıca parasempatik fonksiyonu da vardır. Motor ve duyuşal çekirdekleri ponsta yer alır. Sinir beyin sapını

terk ettikten sonra petroz kemiğin için-deki fallop kanalına girer. Kanalı geçip foramen stylomastoideum'dan çıkarak yüz kaslarına dağılır.

Nervus Mandibularis: N. Trigemini'nin alt dalıdır, motor ve sensitif lifler taşır. N. Mandibularis'in motor lifleri; çiğ-neme kasları [M. Masseter, M. Tem-poralis, M. Pterygoideus externus (la-teralis) ve M. Pterygoideus internus (medialis)] ile M. Mylohyoideus, M. Digastricus ve M. Tensor Tympani'yi. Sensitif lifleri ise; alt çene dişleri, tem-poromandibular eklem, alt dudak, ya-naklar, dilin ön kısmı, ağız boşluğu ve duramateri innerve eder.

Nervus Mandibularisin Dalları: N. au-riculotemporalis, n. buccalis, n. lingu-alis, n. alveolaris inferior.

Nervus Maxillaris: N. trigeminusun üç dalından birisidir. Alt göz kapakları, üst dudak, üst çene dişleri, damak, nasop-harynx ve duramater'in bir bölümün-den gelen duyu taşıyan n. maxillaris kafa tabanında foramen rotundum'dan geçerek kranium içerisine girer. Kafa içerisinde, fossa pterygopalatina'da, infraorbital kanalda ve yüzde dağılan dalları vardır.

Nervus Maxillarisin Dalları: R. menin-geus, rr. ganglionares, n. zygomaticus, r. alveolaris superior medius, rr. alve-olares superiores anteriores ve posteri-ores, n. infraorbitalis.

Nervus Trigemini: V. kranial sinir. Mo-tor ve duyu işlevi olan mikst bir si-nirdir. Yüz, saçlı derinin ön bölümü, göz, ağız, burun ve paranasal sinusların mukozasıyla dilin 2/3 ön bölümünden kalkan tüm duyu modalitelerini beyin sapındaki duyu çekirdeklere taşır.

Aynı yüz yarısındaki çiğneme kasla-rını innerve eder.

Nesbett Pensi: Kroşe teline özel kıvrım-lar vermek için kullanılan bir ucu ya-rım ay, diğer ucu topuz başlı olan pens.

Neurocranium: Kafatasının (cranium) beyni çevreleyen kısmı. Toplam 8 ke-mikten oluşur. Os. frontale (1), os. et-hmoidale (1), os. occipitale (1), os. sphenoidale (1), os. temporale (2), os. parietale (2).

Nevralji (Neuralgia): Bir nöron boyunca sensitif bir sinirin doğrudan irrite edil-mesi ile oluşan sinirsel ağrılar. Özellikle yüzde ve başta hissedilir.

Nevus: Ben, doğum lekesi.

Night Guard/Gece Koruyucusu: Diş sıkma ve gıcırdatmasından kaynak-lanan aşınma ve temporomandibular eklem hasarını önlemek için kullanı-lan üst veya alt dişlerin üzerine yerleş-tirilen çıkarılabilir aparat.

Nikel-Titanyum Kanal Eğeleri Ni-Ti Ala-şımı: Motorla kullanılan kanal aleti. Elas-tik, flexible, metal yorgunluğuna karşı dirençli ve biyouyumlu materyal. Kök kanal tedavisinde kullanılan ağırlıkça %56 nikel ve %44 titanyum içeren, ısı, elektromanyetik alan ve fiziksel kuv-vet gibi etkenlerle şeklinin değişmesine rağmen, etken ortadan kalkınca oriji-nal şekline döner. Bazı Ni-Ti alaşımlar-da Nikel %2 oranında Kobalt içerebilir ve bu alaşımlar 55-Nitinol olarak isimlendirilir.

Nikolski İşareti: Deri ya da mukoza üze-rine parmakla horizontal bası uygula-narak soyulma olup olmadığını değer-lendirerek uygulanan, vezikülöbüllöz lezyonların ayırıcı tanısı için kullanı-lan bir test.

Nistagmus: Nistagmus, bir gözün odaklandığı noktadan başka bir noktaya istemsiz olarak kayması ve geri gelmesi şeklindeki anormal göz hareketleri.

Nodül: Deri seviyesinden kabarık, 1-3 cm çaplı papülden büyük solid oluşumlar.

Noiz: Görüntünün izlenmesine engel olan, radyografik dansitedeki istenmeyen değişiklikler.

Nokta Açısı: Üç yüzeyin birleştiği açıdır, tüm dişlerde dört nokta açısı bulunur.

Noma: Gelişmemiş ülkelerde şiddetli malnutrisyon görülen çocuklarda nekrotizan periodontal lezyonların gangrenöz stomatitişe (noma) dönüşmesi.

Non-Hodgin Lenfoma (NHL): Lenfoid hücre proliferasyonu ile karakterize heterojen malignite. HIV (+) bireylerde NHL görülmesi, AIDS belirtisidir. Oral lezyonlar eritemli, ağrısız büyümeler olarak kendini gösterir, travma etkisiyle ülser hâle gelebilir. Bazı durumlarda nadiren kemik tutulumu görülebilir.

Non-Spesifik Plak Hipotezi: Bu teoriye göre hastalığın meydana gelmesi mevcut total plak miktarı ile ilişkilidir. Çok miktarda plak daha fazla konak doku yıkımına neden olan zararlı ürünler üretir.

Non-Trombositopenik Purpura: Trombosit agregasyonundaki bir bozukluk (üremi, aspirin kullanımı, Glanzman hastalığı ve Von Willebrand hastalığı) veya damar duvarı kırılganlığı (hipersensitivite reaksiyonları, enfeksiyon, scurvy/vit C eksikliği), aspirin ve phenacetin gibi kimyasallar) nedeni ile ortaya çıkan tablo.

Noradrenalin: Noradrenalin veya norepinefrin, beyin ve vücutta hem hormon hem de nörotransmitter olarak görev yapan bir katekolamindir. Norepinefrin,

dopamin β -hidroksilaz enzimi tarafından dopaminden sentezlenir. Böbreküstü bezlerinin medulla kısmından kana hormon olarak salınır. Tehlikeli ve stresli durumlarda ise noradrenalinin kandaki miktarı daha çok artar. Beyinde uyarılmayı, uyanıklığı artırır, bronşları genişletir, solunumu, kalp atım hızını artırır, tansiyonu ve kan şekeri yükseltir.

Nörohipofiz: Hipotalamustan köken alan, pek çok sinir ucunun sonlandığı bölüm.

Nöron: Sinir sisteminin temel fonksiyonel birimi olan nöron sinir hücresi. Elektriksel ve kimyasal sinyaller kullanarak, yaşamın gerekli tüm fonksiyonlarını koordine eder. İnsan sinir sisteminde yaklaşık olarak 100 milyar nöron olduğu tahmin edilmektedir.

Nötral Oklüzyon: Üst sürekli 1. molar diş sabit olarak kabul edildiğinde; alt sürekli 1. molar diş; üst 2. premolar dişin 1/2 distali ile üst sürekli 1. molar dişin 2/3 mezial arasında kapanması.

Nötrofil: Nötrofil polimorflar, bakterilerin ve yabancı cisimlerin ortadan kaldırılmasında etkili akyuvarlardır. İnsan vücudunda 100 milyar nötrofil polimorf vardır, kırmızı kemik iliğindeki ana hücrelerin olgunlaşmasıyla meydana gelirler.

NSAID (Non-Steroid Antienflamatuar İlaç): Sıklıkla diş ağrısına karşı analjezik olarak kullanılan, steroid olmayan bir anti-enflamatuar ilaç.

Nüks: Hastalık veya başka bir durumun yeniden ortaya çıkması/tekrarlaması.

O

Obezite: Halk arasında bilinen adıyla şişmanlık, vücutta fazla miktarda yağ birikmesi. Obezite, besinlerle alınan enerji miktarının, metabolizma ve fizik aktivite ile tüketilen enerji miktarını aştığı durumda ortaya çıkar.

Oblik Lifler: Sementten kemiğe doğru koronal yönde, oblik olarak uzanan, periodontal ligament içinde sayıca en fazla bulunan (majör grup) lifler. Esas görevleri vertikal çığneme kuvvetlerini karşılamak ve alveol kemiğe iletmektir.

Oblik Sırt: Maksiller molar dişlerde meziopalatinal tüberkülden distobukkal tüberküle kadar uzanan sırt, iki tüberküle birbirinden ayırır.

Obliterasyon: Tıkanma. Vücut boşluklarının tıkanması.

Obsesyon: Takıntı, saplantı.

Obtratör (Obtrator): Damakta bir açıklığı kapatan protez. (Örn. Yarık damağın protetik tedavisi.)

Octacalcium Phosphate: Diş taşlarında bulunan kristal yapı.

Odontalgia: Diş ağrısı.

Odontektomi (Odontectomy): Diş veya diş parçalarının cerrahi olarak çıkarılması.

Odontoblast: Dentin yapan hücreler.

Odontodisplazi: Mine, dentin ve sement'in birlikte etkilendiği gelişimsel anomali.

Odontogenesis: Dişin embriyolojik olarak oluşumu.

Odontojenik: Dişi oluşturan dokulardan oluşan/köken alan. (Örn. Odontojenik tümör)

Odontojenik Kist: Çenelere ait nadir görülen gelişimsel kist. Odontojenik kistler, maksilla ve mandibulanın diş taşıyan bölgelerinde meydana gelen odontojenik dokulardan kaynaklanan fibröz bağ dokusu ile çevrili, epitelle döşeli patolojik boşluklar.

Odontojenik Miksoma: Rutin radyografilerde saptanan, nadir görülen, ağrısız şişliklerle karakterize çenelerin iyi huylu lokal invaziv tümörlerindedir. Mandibulada (posterior bölge) daha fazla sıklıkla görülür. Radyografide trabeküller normalinde olduğundan daha geniş olarak izlenir. Lezyon içerisindeki kemik lezyonları septa gibi değerlendirilir, karakteristik olarak tenis raketi veya merdiven benzeri görünümündedir.

Odontoma: Dental ve periodontal yapılardan (*mine, dentin, sement ve pulpa*) oluşan, ileri derecede diferansiyasyon gösteren benign odontojenik tümör. En sık görülen odontojenik tümördür, kompleks ve kompond olmak üzere iki tipi vardır. Maksillada mandibulaya göre daha fazla görülür. Sürmekte olan dişler ile birlikte görülenler, bu dişlerde erüpsiyon gecikmelerine neden olabilirler.

Odontoplasti: Diş uzunluğu, boyutu ve/veya şeklinin ayarlanması; mine çıkıntılarının çıkarılmasını/düzeltilmesini içerir.

Oklüzal: Dişlerin çiğneyici yüzeyleri.

Oklüzal Analiz: Kopyalanmış ağız modelleri üzerinde oklüzal, tüberkül ve kapanış ilişkilerinin değerlendirilmesi.

Oklüzal Düzenleme: Üst ve alt dişler arasında uyumlu temas ilişkileri oluşturmak için dişlerin oklüzal yüzeylerinin yeniden şekillendirilmesi. Oklüzal ayar.

Oklüzal Düzlem (OD): Alt ve üst 1. molar dişlerin mesiobukkal tüberkül tepelerinin ve alt ve üst santral kesici dişlerin kesici kenarlarının uç noktalarının orta noktalarından geçen düzlem. (*Ortodonti*)

Oklüzal Embrasür: Arka (posterior) ve yan grup dişlerin kontakt noktaları ile oklüzal yüzeyleri arasında oluşan üçgen boşluk.

Oklüzal Film /X-Ray: Film dişler arasında ısırma pozisyonunda iken çekilen röntgen.

Oklüzal Kenar (Margo Occlusalis): Arka ve yan grup dişlerin çiğneme düzlemine bakan kenarları.

Oklüzal Kenar Sırt (Occlusal Marginal Ridge): Arka (posterior) ve yan grup dişlerin oklüzal kenarları boyunca uzanan dışbükey çıkıntılı oluşum.

Oklüzal Kontakt (Kapanış Yüzeyi Teması, Contactus Occlusalis): Alt ve üst çene dişlerinin oklüzal yüzeylerinde yer alan nokta veya yüzey şeklinde oluşan temas bölgeleri.

Oklüzal Tabla: Tüberkül tepesinden başlayıp mezial ve distal yönde uzanan sırtlar ile oklüzal yüzün dişin mezial ve distal yüzleri ile birleşmesi sonucu şekillenen

mezial ve distal sırtlar bir dişin “oklüzal tabla” sını oluşturur.

Oklüzal Travma: Periodonsiyumda aşırı oklüzal kuvvetler tarafından dokularda oluşturulan yaralanmayı tanımlayan bir terim.

Oklüzal Üçgen Sırt (Occlusal Triangular Ridge): Tüberküllerin oklüzal yüzeylerinde, oklüzal kenardan santral oluğa üçgen şekilde daralarak uzanan tümsek oluşum.

Oklüzal Yüz (Facies Occlusalis Dentis): Alt ve üst posterior (arka grup grup) dişlerin, oklüzyon düzlemine bakan yüzlerine oklüzal yüz adı verilir.

Oklüzobukkal Kenar (Margo Occlusobuccalis): Arka ve yan grup dişlerin oklüzal yüzeylerinde yer alan bukkal kenar.

Oklüzodistal Kenar (Margo Occlusodistalis): Arka ve yan grup dişlerin oklüzal yüzeylerinde yer alan distal kenar.

Oklüzolingual Kenar (Margo Occlusolingualis): Arka ve yan grup dişlerin oklüzal yüzeylerinde yer alan lingual kenar.

Oklüzomesial Kenar (Margo Occlusomesialis): Arka ve yan grup dişlerin oklüzal yüzeylerinde yer alan mesial kenar.

Oklüzopalatinal Kenar (Margo Occlusopalatinalis): Arka ve yan grup dişlerin oklüzal yüzeylerinde yer alan palatinal kenar.

Oklüzyon (Occlusion): Çeneler kapalı olduğunda üst ve alt dişlerin temas/değim ilişkisi.

Oklüzyon Çizgisi: Üst çenede molar dişlerin fossalarından, kanin ve keserlerin singulumlarından, alt çenede molarların bukkal tüberküllerinden, anterior dişlerin kesici kenarlarından geçer.

Oklüzyon Düzlemi: Ağız kapandığında, alt ve üst tüm dişlerin birbirleriyle temas etmesiyle oluşan düzlem.

Oksidasyon: Oksitlenme, yükseltgenme.

Okside Sellüloz (Surgicel): Kanama bölgesinde pıhtı matrisi oluşturan, spon-tane olarak (kendiliğinden) rezorbe olan hemostatik ajan.

Oksijenize Edici Ajanlar: Kimyasal plak kontrolünde kullanılan ajanlar. Hidrojen peroksit, Peroksikarbonat ve Sodyum peroksiborat bu gruptadır.

Oksipital (Occipital): Başın arka kısmı, oksipital bölge ile ilgili.

Oksitosin: Doğum esnasında uterus kasının kasılmasını, doğumdan sonra da süt salgılanmasını uyaran bir hormon.

Oksültasyon: Kulakla ya da stetoskop ile yapılan dinleme şeklindeki muayene yöntemi.

Oktenidin Hidroklorür: Hamilelik ve laktasyon dönemlerinde güvenle kullanılan, teratojenik etkisi bulunmayan antimikrobiyal ajan.

Oküler: Göz ile ilgili.

Olfaksiyon: Koklama. Koku alma duyusu, koklama hissi ile muayene.

Oligodonti: Üçüncü büyük azılar hariç, 6 veya daha fazla diş doğumsal (kongenital) eksikliği.

Oluk: Kurondaki bir oluk genellikle iki yükselti arasında kalan, kanal şeklinde, düz ve dar çöküntüler.

Oluklu Pens: Üst ağız yarım; alt ağız daire şeklinde pens. Kroşe tellerini yatay olarak bükülmesinde kullanılır. (*Protez*)

Onkoloji: Kanserin oluşumu, nedenleri, kalıtımla ilişkisi, tanısı, tedavisi ve kanserden korunmayla ilgilenen tıp dalı.

Onkositoma: Sıklıkla parotis bezinden kaynaklanan ancak diğer tükürük bezlerinde görülebilen ve onkosit olarak tanımlanan tükürük bezi hücrelerinden köken alan iyi huylu tümör.

Onlay: Metal, porselen veya akrilikten yapılmış, bir veya daha fazla kaspları kaplaması nedeniyle bir dolgudan, inleyden daha geniş olan restorasyon (dolgu). Onley'lere bazen kısmi kuronlar da denir.

Opak: Donukluk, ışık geçirmeme durumu. Işığın tamamının yansımaya veya soğurulması.

Open-Bite: Açık kapanış. Çenelerin normal kapanış ilişkisinde ön dişlerde oklüzyonunun olmaması.

Operkulektomi: Operkülümün çıkarılması işlemi.

Operkulum: Kesilmemiş veya kısmen sürmüş bir diş üzerindeki doku flebi.

Opisthocranion: Profilden tam glabella hizasında başın arkada en belirgin olduğu nokta.

Opistotonus: Bazı hastalıklarda vücudun ekstansör (gerici) kaslarının gerilmesi sonucu gövdenin yay biçimi alarak kasılmış hâli. (*Örn. Tetanoz*)

Opportünistik: Fırsatçı. Kendi çıkarına göre davranan, durum ve koşullardan kendi çıkarına göre yararlanan.

Opportünistik Enfeksiyon: Fırsatçı patojenler tarafından oluşturulan enfeksiyon.

Optik Renk Okuyucu: Restoratif ve Protetik tedavi uygulamalarında, ağız içerisinde renk seçimini hafızasındaki renk kodları ile karşılaştırarak tanımlayan elektronik okuyucu alet.

Orak Hücreli Anemi (Sickle Cell Anemia): Orak hücre anemisi. Vücudumuzda oksijen taşımak için yeterli sağlıklı kırmızı kan hücresinin bulunmadığı, kalıtsal bir kırmızı kan hücresi bozukluğu.

Orak Kretuar: Sivri uçlu, üçgen kesitli, her iki ucu da keskin olan primer olarak supragingival diş taşıma uzaklaştırma kullanılan periodontal alet.

Oral: Ağız ile ilgili, ağza ait.

Oral Diağnoz: Diş hekimliğinin, ağız, diş, diş eti ve çevre dokularının hastalık, anomali, gelişim kusurlarını inceleyen, teşhis ve tedavi kriterlerini araştıran bilim dalı.

Oral Epitel: Ortalama 0.2-0.3 mm kalınlığında, kret, yapışık diş eti ve serbest diş etinin dış yüzeylerini örten epitel.

Oral Fırça Biyopsisi: Bir fırça yardımıyla toplanan epitel hücrelerin, lam üzerine yayılarak değerlendirilmesi işlemi. Oral kanser ve prekanserlerin teşhisinde duyarlılığı fazladır, diş hekimliğinde sık kullanılan bir yöntemdir.

Oral Hairy Lökoplaki (OHL): EBV etken olduğu hastalık primer olarak AIDS'te görülür. Dilin sıklıkla lateralinde çift taraflı oluşur ve çoğunda candida lezyonları görülür. Birkaç mm'den birkaç cm'e kadar keratotik alanlar, kurutulduğunda "kıllı/tüylü" bir görünümdeir. OHL'li hastaların %83'ü 31 ay içinde, %100'ü sonunda AIDS olur.

Oral Kontraseptif (OC): Oral kontraseptifler gebeliği engellemek amacıyla kullanılan etkili doğum kontrol hapları. Hamile hastalarda görülen benzer etkilere neden olurlar. Diş etlerinde lokal iritasyonlara karşı inflamasyon, hafif ödem ve eritem şeklinde ya da hemorajik veya hiperplastik gingival dokuların görüldüğü şiddetli bir tablo olarak ortaya çıkabilir. Oral kontraseptifler kullanılan kadınlarda, 20 yaş dişi çekimini takiben östrojen'in pıhtılaşma üzerindeki etkilerine bağlı 2-3 kat daha fazla lokalize osteotis, melanin pigmentasyonunda artış görülür. Ayrıca antibiyotiklerin oral kontraseptiflerin etkisini ortadan kaldırma ihtimalleri vardır.

Oral Sitoloji: Biyopsinin kontrendike olduğu durumlarda, atipik hücrelerin

tanımlanmasında kullanılan teknik. Yüzeyel hücre döküntülerini incelemeye yarar.

Oral Yüz: Alt-üst çene dişlerinin cavum oris propriuma bakan yüzleri.

Orban Bıçağı: Gingivektomide interproksimal bölge insizyonunda kullanılan bıçak.

Orbitale (Or): Orbitanın inferior kenarının en alt noktası. (*Ortodonti*)

Orfiyak Çizgi: Kaş çizgisi.

Organik Oklüzyon: Alt ve üst çene arkalarında daimi dişlerin sürmesi ile oluşan ilk oklüzyon türü.

Oroantral Fistül: Ağız boşluğu ve sinüs arasında bulunan açıklık, yol.

Oro-Fasio Dijital Sendromu: Oro-fasio dijital sendromu (OFDS) ağız boşluğu, yüz ve parmak anomalileri ile karakterize gelişimsel bir bozukluk. OFDS'nun birçok türü ağız boşluğu anomalilerini meydana getirir. Bunlar; yarık dil, loblu dil ve kanser dışı tümör/yumruların dil üzerindeki gelişimi, yarık damak ve hiperplastik frenulum. Ayrıca yüz özelliklerinde de değişiklikler görülür, yarık dudak, geniş burun ve geniş aralıklı gözler OFDS ile ilişkilidir.

Orta Eksen: Dişlerin orta hatta yakın yan yüzü. Mezial aproksimal yüz.

Orta Şiddetli Periodontitis: 3-4 mm ataçman kaybı ile karakterize periodontitisler. **Ortodonti:** Dişlerin çene kemikleri üzerinde düzgün şekilde yerleşmesi ve yüz düzensizliklerinin teşhis ve tedavisi ile ilgilenen diş hekimliği bilim dalı.

Ortodontik Portegü: Elastik bant ve metal esaslı ligatürleri braket üzerine yerleştirmek amacıyla kullanılan el aleti.

Ortognatik: Maksilla ve mandibulanın fonksiyonel ilişkisi.

Os Ethmoidale Eklemleri: Frontal, sfenoid, palatin, maksilla, vomer, lakrimal, nazal ve inferior nazal konka.

Os Frontale Eklemleri: Parietal, zigomatik, sfenoid, maksilla, nazal, etmoid ve lakrimal kemikler.

Os Lacrimale Eklemleri: Maksilla, frontal, etmoid ve inferior nazal konka kemikleri.

Os Nasale Eklemleri: Maksilla, frontal ve nazal kemikler.

Os Occipitale Eklemleri: Parietal, Atlas, sfenoid ve temporal kemikler.

Os Palatinum Eklemleri: Maksilla, sfenoid, etmoid, palatin, vomer ve inferior nazal konka.

Os Parietale Eklemleri: Frontal, temporal, parietal, sfenoid ve oksipital kemikler.

Os Sphenoidale Eklemleri: Fraontal, parietal, temporal, oksipital, maksilla, palatin, etmoid ve vomer kemikleri.

Os Temporale Eklemleri: Mandibula, parietal, oksipital, sfenoid ve zigomatik kemikler.

Os Zygomaticum Eklemleri: Maksilla, frontal ve temporal kemikler.

Oskültasyon: Dinleyerek yapılan muayene. Oskültasyon, fizik muayenenin stetoskop isimli araç ile yapılan kısmı. Vücudun ürettiği sesleri dinlemek amacıyla yapılır.

Osseointegrasyon: Oklüzal yükleri taşıyabilen bir implant ile kemik arasındaki asemptomatik rijid bağlantı.

Osseo Kraterler: İki duvarlı kemik defektleri, periodontitislerde en sık görülen kemik defektleri.

Osseoöz Krater: Fasial ve lingual duvarlarla çevrilmiş, interdental bölgedeki konkatitelerle karakterize kemik yıkım şekli.

Ossifikasyon: Kemikleşme, kemik dokusunun oluşması.

Ossifiyng Fibroma (Semento Ossifiyng Fibroma): Sement veya sement benzeri doku içermeyen, bening, yavaş gelişen, kapsüllü fibroossez lezyon. Radyografik olarak, tamamen radyolusent, kemik trabekülasyon içerikli, atılmış pamuk yığını şeklinde izlenir. Mandibulada premolar-molar bölge, mandibular kanal üzerinde gelişir. Maksillada, fossa karnina ve zigomatik ark bölgesinde izlenir.

Ossikül: Kemikçik.

Osteoblast: Kemiklerin oluşumu ve yenilenmesinde rol oynayan hücreler. Yüksek metabolik aktivite gösterirler. Osteoblastlar kemik dokunun Kollagen iplikler, proteoglikan ve glikoproteinlerini sentezlerler.

Osteoblastoma: Osteoid ostoma ile benzerlik gösteren, sıklıkla gençlerde omurgada rastlanan bening tümör. Dişli bölgelerde ve TME radyolojik bulgular izlenir. İçeriği radyolusent veya kalsifiye içeriklidir. Maksiller sinüse invaze olabilir.

Osteofit: Kemik çıkıntısı.

Osteogenez: 1. Kemik oluşumu, kemik gelişimi. 2. Yeni kemiğin, greftte bulunan osteoblastlar tarafından üretilmesi.

Osteogenez: Yeni kemiğin, greftte bulunan osteoblastlar tarafından üretilmesi.

Osteoid: Kemiksi, kemiksi doku.

Osteoid Osteoma: Osteoblastlardan kaynaklandığı düşünülen, kemiğin dış korteksinden gelişen, spongioz kemiğe büyüme yapabilen nadir izlenen bening tümör. Çenelerde sıklıkla posterior mandibulada izlenir.

Osteoindüksiyon: Greftte bulunan moleküllerin (kemik morfojenik proteinler gibi) komşu hücreleri yeni kemik oluşturmak üzere osteoblastlara dönüştürmesi.

Osteojenik

Osteojenik: Kemik oluşturan, kemik oluşumuyla ilgili.

Osteoklast: Kemik matrisini yok ederek, kemik doku yıkımı/rezorpsiyonundan sorumlu hücrelerdir, kırmızı kemik iliğinden köken alırlar. Asidofilik karakterli olup sitoplazmalarında asit fosfataz, kollagenaz ve diğer proteazları içerirler. Paratiroid bu hücrelerin aktivitesini artırırken, kalsitonin azaltır.

Osteokondüksiyon: Greftin fiziksel olarak, dışarıdaki hücrelerin gelip, penetre edip yeni kemik oluşturabileceği, boşluk doldurucu bir iskelet görevi görmesi.

Osteoliz: Kemik yıkımı.

Osteoma: Osteomlar genellikle kraniyofasiyal bölgede, nadir olarak da çene kemiklerine yerleşen, yavaş büyüyen benign osteojenik tümörlerdir. Deformite oluşturacak ve fonksiyon bozukluğuna sebep olacak boyutlara ulaşmaya kadar bulgu vermezler. Periferik, endosteal ve ekstraskeletsel tipleri bulunmaktadır. Periferik osteom, periosttan köken alırlar ve nadiren mandibula yerleşim gösterir, mandibula yerleşimleri maksillaya göre daha sık görülür. İskelet dışında yumuşak dokuda özellikle kas dokusunda yerleşen osteomlara da rastlanmaktadır. Osteomların lokalizasyonları çene yüz bölgesi ile sınırlıdır ancak nadiren diğer kemiklerde de görülebilir. Periferik osteomların çene yüz bölgesinde yerleşim bölgeleri maksiller sinüs başta olmak üzere orbita duvarı, temporal kemik, pterigoid çıkıntı ve dış kulak kanalıdır.

Osteoma Cutis: Sağlıklı ve hastalıklı deri dokusunda kemiksel yapı oluşumu.

Osteomalazi (Osteomalacia): Osteomalazi kalsiyum ve fosforun yetersiz alınması, alınan kalsiyum ve fosforun yetersiz emilimi ve emilen kalsiyum ve

Otogreft (Autograft)

fosforun aşırı atılmasına bağlı kemiklerin sertlik ve dayanıklılıklarının kaybolması. Kemiklerin zayıflaması, yumuşaması. Kemiklerin yumuşaması ile karakterize hastalık.

Osteomyelitis: Osteomyelit kemikte ağrı, kızarıklık, ateş ve güçsüzlük ile karakterize bir kemik enfeksiyonu. Çocuklarda kolların ve bacakların uzun kemikleri, erişkinlerde ise femur, humerus, ayaklar, omurga ve kalçalar ise en sık etkilenen bölgelerdir. Osteomyelit, bakteriyemi veya sepsis olarak adlandırılan enfeksiyonunun bir sonucu olarak veya mantar enfeksiyonlarına bağlı gelişebilir.

Osteoporoz: Kemik yapısı içerisinde kalsiyum ve kemik yoğunluğunda azalmaya bağlı kemiğin kırılma olasılığını artıran hastalık. Osteoporoz kemiğin trabeküllerinin incilmesi sonucu porositlerinin (gözeneklerinin) artışıdır.

Osteoradyonekroz: Radyasyon tedavisi görmüş bölgede, kemikte oluşan nekroz.

Osteosit (Osteocyte): Kemik hücresi. Osteositler en uzun yaşayan kemik hücresidir ve kemik dokusundaki hücrelerin %90-95'ini oluşturur. Osteoblastlar, kemiğin mineral matrisine gömüldüğünde ve farklı özellikler geliştirdiğinde osteositler oluşur.

Osteotom: Kapalı sinüs lifting operasyonlarında kullanılan, kemiği separe etmek, ayırmak ve itirmeye yarayan farklı uçları olan alet seti.

Osteotomi: Kemiğin cerrahi olarak kesilmesi.

Otalji: Kulak ağrısı.

Otoantikör: Vücudun bağışıklık sistemi tarafından mikroplar ya da virüsler yerine vücudun kendi hücrelerine karşı geliştirilen antikörler.

Otogreft (Autograft): Kişinin kendisinden elde edilen greft materyali. Çatı

görevi görmek, osteoindüksiyon, osteogenez ve osteoentegrasyon gibi bütün özelliklere sahip olduğu için altın standardtır. Osteojenik hücreler içermesi, antijenik etki ve hastalık transfer riski yaratmaması en önemli avantajlarıdır. Otojen kemik greftleri extraoral olarak iliak kemik ve kalvaryumdan, intraoral olarak ise mandibular simfis, tuber, eksostoz, ramus bölgelerinden alınır. Ağız içi verici alanlar iliak kemiğe göre daha az kemik hacmi sağlar.

Otoimmün Hastalık: Otoimmün, vücudun kendine karşı bağışıklık yanıtı oluşturması anlamına gelir. Otoimmün hastalıklar, kişinin bağışıklık sisteminin bir şekilde kendi vücuduna saldırması sonucu ortaya çıkar. Normal şartlarda bağışıklık sistemi, vücuda dışarıdan giren zararlı mikroorganizmaları tanıyarak yok etme görevini üstlenir ve yabancı hücre ve vücut hücresi ayrımını yapmasını sağlayan çeşitli mekanizmalar vardır. Bu mekanizmalarda meydana gelen düzensizlik, bozukluk bağışıklık sisteminin vücut hücrelerini yabancıymış gibi algılamasına yol açar. Bunun sonucunda bağışıklık sisteminde meydana gelen antikorlar, vücut hücrelerine zarar verir, zarar gören hücre tiplerinin bulunduğu organlarda hasar oluşur. Bazı otoimmün hastalıklarda sadece tek organ hasar görebilirken bazı hastalıklarda ise çoklu organ tutulumu görülebilir.

Otoklav: Basınçlı su buharı ile doymuş bir ortamda, 121 santigrat derece sıcaklıkta, 15-20 dakikada sterilizasyon yapan alet.

Otolog: Hastanın kendisinden alınan dokunun, kendisine geri verilmesi ile yapılan nakil. (*Nakil*)

Otomatik Eksternal Defibrilatör: Ani kalp durması (kardiyak arrest) anında, hastaya elektrik şoku (defibrilasyon) uygulamak amacı ile tasarlanmış hayat kurtarıcı tıbbi cihaz.

Otomaton: Pamuk tamponların ağızda tutulmasını sağlayan alet.

Otonom Sinir Sistemi: İç organların işlevlerini yönetmekten sorumlu, çevresel sinir sisteminin bir bölümü. Otonom sinir sistemi isteğimiz dışında çalışır. Kalp ritmi, sindirim, solunum, göz bebeği büyüklüğü ve cinsel uyarım gibi çok sayıda vücut işlevini düzenler.

Overbite: Üst ve alt orta kesici dişlerin, kesici kenar noktalarının oklüzyon düzlemine dik uzaklığı.

Overdenture: Ağızda var olan diş kökleri veya implantlar ile desteklenen protez apareyi.

Overdose: Aşırı doz, normal üstü doz.

Overjet: Üst orta kesici dişin kesici kenar noktasının, alt orta kesici dişin vestibül yüzeyine, oklüzyon düzlemine paralel olarak ölçülen uzaklığı.

Ovoblast: Yumurta hücresi, yumurtanın geliştiği hücre.

Ovoid: Yumurta şeklinde, yumurtaya benzeyen.

Ovosit: Olgunlaşma evresinden önceki dişi cinsiyet hücresi.

Ovulasyon: Kadınlarda menstruasyon esnasında yumurta salgılanması. Ovülasyon genellikle âdet dönemlerinin ortasına rastlayan 11-14. günler arasındadır.

Owen Çizgileri: Mineralizasyon sırasında dentinde depo edilen organik materyaldeki değişikliklere bağlı olarak ortaya çıkan inkremental oluşum çizgileri.

Ö

Ödem (Edema): Dokularda anormal sıvı birikmesi.

Ödematöz Cep Duvarı: Cep duvarının mavimsi-kırmızı renkli, yumuşak, süngerimsi, fragil, yüzeyinin düz ve parlak olduğu klinik tablo.

Öfori: Çoşku. Kişinin hoşnutluk duyduğu ve kendisini iyi hissettiği bir ruhsal durum. Psikiyatride öfori, patolojik anlam taşır.

Ökaryot: Çekirdekli.

Ölçü Alma: Ağız içindeki diş ve doku yüzeylerinin negatif formunu (replika) elde etme.

Ölçü Kaşıkları: Değişik boyutlarda, delikli veya deliksiz, üç değişik boyutta, plastik veya metalden üretilmiş ölçü almaya yarayan, ölçü hazneleri.

Ölçü Keski: Hamur kıvamındaki ilk ölçünün sertleşmesi sonrası, akışkan ölçüye boşluk oluşturmak amacıyla madde kaldırmaya yarayan keski.

Ön Dişler (Dentes Anteriores): Kesici dişler (Santral ve Lateral).

Ön Isıtma Fırını: Metal döküm öncesinde revetman kalıplarının (manşet) ısıtılarak içerisindeki mum örneğin eritilerek uzaklaştırılmasını sağlayan elektrikli fırın.

Örtücü Mukoza: Yanak ve dudakların iç kısmı, dil altı ve yumuşak damak gibi

oral kavitenin diğer kısımlarını kaplayan mukozaya.

Östrojen: Overlerden salgılanan, kadınsal özelliklerin oluşmasını ve gelişmesini sağlayan, üreme işlevinden de sorumlu hormon. Kadınlarda menstrüel siklus, meme bezlerinin gelişimi ve ikincil cinsiyet özelliklerinin düzenlenmesine katkıda bulunur.

Özefagus: Yemek borusu.

Özelleşmiş Mukoza: Dilin dorsumunu (sırt yüzeyini) kaplayan mukozaya.

P

Pacemaker: Ritm düzenleyici. Pacemaker/ kalp pili ritm bozukluklarında kullanılan, kalbin ritmini düzenleyen elektronik bir alet.

Palatal: Damağa ait, damakla ilişkili.

Palatopozisyon: Bir dişin, üst çenede diş kavsi üzerinde normal sıralanmış diğer komşu dişlere göre daha palatinalde konumlanması.

Palatinal Düzlem (PD): ANS ve PNS noktalarından geçen düzlem. (*Ortodonti*)

Palatinal Fossa: Üst anterior dişlerin palatinal yüzeylerinde, altta singulum, yanlarda mesial ve distal marjinal sırtlarla çevrili, derinliği insizale doğru giderek azalan içbükey çöküntülü alan.

Palatinal Kemik (Os Palatinale): Os sphenoidale, os ethmoidale, concha nasalis inferior, vomer, maxilla ve karşı tarafın os palatinum'u olmak üzere toplam 6 kemikle eklem yapar. Ağız boşluğunun tavanı, burun boşluğunun tabanının yapısına katılır. Aynı zamanda orbita, fossa pterygopalatina ve fossa infratemporalis'in yapısına katılır.

Palatinal Kenar (Margo Palatinalis): Üst çene dişlerin damağa bakan kenarları.

Palatinal Sırt (Palatinal Ridge): Genelde üst ön grup (anterior) ve özellikle kanin dişlerin palatinal yüzeylerinde insizalden servikal ve singulumu uzanarak

palatinal yüzeydeki çukur alanı mezial ve distal fossalara ayıran çıkıntılı yapı.

Palatinal Yüz (Facies Palatinalis Dentis): Üst çenedeki tüm dişlerin damağa bakan iç yüzeyleri.

Palatinodistal Kenar (Margo Palatinodistalis): Üst çene dişlerin damağa bakan yüzeylerinde yer alan distal kenar.

Palatinoinsizal Kenar (Margo Palatinoinsialis): Üst çene ön grup (anterior) dişlerin damağa bakan yüzeylerinde yer alan kesici kenar.

Palatinomesial Kenar (Margo Palatinomesialis): Üst çene dişlerin damağa bakan yüzeylerinde yer alan mezial kenar.

Palatinooklüzal Kenar (Margo Palatinoocclusalis): Üst çene arka ve yan grup dişlerin damağa bakan yüzeylerinde yer alan oklüzal kenar.

Palatum Durum: Sert damak.

Palmer Diş Numaralandırma Sistemi:

Macar diş hekimi Adolf Zsigmondy tarafından geliştirilen sistemde numaralandırma 4 yarım çeneye bölünerek yapılmaktadır. Numaralandırma orta hatta en yakın dişin (santral diş) 1 ile numaralandırılması ile başlar ve en arka dişin (3.molar diş) 8 ile temsil edilmesiyle son bulur. Süt dişleri ise A-D harfleri ile kodlanır. Bununla beraber her diş bulunduğu konumu temsilen sayısının

Palpasyon

içinde bulunduğu şekilleriyle (∟ L 7 r) temsil edilir.

Palpasyon: Elle dokunularak yapılan muayene.

Palpebral: Göz kapağı ile ilişkili, göz kapağına ait.

Palpebrale Superius: Yüze ön bakışta gözler açık iken üst göz kapağının orta hatta en yüksek noktası.

Palsy: Felç, inme.

Palyatif: Köklü bir çözüm olmayan, geçici olarak işe yarayan, geçiştirici. Ağrıyı hafifleten ancak iyileştirici olmayan eylem.

Pandemi: Dünyada birden fazla ülkede veya kıtada (kıtalar arası yayılım), çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklara verilen genel isimdir.

Panoramik Radyografi (Panoramik Röntgen): 1. Panoramik röntgen olarak da adlandırılan teknik dişler, alt ve üst çeneler, bunları çevreleyen yapılar ve dokular dâhil olmak üzere tüm ağız tek bir görüntüde yakalayan iki boyutlu diş röntgeni incelemesi tekniği. 2. Üst ve alt çene yapılarını iki boyutlu olarak gösteren görüntüleme tekniği.

Panoramik Röntgen Cihazı: Ağız dışı radyografların alınmasına yarayan, hastanın pozisyonlandırılması için rehber ışık ve ısırtma çubuğunun olduğu X-1-sını cihazları.

Paper Point: Kanal içerisindeki sıvıların uzaklaştırılması, kanalların kurulması veya kanallardan kültür alınabilmesi amacıyla özel olarak üretilmiş kâğıt konlar.

Papil Korumalı Flap: Tüm papilin, insizyon esnasında flebin bir tarafına bağlı kalacak şekilde dizayn edilen flap tekniği.

Papilla: 1. Komşu iki diş kontakt noktaları altındaki boşluğu dolduran diş eti.

Papillon Le Fevre Sendromu

2. Dile pürüzlü bir görünüm veren, dilin üst yüzeyinde ve yanlarında yer alan minik çıkıntılar.

Papilla Dentalis: Diş papillası.

Papilla Filiformes: (*Dil papillası*) Dil sırtında 2-3 mm boyutlu, üzerlerinde tat tomurcuğu bulunmayan, çok sayıda, en yaygın olarak bulunan papillalardır.

Papilla Foliate: (*Dil papillası*) Dilin iki yan kenarında kıvrımlar hâlinde gözlenen, tat tomurcuğu içeren papillalardır.

Papilla Fungiformes: (*Dil papillası*) Fili-form papillalar arasında dağılmış olarak yer alan mantar şekilli papillalardır. Üzerlerinde tat tomurcuqları bulunur.

Papilla Sirkumvallate: (*Dil papillası*) Dilin arka bölümünde, boyları 1-2 mm olan 8-12 adet papillalardır. Papilla yapısındaki yarıklara Eber bezleri açılır, Ebner bezlerin salgısı papillaların tad almasında etkilidir. Tat tomurcuğu içerir.

Papiller Anestezî: İnterdental papillaya lokal anestezik solusyon verilmesi tekniği.

Papiller Gingivitis: Papil ve bir miktar komşu diş etinin etkilendiği gingivitis şekli.

Papilloma: İnsan papilloma virüsü (HPV) ilişkili, epitel yüzeyinde tek başına ya da karnabahar görünümlü kabarıntılar içeren benign oluşumlar.

Papillon Le Fevre Sendromu: Catepsin C gen mutasyonuna bağlı gelişen şiddetli alveoler kemik kaybı ve dişlerin erken kayıpları ile karakterize otozomal resesif geçiş gösteren hastalık. Hem süt hem de daimî dentisyon hastalıktan etkilenir. Normal lökositlerin kemotaksi ve bakterisidal fonksiyonları bozuktur, bu yüzden yaygın ve şiddetli gingivitis, şiddetli alveoler kemik yıkımı ve dişlerin erken kaybı söz konusudur.

Papül: Deriden kabarık, içinde sıvı bulunmayan 1 mm-1 cm çaplı solid lezyonlar.

Parafaringeal Abse: Sfenoid kemikten hyoid kemiğe kadar uzanan alanda biriken abseler.

Parafonksiyon: Normal işlev veya kullanım dışında. Çiğneme ve yutkunma dışında oluşan diş temasları parafonksiyon (istenmeyen fonksiyonel hareketler) olarak kabul edilir.

Paralelometre: Sıklıkla hareketli protez uygulamalarında, giriş yolları, dişlerin ekvator hatları ve çıkıntı alanlarının belirlenmesini sağlayan apareyler.

Paramolar Tüberküil: *bknz.* Bolk tüberküil.

Parapleji: Belden aşağı, her iki bacağın felç hâli.

Parathormon (PTH): Kalsiyum düzeyini artırır, fosfor düzeyini azaltır. Kemiğin reabsorbsiyonunu artırır. Gastro Intestinal Sistem'den kalsiyum emilimini sağlar. Kemiklerden kalsiyumun kana geçmesini sağlar. Böbrek tübüllerinden kalsiyumu reabsorbe eder, fosforu atar. Parathormon eksikliğinde kanda kalsiyum seviyesi düşer, fosfor seviyesi yükselir, fazlalığında kanda kalsiyum seviyesi artar, fosfor seviyesi düşer.

Parenteral: Etken maddenin damar yolu ile direkt olarak verilmesi, enjeksiyonu.

Parestezi: 1. Ciltte hissedilen karıncalanma, uyuşma, iğnelenme, yanma hissi. Dokunma, ağrı, termik ya da titreşim uyarılarının algılanmasında anomali. 2. Herhangi bir uyaran olmadan da ortaya çıkan karıncalanma, iğnelenme gibi duyu bozukluğu.

Parkinson Hastalığı: Beyindeki dopamin üreten hücrelerin kaybıyla oluşan beden hareketlerinin yavaşlamasına yol açan hastalık. Parkinson hastalığı, hareketi etkileyen ilerleyici bir sinir sistemi

bozukluğudur. Semptomlar yavaş yavaş başlar, bazen sadece bir elde farkedilir bir titreme ile başlar. Titremeler yaygındır, ancak bozukluk aynı zamanda genellikle sertliğe veya hareketin yavaşlamasına da neden olur. Hastalığa bağlı gelişen hareket bozukluğu ilerleyici ve kroniktir.

Parlarklık (Value): Bir ton içerisindeki oransal açıklık ya da koyuluk miktarı.

Parotis Bezi: Major tükürük bezi. Mandibula ramusunun arkasında fossa retromandibularis isimli çukur bölgede yerleşmiştir. Üst ikinci molar diş hizalarında ağız boşluğuna Stenon kanalı ile açılır. Tükürük bezlerinin en büyüğüdür, çiğnemeyi ve yutmayı kolaylaştırmak ve nişastaların sindirimini başlatmak için parotis kanalı yoluyla ağza seröz tükürük salgılar.

Parsiyel: Tam olmayan, bütünü kapsayan, kısmi.

Partikül: Çap ve uzunluğu birbirine eşit olan maddeler.

Parvovirüs B19: Isı ve deterjanlara dirençli, tek DNA zinciri olan zarfsız virüsler.

Paryetal (Parietal): Kafatasının üst kısmıyla ilgili, paryetal bölge. (*Os parietale; tüm fontanellerin sınırına katılan ve sfenoid, oksipital, frontal, temporal kemiklerle eklem yapan kemik*).

Paslanmaz Çelik Kuron: Aşırı harabiyet gösteren, dolgu ile restore edilemeyen süt molar dişlerin fonksiyonunu sağlamak amacıyla kullanılan fabrikasyon metal kuronlar.

Patch: Yama şeklinde, yamaya benzer lezyon.

Paternal: Kalıtımla babadan geçen, babadan gelen.

Pathway: Seyir yönü, gidiş yolu.

Patogenez: Hücre veya dokuların etiyolojik etkene yanıtında ilk uyarıdan

Patojen

hastalığın oluşmasına kadar gerçekleşen olaylar zinciri.

Patojen: Hastalığa neden olan her türlü organizma ve madde.

Patojenite: Mikropların hastalık yapma yeteneği. Toksin sentezleme yeteneği, toksijenite.

Patoloji: Zararlı etkenlerin etkisinde kalan canlı vücudunun bu etkilere karşı gösterdiği karşı koymaları, reaksiyonları ve bu arada uğramış olduğu yapısal değişiklikleri ve fonksiyonel bozuklukları inceleyen bilim dalı. (*Hastalığın gelişmesindeki mekanizmalar*)

Patolojik Migrasyon: Dişi fizyolojik konumunda tutan faktörler arasındaki dengenin periodontal hastalık nedeniyle bozulması sonucu dişlerin yer değiştirmesi.

PD Açısı: Üst en ileri kesici dişin eksenine ile palatinal düzlem (ANS-PNS) arasında oluşan açıdır. Üst kesici dişin kendi kaidesine göre aksiyel inklinasyonunu gösterir. (*Ortodonti*)

Pedigree: Soy ağacı, soy kütüğü, şecere.

Pedis: Ayak. (*Anotomi*)

Pedodonti: Çocuk diş hekimliği.

Peeso Frez (Peeso Reamer): Uzun dar ve uca doğru incelen bir baş bölümü taşıyan, kanalın koroner üçlüsünün preparasyonunda kullanılan alet.

Peeso Pens: Düz kuron pensine benzer görünümlü pens.

Pekiştirme Apareyi: Ortodontik tedavi sonrası oluşan yeni durumun kalıcı hâle gelmesi için, nüksleri önlemek için kullanılan aparey.

Pektus Ekskavatum: Sternum kemiği ile kaburgalarla bağlantıyı sağlayan kırık yapının içe doğru çökmesi durumunda ortaya çıkan göğüs duvarı deformitesi.

Penicilline

Pelikal (Pellicle): Diş sürdükten hemen sonra oluşan, homojen, membranöz, hücre içermeyen film tabakası. Salya glukoproteinlerinden oluşmuş yapı.

Pembe Mum (Bazplak Mumu): Vertikal boyut tespiti, oklüzal düzlemin oluşturulmasında, total ve bölümlü protezlerde kullanılan 23 °C derecede şekillendirilebilen mum. Bazplak mumu olarak da tanımlanır.

Pemfigoid: Bazal membran düzeyinden ayrılma ile karakterize subepitelyal lezyonların olduğu, kutanöz, immün sistemle ilişkili büllöz hastalıklardır. Anti-bazal membran antikorları bulunur. Birbirinden genellikle klinik bulgular ile ayrılan Büllöz pemfigoid ve Müköz membran pemfigoid dikkat çekenleridir. Büllöz pemfigoid genellikle deriyi etkileyen, skar bırakmayan lezyonlardır. Sikatriyel pemfigoid (müköz membran pemfigoid) ise skar oluşturan ve müköz membranları etkileyen formudur.

Pemfigus: Deri ve müköz membranda lezyonlara yol açan otoimmün büllöz hastalıklardır. Bazal hücre tabakasının üzerinden, intraepitelyal ayrışma ile karakterize büller bulunur. P. vulgaris, P. foliaceus, P. vejetans ve P. eritematozus ensik görülen tipleridir.

Penetrasyon: Nüfuz etme. Delip girme, içine girme.

Penicilline: Doğal veya yarı sentetik olarak elde edilebilen antibiyotik. Bakteri hücre duvarı sentezini inhibe eder, bakterisidal etkilidir. Alerjik reaksiyonları ve bakteriyel rezistansı tetikleyebilirler, hastaların %10'unda penicilline alerjisi görülür. Deri döküntülerinden anaflastiye değişen şiddette reaksiyonlara sebep olabilir.

Penset

Penset: Pansuman ve sutur işlemlerinde dokuyu tutmaya yarayan alet.

Periapikal Film: Dişlerin kuron, kök ve kökü çevreleyen alveoler kemik dokusunu incelemek amacıyla kullanılan lokal filmler.

Periapikal Röntgen Cihazı: Dental görüntüleme için kullanılan, elektrikle X-ışını üreten ayaklı veya duvara monte edilebilen cihazlar.

Periapikal Sement Displazi: Etiyolojisi tam olarak bilinmeyen, çenelerin dişli bölgelerinde görülen fibro-osseöz lezyonlar. Odontojenik orijinli veya periapikal dokuların reaktif cevabı olarak tanımlanır. Asemptomatiktir, rutin radyografilerle fark edilirler.

Pericoronitis: Genellikle 3. molar dişlerin distalindeki diş etinin (kapüşon) iltihabi durumu.

Periimplant Mukositis: Fonksiyon hâlindeki implantı çevreleyen yumuşak dokularda gelişen iltihabi durum.

Periimplantitis: İmplantı destekleyen dokuların yıkımına neden olan ilerlemiş iltihabi durum.

Perikimati: Retzius çizgisinin dişin dış yüzüne ulaştığı çukurcuklar.

Perikondral Kemikleşme: Özellikle uzun kemiklerde görülen, kemik taslağının dış kısmından başlayan kemikleşme.

Perikraniyum: Kafatasının dış yüzeyindeki periosteum.

Perimolysis: Bulantı ve kusmaya bağlı mide asidinin ağız ortamına zararlı etkileri, mine, dentin erozyonları oluşturmaları.

Periochip: Lokal Kemoterapötik ajan. 4.0 x 5.0 x 0.35 mm boyutlarında, 2,5 mg Klorheksidin glukonat (CHX) içeren, rezorbe olabilen hidrolize jelatin matris sistemi.

Periodontal Ligament/Membran

Periodonsiyum: Dişi çevreleyen ve destekleyen yapı. Periodonsiyum diş eti, alveoler kemik, sement ve periodontal ligament'ten oluşur.

Periodontal Abse: Dişleri destekleyen sert ve yumuşak dokuların iltihabi durumu.

Periodontal Cep: Destek periodontal dokuların yıkımı, ataçman kaybına bağlı olarak gelişen cepler.

Periodontal Dokular: Gingiva, alveoler kemik, periodontal ligament ve sement.

Periodontal Fibroblastlar: Periodontal ligamentte bulunmalarına rağmen, periodontal fibroblastlar kollagen lifleri yaparlar, bu lifler daha sonra sement içine girerken mineralize olurlar. Periodontal ligament fibroblastları sement oluşumuna katkıda buldukları için sement hücreleri olarak sayılırlar.

Periodontal İndeks (PI, Russel 1956): Gingival inflamasyonu, şiddetini, cep oluşumunu ve çiğneme fonksiyonunu değerlendirir. Russel'in periodontal indeksi, periodontal yıkımın üç önemli devresini tanımlar. Gingivitis (skor 1 ve 2), Cep oluşumu (skor 6), Yıkımın son aşaması (skor 8). Periodontal indeks skorları her bir diş için kaydedildikten sonra hepsi toplanıp, toplam diş sayısına bölünerek kişisel skor belirlenir.

Periodontal Küret: Derin subgingival ektentileri, patolojik periodontal cebin yumuşak doku duvarını ve periodontal hastalık sonucu oluşan nekrotik/hastalıklı sementin kazınarak düzeltilmesi işlemlerinde kullanılan periodontal alet. Kullanım alanlarına göre Universal ve Gracey olarak tanımlanan iki tipi vardır.

Periodontal Ligament/Membran: Diş kökünü çepeçevre saran ve dişin alveol kemiğe tutunmasını sağlayan, yoğun

Periodontal Pat

vasküler ve hücre içeriği yüksek bir bağ dokusu.

Periodontal Pat: Operasyon yapılan sahayı travma ve termal irritasyonlardan korumak, iyileşmeye yardımcı olmak amacıyla kullanılan macun şeklinde ajanlar.

Periodontal Sond: Cep derinliğini ölçmek ve cep konfigürasyonunu belirlemek amacıyla kullanılan uçları yuvarlatılmış, milimetrelerle kalibre edilmiş periodontal alet.

Periodontitis: Diş destekleyen dokuların inflamasyonu ile karakterize, ataçman ve alveoler kemik kaybıyla seyreden hastalık.

Periodontoloji: Dişleri çevreleyen yumuşak ve sert dokuların anatomi fizyoloji ve histolojisini inceleyen; bu dokularda meydana gelen hastalıkları, hastalıkların tedavisini ve tedavi sonucu elde edilen sağlığın devamlılığını sağlayan bilim dalı.

Periodontometer (Periotest, Mobilometer): Dişlerin mobilite ölçümlerini yapan alet.

Perioral Alan: Dudak, çene, philtrum, alt yanaklar ve çene çizgisini içeren alan.

Periost (Periosteum): Kemik zarı, kemiğin enlemesine büyümesini sağlayan zar. Ayrıca kemik kırıldığında kemiği onarır ve kemiğin besin ihtiyacını karşılar.

Periost Elevatörü: Doku insizyonu yapıldıktan sonra ağız içerisindeki yumuşak dokuların kemik üzerinden kaldırılması amacıyla kullanılan alet.

Periostitis: Kemiğin periost kısmının iltihabı.

Periotron: Diş eti oluğu sıvısı miktarını değerlendiren alet.

Periradiküler: Diş kökünün bir kısmını çevreleyen alan.

Peutz-Jeghers Sendromu (PJS)

Peritonsiller Apse (Quinsy Apsesi): Tonsillit veya mandibular yirmi yaş dişi akut perikoronitine bağlı gelişen tonsil kapsülü-superior konstriktör kas arası lokalize abse.

Peritübüler Dentin: Dentin tübülüsünü çepeçevre saran dentin halkası.

Perivasküler: Damar çevresi, damarı saran.

Perküsyon: 1. Diş hekimliğinde, sondun sapının diş üzerine düşürülmesiyle oluşan sesin değerlendirildiği muayene yöntemi. 2. Dokulara parmak veya aletlerle vurarak yapılan muayene.

Perkütan: Deri içine yapılan, deri içi yolu ile.

Permanent Teeth (Kalıcı Dişler): Süt veya birincil dişlerin yerini alan dişler. Tam bir dişlenmede (genellikle) 32 kalıcı/ yetişkin diş vardır.

Permeabilite: Geçirgenlik. Bir membranın, her iki tarafında bulunan maddeleri bir taraftan diğer tarafa geçirebilme yeteneği.

Peteşi (Petechiae): Peteşi, kanama sonucu ciltte görünen noktasal, yuvarlak noktardır. Kanama Peteşilerin kırmızı, kahverengi veya mor görünmesine neden olur. Peteşi kümeler hâlinde, döküntü gibi görünebilir.

Peutz-Jeghers Sendromu (PJS): Gastrointestinal polipler ve mukokutanöz pigmentasyonlarla karakterize otozomal dominant geçiş gösteren ve nadir görülen bir hastalık. Sendromlu hastalarda yaygın olarak ağız içinde (labial mukoza, damak, dil) ve ağız dışında pigmentasyonlar görülmektedir. Boyutları 1-5 mm arasında değişen melanotik maküller, dudakların vermilion sınırında, labial mukozada, damakta ve dilde bulunabilmektedir. Lezyonlar genellikle yüzeyden kabarıklık olmayan, silik

hâlde ve ağrısızdır, bu nedenle hastalar bu lezyonlardan habersiz olabilirler.

Pfeiffer Sendromu: Kraniosinostoz, el ve ayak, başparmak genişlemesi ile karakterize otozomal dominant geçiş gösteren hastalık. Klinik olarak, brakisefalik görünüm, hipertelorizm ve eksoftalmi, hipoplazik maksilla görülür. Burun kökü alçak ve geniştir, damak derinliğinde artma, kısa ve geniş el parmakları izlenir.

Philtrum: Burun ile üst dudağı birleştiren dikey biçimde iki ince çizgi. Dudaktaki philtrum, estetik oluşturmada en önemli anatomik rehberlerden biridir.

Pierre Robin Sendromu (Kuş Yüzü Görünümü): Üç komponentli bir kraniyofasiyal anomali. Mandibular mikrog-nati, Glossoptosis (*Dilin arkaya-geriye çekilmiş olması; dil, ağız boşluğunu tam olarak dolduramaz.*) ve damak yarığı ile karakterizedir.

Piezo Elektrik Cihaz: Sinirler gibi yapılara zarar vermeden kemiğin kesilmesini sağlayan, farklı frekanslarda titreten bir uca sahip olan alet. Piezoelektrik diş cihazı sadece kemiğe etki eder.

Pigment: Bulunduğu dokuya renk veren değişik kimyasal yapıdaki renkli maddeler. (*Örn. Melanin*)

Pika: Besin değeri olmayan, sindirilemeyen şeyleri yeme takıntısı.

Pineal Bez: Epifiz bezi. Uyku/uyanıklık döngülerini uyaran melatonin hormonunu salgılayan ve vücudun biyo-ritminden ve biyolojik saat ayarlamasından sorumlu bez.

Pinositoz: Fagositoza benzer şekilde hücre dışındaki sıvı damlacıklarının hücre içine alınması.

Pirofosfat: Diş macunlarında bulunan anticalculus/antitartar etki gösteren

madde. Diş taşı oluşumu engelleyici özelliği vardır.

Pit: Arka (posterior) ve yan grup dişlerin oklüzal yüzünde görülen gelişim oluklarının kesiştiği yerlerde görülen iğne ucu şeklindeki sivri çukurcuklar.

Pitozis: Üst göz kapağı düşüklüğü.

Pitiüter (Hipofiz) Bez: Beyin tabanında, hipotalamusun altında bir çıkıntı şeklinde uzanan, yaklaşık 0,5 gram ağırlığında endokrin bez. Diğer endokrin bezlerin çalışmasını kontrol eden hormonlar salgılar, hipotalamus tarafından kontrol edilir.

Pityalizm: Hipersalivasyon. Vagus sinirinin aşırı uyarılmasına bağlı olarak salya üretimin/sekreyonunun artması.

Piyasemen: Mikromotor başlığına takılarak çalışan, laboratuvar frezleri veya cerrahi frezlerin takılabildiği döner aletler.

Piyojenik Granulom: Travma ya da enfeksiyona bağlı, dudak, dil ve diş etinde gelişen, kapiller damarların aşırı çoğalması ile karakterize doku büyümesi.

Plak (Plaque): Periodontal hastalıkların etyolojisinde en önemli rolü olan, içerisinde bakteri ve bakteri ürünleri, yiyecek artıklarından oluşan dişler üzerinde biriken yapı.

Plak Boyayıcı Ajanlar: Diş üzerindeki dental plağı görünür hale getiren tablet veya solüsyon formunda ajanlar. (*Örn. Eritrosin, bazik fuksin, fluoresin.*)

Plak İndeksi (Löe, Sillness): Oral hijyeni değerlendiren indeks.

Skor 0- Diş eti bölgesinde **plak yok.**

Skor 1- Serbest **diş eti kenarına** ve diş komşu bölgeye yapışmış film hâlinde plak.

Skor 2- Diş eti **cebi** ve gingival **marjinde** ve/veya komşu diş yüzeyinde **çıplak gözle izlenebilen** orta derecede yumuşak eklenti birikimi.

Skor 3- Diş eti cebi ve/veya gingival marjin ve komşu diş yüzeyinde bol miktarda yumuşak eklenti.

Plak Kontrol Kaydı (Plak Control Record) İndex: Dişin dört yüzeyinde supragingival plak oluşumunu gözlemleyen indeks. Plak bu test için plak boyayıcı ajanlar ile boyanır. Plağın olması veya olmaması bu indekste belirleyici olmakta ve plak varlığında (+) veya plak olmamasında ise (-) olarak kaydedilir ve böylelikle ağzın plak bakımından etkileneceği yüzde olarak belirtilir.

Plasenta: Plasenta gebelikte fetüsün beslenmesi için gelişen özelleşmiş bir organ. Plasenta östrojen, progesteron ve human koryonik gonadotropin hormonlarını salgılar ve bu hormonlar gebeliğin devamlılığına yardım ederler. Bu hormonların hedef organları overler, meme bezleri ve uterustur.

Pleomorfik Adenom: Sıklıkla parotis daha az oranda submandibular bezde görülen benign mikst tümör. Pleomorfik adenom tek taraflı ve kadınlarda daha fazla sıklıkla görülür, palpasyonda ağrısız nodüler kitle şeklindedir. Tedavi süperfişiyel parotidektomi ile yapılır, tümör kitlesinin çevresindeki normal tükürük bezi dokusu da eksize edilmelidir.

Pneumonia (Zatürre): Tek ya da her iki akciğer parankimini etkileyen, bakteri, virüs ve mantarların neden olduğu enfeksiyon.

Pnömokonyoz: Akciğerlerde inorganik tozların birikmesi ve buna karşı gelişen doku reaksiyonu. Ortaya çıkan akciğer hastalıklarının ortak adı.

Pogonion (Pg): Mandibular simfizinin dış konturu üzerindeki en ileri nokta. (*Orthodonti*)

Poikiloderma: Deride atrofi, telenjiektazi ve pigmenter değişikliklerin kombinasyonu ile karakterize durum.

Polidaktili: Çok parmaklık.

Polidiastema: Çok sayıda dişte diastema varlığı.

Polidipsi: Aşırı su içme.

Polifaji: Aşırı yemek.

Polimer: Çok sayıda küçük monomer birimlerinin birleşmesinden oluşan geniş organik moleküller.

Polimerizasyon: Çok sayıda aynı veya farklı monomerlerin bir kimyasal işlemle birbirleriyle birleşerek uzun zincirler oluşturması.

Polimerizasyon: Kimyasal reaksiyon işlemi ile düşük molekül ağırlıklı monomerlerin yüksek molekül ağırlıklı polimer zincirlerine dönüştürülmesi.

Polimerler (Graft): Kalsiyum hidroksit, polimetilmetakrilat ve polihidroksietilmetakrilattan oluşan mikroporöz yapıdaki greftler.

Polimorföz "Low Grade" Adenokarsinom: Polimorf düşük dereceli adenokarsinom, palatumdaki minör tükürük bezlerini tutan nadir görülen bir tümör. Karakteristik olarak yavaş büyür, teşhis edilmeden uzun yıllar kalabilir. Hastalar ağrısız şişlik şikâyeti ile başvurur. Cerrahi girişim ve radyoterapi ile tedavi edilir.

Polip: Vücudun belirli bölgelerinde gelişen küçük yapıya sahip anormal doku büyümeleri.

Polisitemi: Periferik kanda eritrosit sayısının anormal bir şekilde artması. Buna bağlı olarak kanın vizkositesinde artışa ve dolaşımın yavaşlamasına neden olur. Kırmızı kan hücreleri ile birlikte toplanarak kan damarlarında pıhtı oluşturabilir.

Polisomnografi

Polisomnografi: Bruxizmi spesifik ve hassas bir şekilde saptayan yöntem, alet.

Politür İşlemi: Dental plağın diş yüzeyine tutulumunu zorlaştırmak için diş yüzeyini cilalamak, lekeleri ortadan kaldırmak ve parlak bir yüzey oluşturmak amacıyla uygulanan işlem.

Poliüri: Aşırı idrara çıkmak.

Polyphyodontie: Birçok kez dişlenme. Balık ve sürüngenler.

Pontik (Pontic): Sabit protezlerde dişsiz kısmın üzerindeki proteze yerleştirilen yapay diş. Dayanak dişe bağlanan yapay diş.

Porion (Po): Meatus acusticus externusun en üst noktası. (*Ortodonti*)

Porozite: Polimerize olmuş akril içerisinde küçük boşlukların varlığı. Üzerinde küçük delikler olma hâli. Gözeneklilik. Gözeneklilik katsayısı.

Porphyromonas Gingivalis: Anaerob, hareketsiz, Gram (-) çomak. P. gingivalis'in saptanması gelecekte hastalığın ilerlemesi için risk indikatörüdür. P. gingivalise karşı konak yanıtı, periodontitisli kişilerde artan serum antikor titresi olarak görülür, hücrelere invaze olabilir. IL-8'i inhibe eder ve kemokin paralizisi yapar, komplemana dirençlidir. Virülans Faktörleri: Proteazlar (gingipain), LPS, Fimbria, Kapsül, α -hemolizin, kollajenaz ve kısa zincirli yağ asitleri.

Porselen Fırın: Ortalama 1000 dereceye kadar ısı üretebilen ve vakum sağlayan seramik pişirme fırınları.

Port Amalgam: Amalgamı karıştırıldığı yerden kaviteye taşıyarak haznesinin içindeki minik piston yardımı ile kavitenin içerisine itilmesini sağlayan el aleti.

Portatif Sülfür Monitörü (Halimeter): Nesteki Volumetrik Sülfür Component'leri

Posteroanterior Frontal Sinüs Projeksiyonu

(VSC) tespit eden elektronik cihaz. Sadece Volumetrik Sülfür Component miktarını ölçer.

Portegü: Cerrahi işlem sırasında yumuşak dokuların sutur safhasında iğneyi tutmaya yarayan, sabitlenebilen el aletleri.

Post: Restoratif materyali güçlendirmek ve tutmak için hazırlanmış kök kanalı içinde simante edilmiş metalik çıkıntı. Restorasyona bağlanmak için mukozadan çıkıntı yapan dental implant alt yapısının parçası.

Post Dam Alanı: Protezin retansiyonuna yardım etmek üzere, sert ve yumuşak damağın birleşim yerinde veya daha ilerisinde fizyolojik sınırlar dâhilinde, basınç uygulanabilen yumuşak doku alanı.

Post Herpetik Nevralji: Herpes zosterin neden olduğu zona komplikasyonu. Zona lezyonları yok olduktan sonra devam eden ağrı.

Posterior: Arka, arkada.

Posterior Açık Kapanış: Çeneler sentrik okluzyonda iken arka/posterior dişlerde okluzyonun olmaması. Kesici bir temas varken karşıt bukkal segmentlerden birinde veya her ikisinde birden fazla dişin okluzyona ulaşmaması.

Posterior Diş Arkı (Arka Diş Arkı): Birinci büyük azı dişlerin mezial yüzeyleri ile üçüncü büyük azı dişlerin distal yüzeyleri arasındaki diş dizisi.

Posterior Nasal Spina (PNS): Sert damağın lateral sefalometrik filmdeki görüntüsünün en arka noktası. (*Ortodonti*)

Posteroanterior Frontal Sinüs Projeksiyonu (Caldwell, Occipito-Frontal Projeksiyon): Frontal ve etmoid sinüslerin değerlendirilmesinde kullanılan, filmin kafanın sagittal düzlemine dik olarak yerleştirildiği radyografi tekniği.

Posteroanterior Maksiller Sinüs Projeksiyonu (Water's tekniği, Occipito Mental Posteroanterior Kafa Projeksiyonu): Kafanın süperior, inferior, medial, lateral sınırları, asimetritleri, hastalıkların kafa kemiklerindeki bulguları, frontal, etmoid sinüsler, nazal fossa, orbita ve fasiyal yapıları incelemek amacıyla kullanılan radyografi tekniği.

Posteroanterior Mandibula Projeksiyonu (Reverse Towne): Mandibulada meziolateral yönde yerleşmiş olan lezyonların genişliği, kondil, kondil boynu, mandibula kırıkları, angulus ve simfiz bölgesinin net olarak izlenebildiği radyografi yöntemi.

Postmatüre: Normal zamanından sonra doğan bebek. Geçdoğan.

Potent: Kuvvetli, etkili, güçlü.

Pozitif Kemik Mimarisi: Radiküler kemiğin interdental kemikten daha apikalde konumlandığı durum.

Pozitron Emisyon Tomografi (PET): En gelişmiş nükleer tıp görüntüleme tekniği. İnsan vücudunda meydana gelen biyolojik olayların düşük dozda özel radyoaktif maddeler kullanılarak incelenmesini sağlayan ileri bir moleküler görüntüleme tekniği.

Prader-Willi Sendromu: Sıklıkla tedavi edilmemiş aşırı obez çocuk ve adolesanlarda teşhis edilen sendrom. Bu sendroma sahip hastaların çoğunda 15. kromozomda silinme tespit edilmiştir. Gelişim geriliği, infantil hipotoni, anormal cinsel olgunlaşma, hipogonadizm, mental retardasyon ve davranış bozuklukları, kısa boy, küçük el ve ayaklar görülmektedir. Dişlerde yaygın çürük ve mine hipoplazileri dikkati çekmektedir, ayrıca tükürük vizkozitesi artmıştır.

Predentin: Pulpa yüzeyinde mineralize olmamış dentin matriks. Predentin tip I kollagen içerir. Dentinin pulpal yüzde en iç bölümünü oluşturur.

Prediktif: Öngörü, öngörüsül, tahmini.

Pregnancy Gingivitis: Hamilelikte görülen diş eti iltihabı. Hamilelik gingivitisi olarak da tanımlanır.

Pregnancy Tumors: Hamilelik tümörleri, sıklıkla II ve III trimeterde görülen, kötü ağız hijyeni veya diş taşlarına bağlı olarak gelişen diş eti büyümeleri. Klinik olarak kolay kanayan, büyüyecek nodüler bir hâl alan, saplı, sapsız ülser yapılarıdır. Renkleri lezyonun vaskülaritesine ve venöz dolaşımına bağlı olarak morumsu kırmızıdan, mavimsi koyu kırmızı renge değişiklik gösterir, yumuşak dokuyu ilgilendirir, kemiğe ataçmanları yoktur.

Premenstrual Sendrom: Progesteron seviyesinin yüksek seviyeye ulaştığında (menstrüasyondan 7-10 gün önce) gelişen, depresyon, hassasiyet, ruh hâlinde ani değişimler, konsantrasyonda zorlanma, yüksek öğürme refleksi ile karakterize durum. Hastalar bu dönemde yapılan tedavilere karşı daha hassas ve toleranssız olurlar. Bulantı refleksleri artmıştır ve ağrıya karşı abartılı bir cevap verirler.

Premolar: Küçük azı dişleri.

Prenatal: Doğum öncesi.

Presel: Pamuk tampon, pelet ve frez gibi steril objeleri taşımaya yarayan maşa şeklinde alet.

Prevelans: Belirlenen bir zaman aralığında o toplulukta hastalıktan etkilenen bireylerin yüzdesi.

Prevelans: Belirlenen bir zaman aralığında o toplulukta hastalıktan etkilenen bireylerin yüzdesi.

Prilokain (Prilocaine, Citanest): Amino amid tipi lokal anestetik. Enjektelerde edilebilir formunda (Citanest), genellikle diş hekimliğinde kullanılır. Düşük kardiyak toksisiteye sahip olduğu için intravenöz rejyonel anestezi uygulamalarında da yaygın olarak kullanılmaktadır. Asetaminofen ve fenastin alan hastalarda kontrendikedir, Gebelik kategorisi "B"dir.

Primer Çürük: Çürüğün ilk görüldüğü durum.

Primer Dentin: Dişin gelişimi sırasında ilk dentin yapımı ile başlayan, büyük çoğunluğu diş erüpsiyonundan önce oluşan ve apeksin kapanmasına (apeksogenezis) kadar yapımı devam eden dentin.

Primer Herpetik Gingivostomatit: HSV-1 neden olduğu okul öncesi (6 yaş öncesi) çocukluk dönemi hastalığı. Bulaşıcıdır, bağışıklık gelişir. Diffüz, eritemli, parlak, ödemli diş eti ve mukoza tablosu görülür. Diş eti ve komşu oral mukozada diffüz, eritematöz, parlak, değişen derecelerde ödem ve kanamalı bir tablo hâkimdir. Başlangıçta, diş eti, labial ve bukkal mukozaya, yumuşak damak, farinks, sublingual mukozaya ve dilde görülebilen yuvarlak, gri veziküller, 24 saat geçtikten sonra rüptüre olur ve yerini kırmızı kabarıklıkla yerlerine bırakır. Servikal lenfadenopati, ateş ve generalize bitkinlik yaygın olarak görülür. Lezyonlar 7-10 gün sürer, skar bırakmadan iyileşir.

Primer Oklüzal Travma: Sağlıklı periodontal dokular üzerine anormal oklüzal kuvvetlerin gelmesiyle oluşan yaralanma.

Primer Radyasyon: Tüp içinde oluşturulup, tüpten çıkan ve dokuya penetre olan radyasyon.

Primer Stabilite: İmplantın kemik yuvaya yerleştirildiği anda hareketsiz, stabil olması durumu.

Probing (Sondlama, Ölçüm): Çürük ve periodontal hastalıkların teşhisinde kullanılan muayene yöntemi.

Probiyotik: Koruyucu barsak bariyerini güçlendirici etkiye sahip, sindirim sistemi ve genel sağlık üzerinde olumlu etkilere sahip canlı bakteri ve mayalar.

Prochilie İnfierior: Alt dudağın normale göre ileriliğini tanımlar.

Prochilie Superior: Üst dudağın normale göre ileriliğini tanımlar.

Profilaksi: Önlem almayı artırmak. Hastalığı engellemek için önlemler almak.

Profundus: Derinde, derine yakın.

Progesteron: Kadınları hamilelik dönemine hazırlayan bir hormondur ve sağlıklı üreme çağındaki kadında her ay döngü hâlinde yumurtalıklardan salgılanır. Progesteron meme bezlerinin gelişimi, menstruel siklusu düzenlenmesi ayrıca gebelikte plasenta oluşumuna katkıda bulunur.

Prognathie İnfierior: Alt çenenin kafa kaidesine göre normalden daha ileride olması durumu.

Prognathie Superior: Üst çenin kafa kaidesine göre normalden daha ileride olması durumu.

Prognoz: Hastalığın sonucunun veya gidişatının tahmini.

Progresif Lateral Translasyon: Erken yana kaymayı takiben alt çenede kademeli olarak gözlenen kayma hareketi.

Projeksiyon: Paranazal sinüsler, Le Fort kırıkları ve koronoid fraktürlerin değerlendirilmesinde kullanılan radyografik tekniği.

Prokain

Prokain: Aminobenzoikası esteri, zayıf bir lokal anestezi. %2-4'ük konsantrasyonlarda kullanılır, etkisi beşinci dakikada başlar. Vazokonstriktör içerenlerin 30-40 dakika, içermeyenlerin ise 15-20 dakika etki süresi vardır. Toksik reaksiyonları başlatan eşik doz 19.2 mg/kg'dır. Tüm lokal anestetikler içinde en kuvvetli vazodilatör ve antiaritmiktir.

Proklinasyon: Anterior dişlerin kuronunu labial yönde devirme işlemi.

Proksimal Kontakt (Ara Yüz Teması, Contactus Proximalis): Bir dişin mezial ile diğer dişin distali arasında oluşan temas bölgesi.

Proksimal Yüz (Facies Proximalis Dentis): Komşu diş yüzeyi ile temasta olan diş yüzeyleri. Üçüncü molar dişler hariç, tüm dişlerin hem mezialde hem de distalde olmak üzere toplam 2 proksimal yüzü vardır.

Pronasale (Prn): Burun ucunun en belirgin noktası. Burun ucunun dış bükey olduğu bölgesinin tepe noktası. (*Ortodonti*)

Prosthetics: Eksik dişlerin yerine kullanılan sabit veya çıkarılabilir bir aparat. (*Örn. köprüler, çıkarılabilir protezler.*)

Prosthion (Pr): Üst iki orta kesici diş arasındaki alveol kemiğinin lateral sefalometrik filmde görülen en ileri noktası. (*Ortodonti*)

Prostaglandin (PG): Makrofaj ve fibroblastlar başta olmak üzere birçok hücreden üretilen araziidonik asit metaboliti lipid yapılı moleküller. Özellikle PGE2, vazodilatasyona ve birçok sitokin salınımına sebep olarak inflamasyonda önemli rol oynar. MMP'leri ve osteoklastik kemik rezorpsiyonunu indükler.

ProTaper Döner Alet Sistemi: Sistemin çapraz kesitinin modifiye K tipi eğe

Pseudomembranöz Candidiazis

görünümünde olduğu ve radial alanı bulunmayan, uç dizaynı keskin olmayan modifiye aktif uçlu kanal aleti.

Protez Kaidesi: Protezin yumuşak dokularla temas eden ve dişleri taşıyan kısmı.

Protrusif Çatışma: Protruzyonda karışık arka grup dişler arasındaki çatışma.

Protrusif Kesici Eğimi: Protrusif Kesici Yolu ile yatay referans düzlemi arasında oluşan açı.

Protrusif Kesici Yolu: Mandibular anterior dişlerin kesici kenarlarının maksimum kapanıştan, başabaş kapanışa kadar izlediği yol.

Protrüzyon: Üst dişlerin aşırı ileri/fırlak görünmesi durumu. Keser grup dişlerin, üzerinde sıralandıkları apikal kaideye göre vestibüloversiyona uğramaları.

Provetella İntermedia: Kısa, hareketsiz, gram (-) rod. Siyah pigment bakteriler. P. gingivalise göre daha az virulans ve proteolitiklidir. Hamilelikte ve Down Sendromunda artmış sayıda görülür. Virülans Faktörleri; Hydrolases, Hemolizin, LPS, İnterpain A, Cysteine proteaz.

Proximalis: Yakın, ara bölgeye yakın, gövdeye yakın.

Pseudo Cep: Gingival marjinin koronal yönde büyümesiyle gelişen, ataçman ve alveoler kemik kaybının olmadığı cep.

Pseudo Halitozis: Kötü kokunun gerçekte bulunmadığı ancak kişinin var olduğuna inandığı durum. Psikolojik danışmanlık ve basit oral hijyen önlemleri ile durum düzeltilebilir.

Pseudomembranöz Candidiazis: "Pamukçuk" olarak da bilinen, ağrısız veya hassas, sarı-beyaz, kesilmiş süt görünümünde yüzeyden kolayca ayrılan lezyonlar. En sık olarak sert, yumuşak damak, bukkal veya labial mukozada

görülse de daha az sıklıkla ağzın her bölgesinde görülebilir.

Psoriasis: Sedef hastalığı. Sıklıkla dizler, dirsekler, gövde ve kafa derisinde kırmızı, kaşıntılı pullu lekelere neden olan, bir deri hastalığıdır. Hastalık birkaç hafta veya ay boyunca alevlenme, ardından bir süre azalma veya remisyona girme eğilimindedir.

Pterygoid Lateral Kas (M. Pterygoideus Lateralis): Superior ve inferior olmak üzere iki başı olan ve bu başları arasından nervus bukkalis ve arteria maksillaris geçen kısa ve kalın bir kas. Bu başları arasından nervus bukkalis ve arteria maksillaris geçer. Mandibuler sinirin bir dalı olan nervus pterygoideus lateralis tarafından inerve edilir. Kasın çift taraflı kasılması mandibula'yı öne ve aşağıya çeker ve ağzı açar ve bu sayede çenenin sağa ve sola doğru hareket etmesini sağlayarak öğütme işlemini gerçekleştirir. Ağzı açan tek çiğneme kasıdır.

Pterygoid Medial Kas (M. Pterygoideus Medialis): Kalın ve dikdörtgen şeklindeki bu kasın lateral yüzü ramus mandibula ile komşuluk eder. Mandibuler sinirin bir dalı olan nervus pterygoideus medialis tarafından inerve edilir. Çift taraflı kasılırsa mandibula'yı yukarı kaldırır ve ağzı kapatır. Tek taraflı kasılırsa mandibula'yı kendine çeker. M. pterygoideus lateralis ile mandibula'yı öne çeker.

Pterygomaxillare (Ptm): Foramen rotundum'un alt kenarı ile pterygoid maksiller fossanın kesişim noktası. (*Ortodonti*)

Ptyalism: Salya sekresyonunda artış.

Puberte Gingivitis: Puberte döneminde (9-14 yaş) görülen interproksimal alanda kanama, inflamasyon ve inflamatuvar diş eti büyümelerinin görüldüğü gingivitis.

Bu dönemde Östrojen ve Progesteron cinsiyet hormonlarında artış meydana gelir ve kadının doğurgan olduğu dönem boyunca da nispeten sabit kalır. Pubertede periodontal dokular lokal faktörlere aşırı cevap verir, gingivitis prevelansı, plak miktarına bağlı olmaksızın artar. Debris, materia alba, plak ve diş taşının biriktiği bölgelerde diş etlerinde hiperplastik reaksiyon görülebilir. İltihabi dokular, eritamatöz, lobüllü gergin görünümde ve spontan kanama eğilimine sahiptir, histolojik görüntü iltihabi hiperplazi şeklindedir.

Puberte: Sekonder seks karakterlerinin geliştiği, cinsel olgunlaşma ve üreme yeteneğinin edinildiği, fiziksel büyüme ve psikososyal olgunlaşmanın gerçekleştiği çocukluktan erişkin hayata geçiş dönemi.

Puberte Prekoks: Erken ergenlik.

Puberte Tarda: Gecikmiş ergenlik.

Pulmoner Emboli: Akciğer atardamarının ani tıkanması. Akciğerlere kan götüren damarların (pulmoner arterler) tıkanmasına bağlı olarak gelişen ciddi bir hastalık.

Pulpa: Dişin kuron ve kök kısmında bulunan dentin ile çevrelenen boşluklarda yer alan, mezoderm kökenli bol damarlanmış, sinir ağıyla sarılmış ve kök ucundan dişi terk eden bir bağ dokusudur. Diş özü olarak da bilinir.

Pulpa Basıncı: Diş pulpa boşluğundaki basınçtır ve ekstrasellüler sıvı basıncı ile ilişkilidir. Ortalama 6 mm civa basıncına eşittir.

Pulpa Dentis: Pulpa.

Pulpa Kavitesi: Pulpayı içeren diş içindeki boşluk.

Pulpektomi

Pulpektomi: Kök kanal boşluğundan canlı ve canlı olmayan pulpa dokusunun tamamen çıkarılması.

Pulpitis: Pulpa dokusunun infeksiyonu/iltihabı.

Pulpotomi (Pulpotomy): Diş pulpasının bir kısmının çıkarılması.

Pulse Oksimetre: Hastaların kalp atış hızını kontrol eden ve kayıt altına alan, kandaki oksijen seviyesini de ölçen cihaz.

Purpura: Eritrositlerin damar dışına çıkması ile deride oluşturduğu lokal renk değişikliği. zerine basmakla kaybolmayan, etrafı hiperemik, pembe, kırmızı deriden kabarık döküntüler.

Pstl: İçi cerahatlı, genellikle 0.5 cm'den küçük deri lezyonları.

Pyojenik Granülom: Minör travmalara karşı vücudun diş eti büyümesi şeklinde verdiği yanıt. Hamilelik tümörüne benzer, ikisi farklı lezyonlardır.

Pyroglossia: Dilde yanma hissi/duygusu.

Q

QMIX: Klorheksidine, triclosan ve EDTA içeren kanal irrigasyonunda kullanılan ajan.

Quadrant: Dental arkın dörtte biri. Bir dairenin çeyreği.

Quarantine: Karantina.

Quaterner Amonyum Bileşikleri (Quaterner Ammonium Compounds): Kısaca QAC'ler olarak da adlandırılan kuaterner amonyum bileşikleri, koruyucular, yüzey aktif maddeler, antistatik maddeler ve dezenfektanlarda aktif maddeler olarak çeşitli amaçlarla kullanılan bir grup kimyasal.

R

Rabies: Kuduz hastalığı.

RaCe Sistemi (Reamer with Alternating Cutting Edge): Kanal içerisinde perforasyon oluşturma riskini azaltmak amacıyla, kesici ağızlı reamerlar ve bu reamerların üzerinde, bükülmüş bölgelerin yanında düz alanları olan eğeler. RaCe eğelerinde eğenin kanal içerisinde merkezi konumda kalmasını sağlayan, diğer Ni-Ti eğelere benzer şekilde kesici olmayan uç mevcuttur. Yüzeylerin elektro parlatma işleminden geçirilmesi, 500-600 devirde kullanımı, negatif kesme açısı çalışma süresini kısaltır, daha iyi temizleme sağlar.

Radiküler: Köke ait, kökle ilişkili. (Örn. *Radiküler kist*)

Radiküler Kist: Pulpa enfeksiyonu ile tetiklenen malessez epitel artıklarından köken alan kist. Çürüklü devital dişler ile ilişkilidir.

Radiküler Lamina Dura: Diş kökünü çevreleyen ince radyopak çizgi.

Radix Dentis: Diş kökü.

Radix Entomolaris: Alt molar dişin distolingualindeki artı köke verilen isim.

Radix Paramolaris: Alt molar dişin mesiobukkalindeki artı köke verilen isim.

Radyal: Işınsal.

Radyasyon: Enerjinin bir yerden başka bir yere dalgalar hâlinde iletilmesi veya yayılması. Bir kaynaktan çevreye

parçacık akışı veya dalgalar şeklindeki enerji salınımı.

Radyasyonmetre: Doz ölçer, nükleer ışınım altında kalmışlık derecesini ölçen aygıt. Radyasyon ölçer, dozimetre.

Radyoaktif: Radyasyon yayan.

Radyografi: Film veya görüntüleme işlemi.

Radyoloji (Röntgenoloji): Değişik enerjiler aracılığı ile vücudu görüntüleyerek tanı koyan ve bu görüntüler kılavuzluğunda tanı ve tedavi amaçlı girişimler yapan bilim dalı.

Radyolüsent: Film üzerinde siyaha yakın görünüm.

Radyopak: Film üzerinde beyaza yakın görünüm.

Radyoterapi: Yüksek enerjili ışınların tedavi amaçlı kullanılması. Hedef, tümör dokusunun, komşu sağlıklı dokuları koruyarak yok edilmesi. İyonlaştırıcı radyasyonun kanser hastalığının tedavisinde kullanılır. İyonizan ışınlar, kanser hücrelerinin çoğalmasıyla meydana gelen tümör DNA'sını hasara uğratar.

Rake Açısı: Eğenin uzun aksına dik olacak şekilde yatay kesit alındığında, kesici kenarın eğenin dentine temas eden noktasından geçen yarıçap ile yaptığı açı. Rake açısı aletin kesiciliğini belirler.

Ramfjord İndeksi: Periodontal hastalık indeksi. Ramfjord'a göre seçilmiş 6 diş (16-21-24-36-41-44) değerlendirilir. 1-2-3

Ramfjord İndeks Dişleri

dereceleri Gingivitis skorları, 4-5-6 dereceleri ise Periodontitis skorlarıdır.

Ramfjord İndeks Dişleri: 16-21-24-36-41-44 nolu değerlendirmede kullanılan dişler.

Ramsay Hunt Sendromu: Fasiyal paralizi, kulak ağrısı ve kulak çevresi herpetik döküntüler ile karakterize sendrom.

Randomize: Rastgele, gelişigüzel.

Ranula: Genellikle tükürük bezleri travmasından kaynaklanan, ağız tabanında meydana gelen, mukus içeren, kubbe şeklinde bir şişlik.

Raphe Palatina Media (Orta Hat Kemik Çıkıntısı): Üst çene kemiklerinin birleşme yeri. Üst protez kırılması ve denge kaybından sorumludur.

Rapidly (Progresif): Hızlı ilerleyen.

Rasckow Pleksusu: Dentin kanallarının mine-dentin sınırında birkaç dala ayrılarak oluşturduğu mine altı pleksusu.

Raspatör: Periost elevatörü.

Raşitizm: Çocuklarda görülen, uzun süreli ve aşırı miktarda D vitamini eksikliğinden kaynaklanan hastalık. Belirtileri: Diş yapısında bozukluklar, dişlerin kolay çürümesi, diastema, geç sürme, büyüme ve motor becerilerde gecikme, omurga, pelvis ve bacaklarda ağrı, kafatasının gövdeye oranla büyük olması ve kas güçsüzlüğüdür.

Raynaud Fenomeni: En çok titreşim kaynaklı olan “el-kol titreşim sendromu” ile ilişkilendirilir. En önemli belirtisi parmaklardaki beyazlaşma olduğu için “beyaz parmak hastalığı” olarak da bilinir. El ve ayak parmakları, burun ve kulak gibi kan akımının zayıf olduğu bölgelerin soğuk hava koşullarına maruz kalmasına bağlı gelişen, ciltte solukluk ve morarma ile karakterizedir. Soğuk, artirit, ateroskleroz, skleroderma ve eklem

Rejional (Bölgesel) Anestezi

romatizması Raynaud fenomenine neden olan faktörlerdir.

Reanimasyon: Yeniden canlandırma. Yaşamı kesintiye uğramış hastalara temel ve ileri yaşam desteği uygulayarak hayatta kalmalarını sağlamaya yönelik çabalar bütünü.

Recontouring: Yeniden kontur, şekil vermek anlamında kullanılır. Dişin uzunluğunu, şeklini veya yüzeyini değiştirmek için az miktarda diş minesinin çıkarıldığı prosedür. Odontoplasti, enameloplasti olarak da adlandırılır.

Redüksiyon: İndirgeme, azaltma.

Reentry: Yeniden giriş (noktası).

Rees Estetik Planı: Burun ucu-pronasale ile üst dudak-labrale superius arasında çizilen çizgidir ve bu çenede kemik pogoniondan geçmelidir.

Refractory Periodontitis: Konvansiyonel tedaviye dirençli ne tip ve ne sıklıkla yapılırsa yapılsın tedaviye cevap vermeyen periodontitiler.

Regresyon: Gerileme, hastalığın şiddetinin azalması.

Rehabilitasyon: Kaybedilmiş fonksiyonların yeniden kazandırılması.

Reimplantasyon: Dişin soketine yeniden yerleştirilmesi.

Rejenerasyon: 1. Travma, yaşlanma, konjenital bozukluk veya travmaya bağlı hasar nedeniyle işlevini yitiren hücre, doku veya organların normal fonksiyonunu yeniden sağlamak için yenilenmesi işlemi. 2. Onarım, yerine koyma. Yeniden yapılanma, kaybedilen dokuların yenilenmesi.

Rejional: Bölgesel, bir bölgeye ait.

Rejional (Bölgesel) Anestezi: Operasyon sahasını innerve eden sinirleri, operasyon sahasına yayılmadan bloke etmek.

Rejiyonel Odontodisplazi: Dişlerin gelişim sürecinde lokalize duraklamalar sonucu oluşan, mine, dentin ve seement dokularını etkileyen gelişimsel anomali. Etkilenen dişlerde radyografrafta kısa kökler, ince hipoplastik dentin nedeniyle geniş pulpa odası ve kök kanalları, açık apikal foramen gözlenir. Hem süt hem de daimî dişlerde görülen bir durumdur. Mine ve dentin tabakası ince ve az kalsifiye olduğundan radyografik olarak "hayalet dişler" olarak tarif edilir.

Rekurrent (Recurrent): Tekrarlayan, yinelenen.

Rekurrent Gingivitis: Tedavi sonrasında iyileştikten sonra tekrar atak yaparak yeniden başlayan (recurrent) gingivitis.

Relaksin: Gebelik esnasında meydana gelen ve doğumda gevşetici rol oynayan hormon. Az miktarda sentezlenir ve doğum ile ilişkilidir.

Relaps: Fiziksel veya psikolojik olarak kişinin geçmişte yakalandığı bir rahatsızlıktan tekrar etkilenmesi durumu.

Remineralizasyon: Demineralizasyon süreci boyunca diş yüzeyinden kaybedilen minerallerin tekrar diş yüzeyinde depolanması şeklindedir ve dinamik çürük oluşum sürecinin bir parçasıdır. Diş lezyonlarının remineralizasyonu, kısmen demineralize olmuş apatit kristallerinin yüksek doygunluktaki solüsyonlara maruz kalması sonucunda orijinal boyutlarına dönebilme durumudur.

Remisyon: Kronik hastalıklı kişilerde hastalık aktivitesinin bulunmadığı durum/dönem.

Removable: Çıkarılabilir, kaldırılabilir.

Renal: Böbrekler ile ilgili.

Renk Skalası (Color Scale): Bir değer ölçüğü olarak renk özelliklerinde dereceli

değişiklik gösteren renklerin düzenli bir şekilde düzenlenmesi. Renk seçmeye yarayan renk örnekleri.

Replikasyon: Eşlenme. Hücre, organizmaya da molekül gibi örneklerin tam olarak kopya edilmesi süreci. (*Biyoloji*)

Reprezant: Tanıtım ve pazarlama yapan kişi.

Reseptör: Hücre dışındaki bir sinyali hücre içine taşıyan, sinyal transdüksiyonunda yer alan bir protein. Alıcı, almaç.

Resesyon: Çekilme, geri çekilme. (*Örn. Gingival resesyon, diş eti çekilmesi.*)

Resilience: Elastik limit altındaki streslerde cismin absorblayabileceği enerji miktarı.

Resiproc Sistemi: 360 derecelik turu birçok ileri-geri hareketle tamamlayan ve kesme yönündeki dönüş açısı, pasif yöndeki dönüş açısından fazla olan resiprokal hareketle çalışan kanal şekillendirme sistemidir. Sistem üç farklı boyutta eğeğe sahiptir. (*Endodonti*)

Resiprokal Sistemler: Saat yönü ve ters saat yönünde 90 derecelik açıyla hareket eden, paslanmaz çelik eğelerin kullanıldığı sistem. (*Endodonti*)

Respiratuvar Arrest: Solunumun durması.

Restorasyon: Diş yapılarının gelişimsel ve kazanılmış hastalıklar nedeniyle bozulan formlarını düzeltmek, restore etmek, dişin fonksiyon ve estetiğini iade etmek amacıyla yapılan onarımlar.

Resusitasyon: Yaşama döndürüm, canlandırma.

Retainer: Tutucu. Dişleri belirli bir kolumda tutmak için kullanılan sabit veya çıkarılabilir bir apacey.

Retansiyon: Protezin dikey yönde yerinden ayrılmasına karşı gösterdiği direnç.

Retard: Uzun etkili.

Retepeg: Bağ dokusunun papiller tabakasının epitel dokuya doğru yaptığı uzantılar.

Retikülositler: Olgunlaşmamış kırmızı kan hücreleri.

Retiner: Dayanak diş üzerine yapıştırılan köprü elemanı.

Retraksiyon: Serbest diş eti dokusunun dişin çevresinden geçici olarak bir miktar uzaklaştırılması işlemi.

Retraksiyon İpi: Prapere edilmiş dişlerde ölçü alınmadan önce, ölçü maddesinin cep içerisine kolaylıkla ulaşmasını sağlamak amacıyla sulkus içerisine yerleştirilen iplikler. İplikler vazokontrüktör ajanlarla birlikte kullanıldığında kanamayı önleyici etki yaratır.

Retreatmant: Bir hastada ilk tedaviden sonra aynı hastalığın aynı ajan veya prosedürle veya ek alternatif önlemlerle tekrarlanan tedavisi. (Örn. Kanal tedavisinin yenilenmesi, yinelenmesi.)

Retrochilie Inferior: Alt dudağın normale göre geriliğini tanımlar.

Retrochilie Superior: Üst dudağın normale göre geriliğini tanımlar.

Retrofaringeal Abse: Farinksin posterior duvarı ile prevertebral fasya arasında oluşan abseler.

Retrogeni: Alt çene ucunun geride olması.

Retrognathie Inferior: Kafa kaidesine göre alt çenenin normalden geride konumlanması.

Retrognathie Superior: Üst çenenin kafa kaidesine göre normalden daha geride olması durumu.

Retrograt (Retrograde): Geriye yönelik, geriye giden, ters yönde.

Retromolar Bölge: Son molar dişin distal yüzeyinden posterior mandibular alveolusa kadar uzanan alan.

Retrospektif: Geriye dönük, geçmiş döneme ait. (Örn. Retrospektif çalışma)

Retrovirüsler: Retroviridae virüs ailesinden olan ve RNA genomu taşıyan zarflı virüsler. Diploit olan tek RNA virüsüdür.

Retrusion: Geride konumlanma. Bir organ veya oluşumun, normal pozisyonuna göre arkada konumlanması.

Retzius Çizgileri: Mine prizmalarının histolojik kesitlerde, mine dış yüzü ile kesici kenarda 15 derece, koledede ise 45 derece açı yapan çizgileri.

Reversed Architecture (Tersine Kemik Mimarisi): Radikuler kemiğin fasial ve lingual kısımda bir kayıp olmaksızın, interproksimal kemikte kayıp görülmesi ile oluşan kemik yıkımı şekli.

Reversible: Tersine çevrilebilir.

Reversible Pulpitis: Radyolojik ve periodontal bulgu izlenmeyen, pulpanın şiddetli olmayan lokalize inflamasyonu. Etken uzaklaştırılırsa inflamasyon çözümlür, pulpa normale döner.

Rvetman: Mum örneğin metal yapıya dönüştürülmesinde kullanılan, toz ve sıvı karıştırılarak sertleşen ısıya dayanıklı alçı tipi. Revetmanlar, dökülecek mum örneğin şekli, yapısı ve kullanılan alaşımın erime aralığına göre değişir.

Rezeksiyon: Organ veya dokunun cerrahi olarak çıkarılması işlemi. (Örn. Apikal rezeksiyon, kök ucunun kesilerek çıkarılması.)

Rezidüel: Geride bırakılan/kalan, artık olarak kalan. (Örn. Rezidüel kist, rezidüel çürük.)

Rezidüel Çürük: Restorasyon esnasında tam olarak temizlenmeyen enfekte dokunun tekrar aktive olarak çürük gelişmesi.

Rezidüel Kemik: Dişler kaybolduktan sonra kalan maksiller veya mandibular kemiğin bileşeni.

Rezidüel Kist: Bir kistin tamamen çıkarılamaması sonucu oluşan kist. Radyolüsent içeriklidir.

Rezistans: Direnç. Mikroorganizmaların özelliklerine bağlı olarak ilaçlara direnç gelişmesi, ilaçların etkisiz kalması.

Rezölüsyon: Bir bileşiğin, kendisini oluşturan unsurlara ayrılması. Erime, çözünme, ayrışma.

Rezonans: 1. Sesi aksettirme, rezonans. **2.** Farklı iki cismin frekanslarının yani titreşimlerinin birbirine uyması.

Rezorpsiyon: Dişi destekleyen kemiğin yıkımı, kemik kaybı.

Rh Faktör: Rhesus maymununun kanı üzerinde yapılan araştırmalar, tıp dünyasına Rh faktörünü kazandırmıştır. Rh faktör kandaki özel bir antijeni simgeler. Varlığı Rh (+), yokluğu ise Rh (-) olarak tanımlanır.

Rhinion: Buru kemik ve kırıldak birleşme noktasında yumuşak dokunun en belirgin olduğu nokta.

Ricketts Düzlemi (E-Line, Estetik Düzlem, Estetik Çizgi): Dudakların analizinde kullanılan bu çizgi pogonion ile burun ucu pronasale arasında çizilmektedir. Yüz planı, nasion ile pogonion arasında çizilmektedir.

Riedel Planı: Üst dudak ile alt dudak ve pogonion arasında çizilen çizgi. Bu hat, burun değerlendirilmesinde kullanılmaktadır.

Riga-Fede Hastalığı: Yeni doğanlarda, natal ve neonatal dişlerin beslenme sırasında dilin ventral yüzeyi veya alt dudanın iç kısmına sürtünmesi nedeniyle oluşan ülserler.

Rigor Mortis: Ölüm katılığı.

Rijidite: Elastik deformasyona gösterilen direnç.

Rinolit: Nazal kavitede bir nidus etrafında tuzların birikmesi sonucu meydana gelen mineralize kitle.

Risk: Bir bireyin belirli bir zaman diliminde spesifik bir hastalığa yakalanma ihtimali.

Risk Faktörü: Bireyin hastalığa yakalanma olasılığını artıran çevresel, davranışsal veya biyolojik faktörler.

Risk Göstergeleri (Risk İndikatörleri): Kesitsel çalışmalar sonucu muhtemelen hastalığa sebep olduğu düşünülen ancak hastalığa sebep olduğu longitudinal çalışmalarla kanıtlanmamış risk elemanlarıdır.

Risk Markerları (Geleceğe İlişkin Risk Tahmini İşaretleri, Risk İşaretleri): Hastalığa sebep olmayan ancak hastalık riskinin artmasıyla ilişkisi olan risk elemanları.

Risorius: Gülme kası, m. risorius.

Rivinus Kanalçıkları: Sublingual bezin ağza açıldığı kanalçıklar.

Rizomegali: Diş köklerinin normalden uzun olması.

Rizomikri: Diş köklerinin normalden kısa olması.

Romatoid Artrit (RA): El ve ayak eklemleri gibi daha çok küçük eklemleri simetrik olarak tutan kronik seyirli otoimmün bozukluktur, halk arasında iltahaplı romatizma olarak da tanımlanır. Sadece küçük eklem tutulumu ile kalmayıp diz, kalça, omuz gibi büyük eklemleri de tutabilir. Hastalığın gelişimi ile eklemlerde hasar, şekil bozukluğu ve sakatlığa neden olur. Erkeklerle oranla kadınlarda daha fazla sıklıkla görülür, gentik yatkınlık söz konudur.

Rond Frez: Band şekli küresel, tüm yüzeyleri aktif olan frezler. Preperasyonlarda, ekstansiyon, retansiyon ve çürük temizleme amacıyla kullanılır.

Root-Planning: Plak, diş taşı ve nekrotik/ hastalıklı sementin kazınması işlemi.

Roseola İnfantum: Genellikle 6 ay ile 2 yaş arasındaki küçük çocukları etkileyen, Herpes grubu virüslerin neden olduğu akut, döküntülü bir çocukluk çağı hastalığı. Altıncı hastalık olarak da tanımlanır.

Rotasyon: Vücuda ait bir yapının, o yapıya ait uzun-düşey (vertical, longitudinal) eksen çevresinde döndürülmesi.

Roza Hastalığı: Yanak, burun, çene ve alını etkileyen, tekrarlayan kızarıklık, sivilce benzeri kabarıklıklar ve yüzeyel damar genişlemeleri (telenjiektazi) ile karakterize deri hastalığı. Halk arasında gül hastalığı olarak bilinir.

RPA Kroşeler: Bar kroşe uygulamasının kontrendike olduğu, andırkatın dişsiz kretten uzakta, dayanak dişin gingival üçlüsünde olduğu durumlarda kullanılan, RPI kroşe modifikasyonu.

RPI Kroşeler: Kroşe dizaynı mesiolingual embraşurda yer alan, komşu dişle temas etmeyen küçük bağlayıcıdan çıkan meziooklüzal tırnak içerecek şekilde tasarlanan kroşe.

Rubber Dam: Kauçuk baraj. Bir veya daha fazla dişin oral sıvılarla kontaminasyondan izolasyonunu sağlamak ve malzemelerin boğazın arkasına düşmesini önlemek için kullanılan yumuşak lateks veya vinil örtü.

Rubella: Kızamıkçık. Deride kırmızı döküntülere yol açan bulaşıcı viral enfeksiyon. Hafif ateş ve şişmiş lenf düğümleri, öksürük ve burun akıntısı gibi soğuk algınlığı benzeri belirtilerle karakterizedir.

Rubeola: Kızamık. Yüksek ateş, hâlsizlik, öksürük, gözlerde kızarma, titreme ve ağızda oluşan koplik lekeleri

ile karakterize çocukluk çağı hastalığı. Paramyxoviridae ailesinin bir üyesi olan rubeola virüs, kızamık hastalığının etkenidir.

Rudimanter: Gelişmemiş, körelmiş, güdük kalmış.

Ruga Palatina: Sert damağın anterior bölgesi, keser dişlerin palatinal bölgesinde yer alan, anatomik fibröz doku/mukoza katlantıları, kıvrımlar.

Russell-Silver Sendromu: İntrauterin gelişme geriliği, kısa boy, küçük üçgen yüz görünümü ve diğer yapısal değişiklikler görüldüğü sendrom. Bu sendroma sahip bireylerde sıklıkla asimmetrik vücut yapısı, hipoplazik mandibula, ince üst dudak, küçük ve ayrıık dişler görülmektedir. Ayrıca derin damak kubbesi, daralmış maksilla eşlik etmektedir, çeneler küçüktür, çene ucu erken yaşta belirginken yaşla birlikte silikleşme eğilimindedir. Diş sürme zamanlarında gecikmeler görülür.

Rüptür: Yırtık, kopma, delinme.

Rüptüre Olmak: Herhangi bir nedene bağlı organlarda yırtık oluşma veya kopma.

RVG (Radio Visio Graphy): Dijital görüntüleme aygıtı. Görüntülerin elektronik sensörler üzerinde oluşturulduğu görüntüleme sistemleridir. Dijital sensör, bilgisayara bağlantıyı sağlayan ana cihaz ve hard diskten oluşur.

S

S Doğrusu: Burun altı oluşunu yapan S şeklindeki bölgenin tam orta noktası ile yumuşak doku pogonion'dan geçen doğru. (*Ortodonti*)

Sabit Diş Protezleri (Fixed Dental Prosthesis): Doğal bir diş/dişlere veya bir veya daha fazla diş implantına bir şekilde sabitlenmiş hasta tarafından çıkartılmayan protezler için kullanılan genel bir terim.

Saç Tokası Kroşe (Reserve Action Clasp): Tek underkat alanının kroşe kolu başlangıç noktası altında olan, gıda retansiyonuna sebep olan ve estetik olmayan kroşe sistemi.

Saddle Açısı: SN doğrusu ile sella ve articulare noktalarından geçen doğru arasında oluşan açı. (*Ortodonti*)

Sagittal Düzlem: Oksal/median düzlem. İnsan vücudu boyunca, önden arkaya ve yukarıdan aşağıya uzanır. İnsan vücudunu ya da onun bir parçasını sağ ve sol olmak üzere ikiye bölen düzlem.

Sagittal Eksen: Yere paralel olarak arkadan öne doğru (ok gibi) uzanan, frontal düzlemi dik olarak delen eksen.

Sagittal Protrüziv Kesici Yolu Eğimi: Dişler sentrik oklüzyon pozisyonunda iken alt ve üst birinci keser dişlerin kesici kenarları arasında ve sagittal düzlemde çizilen çizginin, horizontal düzlem ile yaptığı açı.

Sağlık: (*WHO*) Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre bu fiziksel, mental, sosyal olarak tümüyle iyi olma hâli. Bireyin sadece hastalısız olması yeterli değildir.

Sakkarin: Sukrozdan 300 kat daha fazla tatlı olan sodyum tuzu formunda kullanılan bileşik. Metalik bir tad hissi yaratır.

Sakkaroz (Sükroz): Glikoz ve fruktoz moleküllerinin bir araya gelmesiyle oluşan bileşik.

Sakkül (Saccule): Küçük kese şeklindeki anatomik oluşum, kesecik.

Sakrifiye Etmek: Öldürmek.

Sakrum: Kuyruksokumu kemiği.

Saline: Bileşiminde tuz içeren.

Salivary: Tükürük ile ilgili.

Salivasyon: Tükürük yapımı ve salgılanması. (*Örn. Hiper/hiposalivasyon*)

Salya: Parotis, submandibular, sublingual ve minör tükürük bezlerinden salgılanır. Günlük miktarı, 0.5-1.t lt/gün. Ph. 6.3-6.9. %98 su, %2 organik ve inorganik maddeler oluşturur. "Lubrikasyon, fiziksel koruma, temizleme, tampionlama, diş bütünlüğünün korunması ve antibakteriyel etki" ağız sağlığındaki rolünü oluşturur.

Sanguarine: Canadensis bitkisinden elde edilen antimikrobiyal ajan. Bitkisel esaslı ağız gargarası. Çinko klorid ile kombine formları plak ve gingivitis azaltmada daha etkilidir.

Sanitas: Sağlık, sıhhat.

Sanitasyon: Hijyen için gerekli koşulların sağlanması ve korunması.

Santral Fossa: Molar dişlerin ve alt ikinci premolar dişin oklüzal yüzeyinin ortasındaki, sırtlardan inen eğimli yüzeylerle oluşan içbükey çöküntü.

Santral Oluk (Santral Sulcus): Arka (posterior) ve yan grup dişlerin sıklıkla meziodistal yönde oklüzal yüzü bukkal ve lingual olarak iki parçaya ayıran merkezi diş oluğu.

Santrifüj: Ayırıştırma aygıtı. Sıvı içindeki tanecikleri dibe çöktürme işlemi.

Santrifüj Cihazı: Merkezkaç kuvveti oluşturarak sıcak manşet içerisine eritilmiş metal alaşımını gönderen cihaz.

Saponifikasyon (Sabunlaşma): Nemli ortamlara gömülen ya da sıvı ortamda kalan cesetlerde genellikle deri altı yağ dokusundan zengin bölgelerde meydana gelen gelen değişiklik.

Saprofit (Saprophyte): Hastalık yapma yeteneği olmayan enfeksiyon kaynağı. Ölü canlılar veya organik maddeler üzerinden beslenen, çürükçül.

Sarılık (İcterus, İkter): Kanda bilirubin düzeyinin 2.5 mg'ın üzerine çıkmasına (hiperbilirubinemi) bağlı oluşan klinik tablo. Sarılık, yüksek bilirubin seviyelerine bağlı olarak cildin ve göz beyazlarının sarımsı veya yeşilimsi bir pigmentasyonu. Sarılık ile en sık ilişkili semptomlar kaşıntı, soluk dışkı ve koyu renkli idrardır.

Sarkoidozis: Etiyolojisi bilinmeyen, sistemik, granüloamatöz bir hastalık. Siyahilerde daha sık görülür. Diş eti ve diğer organları etkileyebilir. Diş etinde kırmızı, ağrısız, parlak diş eti büyümeleri ile karakterizedir.

SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome): Ağır akut solunum yolu yetersizliği sendromu. Yüksek ateş (>38.0°C), yorgunluk, baş ağrısı, kas ağrısı, kuru öksürük, nefes darlığı ve ishal klinik bulgularıdır.

Satürasyon: 1. Doyunluk, doyma. 2. Oksijen satürasyonu: Oksijen doyunluğu kandaki oksijen konsantrasyonunu belirten bir terimdir. İnsan kanındaki oksijen seviyesinin yüzde 95-100 arasında olması normal kabul edilir. Yüzde 90'ın altındaki oksijen seviyesi düşük olarak kabul edilir ve bu hipoksemiye neden olabilir.

Satüre: Doymuş.

Scaler: Kazıyıcı (manuel, sonic, ultrasonic).

Scaling (Kazıma): Diş yüzeylerinden plak, diş taşı ve renklenmelerin uzaklaştırılması işlemi.

Scarlet Fever: Kızıl hastalığı. Etkeni, A grubu hemolitik streptokok (Beta mikrobu) denen mikroplar ve onların toksinleridir. 3-7 yaş aralığındaki çocuklarda görülen, hastanın vücudunda, özellikle dil (çilek dil görünümü), yüz, koltuk altları ve kasık bölgesinde kırmızı lekelerle karakterizedir.

Scatter: Saçılma.

Schwann Hücresi: Myelinli veya Myelinli olmayan, görevleri aksonları çevrelemek olan çevresel sinir sisteminin glial hücresi.

Schwannoma (Nörilemoma): Schwann hücrelerinden kaynaklanan, kemik içi en sık gelişen nöral tümör. Malignite kazanmaz. Sıklıkla mandibula ve sakrumda izlenir. Mandibular lezyonlar mandibular kanal içerisinde gelişir. İçeriği radyolüsenttir.

Schwannoma: Sinir kılıfı tümörü.

Schwartz Periotriever: Çift taraflı ve yüksek mıknatıs özelliği bulunan, aletlerin kırılan uçlarını cepten çıkarmak için dizayn edilmiş periodontal alet.

Sclera: Gözün öndeki beyaz kısmı. Göz akı. Korneanın çevresinden itibaren tüm gözü saran opak, yoğun bağ dokusu.

Scurvy (Skorbüt): C vitamini (askorbik asit) eksikliği nedeniyle ortaya çıkan hastalık. Hâlsizlik, diş eti çekilmesi, kolay kanayan gingiva, ciltte morluklar, eklemlerde ağrı belirtileridir.

SE Boyutu: Sella ve E noktaları arasındaki uzaklık. Mandibular kondilin kafa kaidesine göre sagittal yöndeki konumu hakkında bilgi verir. (*Ortodonti*)

Sealents: Bakteri ve asitlerin minede harabiyet oluşturulmasını engellemek amacıyla, koruyucu amaçlı azı dişlerin çiğneyici yüzeylerine uygulanan dolgu işlemi.

Seatre Chotzen Sendromu: Kraniosinotuz, üst göz kapak sarkması, saçlı deri frontal bölge düşüklüğü, fasial asimetri ve iskeletsel anomaliler ile karakterize sendrom.

Sebore: Aşırı yağlanma. (*Deri*)

Sedasyon: Kullanılan sedatif ilaçlarla hastanın tüm reflekslerinin korunarak, derinliği kontrollü olarak ayarlanabilen uyku hâli. Yatışma, yatıştırma.

Sedatif İlaç Grubu: Sedasyon veya allerjik reaksiyonu önlemek amacıyla kullanılan ilaç grubu.

Sedative: Yatıştırıcı. Ağrı ve kaygıyı azaltmak ve relax durumu oluşturmak için kullanılan ilaç türü.

Sedimentasyon: Tortulaşma, çökme. Kan değerlerinden bakılan, vücutta var olan enfeksiyon oranını tespit eden test. Sedimentasyon (ESR, Eritrosit sedimentasyon hızı), eritrositlerin (kanda bulunan alyuvarların) çökme hızını belirtir.

Sedimentasyon Hızı Referans Aralığı:

Kırmızı kan hücrelerinin bir saat içerisinde çöktüğü mesafenin mm cinsinden değeri. Normal değerler yaşa ve cinsiyete göre değişkenlik gösterir. Erkeklerde 0-15 mm/saat, kadınlarda ise 0-20 mm/saat'tir.

Sefalji (Prosefalji): Sensitif bir sinirin sonlanma yerinin irritasyonu ile oluşan adale ve damar ağrıları, yani dokusal ağrılardır.

Sefalometrik Analiz: Sefalometrenin klinik uygulaması. İnsan kafatasının diş ve iskelet ilişkilerinin analizi.

Sefalometrik Radyografi (Cephalometric Radiograph): Genellikle ortodontik tedavi ve ortognatik cerrahi gereken hastalarda kullanılan kafatasının standart grafisi.

Segment: Kesit, bölüm, parça.

Segmental: Segmentlerden oluşan, segmentlerle ilgili.

Segmentasyon: Bir vücut ya da yapının benzer parçalara bölünmesi, zigotun geçirdiği bölünme evreleri.

Sekans: Sıra, dizi.

Sekel: Bir hastalıktan sonra yerleşip kalan işlev veya doku bozukluğu.

Sekestr: Ölü kemik parçası.

Sekonder: İkincil.

Sekonder (Recurrent) Çürük: Kenar uyumları tam olarak sağlanamayan, geçmişte yapılmış dolgu ve restorasyonların altında oluşan çürük.

Sekonder Dentin: Dişin gelişiminin tamamlanmasından sonra (kök gelişimi tamamlandıktan sonra) daha yavaş bir tempo ile hayat boyu yapılan dentin.

Sekonder Mobilite: Horizontal kuvvetlerin artışı sonucu, alveoler kemiğin

elastik deformasyonuna bağlı gelişen diş mobilitesi.

Sekonder Oklüzal Travma: Periodontal inflamasyon ve kemik kaybı nedeniyle periodonsiyumun adaptasyon yeteneğinin azalmasına bağlı olarak normal oklüzal kuvvetlerin (travmatik hâle gelmesiyle oluşan) yarattığı yaralanma.

Sekonder Radyasyon: Primer radyasyonun madde ile etkileşimi sonucu oluşan radyasyon.

Sekresyon: Salgı, salgılama.

Sekretin: Duedonum mukozasından salgılanan ve pankreastan bikarbonattan zengin sıvı salgılatarak mideden gelen içeriğin asiditesinin nötralize edilmesini sağlayan hormon.

Seksiyon: Bölüm.

Sekstant: Çenelerin alt ve üst, sağ arka, sol arka ve ön olarak altı bölgeye ayrılmasını tanımlar.

Seksiyel: Cinsel, eşeysel.

Sella (S) Noktası: Sella turcica'nın (sphenoid kemik) geometrik ortası. (*Ortodonti*)

Sellüler: Hücresel.

Selülit (Flegmon): Aerobik streptokokların primer etken olduğu, abseden ayrılmış, alanı daha büyük ve geniş, sınırları belirsiz, erken dönemde yumuşak, sonraki dönemlerde sert olan akut ve tehlikeli infeksiyon.

Sement: Anatomik kök yüzeylerini kaplayan özelleşmiş, kalsifiye, avasküler (damar, sinir, lenfatik bulunmaz) mezenşimal doku. Hücresiz (primer) ve hücreli (sekonder) sement olmak üzere 2 çeşittir. İki tip sement de kollajen fibril ve kalsifiye interfibriler matriks içerir.

Sement Geçirgenliği: Yaşla birlikte sement kalınlığı artar, geçirgenliği azalır.

Sement Kalınlığı: Sement yapımı hayat boyu sürer, sement kalınlığı yaşla birlikte artar. 11-70 yaş aralığında 3 kat artar.

Sementikel: Periodontal ligamentte bulunan kalsifiye kitleler.

Sement-Mine Birleşimi (Cemento-enamel Junction): Sement ile minenin birleştiği bölge.

Sementoblastlar: Dental follikül içindeki ektomezenşim hücrelerinden orijin alırlar. Daha sonra sementoblastlar, periodontal ligament içindeki diferansiye olmamış hücrelerden de gelişebilirler. Görevleri sement dokusunu oluşturmaktır.

Semento-Dentinal Birleşim (Cementodentinal Junction): Sement apikalinin son kısmında, kökün içindeki dentinle birleştiği bölge. Kanal tedavisi yapıldığında tıkaçıcı madde bu bölgeye ulaşmalıdır.

Sementogenesis: Sement oluşumu. Sement oluşumu hayat boyu devam eder.

Sementoklastlar (Odontoklastlar): Multinukleuslu dev hücreler olup sement rezorpsiyonunda aktif rol oynarlar.

Sementositler: Lakuna denilen boşluklarda bulunurlar. Hızlı sement yapımı gerektiğinde; sementoblastlar lakuna içinde sementositlere dönüşürler.

Semipermeable: Yarı geçirgen.

Semptom: Hastalık belirtileri/bulguları.

Semptomatik (Palyatif) Tedavi: İlaçlarla hastalığın nedenini ortadan kaldırma-dan bulgu ve belirtilerini gidermek için yapılan tedavi. Semptomları tedavi etmeye yönelik.

Sendrom: Konjenital ya da sonradan ortaya çıkabilen, birbirleriyle ilişkisiz gibi görünen, ancak bir araya geldiklerinde tek bir olgu olarak kendilerini gösteren bulgular bütünü.

Senil: Yaşlılık, yaşlanmayla ilgili. Yaşlılığın neden olduğu. (Örn. *Senil atrofi*)

Senkop: Ani ve geçici şuur kaybı, bayılma.

Ani şuur kaybıyla birlikte solunum ve dolaşım gibi vejetatif fonksiyonların azalmasıyla karakterize klinik bir tablo.

Sensibilite: Duyarlık.

Sensible: Duyarlı.

Sensitivite: 1. Hassasiyet, duyarlılık (Örn. *Sensitive diş macunu*). 2. Bir diagnostik yöntemin, hasta olduğu bilinen bir toplulukta yanlış negatif sonuç verme yüzdesinin düşük olmasıdır.

Sensör: Algılayıcı, duyaç.

Sensörinöral: Sinirduyusal.

Sentrik Çatışma: Kondiller glenoid fossa içinde optimal konumdayken alt çenenin kapanışı esnasında oluşan erken temas.

Sentrik İlişki: Eklem diski kondil ve eklem yüzeyi arasındayken, kondilin glenoid fossanın eklem yüzeyi boyunca en ön ve en üst pozisyonda olduğu konum.

Sentrik Oklüzyon: Her iki kondil eklem boşluğunun en üst ve en ön bölümünde konumlandığında, alt ve üst çene dişlerinin merkezi ilişkideki maksimum temasları.

Separe: Özellikle kuron kesiminde ve ara yüzü düzeltmede kullanılan alet.

Sepsis: 1. Bir enfeksiyona bağlı olarak gelişen, vücudun tamamını ilgilendiren ve ölüme kadar gidebilen enflamasyon tablosu. 2. Enfeksiyonlara bağlı gelişen SIRS (Sistemik İnflamatuvar Yanıt Sendromu).

Septik: Bulaşık, mikroplu.

Septik Şok: Yeterli sıvı verilmesine rağmen kan basıncının inatçı bir şekilde düşüklüğü veya kanda laktat yükselmesiyle karakterize tablo.

Septisemi: Kan zehirlenmesi olarak da tanımlanan, ciddi kan dolaşımı enfeksiyonu.

Septum: Anatomide organ veya boşluğu kısımlara ayıran perde şeklinde ince bölmeye verilen isimdir. (Kalpte sağ ve sol kulakçıkları ayıran atriyal septum, ventrikülleri bölen interventriküler septum ile alveoller birbirinden ayıran alveolar septum.)

Serbest/Marjinal Dış Eti: Gingival marjin-gingival groove arası bölge.

Serebral Hemoraji: Beyin kanaması.

Serebral Palsi: Gelişmekte olan beyinde intrauterin dönemde veya yaşamın ilk döneminde hasarlanması sonucu gelişen, hareketi kısıtlayıcı kalıcı motor fonksiyon kaybı, postür ve hareket bozukluğu. Hastalarda zekâ geriliği, epilepsi, davranış bozukluğu, yutma sorunları, kas-iskelet bozuklukları gibi bulgular görülebilir.

Seroloji: Belirli bir mikroorganizmaya karşı üretilmiş antikorların varlığını saptayan test.

Serotip: Bakteri ve virüslerin alt tür seviyesindeki birbirinden farklı çeşitlemeleri. Serolojik olarak farklı özellikler gösteren.

Serö-Müköz Bezler: Hem seröz hem de muköz salgı salgılayan karışık yapıdaki bezler.

Seröz: Serum ya da sulu sıvı. Seruma ait, serum gibi ince ve sulu.

Sert Alçı: α - hemihidrat yapısında, yapısının 2/3'ünü modifiye edici ajanlar oluşturan alçı tipi. Partikül büyüklüğü ve sıklığına göre Tip III ve IV formları vardır. Tip III alçı dişsiz ağızlarda ölçü alınırken, Tip IV alçılar ise day yapısında kullanılır.

Sert Damak: Palatal durum. 2/3 ön kısmını proc. palatinus (maxilla); 1/3 arka kısmını lamina horizontalis (os palatinum) yapar.

Seruloplazmin: Oksidasyonun düzenlenmesinde görevli alfa-2 globülin sınıfında bir enzim. Bakır oksidaz olarak da tanımlanır. Plazma bakırının %90-95'ini taşır ve Wilson hastalığının tanısında önemlidir.

Servikal Çizgi: Mine-sement sınırının oluşturduğu çizgi.

Servikal Sırt: Tüm süt dişleri ve daimi molarların kuronlarının 1/3 apikalinde meziodistal yönde uzanan sırt.

Servikofasiyal Aktinomikoz: Ağız florasında bulunan Actinomyces israelii'nin etken olduğu, yüz ve boyunda şişlikle seyreden kronik, süpüratif ve granümatöz enfeksiyonu.

Setilpiridinyum Klorid: Antibakteriyel etkiye sahip, katyonik yüzey aktif ajan.

Sfingter (Sphincter): Kanal şeklindeki yapıları saran ve kendi merkezine doğru kasılıp gevşeyerek kanalı açan veya kapanan kas halkası, büzgeç.

Sharpey Lifleri: Periodontal ligament liflerinin sement ve kemiğe gömülen uç kısımlarına sharpey lifleri olarak tanımlanır.

Sharpey Lifleri: Periodontal ligament liflerinin sement ve kemik doku içerisinde gömülü kısımları.

Shigella: Gram-negatif, hareketsiz, spor oluşturmayan, çubuk şekilli bakteri.

Sığır Kaynaklı İnorganik Kemik Matris Materyali: Sığır kaynaklı Hidroksi Apatite'ler, sığır kemiklerinin organik komponentinin tümüyle uzaklaştırılarak deproteinize edilmesi ile elde edilen materyal.

Sıkıştırma Gerilimi: Bir maddeyi sıkıştırma veya kısaltmaya çalışan yüke karşı çıkan iç kuvvetler.

Sırt (Ridge): Bir dişin kuronunun çeşitli yüzeylerinde yer alan mezio-distal yönde ve vestibülo-lingual yönde dış bükey formda şekillenmiş olan, bulunduğu bölgeye göre isimlendirilen doğrusal çıkıntılı alanlar.

Sialadenitis: Tükürük bezi iltihabı.

Sialadenozis (Sialozis): Tükürük bezlerinde hücre hipertrofisi ve buna bağlı olarak büyümeyle karakterize non- inflamatuvar bir bozukluk.

Sialografi (Sialography): Tükürük kanallarının ve bezlerinin uygun bir kontrast maddenin doğrudan enjeksiyonu ile opaklaştırılarak değerlendirilen radyografik prosedür. Teşhis amacıyla kullanılır.

Sialolithiasis: Tükürük taşı oluşması. Tükürük kanal sisteminde gelişen kalsifiye yapılar.

Sialolitotomi: Genellikle lokal anestezi altında gerçekleştirilen kalsiyum taşı (taş) çıkarmak için tükürük bezi veya kanalının cerrahi insizyonu.

Sialometri: Tükürük volümü'nün ölçülmesi işlemi.

Sialorrhoea: Aşırı salya sekresyonu, hipersalivasyon, pityalism.

Sibilan (Wheezin): Islıksı, hırıltılı solunum.

Sigmoid: "S" harfi (sigmoid) şeklinde olan.

Siğil: Verruca vulgaris. Human papilloma Virüs-HPV'ten kaynaklanan viral deri enfeksiyonu.

Sıklamat: Gazlı, gazsız içecekler ve unlu mamüllerde kullanılan beyaz, kokusuz kristal yapıda yapay tatlandırıcı.

Siklik: Döngüsel.

Siklosporin A: Transplantasyon sonrası immüneyi baskılamak doku ve organ

reddini önlemek ve bazı otoimmün kaynaklı hastalıkların tedavisinde kullanılan, diş eti büyümesine neden olan immünsüprasif ilaç.

Silikon Ölçü Karıştırma Cihazı: Silikon ölçü maddelerinin kartuşlar içerisinde bulunan, akışkan ürünlerini katalizörleri ile birlikte karıştırmaya yarayan elektrikli cihaz.

Silikozis: Silika (SiO₂) adı verilen maddenin uzun süre solunması sonucu gelişen kronik bir pneumoconiosis (pnömokonyoz) tablosu. Bulguları: Kuru öksürük, nefes darlığı (dispne), göğüs ağrıları, kanlı öksürük, vücutta meydana gelen morarmalar, normal zamanlarda sarf edilen eforun azalmasıdır.

Siliyer Hareket: Hücre yüzeyinde bulunan silyanın (sivri uçlu silindirik bir kıl biçiminde) kamçı gibi hareket etmesi ile oluşan hareket.

Silyalı Hücre: Silya içinde 11 mikrotübül bulunan zarla kaplı bir yapıdır ve sivri uçlu silindirik bir kıl biçimindedir. Hücreye bağlı olduğu bölümden kıvrılarak ileri doğru saniyede 10-20 kez hızla hareket eder.

Siman Camı: Siman ve diğer dolgu maddelerinin karıştırıldığı, bir yüzeyi parlak, diğer yüzeyi pürüzlü cam.

Siman Spatülü: Dental materyalleri (siman, pat, akışkan ölçüler) karıştırmak için kullanılan, kürek şeklinde uçlara sahip, çelikten imal edilmiş el aleti.

Simetri: İki ya da daha çok şey arasında konum biçim ya da belirli bir eksene göre ölçü uygunluğu. Klinik olarak simetri balans, denge, eşitlik demektir.

Simple (Basit) Cep: Dişin bir yüzeyinde oluşan cepler.

Sinaps: Nöronların diğer nöronlara veya nöron olmayan hücrelere (kas, salgı

bezleri) mesaj iletimine olanak sağlayan, özelleşmiş bağlantı noktaları.

Sinartroz (Synarthroses): Oynamaz eklem. Normal koşullar altında hiçbir harekete izin vermeyen eklem türü.

Sindaktili: İki veya daha fazla parmağın birbirine yapışık olması durumu.

Sinerezis: Ölçünün su kaybetmesi. Ölçünün yüzeyinden sıvı salgılayarak büzülmesi. (Örn. *Aljinat*)

Sinerji: Artı güç, aynı anda güç ve etkiyi artırma.

Sinerjizma: İki ilacın birlikte kullanıldığındaki etkisi, tek başına kullanıldığındaki etkisinden daha fazla olması.

Singulum (Cingulum): Ön dişlerin lingual yüzeylerinin kole bölgesinde yer alan dış bükey, lob formundaki oluşum, çıkıntı.

Sinovit: Eklem zarlarında oluşan iltihaplanma. Sinovit hastalığında, eklemler zar sıvısının birikmesi sonucu şişer.

Sinoviyal Eklemler: Eklemleşen kemik uçları arasında devamlılığın bulunmadığı, sinovya olarak adlandırılan bir sıvı içeren aralıklı eklemlere sinoviyal eklemler veya diarthroses denir.

Sinoviyal Membran: Eklem kapsülünü örten zar.

Sinoviyal Sıvı: Eklemde sinovyal membran tarafından salgılanan kayganlaştırıcı sıvı.

Sinterleme: Birbirine temas eden parçacıkların yüksek sıcaklıklarda birbirine bağlanması.

Sinüs Maksillaris: Corpus maxillae içerisinde bir çift olarak bulunur. Paranasal sinüslerin en büyüğü ve enfeksiyonların en çok görüldüğü paranasal sinüstür. Meatus nasi medius'a açılır.

Sinüzit: Paranasal (maksiller, frontal, etmoidal ve sfenois sinüsler) sinüsleri döşeyen epitelin enflamasyonu.

Sirkolant (Yapıştırıcı Mum): Eritildiğinde yapışkanlık özelliği kazanan ve uygulandıkları yüzeye yapışan mumlar.

Sirkumpulpal Dentin: Manto dentin oluşumu sonrası biriken dentin.

Sirkülasyon: Dolaşım, döngü, dolanım. Aynı çevirim üzerinde tekrarlayan dolaşım hareketi.

Sirkümdiksiyon: Sıklıkla sferoid tip eklemelerde görülen bir hareketler zinciridir. Fleksiyon, ekstansiyon, addüksiyon ve abdüksiyondan oluşur.

Sistemik İnflamatuvar Yanıt Sendromu (SIRS): Klinik olarak, vücut sıcaklığı $>38^{\circ}\text{C}$ veya $<36^{\circ}\text{C}$, kalp atım hızının >90 atım/dakika, solunum hızının >20 /dakika veya $\text{PaCO}_2 < 32$ mmHg, Lökosit $>12.000/\text{mm}^3$ veya $<4.000/\text{mm}^3$ bulgulardan en az iki veya daha fazlasının görülmesiyle oluşan klinik tablo.

Sistemik Lupus Eritamatozus (SLE): SLE, bağışıklık sisteminin kendi dokularına saldırdığı, etkilenen organlarda yaygın iltihaplanma ve doku hasarına neden olduğu, böbrekler, kalp, deri ve mukozayı etkileyen kronik, kadınlarda 10 kat daha fazla görülen otoimmün bir hastalık. Klasik deri lezyonları yüzde kelebek şeklinde döküntülerdir. Oral lezyonları genellikle ülseratif ve liken planus lezyonlarına benzer. Bukkal mukozaya ve palatinada liken planusa benzer hiperkeratotik plaklar görülür, vakaların %95'inde antinükleer antikörler mevcuttur.

Sistol: Kalbin kasılma periyodu.

Sistolik: Sistolik değer, kalp kasıldığında kalpten damarlara doğru atılan kanın damar duvarında yaptığı basınç. Sistol

sırasında sol ventrikülün kanı aorta atığı andaki basınç. (Örn. Tansiyon)

Sitogenetik: Kromozomların sayısal, yapısal ve kalıtmadaki rollerinin incelenmesi.

Sitokin: Hücrelerde üretilen ve hücrelerin birbirleriyle iletişimini sağlayan protein ve peptit grubu.

Sitoloji: Hücre biyolojisi. Hücrelerin anatomik, kimyasal ve fizyolojik olarak incelenmesi.

Sitoplazma: Sitoplazma hücre içini dolduran, saydam, yarı akışkan bir sıvı. Organeller ve çekirdek bu sıvı içinde yüzer. Solunum, fotosentez, sindirim gibi canlılık faaliyetleri sitoplazma içinde gerçekleşir.

Sitotoksik: Hücreye toksik şekilde etki eden, hücreyi öldüren, fonksiyonunu durduran.

Siyaloadenozis: Sıklıkla parotiste görülen, tükürük bezlerinin nonenfeksiyöz, ağrılı/ağrısız, sıklıkla kalıcı, iki taraflı parankimatöz şişlikleri, büyümeleri olarak tanımlanır. Diyabet, adrenal disfonksiyonu ve antihipertansif gibi bazı ilaçların alımında görülen bez asinilerinde genişlemeye bağlı gelişir.

Siyalodokoplasti: Tükürük kanalındaki herhangi bir hasar veya kusuru onarmak için yapılan operasyon tekniği.

Siyanoz: Oksijen ihtiyacının yeterli karşılanmadığı durumlarda deri ve muköz membranların mavimsi-mor bir renk alması durumu.

Sjögren Sendromu: Dış salgı bezlerinin etkilendiği sistemik otoimmün bir hastalık. En önemli bulguları ağız ve göz kuruluğudur. Katı bir gıdayı susuz yutamama, sürekli ağzını ıslatma ihtiyacı, diş ve diş eti hastalıkları, göz kuruluğu, gözlerde yanma hissi, deride kuruluk ve

buna bağlı kaşınma, vaginal kuruluk, eklem ve kas ağrıları bulguları görülür.

Skalen Kaslar: Boynu yana eğen kaslar. (m. scalenus anterior, m. scalenus medius, m. scalenus posterior).

Skatris: Yara izi, nedbe.

Skatrisyel Pemfigoid (Müköz Membran Pemfigoid): Oral kavite, konjonktiva, burun mukozası, vajina, rektum, özefagus ve üretrayı etkileyen, kronik, vezikülöbüllöz otoimmün hastalık. Gözde skar bırakarak iyileşen veziküller lezyonlar kornea hasarı ve körlük yapabilir. Eritem, desquamasyon, ülserasyon ve veziküllerle karakterize desquamatif gingivitis oral bulgular olarak izlenir.

Skatrizan: Nedbeleştirici.

Skatter: Saçılma, yansıma.

Skleroderma: Sistemik skleroz olarak da tanımlanan skloraderma, cild, bağ dokusu ve iç organları etkileyen otoimmün bir hastalık. Başlangıçta cilt ile sınırlı belirtiler, ilerleyen dönemlerde birçok organı etkileyebilir. Damarlar, kaslar, kalp, sindirim sistemi, akciğer ve böbrekler hastalıktan etkilenen organlardır.

Sklerotik Dentin: Yaşın ilerlemesi veya çürüklere bağlı olarak oluşan dentin. Peritübüler dentin genişler ve intratübüler kalsifikasyon oluşur. Dentin tübüllerinin içi tamamen tıkanır.

Skleroz: Sertleşme, sertlik.

Skolyoz: Omurganın normal eğriliğinin bozulduğu durum. Skolyozda omurganın dışarıdan görünümü "S" ya da "C" harfine benzetilebilir.

Skorbüt: C vitamini yetersizliğine bağlı olarak gelişen hastalık. Anemi, hâlsizlik, kanamalar, kol ve bacaklarda ağrı, vücudun bazı bölgelerinde şişlik, cilt

problemleri, diş eti hastalıkları ve diş kaybı gibi bulgular içerir.

Skuamoz Hücreli Karsinoma: Oral kaviteyi döşeyen çok katlı yassı epitelde displazi ile başlayan ve neoplazik hücrelerin bazal membranı aşarak subepitelial alana invaze olması ile gelişen oral bölgenin en sık görülen malign tümörü. Sigara ve alkol tüketimi nedeniyle görülme sıklığı artmaktadır. Human Papilloma Virüs ve kötü ağız hijyeni önemli etiyolojik faktörlerdendir, özellikle dil ve tonsiller bölge lezyonlarında rol oynadığı bulunmuştur. En sık dilin lateral duvarını etkiler, kemik invazyonun en sık izlendiği bölge ise mandibulanın posterior bölgede lingual yüzeyidir.

SL Boyutu: Sella ve L noktaları arasındaki uzaklıktır. Mandibular korpus uzunluğu hakkında bilgi verir. (*Ortodonti*)

Smear: Cam bir lam üzerine mikroskopta incelenecek olan bir maddenin (kan, bakteri kültürü vb.) ince tabaka şeklinde yayılmasıyla elde edilen preparat.

SN Doğrusu: Sella ve nasion noktalarından geçen doğru. (*Ortodonti*)

SN/PD: SN doğrusu ile palatinal düzlem (ANS-PNS) arasında oluşan açıdır. Maksillanın kafa kaidesine göre eğimini gösterir. (*Ortodonti*)

SNA Açısı: Sella ve nasion noktalarından geçen SN doğrusu ile nasion ve A noktalarından geçen NA doğrusu arasında oluşan posteroinferior açıdır. Maksillanın apikal kaidesinin kafa kaidesine göre sagittal yöndeki konumu hakkında bilgi verir. (*Ortodonti*)

SNB Açısı: Sella ve nasion noktalarından geçen SN doğrusu ile nasion ve B noktalarından geçen NB doğrusu arasında oluşan posteroinferior açıdır.

Mandibulanın apikal kaidesinin kafa kaidesine göre sagittal yöndeki konumunu bildirir. (*Ortodonti*)

SND Açısı: Sella ve nasion noktalarından geçen SN doğrusu ile nasion ve D noktalarından geçen doğru arasında oluşan posteroinferior açıdır. Mandibular simfizin kafa kaidesine göre sagittal yöndeki konumu hakkında bilgi verir. (*Ortodonti*)

Sodyumlauril Sarkosinat: Diş macunlarında bulunan yüzey aktif madde. Macunun köpürmesini sağlar.

Sodyumlauril Sülfat: Diş macunlarında bulunan macunun köpürmesini sağlayan yüzey aktif madde.

Soket (Socket): Diş köklerinin alveol kemik içerisinde yerleştiği boşluk/çukur. Alveoler kemikte dişi tutan yuva.

Solobacterium Moorei: Gram-pozitif bir bakteridir ve ağız kokusu ile ilişkili bulunmuştur.

Soluble: Çözünür.

Somatik: Bedenle ilgili, bedensel, bedeni.

Somatogenetik Büyüme: Vücudun tiroid, adrenal ve gonadlar gibi bezleriyle organize edilen büyümesi.

Somnopathy: Uykusuzluk, uyku bozukluğu.

Sond: Çürük, diş taşı gibi sert dokuların muayenesinde kullanılan, sapı sert, uç kısmı esnek, sivri ve ince alet. Uçları orak veya düz olabilir.

Sonic Scaler/Kazıyıcılar: 2000-6500 hz vibrasyon ile çalışan, ultrasonik aletlere göre diş taşına daha az kuvvet uygulayarak uzaklaştıran alet.

Sorbitol: 1. Glikoz kadar kalorik değere sahip, glukoz ve früktozun indirgenmesi ile oluşan altı karbonlu şeker alkolü. 2. Diş macunun tüpte veya havaya maruz kaldığında sertleşmesini önleyen nemlendirici.

Spastik: Aşırı/sürekli kasılımlı.

Spatül: 1. Malzemeleri karıştırmak veya yaymak için kullanılan düz uçlu bir alet. 2. Yontu işlemlerinde kullanılan el aleti.

Spee Eğrisi: Mandibular dişlerin kesici kenar ve tüberkül uçlarının eğrisel karakterli bir kurvatüre uyacak şekilde yer alması. Sagittal düzlemde alt dişlerin oklüzal tüberküllerinden geçen eğri.

Spekulum: Vücut boşluklarının, kanallarının iyi görülebilmesi amacıyla, onları genişletmeye yarayan alet.

Sperm: Olgun erkek cinsiyet hücresi. Bir sıvı ile karışarak vücuttan dışarıya atıldığı anda meni veya semen olarak tanımlanır.

Spesifik Plak Hipotezi: Bu hipoteze göre plağın miktarı değil içeriği önemlidir. Plağın patojenitesi içerdiği bazı spesifik türlerin varlığına bağlıdır. PerIODONTAL hastalığıdaki spesifik patojenler konak doku yıkımına neden olan mediatörleri salgılar.

Spesivite: Bir diagnostik yöntemin, sağlıklı olduğu bilinen bir toplulukta yanlış pozitif sonuç verme yüzdesinin düşük olması.

Spina Bifida: Fetal omurilik kanalının tamamen kapanmadığı doğumsal anomali, nöral tüp defektidir. Anne karnında oluşan bir hastalıktır ve halk arasında "Ayrık omurga hastalığı" olarak da bilinir.

Splenomegali: Dalak büyüklüğü/büyümesi.

Splint: Yeniden yerleştirilmiş, kırılmış veya travmatize olmuş oral yapıları desteklemek, korumak veya hareketsizleştirmek amacıyla uygulanan apacey.

Splintleme: Avulse dişin soketine yerleştirildikten sonra sabitlenmesi işlemi.

Spondiloz: Omurgalar arasındaki disklerin ve eklem kıkırdaklarının yıpranıp

Spontan

dejenere olması ve buna bağlı olarak sinir kanalının daralmasına ve sinir baskılarına neden olan hastalık.

Spontan: Doğal, kendiliğinden.

Spor: 1. Bakterilerde spor, zor çevre şartlarından kendi neslini korumak için geliştirdiği bir form değişiklidir. Bakteri sporlu iken üreyip çoğalamaz ancak yıllar sonra vejetatif hâle gelebilecek şekilde, korunabilmektedir. 2. Mikroorganizmalarda dış etkenlere karşı korunma veya çoğalma amacıyla oluşturulan yapılar.

Sporadi: İnfeksiyonun düzensiz aralıklarla ara sıra tek tek görülmesi.

Spreader: Kanal ağzlarının tespiti ve kanal içi dolgu sıkılaştırılmasında kullanılan el aleti.

Sputum: Balgam.

Stabilite: Protezin, fonksiyonel kuvvetler altında hareket etmeye veya yer değiştirmeye karşı koyabilmesi.

Statik (Stafne) Kemik Kavitesi: Sıklıkla tükürük bezine ait dokular içeren gelişimsel bir anomali. Aseptomatik, mandibuler kanalın altında birinci molar diş ile angulus mandibula arasında lokalize, iyi sınırlı yuvarlak veya ovoid yapıda uniloküler radyölüsensiler olarak görülen progresif nitelik taşıyan lezyon.

Statik Oklüzyon: Mandibulanın gezinme hareketleri olmaksızın üst ve alt çene dişlerinin karşılıklı temas durumu.

Steatoz: Yağlanma. Hücre içinde trigliserit damlacıkları birikmesi.

Steiner Çizgisi (S-Line, S Çizgisi): Subnasale, pronasale ve pogonion arasında çizilen "S" şeklinde çizgi. Dudakların değerlendirilmesinde kullanılır.

Stomatitis Medicamentosa

Stellate Retikulum: Mine organını dolduran hücreler.

Stem Cell: Kök hücre. Kök hücreler, vücutta onarım sistemi olarak hizmet eden, birçok farklı hücre tipine dönüşme potansiyeline sahip hücrelerdir.

Stenç: Kimyasal reaksiyon olmaksızın ısıtılınca yumuşayan, soğuyunca sertleşen, en eski ölçü maddesi. Total protezlerde birinci ölçü materyali olarak kullanılır.

Stenon Kanalı: Parotis bezinin maxiller II. molarlar hizasında ağza açıldığı kanal.

Stenosefali: Başın, anormal şekilde dar oluşu.

Stevens-Johnson Sendromu: Eritema Multiforme'nin ağır, hayatı tehdit eden bir hastalık olarak geliştiğinde tanımlanır. Deri, konjonktiva, oral ve genital mukoza etkilenmiştir, agresif tedavi gerektirir.

Stuckler Sendromu: Belirgin orta yüz hipoplazisi, damak yarığı, hipermobilitate eklemler ve işitme, görme problemleri ile karakterize otozomal dominant geçiş gösteren sendrom.

Stiffness: Deformasyona karşı direnç.

Stilman Clefts/Yarık: Sıklıkla birinci molarların vestibul yüzeyi, alt kesici dişlerin lingualinde görülen virgül, "y" harfi şeklindeki yarıklardır.

Stimulan: Uyarıcı.

Stippling: Diş eti kurutulduğunda yüzeyinin portakal kabuğuna benzer görünümü, stippling (pürtüklü yapı) olarak tanımlanır. Sağlıklı diş etinin özelliğidir, en iyi kurutulmuş gingivada izlenir.

Stomatit: Ağızda meydana gelen iltihaplanmaların genel tanımı.

Stomatitis Medicamentosa: Oral ya da paranteral yolla alınan ilaçlara karşı gelişen hassasiyet sonucunda oluşan erupsiyonlar.

Stomatitis Veneata (Kontakt Stomatitis)

Stomatitis Veneata (Kontakt Stomatitis):

Ağız boşluğunda bir ilacın kullanımına bağlı oluşan lokal reaksiyon.

Stomatognatik Sistem: Dişler, çeneler ve ilişkili yumuşak dokuları içeren anatomik bir sistem.

Stomatoloji: Ağız boşluğunun yapısı, işlevi ve hastalıklarını inceleyen bilim dalı.

Stomion (St): Ağız kapalı iken alt ve üst dudak arasında meydana gelen ağız çizgisinin (rima oris) sagittal düzlemlerle kesişme noktası. Üst ve alt dudakların temas ettikleri orta hattın tam orta noktası. (*Ortodonti*)

Strabismus (Şaşılık): Gözlerin farklı yönlere doğru odaklanması. Göz kayması.

Stratifikasyon: Katmanlaşma, çok katlılaşma.

Streptococcus Salivarius: Tükürük glikoproteinlerini dehidrolize ederek, protein çirkeğini açığa çıkartarak ağız kokusu oluşmasına katkıda bulunan bakteri.

Streptokok: Streptococcaceae ailesinden, gram-pozitif, yuvarlak şekilli, fakültatif anaerob, katalaz negatif, sporsuz ve hareketsiz bakteriler.

Streptokokal Gingivostomatit: S. Viridans veya B grubu beta-hemolitik streptokoklar baskın olduğu akut gingival hastalık.

Streptomisin: Streptomyces griseus isimli aktinomisetten elde edilen, gram pozitif ve gram negatif etkinliği güçlü, aminoglikozid sınıfı antibiyotik. Tüberküloz tedavisinde kullanılan ilk antibiyotik.

Stres: Birim alana düşen kuvvet.

Strip Kuron: Diş yapılarına uygun form ve büyüklükte şeffaf plastikten üretilen diş kalıpları.

Striya: Deri çatlağı, çizgi.

Submandibüler Bez (Submandibular Glands)

Sturge-Weber Sendromu: Ensefalotrigeminal anjiomatozis olarak da adlandırılan bu sendrom, yüzdeki şarap lekelenmeleri, mental retardasyon, epilepsi ve intrakranial hemanjiomlar ile karakterizedir. Yüzde lekeler ve ağız mukozasında renklenmeler sendromun daha kısıtlı olan formunda görülmektedir.

Subakut Gingivitis: Akut gingivitisin daha az şiddette görülen formu.

Subakut Kutanoz Lupus Eritematozus (SCLE): Diskoid Lupus Eritematozus'a benzer deri lezyonları olan ancak skar ve atrofi görülmeyen hastalık. Artrit, eklem ağrısı, hafif yüksek ateş, halsizlik ve miyalji görülür.

Subfebril: Hafif ateş.

Subgingival Kalkulus: Diş eti kenarının apikalinde konumlanan ağız içerisinde görülemeyen, sond ve explorerlar ile tanımlanan diş taşı.

Subgingival Scaling: Gingival marjinin apikalindeki plak ve diş taşının uzaklaştırılması işlemi.

Sublingual: Dilin altında, dilaltı ile ilgili.

Sublingual Bez: Ağız tabanı mukozasında plika sublingualis adlı mukozal kabarıklığın hemen altında yer alan tükürük bezi. Sayıları 8-12 arasında değişen boşaltım kanalı vardır. Bunlardan en öndeki Bartholin kanalı diğerlerine göre daha geniştir, arkadaki daha küçük Rivinus kanalcıkları, ayrı ayrı plika sublingualis'e açılırlar.

Sublüksasyon: Çenenin parsiyel dislokasyonunu ifade eder. Çene eklemine yerinden kayması. Tam olmayan çıkık.

Submandibüler Bez (Submandibular Glands): Submandibüler bölgede hemen cildin altında lokalize tükürük bezi. Mylohyoid kas, bezi ağız boşluğundan

ayırır. Wharton kanalı ile ağız boşluğuna açılır. Tükürüğün yaklaşık %60'ını üretir.

Submuköz Abse: Cerahatin mukoza altında biriktiği abselerdir.

Submuköz Anestezi: Mukoza altına anestetik madde enjeksiyonu ile uygulanan anestezi tekniği.

Subnasale (Sn): Burun ile üst dudağın birleşme bölgesinde meydana gelen iç bükeyliğin en derin noktası. (Ortodonti)

Subperiostal Abse: İrinin, cehahatin periost ile kemik arasında biriktiği durum.

Subperiostal Anestezi: Lokal anestetik solüsyonun, periost ile kemik arasına uygulandığı teknik.

Subperiostal İmplant: Kortikal kemik üzerine, periost altına yerleştirilen implantlar.

Substantia Adamantina: Mine.

Substantia Eburnea: Dentin.

Substantia Ossea: Sement.

Suction (Sakşın, Tükürük Emici): İşlem esnasında hasta ağızda biriken tükürüğü emen metal veya plastikten yapılmış uç. Günümüzde tek kullanımlık olan tipleri kullanılmaktadır.

Sulkuler Epitel: Gingival sulkusu kaplayan epitel. Birleşim epitelinin koronalinden gingival marjinin tepe noktasına kadar uzanır. Non-keratinize yapıdadır. Stratum corneum ve granulosum tabakalarını içermez.

Sulkuler İnsizyon: Cep tabanından alveoller krete doğru yapılan insizyon. İkinci, sekonder insizyon olarak da tanımlanır.

Sulkus (Oluk): Arka grup dişlerin oklüzal yüzünde tüberkül ve kenar sırtların eğimlerinin bir açı altında birleşmesi sonucu oluşan uzun vadi şeklindeki oluşumlar, çizgisel girintiler.

Sulkus Kanama İndeksi (Sulcular Bleeding Index, Mühleman & Mazor):

Hafif sondalama sırasında oluşan kanamayı gingival inflamasyonun ilk kriteriolarak kabul eden gingival indeks. 0-5 arası kriterleri vardır.

Skor 0 – Sağlıklı görünen papiller ve marjinal diş eti sondalamada kanama yok.

Skor 1 – Sağlıklı görünen diş eti, sondalamada kanama.

Skor 2 – Sondalamada kanama, renk değişikliği, ödem yok.

Skor 3 – Sondalamada kanama, renk değişikliği, hafif ödem.

Skor 4 – Sondalamada kanama, renk değişikliği, belirgin ödem.

Skor 5 – Spontan kanama, renk değişikliği, belirgin ödem.

Sukroz: Gluktoz ve fruktozdan oluşan karbojenik şeker.

Superficialis: Yüzeze yakın, yüzeysel.

Superior: Üst, yukarı, üstünde.

Supernumerer Diş (Supernumerary Tooth): Dental arkta fazladan bulunan dişler.

Supine: Yüzü ve karnı yukarıya dönük olmak üzere yatmış, sırtüstü uzanmış. Avuç içi yukarıya doğru çevrilmiş.

Supra Bony (Kemik Üstü) Cepler: Cep tabanının alveoler kemik kretinin koronalinde olduğu cepler.

Supragingival Kalkulus: Diş eti kenarının koronalinde konumlanan, rutin klinik muayenelerde gözle görülebilen diş taşı.

Supragingival Scaling: Gingival marjinin koronalindeki plak ve diş taşının uzaklaştırılması işlemi.

Supraperiostal Anestezi (Derin Submuköz Anestezi): Anestetik solüsyonun periost üzerine depolandığı anestezi tekniği.

Suprapozisyon: Bir dişin, oklüzal düzlemi geçerek karşıt çeneye doğru, bulunduğu çenedeki diğer komşu dişlere

göre, daha yakın olarak konumlanmasını tanımlar.

Supressant: Baskılayan, baskılayıcı.

Suş: Soy, kök, köken.

Sutura: Sadece kafatası kemikleri arasında görülen dikiş tarzı eklemleşme olup, ileri yaşlarda genellikle kaynaşırlar.

Süpernumerer Diş: Dental arktaki normal sayıdaki dişlerden fazla olarak oluşan diş.

Süperpoze Olmak: Üst üste gelmek.

Süpüre: İrinli.

**Sürekli/Daimî Dişler (Dentes Perma-
nentes):** İkinci dişlenme. 6 yaşında başlayan, 12 yaşında sürmesi tamamlanan 28 diş. Daha sonra 3. azı dişlerinin katılımıyla sayı 32'ye ulaşır.

Sürmenaj: Genç ve orta yaş grubunda yaşanan bellek bozuklukları. Sürmenaj genelde örtülü bir depresyonun bulgusudur. Beynin aşırı yorulmasına bağlı işlev görememesi.

Sürnumeral Diş: Sayı fazlası olan dişler.

Sürrenal: Böbrek üstü.

Sürveyans: Hastalıklara ait verilerin düzenli olarak toplanması, analiz edilmesi, değerlendirilmesi ve birimlere dağıtılması.

Süt Dentisyonu: Altıncı ayda başlayan, yaklaşık 30. aylara kadar devam eden süt dişlerinin sürme dönemi.

Süt Dişleri (Dentes Decidai): Yaygın olarak “bebek dişleri” veya birincil dişler olarak adlandırılır. 20 tane dişten oluşan ilk dişlenme dönemi.

Sütür: 1. Kesi veya yara ağızlarını birleştirmek amacıyla kullanılan dikiş. Rezorbe olan ve rezorbe olmayan tipleri mevcuttur. 2. Hareketsiz eklemli kemiklerin birleşme çizgisi (sutura).

Svedopter: Tükürük emici üzerine eklenmiş dil kontrolü ve izolasyon sağlayan ekartör.

Synchondrozis: Önemli büyüme merkezleri.

Syndesmosis: Eklem yüzeyleri arasında fibröz bağ dokusu bulunması. Kemiklerin, sık bağ dokusu aracılığı ile eklemleştiği eklemler olup, sınırlı bir harekete olanak sağlar.

Synophrys: Kaşların devamlılığı.

Ş

Şaloma: Yanıcı gazları oksijen ile güçlendirerek yoğun ısı kaynağı elde edilmesini sağlayan alet.

Şankr: Frengi hastalığının en önemli bulgusu. Temastan yaklaşık üç hafta sonra bakterinin ilk bulaştığı yerde görülen, kenarları düzgün, ağrısız, kırmızı kabartı, şankr olarak tanımlanır. Şankr, dış genital organlar, vajina, makat, rektum, ağız ve dudaklarda görülür.

Şarbon: Genellikle çiftlik hayvanlarını ve vahşi hayvanları etkileyen, *Bacillus anthracis* isimli bakterinin neden olduğu hastalık. Hasta hayvanlarla temas eden insanlarda enfekte olabilir. Deri üzerindeki açık yaralar, enfekte hayvanların yenilmesi ve bakteri sporlarının solunması hastalığa yakalanma nedenleridir.

Şelasyon: Bedende biriken zehirli metallerin entegre bir ilaç tasarımı yaklaşımı ile atılmasını sağlayan tedavi prosedürü.

Şiddetli Periodontitis: >5 mm ataçman kaybı ile karakterize periodontitis.

Şineleme: Hareketli, mobil dişleri sabitleme işlemi.

Şirurji: Cerrahi.

Şizofreni: Kişiler arası ilişkilerden ve gerçeklerden uzaklaşarak düşünce ve davranışlarda önemli bozuklukların görüldüğü ve kişinin kendi dünyasında yaşadığı ruhsal bir hastalık.

Şok: Ağır kanama, yaygın travma, büyük yanıklar, ağır miyokard infarktüsü veya mikrobiyal sepsis sonucu gelişen ağır hipotansiyon ve hipoksi.

Şokun Sınıflandırılması: Hipovolemik (*kanama, kusma, yanık, terleme, diyare*), Kardiyojenik (*myokard infarktüsü, kardiyak kontüzyon, kapak hastalığı*), Distribütif (*sepsis, anafilaksi, spinal kord yaralanması*) ve Obstrüktif (*Pulmoner emboli, aort anevrizması, aort stenozu*) olarak sınıflandırılır.

T

T Hücreleri: T hücreleri, kazanılmış bağışık sisteminin hücresel savunmasında rol alan kemik iliğindeki kök hücrelerden farklılaşan hücreler.

Tacrolimus: Organ transplantasyonları ve bazı otoimmün kaynaklı hastalıkların tedavisinde kullanılan immünsüprasif ilaç. Diş eti büyümesine neden olur.

Takahara Hastalığı: Akatalazemi ile ağız ülseri ve kangren meydana geldiğinde oluşan tablo. Takahara hastalığı olarak tanımlanır.

Taksonomi: Sınıflandırma bilimi. Canlıların sınıflandırılması ve bu sınıflandırmada kullanılan kural ve prensipleri içeren bilim dalı.

Taktil: Dokusal, dokunumla ilgili.

Taktil Fremitus: Akciğer ve plevra değerlendirilmesinde kullanılan, konuşma sesinin göğüs duvarında oluşturduğu titreşimlerin hissedilmesi.

Talamus: Koku duyusu hariç duysal impulsların toplandığı, değerlendirildiği ve beynin ilgili merkezlerine iletildiği bölge.

Talasemi (Akdeniz Anemisi): Genellikle Akdeniz ülkelerindeki ırklarda görülen, "Beta Talasemi" geninin geçişi ile oluşan hemoglobinin yapımındaki bozukluk ile karakterize kalıtsal bir hastalık. Hemoglobinin yapımındaki bozukluk sonucu ortaya çıkar.

Talenjektazi: Deri veya mukozalarda kırmızı lekeler şeklinde görülen kılcal, arteriol ve venüllerin genişlemesinden oluşan lezyonlar.

Talon Tüberküli: Üst ve alt keser dişlerin mine-sement birleşiminde veya singulumunda kartal pençesi şeklinde görülen tüberkül benzeri yapı.

Tam Ağız Dezenfeksiyonu (Full Mouth Disinfection): Periodontitisi kontrol altına almak için önerilen antimikrobiyal tedavi uygulaması. Tam ağız plak ve diş taşlarının uzaklaştırılması (24 saatlik periyot içerisinde), dilin klorheksidin (CHX) (1%) jel ile 1 dakika fırçalanması ve 0.2% CHX ile 2 dakika gargara ve tüm ceplerin %1 CHX ile irrigasyonu işlemlerini içerir.

Tam Kalınlık Flap: Periost dâhil tüm yumuşak dokuların birlikte kaldırılarak kemiğe ulaşılan teknik.

Tamir Dentini (Tersiyer Dentin): Sekonder dentin yapımı devam ederken şiddetli bir stimulusun etkimesine bağlı olarak odontoblastlar tarafından daha hızlı yapılan dentin.

Tampon: Kanayan bölgede basınç oluşturmak amacıyla kullanılan bez, pamuk, sünger benzeri malzeme.

Tanerella Forsythia: Gram negatif, anaerob sivri uçlu çomak. T. forsyhia'nın varlığı periodontal dokularda daha ileri

düzeydeki yıkımla uyumludur. Kronik periodontitiste sağlıklı bölgelere göre daha yüksek düzeyde bulunur ve tedaviyle düzeyi azalır. Virülans faktörleri; tripsin benzeri proteaz, sialidaz, apoptosis başlatma aktivitesi.

Tarsus: Ayak bileği. (*Anatomi*)

Tartar: Calculus, diş taşı.

Taşikardi: Taşikardi ya da kalp çarpıntısı, kişi istirahat hâlindeyken kalbin normalden daha hızlı attığı yaygın bir kalp ritim bozukluğu.

Tat Duyusu: Ağız içerisine alınan maddelerin eriyik hâle geçtikten sonra, sensoriyel organlar tarafından algılanması ile beyinde tanımlanan temel duyu.

Tat Tomurcuğu (Gemma Gustatoria): Çok katlı, yassı epitel içine gömülü oval biçimli, yassı, küçük cisimcikler. Tat tomurcukları duyu hücreleri (reseptör), destek hücreleri ve bazal hücrelerden oluşur. Duyu hücrelerinin apikal yüzeylerinde duyu siliaları mevcuttur.

Tau Proteini: Hücre iskeletini oluşturan, mikrotübüllerin düzenlenmesinde rol oynayan protein.

Taurodontizm: Çok köklü bir dişin, pulpa tabanı ve bifurkasyonunun apikale yer değiştirmesi sonucu pulpa odasının genişlemesi.

Tavşan Çizgileri: Birçok yüz ifadesi ile burun köprüsünün lateralinde oluşan oblik çizgiler.

Tek Aşamalı İmplant: İkinci bir cerrahi işlemin gerekmediği, implantların transmukozal olarak yerleştirildiği uygulama. Diş etinin üzerinde kalacak şekilde yerleştirilen implant uygulamaları.

Tek Tarafli Dengeli Oklüzyon (Unilateral Balanslı Oklüzyon): Çalışan tarafta dişler temasta iken dengeleyen tarafta temas olmaması ile oluşan oklüzyon türü.

Teleskop Kuron: Hareketli parsiyel protezlere tutucu olarak tasarlanan kuronlar. Primer koping desteğe kalıcı olarak simante edilir, sekonder teleskopik kuron ise proteze bağlıdır.

Temporal: Temporal kemiğe ait.

Temporal Kas (M. Temporalis): N. temporalis tarafından innerve edilen, çiğneme kaslarının en kuvvetlisi. Linea temporalis inferior, fossa temporalis ve fascia temporalis'in iç yüzünden başlar, proc. coronoideus ve ramus mandibula'nın ön kenarına tutunarak sonlanır.

Temporal Kemik (Os Temporale): Şakak kemiği. Beş parçadan oluşur. Squama temporalis, Mastoid çıkıntı, Petrous çıkıntısı, Tempanik çıkıntı ve Zygomatic. İşitme ve denge sistemlerine ait yapılar bu kemikte bulunur. Os occipitale, os parietale, os sphenoidale, os zygomaticum (2) ve mandibula olmak üzere 5 kemikle eklem yapar.

Temporomandibular Eklem: 1. Kafatasının tabanı (temporal kemik) ve alt çene (mandibula) arasında bağlantıyı sağlayan eklem/yapı. **2.** Temporomandibular eklem (TME) dış kulak yolunun hemen önünde, temporal kemiğin altındaki mandibular fossa ile mandibula kondili arasında yer alan diartrodial bir eklemdir.

Tendon: İnsan vücudunu oluşturan kas sistemini iskeletsel sisteme bağlayan bağlar.

Tenosinovit: Tenosinovya adı verilen tendon ve zarın birleşiminin iltihabı.

Terapi: Tedavi.

Terapötik: Tedavi edici.

Terapötik Doz: Tedavi edici doz.

Teratojenik Etki: Bazı maddelerin hamile kadınlar tarafından alındıklarında, plasentadan fetal dolaşıma katılarak fütusta kalıcı bozukluklara neden olma durumu.

Terminal Anestezi: Periferik sinir sisteminin uç dallarının bloke edilmesi.

Terminal Safha: Son dönem, hastalığın son evresi anlamındadır.

Termoanestezi: Soğuk ve sıcak gibi termal duyuların algılanamayışı.

Termoplastik: Isı ile şekillendirilen.

Tersine Konik Frezler: Preperasyonda undercut (retansiyon) oluşturmak amacıyla kullanılan frez tipi.

Tersiyer Dentin: Dentine şiddetli bir uyurana cevap olarak odontoblastların post-mitotik aktivitesiyle beraber tübüler dentindeki hücre reseptörlerinin artarak oluşturduğu dentin.

Testesteron: Erkek seks hormonu. Testislerin interstitial hücrelerinden salgılanır. Erkek cinsiyet organlarının gelişimi ve devamlılığı için gereklidir, sperm üretiminde çok önemli rolü vardır. İkincil cinsiyet özelliklerinin gelişimini uyarır. Testosteron çoğunlukla cinsel gelişim üzerinde etkili olsa da erkeklerde kas ve kemiklerin sağlıklı gelişimi ve ergenliğin sağlıklı şekilde tamamlanması için önemlidir. **Testosteron eksikliğinde** erkeklerde kas ve kemiklerde güçsüzlük, erekte olamama, **cinsel işlev bozukluğu** gibi sorunlara neden olabilir. Kadınlarda az miktarlarda üretilir.

Tetani: Kasların istemsizce kasılması, kramp ve spazmı. İstemsiz kramplar ve kasılmaların en sık nedeni kalsiyum eksikliğidir.

Tetanoz: Clostridium tetani denilen bakteri tarafından oluşturulan enfeksiyon. Doğada toz, toprak, gübre dâhil her yerde bulunur. Sıklıkla kişinin boyun ve çene kaslarında şiddetli kasılmalara neden olur.

Tetatet Kapanış: Uçuca kapanış. Alt ve üst anterior dişlerin aynı hizada kapanması.

Tetikleme Noktası Enjeksiyonları (Trigger-Point İnjections): Ağrı kesici ilaçların veya anestezinin "tetikleme noktaları" adı verilen hassas kaslara enjekte edildiği ağrıyı hafifletme yöntemi.

Tetrakain: Prokainden sentezlenmiştir. Toksik olduğundan dolayı sadece topikal kullanım alanı olan anestetik madde. Toksik reaksiyonu başlatan eşik doz 2.5 mg/kg'dır. Topikal anestetikler içerisinde uzun latent süresine sahiptir, sulfonamisin ve salisilatların etkisini inhibe eder.

Tetraloji: Dörtlü belirti. (Örn. *Fallot tetralojisi*)

Tetrasiklin (Tetracycline): Bakteri ribozomlarının 30S alt ünitesine bağlanarak protein sentezini inhibe eden, Bakteriyostatik antibiyotikler. Özellikle hızlı çoğalan bakteriler üzerine etkilidir. Serumda göre diş eti oluğu sıvısı (DOS)'ta 2-10 kat daha yüksek konsantrasyonda bulunur. Periodontal dokularda konsantre olup *Aggregatibacter actinomycetemcomitans* (Aa)'nın büyümesini inhibe edici etkisi vardır. Antimikrobiyal özelliklerinin yanı sıra antikollajenaz etkilere sahip olması sayesinde, doku yıkımını durdurucu ve kemik rejenerasyonuna yardımcı özellikleri vardır. Aynı zamanda kollajen yapımını artırır. Osteoklastların fonksiyonunu inhibe eder, osteoblastların aktivasyonunu sağlar.

TIMP: Tissue inhibitors of matrix metalloproteinases. Matriks metalloproteinaz doku inhibitörü.

Timol (Thymol): Tedavide antiseptik ve anthelmintik olarak kullanılan kekik yağından elde edilen bir madde.

Timus (Thymus): Bağışıklık sistemi için T lenfositleri üreten, ön mediyastende bulunan çift loblu bir bez. İnsan timusu ergenlik çağına yaklaşırken küçülür.

Tinnitus: Kulak çınlaması.

Tip I Alçı: Paris alçısı. Rezorbe kretlerde ölçü maddesi olarak kullanılan alçı tipi.

Tip II Alçı: Model alçısı. Alçı modelleri artikülatöre sabitleme, total ve parsiyel protezlerde akril tepme işleminde kullanılan alçı tipi.

Tip III Alçı: Sert alçı. Hareketli protez yapımında model malzemesi olarak kullanılan alçı tipi.

Tip IV Alçı: Day yapımında kullanılan alçı tipi.

Tip V Alçı: Day yapımında ve döküm alayımında yüksek seviyede büzülme beklenen durumlarda kullanılan alçı tipi.

Tirnerf: Ucundaki tırtıklı özelliği nedeniyle hastalıklı pulpanın çıkartılmasında kullanılan kanal aleti.

Tiroid Bezi: Boynun alt kısmında, 5. servikal vertebra ile birinci torasik vertebra arasında bulunur. "H" veya "U" şeklinde olan tiroid bezi iki adet lateral lob ve bunları bağlayan median bir istmustan oluşmuştur. Endokrin bezlerin en büyüğü olan tiroid bezi farenks, larenks, özofagus ve trakea ile yakın komfluluk ilişkisi içerisinde.

Tiroid Kıkırdak: İki laminadan oluşan hiyalin yapıda perikondriyum ile kaplı en büyük kıkırdak.

Tiroid Stimüle Edici Hormon (TSH): Tiroid bezinin fonksiyonunu kontrol eden hormon. TSH tiroid bezi hormonlarının sekresyonunu ve sentezini uyarır. TSH'nun fazla salgılanması guatr olarak isimlendirilen tiroid bezinin genişlemesine yol açar. TSH sekresyonu hipotalamusta üretilen tirotropin salgılatıcı hormon ile kontrol edilir.

Tirotoksikozis: Hipertiroidi, tiroit hormonlarının (T3-T4) kan düzeyinin yüksek olması durumu.

Titanyum: Titanyum sembolü "Ti" olan 22 atom numaralı kimyasal element.

Titanyum Destekli e-PTFE Membranlar: Daha fazla boşluk oluşturmaları (çadır etkisi) ve kollabe olmama özellikleri ile daha büyük defektlerde de kullanılabilen membran.

Titanyum İmplant: İmplant diş teknolojisinde dayanıklılıkları ve işlevsellikleri nedeniyle en yaygın, en çok tercih edilen materyaller. Düşük ağırlık, dayanıklılık ve yüksek sıcaklık kararlılığı, güçlü, düşük yoğunluklu, korozyona son derece dayanıklı, parlak beyaz metalik bir element. Atom numarası 22.

Titanyum Materyali: Titanyum-Alüminyum-Vanadyum alaşımı (Ti-6Al-4V), mekanik ve fiziksel dayanıklılığı yüksek, korozyona dirençli, biyolojik olarak uyumlu bir materyal.

Titrasyon: Bir analiz yöntemi olan titrasyon, çözelti içindeki bir maddenin derişimini bulmak amacıyla, onunla tepkime verebilen ve derişimi bilinen bir çözültiden belirli hacimlerde ekleyerek, analiz edilen çözültinin bazı özelliklerindeki (renk, çökme, iletkenlik vb.) derişimi gözleyerek değerlendirmek.

Titreşim Hattı (AH Hattı): Protezin arka sınırı. Hastaya "ah" dedirterek belirlenir.

Tiyamin: B1 vitamini.

TME: Tempora mandibuler eklem.

Togavirus: 50-70 nm büyüklüğünde, tek iplikçikli, RNA ihtiva eden zarflı virüsler.

Toksikoloji: Zehir bilimi. Kimyasallar ile biyolojik sistem arasındaki etkileşimleri, zararlı sonuçları yönünden inceleyen ya da kimyasalların zararsızlık limitlerini belirleyen bilim dalı.

Toksin: Canlı organizmaların metabolik aktivitelerinin sonucunda oluşan ya da dışarıdan vücuda alınan zehirli maddeler.

Toksoid (Toxoid)

Toksoid (Toxoid): Sıcaklık veya kimyasal usullerle zararlı etkileri giderilmiş ve sadece antijenik özellikleri korunmuş toksin.

Toksoplasma Gondii: Hayvan dışkı, dışkının bulaştığı eşyalarla ya da enfekte hayvanların az pişmiş etlerinin tüketilmesiyle bulaşan tek hücreli mikroorganizma. Protozoonlardan Sarcocystidae ailesine, Toksoplasma cinsine mensup tipik bir koksidiyan parazit. Ara konak insan, kuş, sığır gibi omurgalı hayvanlardır, asıl rezervuar kaynak kedilerdir.

Tolerans: İlaçların devamlı kullanımına bağlı, normalde alınan etkinin gittikçe azalması durumu.

Tomas Lifleri: Odontoblast hücrelerinin dentin kanalları içindeki uzantıları.

Tomes Elevatör: Azı dişlerinin kırılmış köklerini çıkarmak için kullanılan cerrahi alet. (*Mesial&Distal*)

Tomografi (Computurized Tomography):

1. Tomografi, X-ışını üreten tüp ile röntgen filmi, radyografisi elde edilmek istenen organın karşısında hareketi ile elde edilen görüntüleme yöntemi. 2. Dental tomografi: X-ışını kullanılarak incelenmek istenilen bölgenin kesitsel görüntüsünü oluşturmaya yönelik radyolojik teşhis yöntemidir.

Ton (Hue): (*Renk*) Bir rengi diğerinden ayıran nitelik.

Tonofilament: Bir hücre içindeki ara lif demeti. Hücre iskeletinin parçalarını birbirine ve hücre zarına bağlayan yapı.

Tonus: Gerginlik düzeyi. Fizyolojik gerginlik.

Topikal: Yüzeysel, yerel, bölgesel.

Topikal (Yüzeysel) Anestezi: Mukoza ya da deriye anestetik maddenin sürülmesi, damlatılması veya püskürtülmesiyle yapılan anestezi şekli.

Trakea (Trachea)

Toplam Posterior Açılar: Saddle, Artiküler ve Gonial açıların toplamı. (*Ortodonti*)

Torch: İçerisinde yanıcı gaz bulunan, uç kısmında farklı güç ve incelikte ayarlanabilen alev elde edilen ateş kaynağı.

Tork: Dönme momenti. Bir kuronun eğimini ayarlamak için gerekli olan büküm kuvveti.

Torus: Kemik çıkıntısı. Genellikle ön damak dişlerinin arkasında veya alt çenenin içindeki dilin altında üst damakta görülür.

Torus Maksillaris (Palatinus): Üst çenede damağın ortasında yer alan kemik çıkıntıları.

Torus Mandibularis: Alt çene dil tarafında küçük azı dişleri bölgesinde yer alan kemik çıkıntıları.

Total Protezler: Tam protezler. Tüm dişlerin kaybedildiği durumda, hastanın fonksiyon ve fonasyonunu yeniden kazandırmak amacıyla, akrilik bir kaide üzerinde akril veya porselen dişlerden yapılmış, takılıp çıkarılabilen protezler.

Toughness: Bir cismin dayanıklılığı.

Towne Grafisi: Kondil ve Zigomatik ark kırıklarının belirlenmesinde kullanılan görüntüleme tekniği.

Trabekül: Kirişçik, demet, bölmecik. Band ya da kiriş şeklinde lif demetlerinden oluşan ince bölmecikli anatomik yapı.

Tragion: Kulakta tragusun en üst noktası.

Trakea (Trachea): Soluk borusu veya nefes borusu olarak adlandırılan, vücutta solunan havanın geçtiği, boru şeklinde bir organ. Gırtlığın altında, yaklaşık on iki santimetre boyundadır. Altıncı boyun omuru hizasında gırtlaktan başlar, dördüncü sırt omurunda ikiye ayrılarak bronşları yapan, arkası düz silindirik bir borudur.

Trakeostomi: Bir hastanın nefes almasına yardımcı olmak için boğulma veya başka herhangi bir acil ihtiyaç durumunda hava yolunu açmak amacıyla, cerrahi olarak boynun ön bölgesinden soluk borusuna ulaşmayı sağlayacak bir delik açılması ve bu delikten bir tüpün yerleştirilmesi işlemi.

Traksiyon: Çekme, genişletme, uzaklaştırma. (Örn. *Vücudun belli bir bölümünü çekme. Eklem aralıklarını genişletme. Kırık kemik parçalarını birbirinden uzaklaştırma.*)

Traneksamik Asit ve Aminokaproik Asit: Plazminojen inhibitörü olan bu maddeler, pıhtıyı plazmin yıkımından koruyarak kanama kontrolü sağlayan hemostatik ajanlar.

Transeptal: Bir septumun bir tarafından diğer tarafına uzayan.

Transeptal Lifler: İnterproksimalde alveoler kemik kreti üzerinde uzanarak komşu dişin sementine gömülen periodontal ligamentin temel lifleri.

Transforming Growth Faktör: Dönüştürücü büyüme faktörü. İki sınıf polipeptit büyüme faktörünü, TGF α ve TGF β 'yi tanımlamak için kullanılır.

Transgingival Sondalama: Lokal anestezi altında cebin ve furkasyon defektlerinin kemik içi komponentinin büyüklüğü ve şeklini öngörmemizi sağlayan teknik.

Transillüminasyon: 1. Herhangi bir organ veya vücut boşluğunun duvarı arkasından verilen kuvvetli ışıkla aydınlatılarak muayenesi. Teşhis amacıyla uygulanır. **2.** Fiberoptik veya ultraviyole gibi özel ışık kaynaklarının kullanılması ile yapılan muayene. (*Diş hekimliği*) Reflektör ışığının ayna yardımıyla diş üzerine yansıtılması, dişlerin arasında ve

üzerindeki koyu alanların değerlendirilmesi işlemi.

Transmandibular İmplantlar: Vertikal kemik boyutunun destek için yetersiz olduğu durumlarda bu desteği sağlamak, artırmak için her iki kortikal kemik tabakasından faydalanılan ve sadece alt çeneye uygulanan implantlar.

Transpalatal Ark: Transpalatal ark apareylerinde çekim bölgesinin distalinde arkin iki tarafındaki bandı süt dişlerine bağlayan kalın bir tel kullanılır. Transpalatal ark damağa değmeden direkt olarak karşıdan karşıya geçen bir tel den oluşur.

Transparant: Saydam.

Transplantasyon: Doku ve organ nakli. Bir donörden alınan organın, ihtiyaç sahibi hastaya nakledilmesi işlemi. Bir donörden alınan doku parçası veya organın diğer bir kimseye ya da aynı kimsenin bir yerinden alınan doku parçasının harabiyet gösteren diğer bir bölgesine nakledilmesi işlemi.

Transpozisyon: Bir dişin diş kavsi üzerinde olması gereken yerde değil, dişin kendi yerinden başka bir yerde komşu dişler arasında sürmesi.

Transvers: Enine, yatay, horizontal. Vücudun uzunlamasına olan eksenine dik açı yapar.

Transvers Eksen: Sagittal düzlemi dik olarak delen, yatay olarak sağdan sola doğru uzanan eksen.

Transvers Sırt (Transverse Ridge): Arka (posterior) ve yan grup dişlerin oklüzal yüzeylerinde, bukkal tüberküller ile palatinal ve lingual tüberküller arasında üçgen tüberkül sırtları boyunca izlenen dışbükey oluşum.

Transvers Sırt: Birçok posterior dişte bulunan, bukkolingual yönde uzananarak

karşılıklı olarak bukkal ve lingual üçgen sırtları birleştiren sırt.

Trase: Yol, iz. Tıp terminolojisinde; sinir, damar gibi yapıların izledikleri yolları tanımlamak amacı ile kullanılır.

Travmatik Oklüzyon: Periodontal dokularda yaralanma ve harabiyete neden olan aşırı kuvvetler ve basınç.

Treacher Collins Sendromu: Nadir görülen, mandibulafasiyal rahatsızlıklar ile karakterize otozomal dominant geçiş gösteren bir hastalık. Hastalığın klinik özellikleri: Bimaksiller mikrog-nati ve retrognati, alt göz kapaklarında kirpik yokluğu, dış kulak aplazisi, göz çukuru hipoplazisi, geniş ve çıkıntılı burun, zygomatik kemik hipoplazisi ve paranasal sinüslerin parsiyel veya tamamen yokluğudur. Ayrıca iştme kaybı, damak yarıkları ayırıcı tanıda belirleyici bulgulardır. Kalp, böbrekler, omurga ve ekstremitelerde malformasyonlar oluşabilir.

Tremor: İrade dışı titremeler. (Örn. *Hipertiroid, ellerde görülen ince amplitüdü titremeler, Parkinson da görülen kaba ve büyük amplitüdü titremeler.*)

Treponema Pallidum: Treponemal hastalıklara (frengi, benek hastalığı, fram-bezi ve ekvator frengisi) neden olan spiroket bakterisi.

Triad: Üçleme, üç belirtinin oluşturduğu durum. (Örn. *Currarino triadi*)

Triangular Fossa: Posterior dişlerin oklüzal yüzeylerinde oluşan üçgen şeklindeki fossalardır. Triangular fossa, oklüzal yüzdeki yerleşimine göre isimlendirilebilir.

Triangulasyon: Tabanı kret tepesinde, tepesi apekse doğru bir üçgen şeklinde radyolusent alan görünümlü kemik yıkımı.

Trichion: Yüze ön bakışta alın ile saçlı derinin birleşme noktası yani alında saçların başladığı nokta.

Trifikasyon: Üç köklü dişlerde kökler arası bölge.

Trigeminal Nevralji: Yüzün tek bir yarımında trigeminal sinirin dağıldığı alanda ani, paroksizmal (fasılalarla gelen), şimşek çakar tarzda şiddetli ağrı. Ağrı kendiliğinden başlayabilir veya yüzde, ağızda ağrıyı tetikleyen bir noktanın uyarılmasına bağlı olarak da gelişebilir. Konuşma, çiğneme, yüz hareketleri, dokunma, rüzgâra maruziyet ağrıyı tetikleyecek uyarıcı etki gösterir.

Trikalsiyum Fosfat (Tricalcium Phosphate): Rezorbe kretleri augmente etmek için kullanılan, güvenli, iyi tolere edilebilen greft materyali. Trikalsiyum Fosfat'lar, Hidroksi Apatit'lere benzerler ancak kemiğin doğal bir bileşeni değildir, vücutta kristalize Hidroksi Apatit'lere dönüştürülürler.

Triklosan: Diş macunu, sabun, deterjan ürünlerinde bulunan antibakteriyel ve antifungal ajan.

Triküspid: Üç tüberküllü.

Trimester: Dokuz aylık gebelik süresinin her üç aylık dönemlerinden biridir. (*Birinci, ikinci, üçüncü trimester.*)

Tripsin: Sindirim sisteminde bulunan, proteinleri parçalayıcı özelliğe sahip sindirim enzimi. Pankreastan tripsinojen şeklinde üretilir, ince bağırsakta enterokinaz tarafından aktif hâle getirilir. Tripsin ve kimotripsin proteolitik enzimlerdir. Bu enzimlerin görevi ince bağırsakta proteinleri parçalamak ve onların emilmesini sağlamaktır.

Trismus: Genellikle çiğneme kaslarının iltihaplanması veya fibrozisi nedeniyle ağzın kısıtlı olarak açılması.

Trombo Emboli

Trombo Emboli: Pıhtı tıkaçı. Trombüsten köken alan kandaki yabancı cisim.

Trombosit: Pıhtılaşma hücreleri, kan pulcukları, platelet.

Trombosit Agregasyonu: Trombositlerin kanamayı durdurmak ve pıhtılaşmayı sağlamak için birbirleri üzerine kümelenebilir durumu.

Trombositopeni: Trombosit sayısının normalden az olması.

Trombositopenik Purpura: Trombosit sayısı $100.000/\text{mm}^3$ altına düşünce oluşan tablo. Diş taşı temizliği ve kök yüzey düzleştirilmesi, platelet sayısı $60.000/\text{mm}^3$ 'ün altında olmadığı sürece yapılır, cerrahi müdahaleler $80.000/\text{mm}^3$ 'ün üzerinde uygulanmalıdır.

Trombositoz: Trombosit sayısının normalden fazla olması.

Trombositten Zengin Plazma-Platelet Rich Plasma (PRP): İçerisinde trombosit kaynaklı, PDGF, TGF- β , gibi başlıca büyüme faktörlerini barındıran hastanın kendi kanından eş zamanlı hazırlanan plazma konsantresi.

Tromboz (Thrombosis): Canlı organizmada kan elemanlarının (fibrin, trombosit, eritrosit, lökosit) kalp ve damar iç yüzüne kitle (pıhtı) hâlinde yapışması.

Trommel: Cerrahi bezlerin, spanç ve pamukların içerisine konularak steril edildiği, sonrasında steril olarak muhafaza edildiği metal kutular.

Troponin: İskelet ve kalp kası liflerine özgü bir protein. Kalp kası hasarlandığı veya kalp hücresi öldüğünde kana karışır. Kalp krizi tespitinde sıklıkla kullanılan önemli bir belirleyici maddedir.

Tru Cut Biyopsi: Kesici iğne biyopsisi.

Trypanosoma: Tirbuşon şeklindeki hareketleri nedeniyle ismini alan Kinetoplastida

Tüberkül Sırtı (Tubercle Ridge)

sınıftan monofiletik tek hücreli parazitik kamçılı protozoa cinsi.

Tuberosity: Tümsek. Kemikteki çıkıntı.

Tuft: Mine tuğları anlamındadır. Minenin dentine bakan kısımlarında bulunan ve saç örgüsü gibi seyreden, iyi kalsifikasyon göstermeyen prizmalara denir.

Tunel Operasyonu: Furkasyon defektleri tedavisinde 3. derece furkasyonu, 4. dereceye yükselterek klinik olarak görünebilir ve temizlenebilir hâle getiren cerrahi operasyon.

Turner Dişi: Daimî diş üzerinde bulunan süt dişinde oluşan periapikal enfeksiyona bağlı olarak alttaki daimî dişlerde oluşan hipoplaziler, beyaz-sarı renklenmeler. Sıklıkla mandibuler premolar dişlerde görülür.

Turner Sendromu: Kız bebeklerin hücrelerindeki kromozom yapısında bozukluk sonucu ortaya çıkan doğumsal rahatsızlık. Turner sendromlu bireylerde konjenital böbrek rahatsızlıkları, kalp anomalileri en çok görülen hastalıklardır. Turner sendromlu bireylerde kafa kaidesi kısadır. Gözlenen oral bulgular: Üçgen yüz yapısı, küçük ve silik çene ucu, retrognatik maksilla ve mandibula lateral çapraz kapanış, artmış overjet ile birlikte distal molar kapanış ilişkisi ve anterior open-bite eğilimi de bu sendroma eşlik eden karakteristik bulgulardır.

Tüberkül: 1. Bir dişi oluşturan lobların gelişimi ile oluşan dışbükey formda çeşitli büyüklük ve şekilde çıkıntı alanları. Mine kabartıları. **2.** Tüberkül, dişlerin kuron kısmında oluşan, yüzeyi küçülterek çiğneme etkinliğini arttıran tümsek şeklindeki oluşum.

Tüberkül Sırtı (Tubercle Ridge): Tüberkül tepesinden tabana kadar uzanan

Tüberküloz

çıkıntılı yüzey. Her tüberkülün mesial, distal, bukkal ve lingual olarak dört adet tüberkül sırtı bulunur.

Tüberküloz: Mycobacterium tuberculosisin neden olduğu akut veya kronik seyirli akciğer hastalığı.

Tüberozite: Kemik üzerindeki büyük, yuvarlak çıkıntı.

Tükürük: Major ve minör tükürük bezlerinden üretilen salgı/sekresyon. Tükürüğün %98'ini su, %2'sini elektrolit, mukopolisakaritler, glikoproteinler, antimikrobiyal maddelerden (IgA, hidrojen peroksit) ve enzimler (amilaz, lizozim, lingual lipaz) oluşturur.

Tükürük Akış Hızı: Stimüle edilmiş tükürük akış hızı 0.8ml/dk.

Tükürük Emici: Su emici pompa.

Tükürük Rezidüel Volümü: Her yutkunma sonrası, ağız içerisinde kalan tükürük hacmi.

Tzank Testi: Büllü hastalıklar başta olmak üzere çok sayıda deri hastalığının ön tanısında kullanılan basit, hızlı ve ucuz bir test. Test alanı alkol ile temizlendikten sonra lezyonun tabanı ve kenarları bistüri ile kazınarak elde edilen material lama yayılır, kuruduktan sonra boyanır ve mikroskopta incelenir.

U

U1a: Üst santral kesici dişin kök apeksidir. (*Ortodonti*)

U1i: Üst santral kesici dişin kesici kenarının uç noktasıdır. (*Ortodonti*)

U6: Üst birinci molar dişin mesiobukkal tüberkülünün tepe noktasıdır. (*Ortodonti*)

Uçuk: Herpes labialis.

Ultimate Noktası: Cismin koştığı nokta.

Ultrafiltrasyon: Aşırı, ince süzme.

Ultrason (Ultrasound, Ultrasonik): İnsan kulağının duyamayacağı kadar yüksek frekanslı ses dalgaları.

Ultrasonik Alet Temizleyici: Ultrasonik titreşim yaparak çalışan ve içerisine yerleştirilen kirli el aletlerine su ve dezenfektanın ideal oranda nüfuz etmesine yarayan elektrikli cihazlar.

Ultrasonik Scaler/Kazıyıcı: Diş taşını uzaklaştırmada kullanılan, 20.000-45.000 Hz ile çalışan aletler. Piezoelektrik ve Magnetostriktif olarak iki tiptir.

Ultrasonografi (US): Ultrasonografi nedir: Yüksek ses frekanslı ses dalgalarının kullanılmasıyla vücudun çeşitli bölgelerinde yapılan görüntüleme yöntemi. Kulağın duyma sınırının çok üstündeki yüksek frekanslı ses kullanılır, ses vücudu geçerken farklı yapıların yüzeylerinden yansır. Görüntü, vücuda gönderilen sesin yankılarından oluşturulur ve incelenen bölgenin kesiti şeklindedir.

Ultraviyole: Mor ötesi ışınım ya da Ultraviyole (UV), dalga boyu 10 ile 400 nm arasındaki elektromanyetik ışınım. Tıpta yaygın olarak kullanılır.

UNB-15 Sond: Milimetrelik kalibreli sond. 5,10,15 mm renk kodlu kalibreli sond.

Unerupted: Sürmemiş. Ağız içerisine sürmemiş diş veya dişler için kullanılan terim.

Uni: Tek.

Unifokal: Tek odaklı.

Unilateral: Tek taraflı.

Universal Küret: Çalışan uçların dişiyondaki tüm dişlerin her bölgesine uyabilecek şekilde tasarlandığı iki taraflı küret çeşidi. Ağızın her bölgesinde kullanılır. İki kenarı da keskindir. Bıçağın alt yüzü gövdeye 90° açı yapar.

Universal Pens: İki ucu da giderek incelen yapıda formu olan pens. Tel kolayca sıkıştırılır ve aynı zamanda telin kesimi de yapılabilir.

Unrepozisyone Flap: Günümüzde en çok kullanılan, cebi elimine eden flap tekniği. Uygulamada mukogingival problemler için insizyon, cep eliminasyonundan sonra yeterli yapışık diş eti kalacak şekilde planlanmalıdır.

Uranal Aç (Uranal Angle): Damağın sagittal eğrisinin en yüksek noktası, premaxilla noktası ve spina nasalis posterior arasında oluşan açı.

Uterus

Uterus: Rahim, döl yatağı, gebelik organı, embriyonun geliştiğı yer.

Uvula: Küçük dil. Ağız boşluğunun yutak ile birleştiğı kısımda yer alan etli doku parçası.

Uyku Apnesi: Uyku esnasında solunumun durması. Uyku apnesi tanısı konabilmesi için en az on saniye solunumun durması gerekir.

Ü

Üçgen Sırt (Triangular Ridge): Posterior grup dişlerde bulunan tüberkül tepesinden santral oluğa uzanan üçgen yapılı sırt.

Ülser: 1. Mide veya duodenum'un (oniki-parmak barsağı) mide asidi ve sindirim sıvıları (örneğin pepsin) tarafından harabiyeti sonucunda meydana gelen doku kaybı. 2. Patolojik bir olay sonucu epidermisi ve dermisin büyük kısmı, daha alt tabakalarını içine alan doku kaybı.

Ülserasyon: Deri ve mukoza yüzeyinden doku kaybı sonucu ortaya çıkan lezyonlar. Yaralaşma.

Ülserojen: Yara yapan etken.

Üniartiküler: Tek eklemlle ilgili.

Ünilateral: Tek tarafla ilgili.

Ünisellüler: Tek hücreli.

Ünit: Diş kliniklerinde bulunan temel demirbaş. Dental operasyon üniteleri, güç (elektrik, hava, su vb.) sağlayan, dental el aleti, dental aksesuarlar ve dental cihazlara hizmet etmek için tasarlanmış temel demirbaş.

Ünivalan: Tek değerli.

Üniversal Diş Numaralandırma Sistemi: Amerikan Diş Hekimleri Birliği (ADA) tarafından kabul edilen bir sistem. Dişlerin numaralandırılması sağ üst en arka dişe (3. molar) 1 numarası verilecek şekilde başlar ve tüm arkı dolaşarak sol

üst en arka diş (3.molar) 16 olacak şekilde devam eder.

Üre: Protein sindirimi sırasında vücudumuzda oluşan atık bir madde. Normalde, böbrekler atıkları süzer ve vücutta idrarla dışarı atılmasını sağlar.

Üremi: Proteinli gıdaların kullanılması ve parçalanması sonucunda oluşan üre'nin böbrekler tarafından vücuttan atılmaması ve birikmesinden dolayı oluşan klinik durum.

Üreter: Böbrekte oluşan idrarı mesaneye taşır ve boşaltımda görev alan anatomik oluşum. İdrar borusu.

Ürtiker: Kurdeşen. Ciltte aniden ortaya çıkan, ortası soluk, kırmızı döküntülerle karakterize hastalık.

Üst Kesici Ekseni: U1i ve U1a noktalarından geçen doğru. (*Ortodonti*)

Üveit: İris, siliyer cisim ve koroid'in oluşturduğu uvea iltihabı.

V

Vademakum: Bilgileri ansiklopedik olarak yazan küçük el kitabı.

Vagus: Nervus Vagus onuncu kafa siniri.

Vajinal: Döl yoluyla ilgili.

Vaksin: Aşı.

Vaksinasyon: Aşılama.

Vakum: 1. Negatif basınç oluşturmak. 2. Boşluk ve basınçsız ortam.

Vakumlu Şekillendirici: Esnek plastik materyalden gece plağı, ağartma plağı yapabilmek için kullanılan vakumlu şekillendiriciler.

Vakuol (Vacuole): 1. Hücre protoplazmasında bulunan boşluk. 2. Küçük boşluk, özellikle sitoplazma içinde hava, sıvı veya besin maddesi ile dolu küçük boşluk.

Validasyon: 1. Değerleme. 2. Doğruluk, güvenilirlik, tekrarlanabilirliğinin olarak test edilerek kanıtlanması işlemi.

Valv: Kapak.

Valvül: Kapakçık.

Valvüler: Kapak ile ilgili.

Van der Walls Kuvvetleri: Moleküller arasındaki etkileşimlerden kaynaklanan zayıf çekim kuvvetleri.

Vapolarizasyon: Buharlaştırma, buhar hâline dönüşme.

Varis: Genellikle bacaklarda görülen cildin hemen altındaki toplardamar genişlemeleri.

Varisella Zoster: Suçiçeği Varisella zoster virüsünün neden olduğu ateş ile seyreden bulaşıcı bir hastalık. 10 yaş altı çocuklarda daha sık görülür. Su çiçeği çocukluk döneminde çoğunlukla hafif seyreder ve ciltte kaşıntılı, küçük, yuvarlak lezyonlarla havada 1-2 saat canlı kalan ve çok hızlı çoğalan virüstür. Kişiden kişiye hapşırma, öksürme ve havaya dağılan virüsün solunum yoluyla alınması veya göz ile teması sonucunda bulaşır. Ciltteki suçiçeği döküntüleri ile temas yoluyla da bulaşmaktadır.

Varyasyon: Çeşitlilik, değişiklik, farklılık.

Vazodilatasyon: Damar genişlemesi.

Vazodilatör: Damar genişletici etkiye sahip ilaç, madde.

Vazokonstriksiyon: Damarların büzülmesi, kasılması.

Vazokonstiktör: Damarları büzen etkiye sahip ilaç, madde.

Vazopressin: Antidiüretik Hormon olarak da bilinen, hipotalamus tarafından salgılanan hormon. Vasopressin hormonunun en önemli görevi, böbreklerden su geri emilimini arttırmaktır.

Vazorölsan: Damar genişletici.

Vazospazm: Damar kasılması. Arter rüptürünü takiben gelişen ve çeşitli derecelerde damar lümeninin daralması.

Veau Sınıflaması: Dudak damak yarıkları sınıflaması.

Tip 1: Yumuşak damak ve uvula yarığı.

Tip 2: Yumuşak damak, sert damak, uvula yarığı. Yarık foramen insisivumun önüne geçmez.

Tip 3: Complete unilateral dudak, alveol, sert damak, yumuşak damak ve uvula yarığı.

Tip 4: Complete bilateral dudak, alveol, sert damak, yumuşak damak ve uvula yarığı.

Vektör: Taşıyıcı veya vektör, kendisinde bir hastalığa neden olmayan, bir patojeni bir konaktan diğer konağa taşıyan canlılar. (Örn. bakteri, bit, kene.)

Velo-Kardiyo-Fasiyal Sendrom (Dı George Sendromu): Yirmiikinci kromozomda gen eksikliğine bağlı gelişen, otozomal dominant geçiş gösteren hastalık. Konjenital kalp hastalığı, vasküler anomaliler, damak yarığı ve buna bağlı velofaringeal yetmezlik hipernazal konuşma görülür. Ayrıca hastalarda maksiller hipoplazi ve şişkin göz kapakları, belirgin burun kökü görünümü izlenir.

Ven: Kirli kanı kalbe taşıyan damar.

Veneer: Kaplama. Dişlerin görünümlelerini iyileştirmek amacıyla, doğal dişlerin doğrudan ön tarafına bağlanmış ince, özel yapım diş rengi plastik veya porselen kaplama.

Venöz Yetmezlik: Toplardamardaki kanın kalbe doğru değil, ters yönde ilerlemesi durumu.

Ventilasyon: Spontan solunum veya spontan **ventilasyon**, havanın akciğer içine ve dışına hareketidir. Ventilasyonda temel amaç, oksijence zengin havanın akciğerlere alınması ve yüksek oranda karbondioksit içeren solunum havasının dışarı atılmasıdır.

Ventral: Karın tarafı. Vücudun karın tarafına yakın, karın tarafında bulunan.

Ventrikül: 1. Karıncık. Beyin ve kalbte bulunan küçük boşluk. 2. Kalbin alt

bölümünde bulunan ve sağ tarafta bulunan akciğerlere, soldaki ise vücuda pompalanacak kanı almaya yarayan iki boşluk.

Ventriküler Fibrilasyon: Ani kalp durmasında en önemli kardiyak arrest ritmi. Ventriküller aniden 500 vuru/dakikaya varan hızda kasılmaya çabalar, hızlı ve düzensiz elektriksel aktivite ventrikülleri senkronize şekilde kasılamayacak duruma getirerek ani kardiyak output kaybına yol açar. İleri yaşam desteği ivedilikle sağlanmaz ise ölümcüldür.

Ventriküler Septal Defekt: Kalbin sağ ve sol iki karıncığı arasındaki duvarda açıklık (delik) olması durumu. Kalbin sol tarafındaki temiz kanın bir kısmının sağ tarafa geçmesine neden olur. Tanı ekokardiyografi ile konulur.

Venül: Venöz kılcak damarlardan kanı toplayan küçük ven.

Verem: Tüberküloz. Hava yoluyla yayılan Mycobacterium tuberculosisin neden olduğu akciğer hastalığı. Hastalığın aktif döneminde öksürük, ateş, gece terlemesi, kilo kaybı belirtileri görülür.

Vermillion Hattı: Dudaklarda deri ve mukozanın birleştiği hat/çizgi.

Verrukoz (Verrucous): 1. Siğiller gösteren; siğillerle belirgin. 2. Siğil gibi, siğile benzeyen, çok sayıda siğil oluşması durumu.

Vertebra: Omur, yani vertebra, omurgayı oluşturan 33-34 kemikten her biri. Kafatasının hemen altından başlayıp kuyruk sokumuna dek uzanırlar.

Vertex: Başın en üst noktası.

Vertigo: Baş dönmesi.

Vertikal Eksen: Dikey/longitudinal eksen. Yukarıdan aşağıya doğru uzanan, horizontal düzlemi dik olarak delen, düşey yöndeki eksen.

Vertikal İnsizyon: Vertikal veya oblik serbestleştirici insizyonlar. Horizontal insizyonların her iki bitim noktasından (distalinden) veya sadece bir tarafından olmak üzere atılabilirler. Eğer flep farklı bir yere konumlandırılacaksa, horizontal insizyonun her iki tarafından vertikal insizyon atılır. Vertikal insizyonlar, papil tepesi veya kökün hemen ortasından atılmamalı, mukogingival birleşimin altına uzanmalıdır.

Vertikal Kemik Yıkımı: Dişin uzun aksına açılı şekilde ya da ark oluşturacak şekilde oluşan kemik yıkımı.

Vertikal: Dik, dikey.

Vestibuloplasti: Vestibul sulkusun derinleştirilmesi operasyonu. Vestibul derinliğini artırma.

Vestibulum Oris: Dişler kapalı pozisyonda, alt ve üst diş arkları ile dudak ve yanaklar arasında kalan boşluk.

Vestibül: 1. Dudağa bakan, dış taraf. **2.** Boşluk gösteren organın, kanal şeklindeki oluşumun girişindeki dar alan, aralık. Giriş aralığı, giriş geçidi.

Vestibül Yüz (Facies Vestibularis Dentis): Alt ve üst çene dişlerin vestibulum orise bakan yüzleri. Fasiyal yüz.

Vestibülopozisyon: Bir dişin dış kavsi üzerinde normal sıralanmış komşu dişlere göre daha vestibülde konumlanması.

Vezikül: İçi sıvı ile dolu, sınırlı ve küçük epidermis lezyonları. Deri seviyesinden kabarık, içi sıvı dolu 0.5 cm çaplı lezyon.

Vibrasyon: Titreşim.

Vibringe Sonic: Kök kanal irrigasyon solüsyonunun etkinliğini arttıran mekanik alet.

Vibrio: Eğri çubuk şekilli (virgül şekilli), gram (-) bir bakteriyel cinsi. Türlerin bir grubu, besin yolu ile geçen hastalıklara neden olur.

Vincent Angına: Orofaringks ve boğazın fusospiroketal enfeksiyonu (Borrelia Vincenti). Boğazda ağrılı membranöz ülserler görülür.

Viremi: Kanda virüs bulunması. Virüsün affinite duyduğu hücre grubuna ulaşmak için kanla taşındığı dönem.

Virülan: Hastalık yapma yeteneği olan, toksik, enfeksiyon yapan.

Virülans faktör: Bakterilerin hastalık oluşturma yeteneğini belirleyen faktörler. Enfeksiyon yapan bakteri sayısı, vücuda giriş yolu, konak savunması, bakterinin kendine has özellikleri.

Virüs: Canlı hücreleri enfekte edebilen ve böylece replike olabilen mikroskopik enfeksiyon etkenleri. Virüsler; hayvanlardan ve bitkilerden, bakterilerin ve hatta arkelerin içinde bulunduğu mikroorganizmalara kadar her türlü canlı şekillerine bulaşabilirler.

Visceroocranium: Kafatasının (cranium) ağız ve burun boşluklarını çevreleyen kısmı. Toplam 14 kemikten oluşmuştur. Os. lacrimale (2), os. palatinum (2), maxilla (2), os. zygomaticum (2), os. nasale (2), Concha nasalis inferior (2), Mandibula (1), Vomer (1).

Viseral Ağrı: İç organların veya zarlarının anormal işlevi veya hastalığına bağlı olarak gelişen akut ağrı.

Viskozite: Sıvıların akmaya karşı gösterdiği dirençtir. Akışkanlığa karşı direnç.

Vital: Canlı.

Vitalite Testi: Dişin üzerinden geçirilen elektrik akımı ile pulpanın uyarılması tekniği. Pulpa vital ise duyarlılık hissedilir.

Vitalometre: Elektrik akımı verilerek canlı diş dokusunun bu akıma verdiği cevabı ölçen, reaksiyon derecesi ile dişin canlılığını, pulpa canlılığını değerlendiren alet.

Vitamin

Vitamin: Vücut tarafından sentez edilemeyen (ya da yetersiz miktarlarda sentezlenebildikleri için) mutlaka dışarıdan alınması zorunlu, normal vücut fonksiyonlarının devamını sağlayan yardımcı besin öğeleri.

Vitiligo: Deride pigment kaybına bağlı olarak açık renkli alanların olduğu bir tür deri hastalığı.

Volatil Sülfür Bileşikleri/Komponentleri: Ağız kokusuna neden olan uçucu sülfür bileşikleridir. (Örn. *Hidrojen sülfid, methyl mercaptan, dimethyl sülfid.*)

Volkmann's Kanalları: Havers kanallarını yan kollarla birbirine bağlayan kanallar.

Vomer: Os sphenoidale, os ethmoidale, maxilla (2) ve os palatinum olmak üzere 6 kemikle eklem yapar. Burun bölümünün (septum nasi) arka-alt bölümünün yapısına katılır.

Von Ebner Lifleri: Dentin kanallarına dik açı yaparak uzanan kollajen lifler.

Von Korff Lifleri: Dentin kanallarına paralel uzanan lif grubu.

Von Recklinghausen Hastalığı (Nörofibromatozis): Nörofibromatozis Tip 1 von Recklinghausen ya da periferik nörofibromatozis olarak da adlandırılmaktadır. NF Tip 1'de ciltte cafe au lait lekeleri, vücudun her yerinde cilt altında nörofibromlar bulunur. Ayrıca omurgada skolyoz, gözde ve beyinde iyi huylu tümörler, anormal cilt rengi alanlarının (pigmentasyon) gelişimi görülebilmektedir. Endokrin organlar, sinir sistemi, kemik doku ve kan damarları anomalileri görülür. Oral lezyonlar NF Tip 1'de görülür. Radyolojik olarak: kondil başı deformitesi, kondil boyunda uzama, mandibular kanal, mental foramende genişleme, mandibuler molar dişlerde sürme gecikmesi izlenir.

Von Willebrand Hastalığı

Von Willebrand Hastalığı: Trombositlerin zedelenmiş damar duvarına yapışmasını sağlayan, "Willibrand Faktör" eksikliğine bağlı gelişen hastalık. Kanama riski oluşturması nedeniyle önemlidir.

W

Waldaschs (Valzak) Kroşe Pensi: Bir ucu oluk, diğeri ucu çıkıntı şeklinde, yarım ay şeklinde telin bükülebildiği pens.

Walsler Matris: Özel yapılmış yaylar arasında gerili bantları olan, pens çıkarılınca dişin etrafını saran matris. Komşu iki kaviteyi aynı anda doldurmak için kullanılır.

Warthin Tümörü (Papiller Kistadenoma Lenfomatozum): Parotiste görülen en sık ikinci benign tümör. 60-70 yaş erkeklerde daha fazla sıklıkta rastlanır. Warthin tümörü dışındaki parotis tümörleri ise kadınlarda ve orta ileri yaşta sıktır. Parotisin kuyruğunda lokalize, ovoid, elastik, mobil ve ağrısız kitle şeklindedir. Tedavi süperfisyal parotidektomi ile yapılır, rekürrens görülmez.

WaveOne Sistemi: Programlanmış bir motor vasıtasıyla, balanced-force tekniğine benzer resiprokal hareket yaparak çalışan, kök kanal şekillendirmesinin tek eğe kullanılarak bitirilmesini sağlayan ege sistemi. Egeler, diğeri döner Ni-Ti egelere göre, döngüsel yorgunluğa karşı yaklaşık dört kat daha fazla dirençli olmalarını sağlayan M-wire teknolojisi ile üretilmişlerdir.

Wegener Granülomatoz: Nadir görülen, nazal ve oral defektlerin de görüldüğü, solunum sisteminin nekrotizan hastalığı. Bulguları; orofasiyal bölgede ve

oral mukozada ülserasyon, diş eti büyümesi, dişlerde ileri derecede mobilite, dişlerin eksfoliasyonları ve iyileşmede gecikmedir.

Weil Hastalığı: Leptospira enfeksiyonunun şiddetli seyreden formu, hastalık hızlı bir ilerleme gösterir, hastalarda böbrek ve karaciğer bulguları baskındır. Hastalarda 5-10 gün içerisinde sarılık, böbrek yetmezliği, hemoraji, hipotansiyon ve komaya kadar uzanan bulgulara neden olmaktadır. Enfekte hayvan idrarı ile kontamine olmuş suların bütünlüğü bozulmuş deri veya müköz membranlarla temas etmesi, leptospira içeren partiküllerin inhalasyonu, kontamine ellerle konjoktivaya temas, idrar karışmış su ve sütlerle kontamine etler ve çiğ sebze-lerin tüketilmesi başlıca bulaş yollarıdır. İnsandan insana geçiş az görülür.

Wharton Kanalı: Submandibular bezin ağza açıldığı kanal.

Wheezing: Hırıltılı solunum.

WHO (World Health Organization): Dünya Sağlık Örgütü.

WHO Sond: Ucunda 0.5 mm'lik küçük bir topuz bulunan, 3.5, 5.5, 8.5, 11.5 mm ile kalibre edilmiş periodontal sond.

Wilson Eğrisi: Frontal düzlemde sağ-sol posterior dişlerin bukkal ve lingual tükürüklerinden geçen eğri.

Wilson Hastalığı

Wilson Hastalığı: Karaciğer, beyin, böbrekler ve korneada bakır birikmesi sonucu ortaya çıkan kalıtsal bir hastalık. Bakır, sinirler, kemikler, kollajen ve cilt pigmentinin yapımında rol alır, fazlalığı karaciğerden safra yoluyla atılır. Klinik bulguları: zayıflık, yorgunluk, kilo kaybı, mide bulantısı ve kusma, kaşıntı, cildin sararması, karın ağrısı veya şişkinlik, deride örümcek ağına benzeyen kan damarları oluşumu ve sıklıkla tekrarlayan kas kramplarıdır.

X

X Kromozom: X kromozomu, iki eşey kromozomundan biri. Bütün insanlarda birisi mutlaka bulunurken kadınlarda “46, XX”; erkeklerde “46, XY” normal karyotip olarak bilinir.

X Kromozomuna Bağlı Hastalıklar: Hastalık, nadir durumlar dışında sadece erkeklerde saptanır. Erkeklerde tek bir X kromozomu bulunması nedeniyle taşıyıcılık söz konusu değildir. Hasta erkek bireylerin erkek çocuklarında hastalık veya taşıyıcılık riski yokken kız çocuklarının tümü taşıyıcı olmaktadır. Kadınlarda çift X kromozomu bulunduğu için hastalık ortaya çıkmaz ve kadınlar taşıyıcı olur. Taşıyıcı kadınların erkek çocuklarının hasta olma riski, her gebelik için %50, kız çocuklarının ise %50’si taşıyıcı olma riski altındadır.

Xenograft: Heterograft. Değişik türlerden (hayvanlardan) elde edilen greft materyalleri. Günümüzde diş hekimliğinde kullanılmakta olan iki tip heterograft vardır. Sığır kaynaklı hidroksiapatitler ve mercan kaynaklı kalsiyum karbonatlar.

Xerophthalmia: Konjunktiva kuruluğu.

Xerostomia: Ağız kuruluğu.

Xylitol: Düşük kalorili şeker alkollerinden biri. Ksilozun alkol formudur. Sükrozun tatlılık değeri 1 olarak kabul edildiğinde, ksilitol 0.82 tatlılık düzeyine sahiptir.

Y

Y Aksı: Y doğrusu ile Frankfurt Horizontal Düzlemi (FH düzlemi) arasında oluşan dar açı. Y açısı aynı zamanda büyüme eksenini açısı olarak da adlandırılır. (*Ortodonti*)

Y Ekseni: Sella ve gnathion noktalarını birleştiren doğru. (*Ortodonti*)

Y Kromozomu: İki eşey kromozomundan biri, sadece erkeklerde bulunur. Bütün erkeklerde normalde “44, XY” normal karyotip olarak X kromozomuyla birlikte bulunur.

Yağ Bezeleri: Tıpta lipom olarak da adlandırılan ve vücutta herhangi bir bölgede oluşan içi yağ dolu, genellikle küçük yapılı, tümör benzeri oluşumlar.

Yağ Nekrozu: Travma gibi memeye gelen dış etki sonucunda meme yağ dokusu hücrelerinin bölgesel olarak ölmesi olayı.

Yalancı (Pseudo) Cep: Ataçman kaybı olmaksızın gingival marjinin koronal yönde büyümesiyle oluşan cep.

Yan Çapraz Kapanış (Buccal Cross-Bite): Bukkal bölge dişlerinden birinin veya birkaçının, karşıt çenedeki antagonist dişlerle göstermiş olduğu transversal yöndeki kapanış bozukluğu.

Yanak Absesi (Bukkal Abse): Maksiller ve Mandibular molar, nadiren alt premolar diş kaynaklı olarak cerahatin

buccinator kas ve yanak dokusu arasında biriktiği durum.

Yanak Ekartörü: Cerrahi işlem esnasında cerrahi görüş alanı yaratmak amacıyla yanağı cerrahi alandan uzaklaştıran alet.

Yansıyan Ağrı: Bir bölgeden kaynaklanan ağrının sadece o bölgede değil, aynı zamanda bu bölgeden uzakta yer alan somatik bölgelerde de ortaya çıkması. (*Örn. Kalp ağrılarının sol kola veya çenelere vurması gibi.*)

Yapışık Diş Eti (Attached Gingiva): Gingival groove ile mukogingival birleşim arası (hareketsiz) bölge. Maksiller anterior en geniş, mandibular premolar bölge ise en dar olduğu kısımdır. Yaşla genişliği artar.

Yardımcı Gelişim Olukları (Supplemental Sulcus): Oklüzal yüzeylerde tüberküllerin yapılarını şekillendiren, gıda kaçış yollarını oluşturan kısa oluklar.

Yarık Damak (Cleft Palate): Yumuşak ve/veya sert damakta füzyon eksikliği ile sonuçlanan konjenital deformite.

Yarık Dudak (Cleft Lip): Dudağın embriyonik kısımlarının birleşmemesi nedeniyle üst dudakta bir veya daha fazla yarık ile karakterize bir doğum kusuru.

Yarım Kalınlık Flap: Sadece epitel ve altındaki bağ dokusunun bir kısmını kapsayan, kemiğin, periost ve bir miktar

bağ dokusu ile örtülü olarak kaldırıldığı flap tekniği.

Yarım ve Yarım Kroşe: Çevresel retentif kolun bir taraftan yaklaşırken, resiprokal kolun diğer taraftan yaklaşığı kroşe sistemi.

Yengeç Matriks: Dişlerin kayıp duvarlarını oluşturarak restorasyon materyaline şekil vermek, komşu dişle ideal kontakt noktası oluşturmak ve gingival taşmaları önlemek amacıyla kullanılan alet. (*Uygulama*) Bantın eğimli ucu diş etine gelecek şekilde matriksin kolları arasına yerleştirilir. Matriksin iç bükey kısmı dişlerin oklüzeline temas etmelidir. Sıkıştırma vidası ile sabitlenir.

Yer Değiştiren (Repozisyone, Displaced) Flap Tekniği: Flap orijinal pozisyonuna göre lateral, apikal veya koronal konumda yerleştirildiği, bitirildiği teknik.

Yer Değiştirmeyen (Unrepozisyone, Undisplaced Flap): Flap'ın orijinal pozisyonunda, başlangıç pozisyonunda bitirildiği, sütüre edildiği teknik.

Yer Tutucu: Erken süt dişi kayıpları sonrasında daimî dişin çıkacağı boşluğun kapanmaması için uygulanan sabit veya hareketli apareyler.

Yield Noktası: Kalıcı deformasyonun başladığı ilk nokta.

Yoğun Kemik Adası (Dense Bone Island, Enostoz): Periapikal idiyopatik osteoskleroz olarak da bilinen, spongios kemik içinde gelişen, radyopak görünüm veren kompakt kemik.

Yorulma Direnci: Metalin tekrarlanan deformasyonlara dayanma gücü.

Yönlendirilmiş Doku Rejenerasyonu (YDR): Kaybedilen periodontal dokuların, özel dizayn edilmiş bariyer görevi gören membranlarla rejenerasyonunu amaçlayan rekonstrüktif cerrahi teknik.

Yumuşak Damak (Soft Palate): Ağızın tavanını oluşturan damağın arkasını oluşturan, kemik içermeyen yumuşak dokulu kısım. (*Anatomi*) Ağız boşluğunu ve farenksi birbirine bağlayan alan. İki kemer damağı dile ve farenkse bağlar, palatoglossal arklar önde ve palatofaringeal arklar arkadadır.

Yuvarlak Kroşe Teli: Çapı 0.7-0.9 mm arasında, çember kesitli kroşe yapımında kullanılan tel.

Yüz Arkı (Face-Bow): Maksiller arkın, uzaysal ilişkisini kaydetmek ve sonrasında bu ilişkiyi artikülatöre nakletmek için kullanılan alet.

Yüzük Matriks: "U" şeklinde baş kısmı ve her iki kolunda iki oluk bulunan matriks. "U" şeklinin açık ucu diş etine gelecek şekilde yerleştirilir, hareketli kısımdaki oluktan bantın uçları geçirilerek sıkıştırılır. Ayar vidası yardımıyla bant çapı dişe göre ayarlanır.

Z

Zefiran: Dezenfektan, antiseptik etkileri olan kimyasal ajan.

Zenith Noktası: Klinik kuronların en apikal noktaları. Servikal diş marjininin, diş etinin en kurvatürlü olduğu sahadaki en apikal noktası. Gülüş tasarımıında değerlendirilecek önemli bir nokta. Diastemaların kapatılmasında veya dişlerin mezial veya distale devrilmiş konumlarının düzeltilmesinde önemlidir.

Zidovidine: Diş eti ve tırnaklarda pigmentasyonlara neden olan, AIDS tedavisinde kullanılan antiviral ilaç.

Zigomatik Ark: Başın yan tarafındaki temporal kemikten önde maksillaya (üst çene kemiği) kadar uzanan ve büyük bir kısmı elmacık (yanak) kemiğini içeren kemik köprüsü.

Zigot: Erkek ve dişi üreme hücrelerinin birleşmesiyle oluşan döllenmiş hücre. Döllenme esnasında spermatozoitin yumurta ile birleşmesi sonucu oluşan hücre.

Zirkonyum: Elementer olarak metal kavramının birçok özelliğini taşıyan, estetik olarak üstün yapıda ve biyouyumlu beyaz renkli metal.

Zirkonyum Kuron: Işık geçirgenliğinin metal destekli kaplamalara oranla daha fazla olması, diş etinde renk yansımaları olmaması, ışığı geçirebilme özelliklerinden dolayı tercih edilen protektik uygulama.

Zon (Zone): Bölge, kuşak.

Zona: Herpes Zoster virüsünün sekunder olarak neden olduğu bir hastalık. Çocukluk döneminde görülen suçiçeği hastalığının etkeni olan virüsün duyuşsal ganglionlara yerleşmesi sonucu ilerleyen yaşlarda ortaya çıkan tablo.

Z-Plasti: Cerrahide kullanılan cilt kontraktürleri veya skarların boyunu uzatarak gerginliğin azaltılması tekniği.

Zygion: Yanakta elmacık kemikleri üzerinde zygomatik arkın yüze önden bakışla en dışta kalan kısmı. İki zygomata arası mesafe bizygomatik yüz genişliğini verir.

Zygomatik İmplant: Aşırı rezorbe olan atrofik maksilla varlığında zigomata içine yerleştirilen implant uygulaması.

Zygomatik Kemik (Os Zygomatum): Elmacık kemiği. Kafatasında bulunan maksilla, temporal, sfenoid ve frontal kemik ile eklem yapan kemik.

Diş Hekimliğinde Kullanılan Tanımlar, Terimler ve Açıklamaları

Serdar Sütcü

Diş Hekimliğinde Kullanılan Tanımlar, Terimler ve Açıklamaları diş hekimliğinin tüm disiplinlerini kapsayan temel bilgileri içerir. Diş hekimliği mesleği bileşenleri, diş hekimliği fakülteleri öğrencileri, yardımcı sağlık personeli ve akademisyenlerin yararlanabileceği bir kitap niteliğindedir. Diş hekimliği mesleğine ilk adımını atan öğrencilerimizin hızlı ve kolaylıkla ulaşabileceği, beklentilerini karşılayabileceği ve meslekte en sık kullanılan bilgileri kapsar. Bu sözlük ile meslek içerisinde aynı dilden konuşmamızı sağlayacak temel bilgileri okuyucuya sunmak hedeflenir.

Bugüne kadar yapılan birçok Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (DUS) sorularını içermesi ile sınava hazırlıkta spot bilgiler sunar. Diş hekimliği mesleğinin bileşenlerine hazırlanan ve mesleğini icra eden tüm okuyucularına faydalı olması dileğiyle...

Nevşehir Yerleşkeleri:
Mustafapaşa - Uçhisar - Ürgüp
Tel: 0384 353 5009 (pbx) Faks: 0384 353 5125

İstanbul Yerleşkesi:
Sabiha Gökçen Uluslararası Havalimanı
Tel: 0216 588 0010 (pbx) Faks: 0216 588 0012
info@kapadokya.edu.tr

